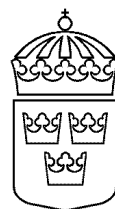

Riksdagens protokoll 1996/97:117

Tisdagen den 10 juni

Protokoll
1996/97:117

Kl. 9.00 – 18.02
19.00 – 23.17

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 juni.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion
1996/97:Ju36 till justitieutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkande 1996/97:FiU20

4 § En uthållig energiförsörjning

*En uthållig
energiförsörjning*

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1996/97:NU12
En uthållig energiförsörjning (prop. 1996/97:84)

Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Låt mig allra först påpeka att det i den tryckta, utdelade talarlistan har angetts en annan taletid än den jag har anmält till kammarkansliet och att det som kan te sig som ett tidsöverdrag därför inte är något tidsöverdrag.

Fru talman! Även om socialdemokraterna, att döma av opinionsundersökningarna, har en dålig tilltro i den svenska väljarkåren har de en mycket stark ställning i denna församling. När det gäller energipolitiken innebär det att socialdemokraterna kan få majoritet för snart sagt vilken energipolitik som helst.

Ändå valde regeringen för ett år sedan att inte lägga fram sina förslag och få dem bedömda i riksdagen på sedvanligt sätt. I stället kallade man till partiöverläggningar om energipolitiken. Syftet med dem sades vara att

man skulle få till stånd en bred energipolitisk uppgörelse. Det var viktigt för att vi skulle få långsiktigt hållbara spelregler för näringslivet.

Nu har vi facit. Av regeringens målsättning om en bred och långsiktig energipolitisk uppgörelse blev ett fiasko.

Den energipolitiska uppgörelse som riksdagen har att ta ställning till i dag är inte bred. Regeringen valde bort möjligheten att bygga vidare på 1980 års folkomröstningsresultat och 1991 års energipolitiska riktlinjer. Då hade man nämligen kunnat komma överens med Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna. Då hade man fått en i genuin mening bred energipolitisk uppgörelse. Den hade varit så bred att den fått stöd av 75–80 % av Sveriges riksdag. Den hade fått en total uppbackning av hela näringslivet. Den hade fått stöd av en samlad fackföreningsrörelse.

I stället valde näringsminister Anders Sundström – välkommen! – att kasta ut de tre partierna ett efter ett ur förhandlingarna. Miljöpartiet åkte med på köpet. Hastigt och lustigt förvandlades genom ett klubbslag Sveriges socialdemokratiska arbetarparti från ett linje 2-parti till ett linje 3-parti.

Fru talman! Den helomvändningen markerar ett uppbrott från de tillväxtorienterade och industrialistiska traditioner som har burit upp den svenska arbetarrörelsen under efterkrigstiden.

De LO-män och LO-kvinnor och partiarbetare som slogs på barrikaderna för en förnuftig energipolitik i 1980 års folkomröstning slogs förgäves.

LO-tidningen har recenserat regeringens helomvändning: ”Med beslutet att snabbavveckla kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck har den socialdemokratiska regeringen slagit in på en väg som förvärrar den ekonomiska krisen och äventyrar vårt lands framtid som industrination. Socialdemokratin är ett barn av industrialismen. Partiets unika framgångshistoria beror på att det förmått hantera spänningen mellan arbete och kapital med konstruktiv skicklighet. Partiet har i sin praktiska gärning demonstrerat hur tekniska framsteg kan användas för att främja mänsklig frigörelse. Stundtals har denna optimism framstått som oreflekterad. I grunden har det dock handlat om en sund tro på vetenskap, förnuft och rationalitet. Nu vänder partiet industrisamhället ryggen.”

Regeringens nya energipolitik markerar inte bara ett uppbrott från socialdemokratins och Landsorganisationens historiska syn på tillväxt och industriell utveckling. Den innebär också att regeringen slår in på en splittringens väg.

För att uttrycka det i torgmötestermer innebär energipropositionen en öppen konfrontation med folket, facket, näringslivet och den borgerliga oppositionen i riksdagen. Det är uppenbart att denna energipolitik splittar Sverige i en situation när vi behöver allt annat än splittring.

Den utlovade halveringen av arbetslösheten är i dag mer avlägsen än någonsin. Statistiska centralbyrån presenterade i maj arbetslöshetssiffror som är de högsta i byråns historia. Den totala arbetslösheten har bitit sig fast på nivån 13–14 %.

I en sådan situation borde regeringen vara angelägen om att samla alla politiska krafter i samhället för att försöka åstadkomma så goda förutsättningar som möjligt för investeringar, tillväxt och sysselsättning. Vad gör då regeringen? Jo, den slår in på en väg som innebär ett medvetet för-

ödande av produktionsresurser som står till det svenska folkhushållets förfogande. Man baxnar.

Det är en kapitalförstöring som saknar motstycke i historien. Därtill kommer en annan sorts kapitalförstöring, nämligen ett förödande av förtroendekapitalet för landets politiska ledning.

Fru talman! Regeringens energipolitik är inte bred. Den är inte heller långsiktig. Det var ju den andra målsättning som regeringen hade när man bjöd in till partiöverläggningar. Det vi skall behandla i dag är för det första en överenskommelse om vilka energipolitiska program som i statsbudgeten skall ersätta de program som nu, efter fem år, löper ut. Det är marginella medelstillskott jämfört med tidigare.

Den andra delen består av energipolitiska riktlinjer. Det är en överenskommelse som väsentligen är begränsad till en eller möjligen två reaktorer i Barsebäck. Det finns inget långsiktigt i det, tvärtom. Efter år 2001 utlovar regeringen inget annat än ett fortsatt partipolitiskt schackrande med avstämningar och överläggningar, utvärderingar och kontrollstationer, analyser och förhandlingar.

Häri ligger den riktigt stora skada som denna energiuppgörelse åsamkar svensk välfärd. Genom energiuppgörelsen med Centern och Vänstern har socialdemokratin lyckats med konststycket att skapa en bestående osäkerhet om vilka de långsiktiga villkoren egentligen är för att investera i industriell verksamhet i vårt land.

Fru talman! Det kommer att kosta jobb. Jag förmodar att det är den insikten som är grundläggande för LO:s och LO-förbundens genuina, starka motstånd mot den energiuppgörelse som har träffats. Det handlar ingalunda enbart om industrifacken. Även ett LO-förbund som Svenska kommunalarbetsförbundet höjer nu sin röst i protest mot regeringens ansvarslösa energipolitik.

Fru talman! Denna politik är både extrem och destruktiv. Den är extrem därför att den bygger på överenskommelser med partier som hela tiden har befunnit sig i utkanten av den energipolitiska debatten. Den bygger på en överenskommelse med förlorarna i 1980 års folkomröstning om kärnkraften. Den är destruktiv därför att den bygger på kapitalförstöring. Den bygger på att vi skall avveckla tillgångar som vi mödosamt tillsammans har byggt upp, tillgångar som bidrar till produktion, sysselsättning och välfärd. Och vi skall göra det utan att ha någonting bättre att sätta i stället.

Trots att det alltså är mycket drastiska förslag som regeringen lägger på riksdagens bord – förslag som kommer att påverka Sveriges industriella framtid – har Anders Sundström mage att komma till riksdagen utan att presentera ett fullödigt beslutsunderlag. Jag kan inte tänka mig att det gick till så i Piteå, där kommunstyrelseordföranden skulle rodna om han för fullmäktige lade fram ett ärende med så dåligt beslutsunderlag.

Vi har nu en lag om kärnkraftsavveckling ute på remiss. Den skall göra det möjligt för regeringen att efter eget gottfinnande och utan någon förvarning konfiskera kärnkraftsreaktorer genom att dra tillbaka givna drifttillstånd. Det lagförslaget har hafsats fram i Regeringskansliet på rekordtid. Trots att detta är en lagstiftning som har bäring både på egendomsskyddet i regeringsformen och på egendomsskyddet i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna har det hafsats fram. Härefter redovisade radio och TV hur Advokat-

Prot. 1996/97:117
10 juni

*En uthållig
energiförsörjning*

samfundet som en i raden av remissinstanser avvisar och tar avstånd från förslaget.

Jag tycker naturligtvis att det är upprörande att se det lättvindiga sätt på vilket regeringen hanterar lagstiftningsmakten. Jag tycker också att det är avslöjande för regeringens lättvindiga syn på den privata äganderätten.

Vår uppfattning i Moderata samlingspartiet är att denna lag om den realiserar kommer att skada Sveriges anseende som en stabil marknadsekonomisk rättsstat.

Nu har riksdagen inte möjlighet att ta ställning till denna lag förrän i höst. Ännu finns det ingen granskning i Lagrådet. Ännu har regeringen inte beslutat sig för att lägga fram lagen för riksdagen. Ändå begär regeringen att riksdagen i dag skall godkänna riktlinjer för energipolitiken som gör det möjligt för regeringen att om sju månader använda denna obefintliga lagstiftning för att ytterligare sex månader senare beröva det börsnoterade företaget Sydkraft rådigheten över tillgångar i mångmiljardklassen.

Lars Recke säger att det inte spelar någon roll hur det går med förhandlingarna. Statssekreteraren på Näringsdepartementet tycker att alla, inklusive Sydkraft, skall rätta sig efter det riksdagsbeslut som vi ännu inte har fattat och den lag som ännu inte existerar. Detta *carte blanche*-godkännande förväntar sig regeringen att riksdagen skall ge, utan att vi har en aning om vilka kostnaderna är. I energipropositionen redovisas ingenting om konsekvenserna för energiförsörjningen. Det står ingenting om konsekvenserna för miljön, ingenting om konsekvenserna för investeringarna eller för industrisynsättningen, ingenting om vad som kommer att hända med utsatta regioner i landet – Norrlands inland, Norrlandskusten, Bergslagen – och ingenting om de sociala effekterna för hushållen. Jag tänker särskilt på småhusägarna med direktverkande el. Det står ingenting om konsekvenserna för samhällsekonomin i stort.

Än mindre redovisar regeringen för riksdagen vilka statsfinansiella konsekvenser som kommer att uppstå om riksdagen godkänner de av regeringen föreslagna riktlinjerna. Läser man vårbudgeten kan man få intrycket av att det är gratis att stänga Barsebäck, för där finns inga kostnader alls medtagna.

Fru talman! Det saknas inte spekulationer om vad det kostar att stänga Barsebäck 1 genom ett politiskt beslut i Sveriges riksdag. Sydkrafts styrelseordförande Nils Yngvesson har angivit kostnaden till 20 miljarder. Jag är mycket medveten om att Nils Yngvesson är part i målet, men hans uppgifter är ändå intressanta med tanke på att Nils Yngvesson har en bakgrund som en av socialdemokratins allra tyngsta kommunalpolitiker.

Skulle Yngvesson ha rätt försvinner i ett slag det budgetöverskott som finansminister Åsbrink förväntar sig. Då försvinner också hela det fempunktsprogram som regeringen i vårbudgeten lade fram i hopp om att kunna reparera den sargade moralen i rörelse.

Oavsett Nils Yngvessons kostnadsuppskattningar kvarstår faktum. I det ärende som vi skall ta ställning till i dag inte så mycket som antyder regeringen vilka kostnader som kommer att åsamkas statsbudgeten kanske redan nästa år. Det finns inte så mycket som en antydning.

Man kan ha väldigt olika uppfattningar – det är ju bekant, fru talman – om både energipolitik i allmänhet och kärnkraft i synnerhet, men det

borde inte vara möjligt för riksdagen att fatta avgörande viktiga beslut utan att ha en aning om vilka kostnader som kommer att uppstå.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1 i betänkandet, innebärande avslag på regeringens energiproposition i dess helhet.

Nu har jag, fru talman, inga illusioner om utgången av dagens riksdagsbehandling. Med några få undantag kommer den socialdemokratiska riksdagsgruppen likt ledamöterna i näringsutskottet lojalt att baxa igenom förslaget. Energipolitik handlar som bekant väldigt litet om energi och väldigt mycket om politik. Det är maktpolitik. Det är partitaktik som ligger till grund för den energiöverenskommelse vi nu har att pröva.

Vi har också känt denna vanmakt under näringsutskottets behandling. Jag avslöjar väl inga statshemligheter om jag säger att det i praktiken inte har varit fråga om någon realbehandling. Det har närmast varit fråga om terapeutiska övningar där vi har tagit emot delegation efter delegation från olika delar av svenskt näringsliv, som har framfört i huvudsak avvísande och kritiska invändningar emot energipolitiken.

Det spelar ingen roll hur dåligt beslutsunderlaget är. Det spelar ingen roll att många socialdemokratiska ledamöter i denna kammare – jag skulle våga påstå att det gäller huvuddelen av ledamöterna i näringsutskottet – i djupet av sina hjärtan delar den kritik som vi riktar mot energiuppgörelsen. Beslutet är fattat, låt vara mot bättre vetande. Göran Persson har bestämt sig. Olof Johansson skall hållas på gott humör. Detta är, fru talman, en beklämmande uppvisning, och det är politik när politik är som allra sämst.

Innebörden av 1980 års folkomröstning och 1991 års energipolitiska riktlinjer var att kärnkraften så småningom skulle ersättas med förnybar elproduktion. Vi moderater har ingen anledning att ompröva det ställningstagandet. Vi står kvar vid den energipolitiska linje som vi formulerade som linje 1 i 1980 års folkomröstning om kärnkraften.

För oss är energipolitik inget självändamål. Det är ett medel för att nå övergripande mål som har med sysselsättning och välfärd att göra. Inte heller är kärnkraft något självändamål för oss moderater, lika litet som kärnkraftens avskaffande borde vara det. Vi försöker och vinnlägger oss om att inta ett rationellt förhållningssätt. Vi erkänner att varje form av elproduktion har sina fördelar och sina nackdelar. Vi anser för vår del att kärnkraftens nackdelar – avfallsproblematik, höga säkerhetskrav under drift – med marginal går att bemästra. Hade vi, fru talman, inte gjort den bedömningen, skulle vi inte föreslå nedläggning av en kärnkraftsreaktor; vi skulle föreslå nedläggning av tolv kärnkraftsreaktorer.

Man kan tycka vad man vill om de beslut som fattades på 60- och 70-talen om att satsa på kärnkraften och ett svenskt kärnkraftsprogram. Också de som är kritiska mot de beslut som fattades på 60- och 70-talen bejakar i dag den obönhörliga logiken och det obönhörliga förnuftet i att dra nytta av de investeringar som då gjordes. Med all rätt uppfattas beslutet att förtidsavveckla kärnkraft som irrationellt och som godtyckligt. Därför kan denna energiuppgörelse aldrig få ett brett stöd i det svenska folkdjupet. Det finns inga sakliga skäl, lika litet i dag som för 17 år sedan, för att fatta politiska beslut om att avveckla kärnkraften. Den lagstiftning som kom till efter folkomröstningen garanterar att kärnkraften kommer att fasas ut ur det svenska elproduktionssystemet på lång sikt.

Jag vill också med tanke, fru talman, på den argumentation som inte minst näringsministern själv brukar använda betona att svensk kärnkraft inte är någon föråldrad teknik. Den är inte elproduktionens ånglok. Svensk kärnkraft håller hög standard, Trots det tankeförbud som en tidigare socialdemokratisk regering genomförde bedrivs det en fortlöpande forskning, utveckling och förnyelse. Det gör att de kärnkraftsreaktorer som vi i dag har i Sverige har föga gemensamt med dem som vi folkomröstade om för 17 år sedan. Jag skulle våga påstå att en allmän expertuppfattning är att de svenska reaktorernas teknologiska standard är fullt jämförbar med standarden i dagens många nybyggen i Fjärran Östern.

Karin Falkmer kommer senare att utveckla våra synpunkter på tankeförbudet. Jag begränsar mig nu till att yrka bifall till reservation nr 12, där vi tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna föreslår ett omedelbart slopande av detta tankeförbud – en skamfläck i svensk lagstiftning.

Fru talman! Energipolitiken har ju traditionellt varit en centralstyrd och statsdirigerad sektor av samhällsekonomin. Den har varit något som har ansetts ha med landets självförsörjningsgrad och försörjningstrygghet att göra. Med avregleringen av elmarknaden – den avreglering som har genomförts över de politiska blockgränserna – har den situationen i grunden förändrats. I dag fungerar elmarknaden som vilken annan marknad som helst. Producenterna möter konsumenterna på en fri marknad i konkurrens och försöker tillgodose deras efterfrågan på el och annan energi. Detta ger, fru talman, konsumenterna makt. Det ger konsumenterna en sådan makt att det får omedelbart genomslag om de ratar kärnkraftsel, likt konsumenter på en annan marknad ratade klorblekt papper.

Avregleringen av elmarknaden ger oss alltså möjligheten att lägga ansvaret för utvecklingen, förnyelsen och miljöanpassningen av elproduktionsapparaten där det ansvaret rätteligen hör hemma, nämligen hos branschen själv. Det är paradoxalt att regeringen väljer att falla tillbaka i gammaldags plantänkande just i detta historiska ögonblick – när den här möjligheten öppnar sig. Regeringen brukar säga:

Tolv reaktorer har kommit till med statens medverkan under kort tid. De kommer att bli gamla samtidigt, och då kommer de att läggas ned. Då ställs landet inför en akut elförsörjningskris. Nu måste staten ta ansvar för att undvika en panikartad avveckling. Vi måste se till att det här går lugnt och stilla till väga.

När man resonerar på det sättet har man inte förstått den djupare innebörden av den elmarknadsreform som man själv har medverkat till. Man avslöjar också en häpnadsväckande brist på insikt i hur industriell verksamhet bedrivs och fungerar.

Kärnkraftsreaktorer har inte någon specifik teknisk livslängd, varken de 25 år som en gång i tiden ledde socialdemokraterna fram till året 2010 eller de 40 år som branschen brukar ange som reaktorernas konstruktionskrav. I princip går alla reaktordelar att renovera. Det innebär att en reaktors livslängd väsentligen är en kommersiell fråga. Varje reaktor kommer att leva vidare så länge som ägaren anser att det är lönsamt att årligen reinvestera de stora belopp som behövs för att möta myndigheternas säkerhetskrav och de egna kraven på hög driftsäkerhet. Men det är klart att man så småningom kommer till en tidpunkt när lönsamheten i de reinvesteringarna ter sig tveksam. Då fasar man i stället in i annan pro-

duktion och lägger ned reaktorn. Det enda som man med säkerhet, fru talman, kan säga om den här tidpunkten är att den inte kan förutsägas eller bestämmas av ledamöterna i den här kammaren.

När vi moderater förespråkar en ”naturlig” kärnkraftsavveckling som ett alternativ till regeringens energipolitik är det inte ett utslag av någon sorts marknadsekonomisk fundamentalism. Det handlar om att dra lärdom av statens interventioner på andra områden. Det finns inte längre någon egentlig skillnad mellan kraftbranschen och andra industribranscher. Och lärdomen från andra branscher är att staten bäst gagnar förnyelse, utveckling och miljöanpassning av produktionsapparaten genom att fastställa tydliga spelregler – lagar, miljökrav och skatter – men i övrigt hålla fingrarna borta.

Regeringen skulle aldrig komma på tanken att tala om för Hylte Bruks när det är dags att skaffa en ny pappersmaskin. Men i det här fallet gör man just detta. Man går in och försöker styra produktionen i en enskild elfabrik, i detta fall elfabriken i Barsebäck.

Vid en naturlig avveckling av kärnkraften sker det här stegvis. Det är just det som är poängen. Alla reaktorer blir inte gamla samtidigt och läggs inte ned samtidigt, eftersom reinvesteringarna inte fördelas jämt. De styrs, som i all industriell verksamhet, till de anläggningar som bedöms ha framtiden för sig. Vid en naturlig avveckling uppkommer inga onödiga samhällsekonomiska kostnader. Men när man stänger Barsebäck med politiska beslut uppkommer sådana samhällsekonomiska kostnader. Därtill uppkommer statsfinansiella kostnader och företagsekonomiska kostnader. Dessutom uppkommer, i fallet Barsebäck, stora miljökostnader.

De miljökostnaderna är inte små. Vi vet att bortfallet av el från Barsebäck väsentligen kommer att ersättas med import av kolbaserad el från Danmark. För att man skall kunna ersätta *en* reaktor i Barsebäck måste man elda tre ton stenkol varje minut. Det är följdriktigt att miljöminister Anna Lindh också har förhandlat till sig en rätt för Sverige att fram till år 2010 öka koldioxidutsläppen med 5 % i en situation när alla andra länder kommer att minska dem. Vi moderater står kvar vid 1993 års klimatpolitiska beslut. Vi vill även framgent att Sverige skall ha en offensiv klimatpolitik och ta sitt globala ansvar.

Fru talman! Runt om Sveriges gränser finns det gott om ledig elproduktionskapacitet. Både Sverige och Ryssland är hopkopplade med det finska systemet. Den paradoxala effekten av detta är ju att vi med avveckling av kärnkraftsreaktorer i Sverige riskerar att förlänga drifttiden vid det ryska kärnkraftverket i Sosnovyj Bor, eftersom vi ökar avsättningsmöjligheterna för den el som där produceras.

Gentemot Litauen finns inte samma utbytbarhet. Men i framtiden kommer elsystemen runt Östersjön att länkas samman. Då kommer vi att få en direkt utbytbarhet också mellan de svenska kärnkraftsreaktorerna och kärnkraftverket Ignalina i Litauen. Liksom i Sosnovyj Bor är reaktorerna i Ignalina av Tjernobylytyp. Den paradoxala effekten av förtida kärnkraftsavveckling i Sverige kan därmed bli att vi försämrar kärnsäkerheten i hela norra Europa. För det bär Sveriges regering ansvaret.

Den här politiken hotar inte bara miljön, utan den hotar framför allt jobben. En förtida kärnkraftsavveckling innebär att elpriserna pressas uppåt, och det riskerar naturligtvis särskilt att drabba ryggraden i den svenska industrin, den elintensiva industrin. Vi har redan sett effekterna

av de energiskattehöjningar som har genomförts och som har lett till friställningar vid Vargön Alloys utanför Vänersborg och vid Gränges Metall i Sundsvall. Marginalerna är inte stora.

Det finns en tendens att betrakta den tunga svenska basindustrin som någon sorts relik från industrialismens barndom, som någonting som snart skall kunna ersättas av tjänstebaserade kunskapsföretag. Men så är inte fallet. Den tunga svenska industrin är alltså en ryggrad. Den är högteknologisk. Den har stor betydelse för underleverantörsledet. Den svarar för en stor del av förädlingsvärdet i den svenska exporten. Bara skogsindustrin sysselsätter 120 000 människor, svarar för 17 % av exporten och gör av med el motsvarande produktionen i fem Barsebäcksreaktorer.

Vår konkurrenskraft kommer att försämrast. Det olyckliga är att det finns investeringsalternativ för dessa industrier. De är i stor utsträckning delägda av utländska företag. Vi oroar oss starkt för de regionala effekter som kan uppstå, eftersom de särskilt elberoende industrierna – de industrier som är känsliga när det gäller energipolitiken – är belägna i regioner som redan i utgångsläget är mycket hårt drabbade av arbetslöshet.

Jag har någon gång sagt att vi, om vi inte bedriver en klok energipolitik, kan sätta ett stort kryss över varenda ort i det här landet som slutar på bruk, fors eller hyttan. Om den här industrin skall skyddas blir ju bördorna i stället desto större på hushållssektorn.

Trots dessa realiteter vill socialdemokraterna framställa avvecklingen som en tillväxtmotor. Det är klart att en omställning av energisystemet kan leda till nya jobb i nya branscher. Men det är naturligtvis ingenting jämfört med alla de jobb som samtidigt slås ut i traditionella branscher när elpriserna stiger som en följd av samma omställning.

Jag har förstått att regeringen nu knyter sin förhoppning till en storskalig biobränsleanvändning och att den skall kunna generera nya jobb i skogslänen. Men det är just i dessa län som jobb också kommer att slås ut i de traditionella basindustribranscherna. Det är för övrigt också svårt att se fördelen med att skogslänen byter ut högvärdig pappersmassa mot lågvärdigt vedbränsle.

Hela teorin om att det skulle vara möjligt att åstadkomma tillväxt och sysselsättning genom kapitalförstörelse ter sig bisarr. Om den teorin hade varit sann hade det naturligtvis inte funnits någon anledning att begränsa kapitalförstörelsen till att gälla en eller två kärnkraftsreaktorer i Barsebäck. Det finns ju fortfarande en lång rad lönsamma industrier i olika branscher som regeringen skulle kunna stänga i förhoppning om att det skulle skapa tillväxt och sysselsättning och att man skulle kunna bygga upp någonting annat i stället.

LO-tidningen skriver: "Med äppelkindad oskuldsfullhet utbrister socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande att 'nu måste näringslivet förstå att vi menar allvar'. Näringsministern förklarar med Orwellskt nyspråk att avstängning av fungerande kärnkraftverk inte är kapitalförstörelse utan i själva verket skapar nya jobb. Statsministern bidrar med obegripliga uttalanden om ekologisk tillväxt. Om näringslivet tror en tiondel på all avvecklingsretorik kommer inte en krona att investeras i Sverige."

Fru talman! För oss moderater kommer det att vara och förbli en viktig uppgift att förhindra att LO-tidningens, fackföreningsrörelsens och industrins alla farhågor besannas. Energiuppgörelsen leder Sverige åt fel håll, försämrar vår miljö och lägger ökade bördor på alla som lever och

verkar i vårt land. Detta är en insikt som finns långt in i Sveriges Socialdemokratiska arbetarparti. En sektaristisk energipolitik har inte framtiden för sig.

Vårt land behöver en allians för tillväxt – för investeringar, företagande och sysselsättning. Tro mig, fru talman. Det breda folkliga stöd som finns för att svensk kärnkraft skall användas så länge den är ekonomiskt, miljömässigt och säkerhetsmässigt försvarbar, kommer oavsett dagens energipolitiska beslut att sätta den bortre parentesen för den olycksaliga energiuppgörelse som regeringen har ingått med Centern och Vänstern.

I detta anförande instämde Carl Erik Hedlund, Marietta de Pourbaix-Lundin, Stig Rindborg, Lennart Hedquist, Nils Fredrik Aurelius, Jeppe Johnsson, Maud Ekendahl, Peter Weibull Bernström, Inga Berggren, Gullan Lindblad, Ola Karlsson, Sten Tolgfors, Tomas Högström, Åke Sundqvist, Eva Björne, Ulla Löfgren, Olle Lindström och Karin Falkmer (alla m).

Anf. 2 TALMANNEN:

Jag vill med anledning av vad Mikael Odenberg anförde först säga att det är sant att det inte råder någon tidsbegränsning för inledningsanföranden. Dock finns det en rekommendation från talmanskonferensen att anföranden inte bör överstiga tio minuter, i större debatter 15 minuter. Vi har efter de diskussioner vi har fört, och med hänsyn till kammarens arbetsbelastning, framfört den av talmanskonferensen rekommenderade tiden för inledningsanförandena. Jag hoppas naturligtvis att de ärade ledamöterna kommer att följa talmanskonferensens rekommendation. Då går ordet till näste talare, Torsten Gavelin.

Anf. 3 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Den energipolitik som majoriteten i näringsutskottet redovisar i föreliggande betänkande är förödande för Sverige.

Den splittrar nationen i en tid då vi behöver samling. Den avvecklar resurser i en tid då vi behöver utveckling. Den hotar arbetstillfällena i en tid då vi desperat behöver nya. Den leder till ökat misstroende mot Sverige som investeringsland. Den skadar naturen i en tid då vi behöver göra mer för att skydda den. Den har ett nationellt perspektiv i en tid då vi behöver bli mer gränslösa.

Energipolitiken har en mycket stor räckvidd. Bland alla dem som uppvaktat näringsutskottet i denna fråga påminde en om att inte sedan beslutet om löntagarfonder har näringslivet varit så starkt engagerat i sin kritik mot regeringen.

Det känns mycket tungt att vara med om att fatta detta beslut. Kanske är det mest därför att jag är övertygad om att så gott som alla socialdemokrater i denna kammare, inklusive näringsministern, innerst inne vet att man nu är på väg att fatta ett djupt felaktigt beslut. Det skulle inte förvåna mig om näringsministern på det lilla blocket i bänken plitade ned två versrader i Kjell-Olof Feldts anda:

Barsebäcksstopp är ett djävla skit.

Nu har vi baxat det ända hit.

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Debatten om näringslivets villkor rasar vidare mot bakgrund av den enorma arbetslösheten. Över 700 000 människor som vill jobba saknar ett jobb att gå till. Det är ett stort slöseri med mänskliga resurser och ett svårt personligt lidande för den arbetslöse.

Blir det nu fler jobb, blir det nu ett bättre företagarklimat med den energipolitik som utskottsmajoriteten förordar? Regeringsföreträdare hävdar att företagsklimatet är bra och hänvisar till The Economist och Financial Times.

Fru talman! Det är varken regeringen, vi andra politiker eller finans-tidningar som skall anställa alla de arbetslösa eller som i praktiken avgör om företagarklimatet är bra eller dåligt, blir bättre eller sämre. Det är företagarna som skall göra det. Vad de tycker om företagarklimatet och energiuppbyggnaden har nog inte undgått någon. Aldrig har man varit så enig mot ett regeringsförslag sedan löntagarfondsstriden som man är mot regeringens energipolitik. I näringsutskottet har vi mött delegation på delegation som har framfört kritik och redovisat företagarnas frustration och t.o.m. förtvivlan inför detta näringslivsfientliga förslag.

Till skillnad från under löntagarfondsstriden är stora delar av fackföreningsrörelsen också djupt missnöjd med regeringens politik. Hela Näringslivssverige, fack och arbetsgivare, står upp som en man och protesterar. Men näringsministern och näringsutskottets s-ledamöter väljer att följa sin partiledares taktiskt betingade kurs. Bara två s-ledamöter i denna kammare har modet att stå emot. Utanför riksdagen visar Barsebäcksanställda sina åsikter i frågan.

Fru talman! Betänkandet vittnar också om en oförståelse för näringslivets och även hushållens behov av stabila spelregler. Det som kallas riktlinjer för energipolitiken innebär i verkligheten stor osäkerhet kring energiförsörjningen. Energipolitiken görs till ett evigt politiskt trötoämne. Betänkandet heter *En uthållig energiförsörjning*. Det kommer att resultera i en uthållig energidebatt.

Majoritetens förslag till energipolitik sägs underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. I propositionen redovisas dock över huvud taget inga miljökonsekvensbeskrivningar av energiomställningen. När Lennart Fremling här i kammaren frågar näringsministern när en miljökonsekvensbeskrivning av Barsebäcksstängningen kommer att redovisas, svarar ministern ”att det ligger i sakens natur att det inte är nödvändigt att presentera en samlad miljökonsekvensbeskrivning för de förslag som regeringen lagt fram i propositionen om en uthållig energiförsörjning”.

Ja, ministern, formellt är det säkert så. Men bara det faktum att regeringen säger att förslagen leder mot ett ekologiskt hållbart samhälle är ju ingen garanti för att det blir så. Vi i Folkpartiet oroar oss t.ex. mycket över riskerna med en storskalig ökning av fossilgasanvändning. På sida efter sida i propositionen kan man läsa att fossilgasen skall gynnas på olika sätt. Både statsministern, näringsministern och centerledaren uttalar i olika sammanhang sitt stöd för en fossilgasledning mellan Finland och Norge över Mellansverige. Leder en ökad fossilgasanvändning i Sverige mot ett ekologiskt hållbart samhälle? Vad anser näringsministern?

På kort sikt, 5–6 år, kommer bortfallet av elproduktionen i Barsebäck att ersättas med fossilel från Danmark, Tyskland eller Karlshamnsverket.

Så fungerar det nordiska elsystemet, vad än regeringen säger om ekologisk hållbarhet.

Vi i Folkpartiet anser att det är mycket oklokt att inte ta klimathotet på allvar. Inför riskerna av en klimatförändring anser vi att det finns all anledning att tillämpa försiktighetsprincipen och utöva ett tydligt miljömässigt ledarskap. Regeringen abdikerar nu med Centerns hjälp från denna roll. Folkpartiet håller däremot fast vid riksdagens beslut från 1993 om riktlinjer för den svenska klimatpolitiken och det koldioxidmål som där slås fast.

Även på andra punkter är propositionen och betänkandet ofullständiga. De ekonomiska konsekvenserna för hushållen, näringslivet och staten saknas i stor utsträckning. En del har visats i vårpropositionen och annat är aviserat till hösten, exempelvis den helt nödvändiga översynen av energiskatterna. Trots dessa brister i konsekvensanalyserna är utskottsmajoriteten beredd att driva igenom detta mycket drastiska beslut som en stängning av en fullt säker och miljömässigt väl fungerande industrianläggning innebär.

Även om kärnkraftverken kan drivas med god säkerhet under mycket längre tid än 25 år kommer kärnkraftsproduktionen, om det nuvarande förbudet mot ny kärnkraft ligger fast, inte att finnas i vårt land för evigt. Om säkerhetskraven blir för höga kommer underhållskostnaderna i de befintliga kärnkraftverken successivt att stiga, och kärnkraften blir allt mindre lönsam.

Vi i Folkpartiet menar att det finns argument för att söka tidigarelägga den tidpunkt då Sverige kan klara sig utan kärnkraft. Vi tillstyrker därför regeringens förslag till omställningsprogram i huvudsak. Stöd till forskning och teknikupphandling är enligt vår mening exempel på ekonomiska styrmedel som bör öka möjligheten till introduktion av ekologiskt och ekonomiskt hållbar energiproduktion.

Fru talman! Folkpartiet kommer i valrörelsen att argumentera för att energipolitiken ändras på väsentliga punkter. Vår politik för fler jobb och mer resurser till vård och skola innebär bl.a. att våra kärnkraftverk nyttjas under hela sin ekonomiska och säkerhetsmässiga livslängd och att våra insatser ökar starkt för en bättre säkerhet i kärnkraftverken i våra östliga grannländer.

Vi har i våra reservationer redovisat vår energipolitik på de många områden där den avviker från majoritetens uppfattning. Men för att undvika meningslösa voteringar yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Anf. 4 EVA GOËS (mp):

Fru talman! I dag är vi både glada och ledsna. Vi i Miljöpartiet de gröna är glada för att vi ser början på ett slut – ett slut för kärnkraften – men vi är också ledsna därför att det verkar att bli en långdragen process, bl.a. på grund av en kraftig neddragning av stöd till solenergi och teknikupphandling jämfört med förra energiuppgörelsen 1991. De poster som får noll kronor är stöd till sol och energieffektivisering inom industrin.

Fru talman! Miljöpartiets tillblivelse är starkt förknippad med kärnkraftsomröstningen 1980. De som slöt sig till Gahrtons parti var missnöjda med folkomröstningen om kärnkraften. Det var helt obegripligt och oförlåtligt hur man lyckades manipulera svenska folket.

”Att bygga ut för att avveckla med förnuft”-linjen, linje 2, som kastas in mellan nej och ja var Socialdemokraternas och Folkpartiets uppfinring. Där började den vansinniga snabba utbyggnaden av kärnkraften och i dess fotsår utbröt svekdebatten när Fälldin dagtingade med sitt samvete och när Birgitta Dahl i en senare regering byttes ut för att det ”oåterkalleliga” beslutet att påbörja avvecklingen skulle kunna brytas.

Kraftiga överskattningar av elbehovet trummades in i svenskarnas hjärnor från linje 1-anhängarna. T.o.m. myndigheterna bedömde 1972 elanvändningen år 1990 till 250 TWh. Facit blev 139,7 TWh, trots en massiv satsning på subventionerad el, kärnkraftsel. Miljörörelsens motsvarande bedömning låg på 105 TWh, alltså betydligt närmare än vad experternas prognoser låg.

Den 17-åriga kampen har varit ojämn. Näringslivet som står kärnkraften nära har suttit på propagandapengarna medan kärnkraftsmotståndarna har litat till medlemsavgifter och upprop om pengar till kampanjer eller helt enkelt använt sina egna kroppar för att stoppa kärnkraftens frammarsch. Kynnefjäll är ett sådant praktexempel där man än i dag vaktar sitt berg från att bli atomsopstation.

Trots att kärnkraftskramarna har haft pengarna har de inte fått folket acceptans. Människor är inte så dumma att de inte begriper att kärnkraftsintressenterna och ägarna m.fl. går sina egna ärenden i första hand medan motståndarna har andra bevekelsegrunder för att säga nej till atomkraften men ja till kärnkraftsavveckling. Detta gör de inte för eget intresse utan för barnens och barnbarnens och för att rädda denna planet från hotet som hänger över dem – det osynliga hotet. Eller som en flicka från det drabbade Vitryssland uttryckte det: När lärarinnan sade att vi skulle rita strålning, ritade jag gult regn och en röd flod.

Fru talman! Motståndet mot kärnkraften och insikten att atomkraft inte hör hemma i ett kretsloppssamhälle har gått fram. Däremot har folkets tilltro till regeringens vilja och kraft att påbörja avvecklingen av kärnkraften successivt minskat. Men nu står vi inför det faktum att kärnkraften skall bort, och det verkar som att kärnkraftsanhängarna helt har tagits på sängen. De inte vill tro att regeringen tänker förverkliga folkomröstningens resultat.

Och något av det grövsta är att kärnkraftsanhängarna säger att det inte går att avveckla för då mister man kompetensen när personalen flyr sina jobb på kärnkraftsanläggningarna. Det är helt otroligt. Då är det verkligen bråttom. Detta är ännu ett skäl för att avveckla snabbare medan det fortfarande finns kompetent personal kvar.

Sedan kommer näringsutskottets moderater som ”lovar” att riva upp kärnkraftsbeslutet, om de skulle komma till makten efter valet. De vill inte att folkomröstningens resultat skall förverkligas och att demokratin skall ha sin gång.

Olyckligtvis fanns det en intervju i en av dagstidningarna med Birger Schlaug på samma sida som nyss nämnda påstående om att stoppa kärnkraftsavvecklingen. I Intervjun håller Birger Schlaug dörren öppen för borgerlig samverkan, om Miljöpartiet får gehör för sina gröna krav. En sådan samverkan blir ju totalt omöjlig i det fall att moderaterna ämnar göra slag i saken och avbryta den påbörjade kärnkraftsavvecklingen.

Som borgarna vet har vi mycket att anmärka på regeringens, Väns-terns och Centerns gemensamma förslag som vi skall ta ställning till, men det är ändå en början på en långbänk, som en viss potentat sade.

Vi i Miljöpartiet de gröna visar att det finns andra möjligheter att nå målet att avveckla den sista reaktorn till 2010 enligt linje 2-partiernas tidigare beslut. Vi har en egen version och vision eller – som medierna myntat – vi står för den tredje kraften. Det är ett uttryck som passar alldeles utmärkt i detta sammanhang. Vi menar att grönt vinner, grön energi och gröna jobb. Vi anser att bågen inte spänns tillräckligt hårt av de andra partierna. Man tänker en oktav för lågt. För att ställa om till ett bärkraftigt ekologiskt samhälle som tar hänsyn till hela den globala verkligheten behövs det en satsning på lågenergisamhället, ett energieffektivt samhälle – nu!

Fru talman! Sverige skall bli ett mönsterland när det gäller miljö. Ett ekologiskt hållbart Sverige är vårt mål, sade Göran Persson den 16 mars 1996 på socialdemokraternas partikongress.

Kärnkraften är inte enbart en teknisk fråga. Den är en naturvetenskaplig fråga, en miljöfråga, en politisk fråga, en ekonomisk fråga, en etisk fråga, en demokratisk fråga, en opinionsfråga och en samhällsvetenskaplig fråga.

Om hur detta land skall se ut tvistar de som har försökt att tyda det framlagda förslaget i betänkandet. En del ser ett mörkt moln av utsläpp sänka sig över landet och en tynande tillvaro för kärnkraften medan andra ser ett uppsving på arbetsmarknaden och en teknikutveckling för förnybara energislag samt en energieffektivisering.

Vi i Miljöpartiet ser möjligheterna – ljuset. Ja, man skulle kunna säga att vi ser solljuset och dess chans att bryta igenom det totala mörkret. Det är vansinne att vi i dag endast använder en bråkdel av solens instrålning. Om lika mycket pengar av EU:s energisubventioner satsades på solenergi som på kol och kärnkraft per år skulle solenergin bli konkurrenskraftig inom 20 år gentemot traditionell energi. Vi ser också vilken potential det finns för att spara energi – att jaga negawatt i stället för att bygga ut megawatt. Eller som en energiexpert från USA säger: Vi borde vänja oss vid tanken att när vi köper en sparsam elektrisk apparat eller en maskin är det som om vi bygger ett litet kraftverk i vårt eget hus eller i vår fabrik. När jag installerar en glödlampa som behöver 15 watt för att avge lika mycket ljus som en normal 75-wattslampa har jag just byggt ett litet kraftverk. Det producerar 60 negawatt, alltså oförbrukade watt.

Fru talman! Den billigaste och miljövänligaste energin är den icke använda.

Till i dag har mer än 100 kärnkraftsreaktorer stängts runt om i världen. Ett tioårigt moratorium för konstruktion av nya reaktorer har utlysts av Frankrikes ledare Jospin. Frankrikes nya miljöminister har deklarerat att Superfenix, en breedreaktor, i Frankrike skall stängas. I Japan har Monju, en breedreaktor, stängts efter en olycka 1995 och förblir förmodligen stängd, och utan denna teknik som man ställt tro och hopp till inför framtiden stoppas den framtida atomkraften. Efter en annan olycka i Japan stängdes också Fugen. I USA stängdes nyligen två reaktorer av ekonomiska skäl: Connecticut Yankee och Maine Yankee. I Nederländerna stängdes denna vår Dodewaard tidigare än planerat av ekonomiska orsaker osv.

Kärnkraften är utdöende och har bara varit en parentes i världens historia. Dinosaurierna dog ut när villkoren för deras existens ändrades, trots att de var störst och starkast. Ändå fortsätter män i maktpositioner att hävda att kärnkraften skall drivas vidare. Kärnkraftens tid är också förbi. Den är död.

Miljöpartiet anser att en rimlig bedömning är att de rika industriländerna, som bara omfattar 20 % av jordens befolkning, måste halvera sin energianvändning om vi skall klara av vår gemensamma överlevnad på vårt hem i kosmos. Vi, Miljöpartiet de gröna, hävdar bestämt att en utveckling som inte håller för att ge framtida generationer välstånd inte är värd namnet. Vi hävdar, trots att det kan uppfattas som obekvämt, att alla människor har rätt till ett rättvist miljöutrymme och att vi måste lära oss att leva på ett sådant sätt att vi kan skapa det för alltid för människor som kommer efter oss. Det medför att vi i vår del av världen måste ändra livsstil. Ingenting säger att den nya hållbara livsstilen skulle ge sämre välfärd än i dag – tvärtom! Det samhälle som vi i dag lever i har, trots stor energiomsättning, inte ens lyckats klara de mål som har satts upp: låg arbetslöshet och stabil ekonomi. Än mindre har miljömålen kunnat uppnås.

Fru talman! Miljöpartiet de grönas energipolitik innebär, till skillnad från den av regeringen presenterade politiken, en total omställning av energisystemet och en slutgiltig avveckling av kärnkraften till år 2010.

Kärnkraften skall stå för sina totala kostnader. Om kärnkraften skulle betala sina totala kostnader på marknaden, skulle uranbrytningen med dess miljökostnader, kärnavfallshanteringen i tusen generationer, riskerna med den dagliga driften av reaktorerna, försäkring, rivning av kärnkraftverken, koldioxidutsläpp vid transporter av kärnteknisk materiel tas med i priset. Det skulle bli ett helt annat pris än dagens fiktiva pris.

Miljöpartiet visar i motionen hur tre kärnkraftsreaktorer kan avvecklas under de kommande fem åren, samtidigt som koldioxidutsläppen från energisektorn minskar. Det innebär att vi utöver regeringens förslag vill avveckla ytterligare en svensk kärnreaktor.

Ja, i morgon dag skulle regeringen kunna fatta beslut om att ta Ringhals 2 ur drift. Om knappa tre veckor går drifttillståndet ut.

Faktum är att ju äldre reaktorerna blir, desto farligare blir de. Man räknar med att år 2000 kommer mer än 70 % av världens reaktorer att vara äldre än 25 år. Risken för ett nytt Tjernobyl ökar i takt med åldern på reaktorerna.

Oskarshamn 1, som i år är 25 år, borde enligt tidigare beslut i riksdagen gå i graven. Att en olycka i Sverige skulle få ödesdigra konsekvenser är inte sannolikt. Det är sant.

Fru talman! Det kännetecknande draget i dagens betänkande är att här saknas varje form av nytt styrmedelspaket för att ställa om energisystemet. En avvecklingslag aviseras, liksom några marginella förändringar i energibeskattningen, men det räcker inte. Stöd till investeringar, forskning och utveckling ligger kvar på oförändrat låg nivå eller lägre än i det förra energipolitiska beslutet från 1991.

Regeringen presenterar inte en politik för omställning av energisystemet utan bara en politik som i bästa fall kan leda till stängning av två kärnkraftreaktorer med bibehållen eller förstärkt elbalans till priset av

ökade koldioxidutsläpp. Propositionen kan knappast kallas en energiproposition. Möjligen kan den benämnas elproposition.

Miljöpartiets metod för kärnkraftsavvecklingen skiljer sig från regeringens, eftersom den omfattar hela avvecklingen, inte bara inledningen. Det innebär ett aktivt utnyttjande av ekonomiska styrmedel för huvuddelen av kärnkraftsavvecklingen. Vi accepterar inte subventioneringen av kärnkraften, där förlusterna är socialiserade och vinsterna privata.

Det finns goda exempel i världen där man inte subventionerar energin. Ett exempel på detta är Japan, som avsiktligt undvikit att subventionera energisektorn och som därmed haft relativt höga energipriser för sin industri. Japan har som bekant genomgått en snabb teknisk utveckling och nått betydande konkurrenskraft på världsmarknaden, medan länder med subventionerade energipriser, exempelvis i östra Europa, har haft ett lägre omvandlingstryck och en långsammare teknisk utveckling.

Höjda energiskatter inom ramen för en skatteväxling är det viktigaste enskilda styrmedlet för att främja en omställning av energisystemet. Skatteväxlingen förskjuter, i vissa fall på ett radikalt sätt, konkurrenskraften mellan olika energislag samtidigt som den allmänt gör energiförbrukning dyrare och därmed ger incitament till energibesparing och effektivisering.

Avvecklingslagen bör ha en utformning som gör att ersättningen till reaktorägarna baseras på bl.a. säkerhetsnivån och miljöpåverkan för respektive avvecklad reaktor. Eftersom reaktorerna blir äldre och farliga och, som Grön ungdom säger, gammal kärnkraft rostar alltid, och samtliga ständigt släpper ut radioaktivitet, skulle anspråken om ersättning reduceras till noll. Kärnkraften är en risk – det är som att spela rysk roulette. Att det hänt en kärnkraftsolycka i ett kapitalistiskt land som USA och i ett planekonomiskt kommunistiskt land som f.d. Sovjet är ingen garanti för att en sådan olycka inte skulle kunna hända i ett blandekonomiskt land.

Ett faktum är att riksdagen aldrig klart har uttryckt vilken säkerhetsnivå man kräver av den svenska kärnkraften. Mot bakgrund av detta kräver vi att kärntekniklagen preciseras och skärps, så att lagen mer detaljerat uttrycker vilken säkerhetsnivå som skall krävas av de svenska kärnkraftverken. Miljöpartiet anser att frågan om kärnkraftens säkerhet inte bara är en teknisk fråga som skall hanteras av de tekniska tillsynsmyndigheterna. Säkerhet är också en fråga om värdering, vilken bör komma till uttryck genom politiska beslut.

Vad kostar en kärnkraftsolycka? Miljöpartiet anser att kärnkraften skall betala sina kostnader fullt ut. Det betyder att reaktorägarna skall ha obegränsat skadeståndsansvar. Det obegränsade ansvaret innebär att kärnkraftsföretagens egna kapital kommer att tas i anspråk när skadeståndsanspråken inte täcks av försäkringar eller andra garantier.

I ett system med obegränsat strikt ansvar, riskdelning och en i lag fastställd lägsta garantinivå för detta ansvar är det av största vikt att ha en rimlig uppfattning om vad de totala skadeståndsanspråken vid en svensk reaktorolycka kan uppgå till.

I dag finns ett antal begränsade uppskattningar av en svensk atomkastrofs kostnader, men kunskapen är mycket knapphändig. Miljöpartiet föreslår att en parlamentariskt sammansatt kommission går till botten med frågan om en svensk reaktorolyckas totala kostnader, omfattande såväl samhällets kostnader som privata kostnader.

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Kärnkraftselen skall kompenseras med minskad elanvändning genom konvertering från eluppvärmning, effektivisering och genom utbyggnad av ny elproduktion med förnybara energislag. På dessa områden kommer det en rusch i starten. Redan i vår har vi sett och hört att efterfrågan är stor. Den lilla människan undrar hur han eller hon skall klara av att finansiera omställningen. Vi i Miljöpartiet har därför från början gått in med rejäla stöd till sol, vind, effektivisering m.m. för att sedan trappa av dem ju närmare vi kommer slutet av kärnkraftsepoken.

Vi vill ge 435 miljoner kronor till energirådgivning, även för industrin, i stället för regeringens 310 miljoner. Vi vill ge 300 miljoner till teknikupphandling av energieffektiv teknik, vilket är tre gånger mer än det som regeringen föreslår. Vi vill ge en miljard till Energiteknikfonden i stället för 870 miljoner och 2 miljarder till introduktion av ny energiteknik i stället för 1 610 miljoner.

Överutbudet av billig kärnkraft har de senaste decennierna inneburit att Sverige halkat efter i utvecklingen av förnybar energiteknik. Det gäller bl.a. vindkraft och vissa delar av anläggningar för kraftvärme. Om energiomställningen liksom annan ekologisk omställning också skall kunna ge väsentliga arbetstillfällen i Sverige, bör omställningen drivas i en sådan takt att svenskt kunnande och svensk tillverkningskapacitet hinner utvecklas så att det kan vara med och konkurrera.

Därför säger vi att vindkraften skall få ett stöd på 1 miljard kronor i stället för 300 miljoner, som regeringen föreslår. Vi anser att stödet skall ligga på 25 % i stället för 15 %.

När det gäller konvertering är det så att det i dag totalt förbrukas 30 TWh el för uppvärmningsändamål i bostäder och lokaler. Enligt bedömning i en rapport från Fjärrvärmeföreningen är det med hänsyn till fastigheternas belägenhet m.m. möjligt att konvertera ungefär 12 TWh av den nuvarande eluppvärmningen till fjärrvärme. Därutöver är det möjligt att konvertera ytterligare ungefär 24 TWh från oljeeldning, kombipannor och annan uppvärmning till fjärrvärme.

En del hus som kommer att konvertera till fjärrvärme har redan vattenburen eluppvärmning. Där blir konverteringskostnaden lägre. Om man vid en grov uppskattning räknar med investeringar på i genomsnitt 70 000 kr per hus, blir den totala kostnaden för konverteringen 7 miljarder kronor under femårsperioden. Vi kräver ett bidrag på åtminstone 40 %, vilket betyder ett anslag på 2,8 miljarder kronor. Regeringens bidrag är naturligtvis lägre. Detta vill vi i Miljöpartiet göra för att lösa problemen för de husägare som har lurats in i ett elberoende. Och inte nog med det: Vi kräver också att anslaget skall kunna gå till panna och skorsten och inte enbart till vattenledningar och ackumulatortank. Vi kräver dessutom att de som bytt till förnybar energi och energieffektiviserat inte skall bestraffas genom höjd fastighetsskatt. Fastighetsskatten skall i stället sänkas för dem som bygger och ställer om till ekologiska system. Normerna för ROT-bidrag bör ändras och rättas därefter.

Fru talman! Miljöpartiet presenterar i motionerna ett fullt ut finansierat omställningsprogram omfattande ca 10,5 miljarder kronor om riksdagen beslutar sig för att stödja Miljöpartiets förslag om skatteväxling. Om inte, lägger vi på 12,6 miljarder kronor med vårt förslag. Det innebär 3,5 miljarder utöver regeringens förslag. Vi anser att också den svenska atomansvarighetslagstiftningen i grunden måste revideras med inriktning

mot att kärnkraftsproducenterna betalar sina egna riskkostnader och tar ett fullt skadeståndsansvar i händelse av en reaktorolycka.

Vi avvisar dessutom bestämt den glidning i klimatpolitiken som redovisas i propositionen. Sveriges internationella åtagande på klimatområdet skall ligga fast. Sverige skall driva en nationell politik som gör att dessa åtaganden uppfylls. Ursäkter av typen ”de andra gör det ju inte” kan inte utgöra grund för att svika internationellt givna löften. Vi avvisar också bidraget för utbyggnad av små vattendrag. Dessa ingrepp ger större skada än effekt.

Sverige har chansen att stänga Ringhals 2, Oskarshamn 1 och Barsebäck. Redan om knappt tre veckor, den 30 juni, går alltså tillståndet ut för en av de statliga reaktorerna, Ringhals 2. Om regeringspartiet menar allvar med att stänga en reaktor före valet 1998, anser vi i Miljöpartiet att denna reaktor vore den lämpligaste att stänga, eftersom det inte skulle finnas några hinder för det. Det är en statligt ägd reaktor. Varför inte ta krafttag och bevisa att ni menar allvar med att avveckla en reaktor före 1998 års val, Anders Sundström?

Miljöpartiet står helhjärtat bakom samtliga reservationer, men av tidskäl yrkar vi endast bifall till reservationerna 4, 18 och 24.

Anf. 5 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Mikael Odenberg inledde den här debatten med att säga att han talade i torgmötestermer. Jag tror kanske inte att hans halvtimmeslånga anförande hade inneburit några större lyssnarskaror ute på ett torg, och jag undrar litet över Moderaternas strategi för den här debatten. Skall man använda riksdagens talarstol som något slags träningsredskap inför kommande torgmöten eftersom man har satt upp så väldigt många ur sin riksdagsgrupp i talarstolen? Jag tycker, fru talman, att inriktningen måste vara mer saklig i stället för de här torgmötesapellerna.

Från Kristdemokraternas sida har vi i Energikommissionen, och sedan i energiförhandlingarna, konsekvent drivit våra krav om ett stabilt och parlamentariskt väl förankrat energibeslut. Vi har haft, och har fortsättningsvis, som utgångspunkt att en omställning av energisystemet skall ske genom att kärnkraft fasas ut i den takt som förnybar energi fasas in och vi sparar el. På så sätt får vi det ekologiskt hållbara energisystemet.

Det här innebär att det inte finns utrymme för en ny parentes i energisystemet i form av ökad användning av kol och olja eller utbyggd fossilgas – som ju naturgasen rätteligen borde benämnas. En satsning på fossilbränslen leder ofelbart till ökade koldioxidutsläpp och därmed till växthuseffekten, det för mänskligheten allt överskuggande miljöhotet.

I aprilnumret av Naturvårdsverkets tidning Miljöaktuellt beskrivs hur växthuseffekten nu ger en tydlig ekologisk kollaps i södra Ishavet. Tidigare i år kom den årliga miljörapporten från World Watch Institute med dramatiska beskrivningar av vad som händer med vårt gemensamma jordklot om vi inte lyckas hejda fossilförbränningen och därmed följande koldioxidutsläpp. Man räknar med en höjning av medeltemperaturen på en till tre och en halv grad de närmaste hundra åren med fortsatta föroreningar av lufthavet.

Det innebär att havsytan kommer att stiga. Oväder, som orkaner, blir vanligare och får dessutom ökad styrka. Över hela världen kommer vädret att bli mer extremt. Torka, översvämningar och värmeböljor väntas

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

öka. Det här kan i sin tur leda till ökade problem med livsmedelsförsörjningen till en allt större världsbefolkning. När havsytan stiger översvämmas våtmarkerna vid kusterna – redan i dag jordens mest hotade naturområden. I tropiska och subtropiska områden, kommer den stigande havsytan att hota mangroveskogarna, som stabiliserar kusterna och utgör livsmiljö för ett mycket stort antal av både havslevande och landlevande arter. Uppvärmningen kan leda till att vissa djurarter utrotas.

Det här, fru talman, är bara några exempel på vad som händer när växthuseffekten slår igenom, och det har alltså redan börjat ske i södra Ishavet. För att förhindra en utveckling i enlighet med detta scenario måste alla länder, också Sverige, ta ansvar för att hejda utsläppen av koldioxid och snabbt minska dem. Varken inom energi- eller transportsektorn kan vi tillåta ökade utsläpp. Tvärtom måste ett kraftfullt handlingsprogram upprättas och genomföras för att minska utsläppen.

Jag kan ta ett konkret exempel som nu är aktuellt på grund av energipropositionen. Om regeringen, som det är tänkt, ger Göteborgs Energi AB tillstånd att anlägga ett naturgaseldat kraftvärmeverk enligt den tidigare planen, innebär det enligt beräkningar av Björn Gillbergs Miljöcentrum ett årligt nettoutsläpp av 600 000 ton koldioxid. Det rör sig då om ett av Sveriges största enskilda koldioxidutsläpp. Min fråga, fru talman, är: Hur går detta ihop med den lagstiftning som planeras syftande till att energiomställningen skall åstadkomma en ekologiskt och ekonomiskt hållbar energiförsörjning byggd på förnybara energislag? Det går helt enkelt inte ihop. Detta är *ett* exempel på en konsekvens av energipropositionen.

Vad gäller lagstiftningsförslaget, som vi ännu inte har fått på riksdagens bord, kan man ju också undra varför Naturvårdsverket inte har lämnat något remissvar. Det kanske är så att man där har för kunnigt folk vad gäller just klimatfrågorna. Man ser effekterna av ett sådant energibeslut som riksdagen nu är på väg att fatta, och då skulle man motsätta sig det. I övrigt kan man när det gäller lagstiftningsfrågan, som vi alltså ännu inte har fått på riksdagens bord, också hänvisa till bl.a. Advokatsamfundets remissvar om brott mot grundlagen och Europakonventionen.

Låt mig ta ett annat exempel i fråga om koldioxiden. Förra året importerades netto över 6 TWh kolkraft från Danmark. Det ledde bl.a. till att koldioxidutsläppen ökade med 23 % på den danska sidan om Öresund – en ökning med 23 % på ett år! 6 TWh kolkraft motsvarar koldioxidutsläppen från nära 1,5 miljoner bilar. Den här koldioxidmängden är regeringen med berätt mod beredd att öka högst avsevärt. Fråga är: Vari ligger det miljömedvetna i detta?

Om linjen att vi skulle tillföra el och spara bort el motsvarande en kärnkraftsreaktor innan vi trycker på stoppknappen, var det under lång tid uppslutning i den energiarbetsgrupp där jag företrädde Kristdemokraterna. Likaså var det uppslutning omkring att vi inte skulle tillföra fossilbränslen som olja, kol eller gas.

Så sent som den 21 januari sade närings- och energiministern här i riksdagens kammare:

Jag har hela tiden sagt att en reaktor skall stängas av i den takt som vi tar fram alternativ, dvs. hushållning och byte av energislag, alltså i den takt som vi hushållar och tar fram alternativ till att producera el. Det är på

det sättet som det skall gå till. Först skall man ha alternativen, därefter kan man stänga kärnkraftverken.

Detta var den linje som vi hade under mycket lång tid i dessa energiöverläggningar. Dessvärre, fru talman, valde regeringen att strax före målgång ändra uppfattning på båda dessa avgörande punkter, alltså att vi skulle tillföra el och spara el innan vi stänger reaktorer. Vi skulle inte heller tillföra fossilbränslen. Regeringen ändrade uppfattning. I stället väljer regeringen att stänga kärnkraftsreaktorer för att i stället använda olja, kol och gas. Detta är ett felval som hotar hela omställningsprocessen.

I stället för omställning av energisystemet riskeras nu för det första en fastlåsnings vid kärnkraft beroende på att omställningsprocessen avstannar när man via fossilbränsle, och då främst genom en satsning på fossilgas, rycker undan förutsättningarna för framväxten av biobränslebaserad kraftproduktion. Om vi inte får fram tyngden och bredden i biobränslet, då får vi inte heller någon omställning, eftersom det är det avgörande och det som skall möjliggöra den totala utfasningen av kärnkraften. Om inte detta kommer fram misslyckas omställningen.

För det andra blir det en ökad fossilbränsleanvändning. Först mer olja när de avkopplingsbara elpannorna straffas ut, sedan ökad kolimport och sist men inte minst en storsatsning på fossilgas.

För det tredje får vi också en risk för storskalig utbyggnad av resterande vattenkraft. När man inte får fram biobränslen, och när man kanske blockerar framväxten av det som skall vara alternativet, då kommer naturligtvis trycket på att man skall bygga ut de sista älvarna att öka. Och det har vi ju hört här i riksdagens kammare denna vår.

Fru talman! Detta leder inte till det ekologiskt hållbara energisystemet – tvärtom. Jag beklagar att det är denna väg som regeringen nu tillsammans med Centern anträder.

Kristdemokraterna har haft tre bärande principer i energiöverläggningarna, principer som vi fortsättningsvis arbetar för.

För det första: Omställningsprogrammet måste innebära att el tillförs eller sparas bort motsvarande vad en kärnkraftsreaktor producerar innan utfasningen av kärnkraften påbörjas, detta för att garantera en säker eltillförsel till industrin och för att nämnvärda prisökningar på el förorsakade av omställningen ej skall inträffa.

För det andra: Övergången till ett ekologiskt hållbart energisystem skall baseras på förnybara energikällor och inte på en ökning av fossilbränslen. Om motsatsen skulle ske – ökad förbränning av olja, kol och gas – rycks förutsättningarna för uppbyggnaden av ett biobränslebaserat energisystem undan, och dessutom ökar koldioxidutsläppen. Någon nämnvärd ökning av sysselsättningen kommer därmed inte heller till stånd via energisystemets omställning.

För det tredje: Förutsättningen för att ett energibeslut skall bli långsiktigt är en bred politisk uppgörelse som kan hålla över flera mandatperioder. Ett energibeslut måste också vara tydligt och ge klara besked till aktörerna på energimarknaden och inte ge utrymme för tolkningstvister och oklarheter.

Fru talman! Jag kan dessvärre konstatera att regeringen på dessa tre punkter övergivit den inriktning som fanns vid energiöverläggningarna. I

stället äventyras hela omställningsprocessen och därmed möjligheten att fasa ut kärnkraften ur energisystemet.

Jag kan också konstatera att den slutliga energiuppgörelsen inte handlade om sakfrågor och strävan att söka bredast möjliga samling utan mer om förhållandet mellan Centern och regeringen. Partitaktiken har gått före sakpolitiken. Vi har inte fått den breda nationella samling som hade varit önskvärd, utan vi har fått en nationell splittring.

Vi kristdemokrater kommer också fortsättningsvis att arbeta för bredast möjliga uppställning i energipolitiken. Vi har motionsvägen tagit ställning till regeringens energiproposition i enlighet med våra ställningstaganden i energiarbetsgruppen. Med detta följer också att det till energibetänkandet fogats ett antal reservationer från Kristdemokraternas sida. Jag yrkar bifall till reservation 5 som handlar om riktlinjerna för energipolitiken. Därutöver har vi en rad reservationer, vilkas innebörd skulle leda till en kraftfullare satsning på eleffektivisering och utveckling av den förnybara elproduktionen – biobränsle, vindkraft, småskalig vattenkraft och solenergi. För att spara kammarens tid kommer jag inte att yrka bifall till dessa reservationer, men givetvis står vi kristdemokrater bakom samtliga våra reservationer i detta betänkande.

Fru talman! Vid den särskilda energidebatten den 5 februari ställde jag några frågor till de partier som slutit energiuppgörelsen. Då förbejgs mina frågor med tystnad eller avledande och vilseledande information. Sedan dess har frågorna aktualiserats, varför jag nu återigen försöker få svar på dem.

Ni som representerar de partier som slutit energiuppgörelsen, varför talade ni inte i samband med offentliggörandet av uppgörelsen om hur ni skulle ersätta bortfallet av en reaktor på ett år? Det var ju detta som var själva knäckfrågan. Varför står det ingenting om detta i propositionen, och varför står det ingenting om detta i utskottsbetänkandet? Varför har Sverige sett till att få bryta den internationella klimatkonventionen och öka koldioxidutsläppen med 5 %? Varför försöker ni fortsätta att dölja svaren på dessa frågor?

Miljöministern har nyligen här i riksdagen sagt att det är naturgas som skall ersätta kärnkraften i den nordeuropeiska regionen. Vi vet ju alla att detta också är Olof Johanssons skötebarn. Varför säger ni inte som det är? Och vad säger ni om det faktum att en naturgasutbyggnad kommer att blockera framväxten av biobränslen, vilket därmed kommer att förhindra hela omställningen till förnybar elproduktion? Hur tacklar ni nu propåerna som framförts här i riksdagen från en ledamot av regeringspartiet om utbyggnad av storskalig vattenkraft? Frågorna är många, men svaren lyser än så länge med sin frånvaro.

Eftersom de tre förhandlarna Anders Sundström, Lennart Daléus och Lennart Beijer nu är här vill jag be dem att svara på åtminstone en enda kort fråga. Kan var och en av er svara på frågan: Hur kompenseras bortfallet av en reaktor om ett år? Det handlar om omkring 4 TWh. Hur kompenseras detta? Det vore särskilt intressant att höra Anders Sundströms svar, eftersom han den 21 januari här i kammaren sade att man först skall ha alternativen, därefter kan man stänga av kärnkraften. Bra. Redovisa då hur bortfallet av dessa 4 TWh skall kompenseras på ett år. Det kan också vara intressant att få höra utskottets representant Barbro Andersson svara på denna fråga. Hur kompenseras bortfallet av dessa 4 TWh på ett år?

Vi kristdemokrater kan inte acceptera att kärnkraft skall ersättas med ökade koldioxidutsläpp. Varken linje 1, 2 eller 3 vid folkomröstningen sade att man skulle ersätta kärnkraft med fossilbränslen. Det är faktiskt ett stort löftesbrott mot folkomröstningsresultatet. Er politik leder nu till att ni blockerar framväxten av biobränslen, att ni blockerar framväxten av förnybar elproduktion och därmed framväxten av nya jobb inom denna sektor. Ni förhindrar med er politik en omställning till ett ekologiskt hållbart energisystem.

T.o.m. tidningen Aftonbladet och Mats Hulth, som är en av de ledande socialdemokraterna, har börjat upptäcka det stora miljösvik som regeringen med sina stödpartier håller på att genomföra. På DN Debatt skriver Mats Hulth angående regeringens miljö- och energipolitik att den förda politiken rimmar illa med Göran Perssons tal om ekologisk omställning.

Ni som säger er vilja avveckla kärnkraften för nu en politik som kan leda till motsatt effekt. Domen över ert agerande kan inte bli någon annan än mycket hård.

Anf. 6 BARBRO ANDERSSON (s):

Fru talman! I dag tar vi beslutet om en omställning av energisystemet – en omställning till en uthållig energiförsörjning. Detta är ett viktigt beslut som har stor betydelse för samhället och för framtiden.

Ett av mina allra första uppdrag i partiorganisationen, det var i Östhammars arbetarekommun, var att sitta med i den lokala linje 2-kommittén inför folkomröstningen 1980. Jag kommer mycket väl ihåg diskussionen, debatten och argumenten. Det var då som mitt intresse för energifrågorna väcktes på allvar. Vi sade i valkampanjen 1980 att kärnkraften skall börja avvecklas i slutet av 1990-talet och vara avvecklad senast år 2010. Vi sade också att kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till sysselsättning och välfärd. Nu gör vi *näst-an* det vi sade 1980. Det som skiljer är att årtalet 2010 inte längre skall gälla.

Fru talman! De riktlinjer som gäller nu grundar sig på trepartiöverenskommelsen 1991 mellan Socialdemokraterna, Centern och Folkpartiet. Dessa riktlinjer togs också in i den borgerliga regeringens regeringsförklaring 1994, och därmed står också Moderaterna och Kristdemokraterna bakom riktlinjerna. Riktlinjerna innebär bl.a. följande:

Energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på energi, på villkor som är konkurrenskraftiga i förhållande till dem som gäller i omvärlden. Energipolitiken skall utgå från vad natur och miljö kan bära. Landets energiförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som i största möjliga utsträckning grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt genom en effektiv energihushållning. Detta återkommer i den proposition som vi i dag debatterar.

Fru talman! Energifrågan är en fråga som ständigt debatteras bland människor i samhället, i medier och här i kammaren. Den har genom åren varit svår, och vi har haft många och långa diskussioner. Vår partikongress 1996 sade så här:

”Enligt vår uppfattning bör kärnkraftsavvecklingen inledas under mandatperioden och därefter fortsätta i jämn takt. Omställningen skall genomföras på ett sådant sätt att den elintensiva basindustrins konkur-

rensläge inte äventyras. Den redan genomförda om- och avregleringen av elmarknaden får inte leda till ökade elpriser generellt sett för hushållen eller för hushåll i särskilda områden, t.ex. i glesbygden. Om så sker måste åtgärder vidtas. Den nationella utmaning som ligger framför oss på energipolitikens område kräver mångas medverkan och delaktighet.”

Partikongressens beslut och riktlinjer har självfallet varit vägledande för regeringen och för oss socialdemokrater i näringsutskottet och i riksdagsgruppen.

I regeringsförklaringen den 22 mars 1996 sade statsministern:

”Ett nytt energisystem skall utvecklas. Avvecklingen av kärnkraften bör inledas under mandatperioden och därefter fortsätta i jämn takt. Den skall ske på ett sådant sätt att den elintensiva industrins konkurrensläge inte äventyras. På grundval av 1991 års energiöverenskommelse, Energi-kommissionens betänkande och remissvaren på detta inbjuds samtliga riksdagspartier till överläggningar om energipolitiken.”

Så skedde också. Samtliga partier deltog från början, men det var bara vi socialdemokrater, Centern och Vänsterpartiet som orkade fullfölja det hela.

Fru talman! Beslutet i dag innebär att vi påbörjar omställningen – en omställning till en uthållig energiförsörjning. Förslaget är att Barsebäck 1 stängs år 1998 och Barsebäck 2 år 2001, dock med det villkoret att ny energi skall ha kommit fram innan den andra reaktorn stängs. De övriga tio reaktorerna är villkorade på samma sätt.

Hur skall då detta gå till? Jag får be särskilt Dan Ericsson att lyssna uppmärksam. Han ställde ju en fråga. Programmet innehåller bl.a. åtgärder för att minska elanvändningen, bidrag för fjärrvärmeanslutning, effektivt vakt och kompletterande värmeanläggning samt bidrag för byte till vattenburet värmesystem och anordning för värmeackumulering. Avsikten är att ändra uppvärmningssystem för dem som nu har direktverkande el.

Ett andra område är åtgärder för att öka tillförseln av el, med bidrag till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraft och småskalig vattenkraft samt till upphandling av ny elproduktionsteknik.

Ett tredje område är åtgärder för en effektivare energianvändning samt för information, utbildning, teknikupphandling av energieffektiv teknik, provning, märkning och certifiering. Dessutom gäller det kommunal energirådgivning.

Utvecklingen av teknik för framtidens energisystem är ett fjärde viktigt område.

Sammanlagt drygt 5 miljarder kronor avsätts för energiforskning, forskning om energisystemet, forskningssamarbete i Östersjöregionen, förstärkning av Energiteknikfonden samt introduktion av ny energiteknik.

Fru talman! Under den senaste tiden har en debatt förts om teknikupphandlingen. Det framställs felaktigt att anslagen skall minskas. Detta bygger på en missuppfattning, och jag vill därför göra några klarlägganden.

I 1991 års överenskommelse avsattes medel till ett program för en effektivare energianvändning. Den dominerande delen av programmet utgjordes av stöd till upphandling av energieffektiv teknik.

Regeringen beslöt förra året att uppdra åt Riksrevisionsverket, RRV, att granska NUTEK:s program för en effektivare energianvändning.

Uppdraget gällde att granska hur medlen har använts och redovisats samt hur verksamheten har styrts och följts upp. Uppdraget var föranlett av de svårigheter att få en klar bild av verksamheten som hade redovisats av Energikommissionen.

RRV säger i sin rapport att begreppet teknikupphandling har kommit att få en alltför vid innebörd i stödverksamheten. Redovisnings- och beslutsrutinerna anses inte ha utformats på ett sådant sätt att styrning och uppföljning av verksamheten främjats. Även Energikommissionen har pekat på behovet av att koncentrera verksamheten mot det centrala i teknikupphandlingsprocessen. Utskottet har tillsammans med Riksdagens revisorer gjort en utvärdering som kommer till samma resultat.

Årets energipolitiska beslut innebär att prioriteringar mellan olika projekt inom verksamheten måste göras. Statsmakernas styrning ökar, och detta är både självklart och nödvändigt.

De åtgärder som nu föreslås karakteriseras av en tydligare inriktning på investeringar i bebyggelsen och på stöd till kunskaper om energihushållning och det lokala energiarbetet. Jämfört med den faktiska förbrukningen av medlen t.o.m. år 1996 trefaldigas resurserna.

Medlen har nu fördelats på flera anslag. Därför är det också svårt att jämföra olika tabeller med varandra. Jämfört med tidigare har en mer politisk prioritering styrt utformningen. Detta är helt i linje med RRV:s påpekanden om en klarare målformulering.

De indragningar av medel som delvis finansierar omställningen berör inte något projekt som beslutats vid NUTEK och inte heller någon verksamhet som inbegriper avtal med extern part.

De teknikområden som utpekats som särskilt viktiga är:

- kraftvärme baserad på biobränslen,
- en kombination avseende etanolframställning för fordonsbränsle,
- vindkraft,
- solenergi samt
- överföring, distribution och lagring av energi.

Fru talman! Barsebäck är en stor arbetsplats i en liten kommun och har mer än 400 anställda. Ett politiskt beslut kräver skyldigheter gentemot dessa. Avställningen av reaktorerna i Barsebäck kommer att följas av en lång tids fortsatt drifttillsyn samt planering av den slutliga nedläggningen. En stor del av detta arbete, kan och bör, handhas av verkets egen personal. Ägaren till Barsebäcksverket har meddelat att hela personalstyrkan vid verket kan beredas fortsatt arbete under fem år.

Personalen har hög kompetens. I god tid före verkets slutliga nedläggning bör berörda myndigheter tillsammans med arbetsgivaren och personalorganisationerna överväga de särskilda åtgärder som kan behöva vidtas för personalen. I Regeringskansliet överväger man för närvarande formerna för detta.

Vattenfall skall enligt propositionen få en ny viktig roll för omställningen av energisystemet. Det betyder att Vattenfall skall inrikta sina krafter på utvecklingen av den nya tekniken. Vattenfall har hittills redan avsatt betydande resurser för detta. Regeringen understryker i propositionen att staten som ägare måste ta ansvaret för bolagets långsiktiga utvecklingsstrategi. Detta innebär just för Vattenfall en stark betoning på utvecklingen av energiförsörjningen från förnybara energikällor. Satsningen skall ske inom ramen för Vattenfalls affärsmässiga uppgifter. Men

med staten som ägare kan, och bör, affärsstrategin vara mera långsiktig än den blir för den ägare som främst är inriktad på att placera pengar med bästa kortsiktiga avkastning.

Samarbetet med grannländerna, Östersjösamarbetet, understryks, och särskilda medel avsätts också för detta. Det är självklart ett gemensamt intresse för alla länder runt Östersjön att energisystemet utvecklas så att det i framtiden kan ge en säker och miljövänlig energitillförsel.

Utskottsmajoriteten delar regeringens bedömning hur omställningen av energisystemet skall ske. Det finns en enda skillnad: Vi gör ett tillkännagivande om ett ändrat datum om bidragsreglers ikraftträdande. Det gäller bidrag till småhus för installation av effektvakt. Propositionens förslag avser beställningar gjorda tidigast den 1 juli 1997. Utskottets tillkännagivande innebär en ändring till den 1 april 1997.

Tre partier står bakom överenskommelsen. Fyra partier gör det inte, vilket framgår av reservationerna och av de anföranden vi tidigare hört.

Moderaterna yrkar avslag. Vad vill egentligen Moderaterna? Står ni fast vid folkomröstningen? Har ni glömt hela valdebatten 1980? Även linje 1 sade att kärnkraften skall avvecklas. Motionen är skriven på ett sådant sätt och med ett sådant språk att man verkligen funderar över den moderata inställningen. Ord och uttryck som "illa underbyggda, ett utmanande slarvigt sätt, öppen konfrontationslinje, totalt meningslös, maktpolitiska aspekter, häpnadsväckande brist på insikt" är inte vanliga att återfinna i motioner som behandlas av denna kammare. Inte på en enda punkt redovisade Mikael Odenberg Moderaternas förslag i sitt långa anförande.

Folkpartiet förvånar. Vi stod tillsammans för linje 2. Nu överger ni den, i ivern att vara Moderaterna till lags. Vi stod tillsammans för överenskommelsen 1991, våra båda partier och Centern. Texterna i denna proposition och i detta betänkande är delvis desamma som då.

Kristdemokraterna, som på sin tid förespråkade linje 3, förvånar också. Ni, som ville avveckla de sex reaktorer som då var i drift inom tio år och som inte ville ha fler, har nu möjligheten att tillsammans med oss, Centern och Vänsterpartiet inleda omställningen. Det borde väl ligga närmare till hands än att ansluta sig till Moderaterna.

Miljöpartiet, som är sprunget ur Folkkampanjen mot kärnkraft och som också stod för linje 3, vill heller inte vara med nu när vi verkligen börjar omställningen till en uthållig energiförsörjning. Är det så att ni grämer er över att vi faktiskt gör någonting, att vi faktiskt kan?

Fru talman! Energifrågan har under många år varit föremål för diskussioner och debatt. Det är en stor och svår fråga som väcker många känslor. Jag menar att det är viktigt när vi nu ställer om energisystemet, när vi satsar på en uthållig energiförsörjning, att det får ta tid. Vi trodde 1980 att det skulle gå fortare, att forskningen och teknikutvecklingen skulle gå i en snabbare takt än vad som faktiskt har skett. En del har hänt, självfallet, men mycket återstår. Därför menar jag och utskottsmajoriteten att vi nu går rätt väg. Vi inleder omställningen med satsningar på teknikutveckling, energieffektivisering, forskning, erbjudande till hushåll med direktverkande el att skaffa ett bättre alternativ, information och utbildning, satsningar på investeringar i biobränsle och utveckling av teknik för framtidens energisystem.

Fru talman! Nu påbörjas arbetet för en uthållig energiförsörjning, och jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Prot. 1996/97:117
10 juni

*En uthållig
energiförsörjning*

Anf. 7 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag ber att få tacka Barbro Andersson för ett referat av näringsutskottets betänkande 12.

Om Barbro Andersson hade varit angelägen om att regeringen skulle träffa energipolitiska överenskommelser med fler partier än Centern och Vänsterpartiet hade hon kunnat säga till Anders Sundström att avhålla sig från att kasta ut alla presumtiva samtalspartner från överläggningarna. Det gjorde LO och skickade det budskapet till Anders Sundström: Kasta för Guds skull inte ut Moderaterna och Folkpartiet ur energiöverläggningarna för de är en garant för att det energipolitiska beslutet blir klokt.

Barbro Andersson gav inga svar i sitt anförande på varför vi nu skall inleda denna gigantiska kapitalförstöring, varför vi skall utsätta oss för ökade utsläpp i luften, för en ökad förurning, varför vi skall riskera ytterligare förlorade arbetsplatser i situationen då arbetslösheten har bitit sig fast på rekordnivåer, varför vi skall slå in på en politik där Göran Perssons vision om ett ekologiskt uthålligt samhälle försvinner i ett moln av koldioxider och svavel- och kväveoxider.

Barbro Andersson tog i inledningen av sitt anförande upp sitt förflutna i den lokala linje 2-kommittén i Östhammar. Min fråga till Barbro Andersson blir: Vad har fått Barbro Andersson att i en nitisk partiloyalitet överge det hon stod för den gången för 17 år sedan? Vad har fått henne att avvika från den linje 2 som ville utnyttja kärnkraften så länge elen från kärnkraftverken behövdes för upprätthållande av tillväxt och sysselsättning, som ville att kärnkraften så småningom skulle ersättas av förnybar energi? Vad får henne att överge linje 2 och nu satsa på en energipolitik där Barsebäck skall avvecklas för att ersättas med fossila bränslen? Varför skall vi stänga av kärnkraftverk innan vi har nått målet?

Anf. 8 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Ibland kan man läsa referat i tidningar att någon dundrar vid en intervju – det är oftast en *han* som dundrar. Jag har alltid undrat vad det här dundret består i. Men efter att ha lyssnat på Mikael Odenberg både i anförandet och i repliken kanske jag förstår vad som egentligen menas med dundrandet. Det var en variant på: Argumenten tryter, höj rösten.

Jag försökte, Mikael Odenberg, säga i mitt anförande att jag gör *näst-an* det jag sade 1980. Det som skiljer är att året 2010 inte längre är med. Vi sade 1980 att vi skulle börja avvecklingen i slutet av 1990-talet. Det är precis vad vi gör. Vi sade att vi skulle ersätta kärnkraften med förnybara, helst inhemska, energikällor. Det är precis vad vi gör. Det var därför jag uppehöll mig litet längre med vad som faktiskt står i propositionen och betänkandet, som ju vem som helst kan läsa som är intresserad. Men jag tycker att det var så viktigt att understryka att det faktiskt handlar om förnybara inhemska energikällor.

Anf. 9 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag skall låta bli att dundra, jag skall ta på mig mitt mer sävliga tonfall.

Det är en sak som Barbro Andersson inte förstår. Det hon inte förstår är att vi är väldigt oroade för den energipolitiska linje som regeringen slår in på. Vi är oroliga för det här landets framtid. Vad i gör i kammaren, Barbro Andersson, är att vi artikulerar den oro som tusentals medlemmar i Landsorganisationen och i andra fackföreningar känner inför det politiska vägval som regeringen har gjort. Detta är inte något byråkratiskt hanterande i kammaren. Detta är en fråga som är av största betydelse för vårt lands industriella framtid. Jag hänvisar till det referat ur LO-tidningen som jag tidigare gjorde.

Nu har jag förstått att regeringen, Göran Persson och Anders Sundström har gjort ett stort nummer av borttagandet av året 2010. Det var varit sättet att övertyga motsträviga socialdemokratiska ledamöter att baxa det här förslaget igenom i riksdagen. Förhandlingsframgången är inte så där jättestor. Det hade den varit om året 2010 hade varit ett Centern-Vänstern-årtal, men det är inte det. Det är socialdemokratiens alldeles eget årtal som man nu har lyckats förhandla bort, och det året kom inte till före folkomröstningen utan efter 1980 års folkomröstning.

Låt mig avsluta med en enda fråga till Barbro Andersson: Om kärnkraftsavvecklingen inte behöver färdig till 2010, varför måste den då påbörjas vid ett annat bestämt årtal?

Anf. 10 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Årtalsexercis har jag svårt för. Jag är glad att vi kommer ifrån det nu. Det här med 2010 hade vi faktiskt med i valkampanjen 1980. Det finns med i boken *Avveckla kärnkraften, men med förnuft*. Jag har haft den kvar under alla år, och jag hittade den i en hylla nu.

Moderaterna menar i den här frågan som i de flesta andra frågor att det är marknaden som skall sköta energipolitiken. På område efter område vill Moderaterna avhända sig det politiska inflytandet. Ändå ställer ni upp i val varje gång i riksdag, landsting och kommuner.

Tror inte Mikael Odenberg och Moderaterna på politiken? Tror ni inte på vad ni själva säger och gör?

I många av de kommunala energiverken planeras nu för satsningar på biobränsleområdet. Hur kommer de moderata styrelseledamöterna att agera där? Kommer de att sätta sig emot att man utökar biobränslena och satsar på de förnybara, inhemska energikällorna? Kommer de moderata ledamöterna ute i kommunerna att säga nej till de kommunala energirådgivarna? Kommer de att säga nej till den utbildning som skall ske för dem som skall hantera det här – VVS-tekniker, elektriker, fastighetsskötare och liknande?

Det skall bli mycket intressant att se vad som kommer att ske med den här utvecklingen i framtiden.

Anf. 11 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Barbro Andersson sade att jag skulle lyssna uppmärksam på henne för att få svar på mina frågor. Dessvärre, fru talman, fanns det

ju inga svar. Jag hade ett antal frågor där hon inte redovisade någonting i form av svar.

Då försökte jag koncentrera mig på en enda fråga. Den var: Hur kompenseras bortfallet av elektrisk kraft från en reaktor på ett år? Det handlar om ca 4 TWh. Hur kompenseras detta på ett år? Där är fortfarande Barbro Andersson svaret skyldig.

Vad gäller det längre omställningsprogrammet är vi i huvudsak överens om riktlinjerna. Där har vi gått på djupet i de energidiskussioner vi hade, och vi vet därför att det tar ett antal år innan vi får fram den förnybara elen. Det tar ett antal år innan vi lyckas spara bort elen. Men det nya är ju att ni nu skall genomföra allting på ett år. Det var därför jag frågade: Hur klarar ni detta på ett år? På den frågan vill jag nog ha ett svar.

Barbro Andersson nämner att linje 3 ville avveckla sex reaktorer på tio år. Ja – 1980 var det möjligt, med de små reaktorer vi hade då. Men det skulle ta ett antal år. Framför allt handlade det om att ställa om till de förnybara energislagen. Det handlar det fortfarande om. Men ni går en annan väg.

Sedan har jag en randanmärkning till Barbro Andersson, som tydligen var aktiv under folkomröstningen. Miljöpartiet fanns faktiskt inte ens på den tiden, så det kunde inte gärna stå bakom linje 3.

Anf. 12 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, det är sant. Miljöpartiet fanns inte. Det är ju sprunget ur folkkampanjen, som då var aktiv. Jag ger Dan Ericsson helt rätt i det.

När jag refererade så pass mycket som jag gjorde, Dan Ericsson, ur både propositionen och betänkandet – vilket ju i och för sig är onödigt eftersom vem som helst kan läsa det – var det för att betona att vi faktiskt satsar på inhemska, förnybara energikällor. Det är det hela omställningen av energiprogrammet handlar om och ingenting annat. Jag försökte också redogöra för hur bortfallet skall gå till. Vi kan naturligtvis ha många och långa replikväxlingar oss emellan, men jag kan inte komma längre om inte Dan Ericsson förstår vad jag säger.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Dan Ericsson. Jag läser i tidningen att Moderaterna har för avsikt att riva upp lagen om avveckling om kärnkraften vid ett regeringsskifte. Då blir min naturliga fråga till Kristdemokraterna: Kommer Kristdemokraterna att sätta sig i en eventuell borgerlig regering, ledd av Moderaterna, som vill riva upp beslutet om omställning till en uthållig energiförsörjning – ett långsiktigt beslut om forskning, utveckling, ny teknik, teknisk utveckling och långsiktiga program? Tror Kristdemokraterna på en sådan moderatledd regering 1998 som skall riva upp beslutet? Är det visionen för en gammal linje 3-general?

(forts.)

Välkomsthälsning

Anf. 13 TALMANNEN:

Dan Ericsson får strax ordet för ytterligare en replik, men innan vi fortsätter vill jag hälsa några ärade gäster som just kom in på läktaren.

Today, we are happy to welcome a delegation from the Parliament of India, headed by the speaker of The House of the People, Mr. P.A. Sangma. The Indian delegation is heartily welcome to the Swedish Parliament.

4 § (forts.) En uthållig energiförsörjning (forts. NU12)

Anf. 14 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tror nog att våra indiska vänner också är något förundrade över den här debatten i Sverige.

Barbro Andersson! Vi vet ju att det tar ett antal år för omställningen till ett ekologiskt hållbart energisystem. Det var ju det som var knäckfrågan där vi kristdemokrater var överens med regeringen: Det tar ett antal år för detta att komma fram. Det som knäckte förutsättningarna för att vi skulle vara med var att man på några få dagar ändrade uppfattning och sade: Nu kan vi göra det här på ett år.

Vi vet att detta får konsekvenser i form av ökad olje användning, i form av ökad kolimport och i form av en storsatsning på fossilgas, med de förödande effekter detta får. Det är ju det som är verkligheten. T.o.m. näringsutskottet har i sitt betänkande malt ned en av de punkter där man har varit tydlig, nämligen de avkopplingsbara elpannorna. Utskottet konstaterar att inte heller detta är så enkelt. Det handlar bara om att öka olje användningen. Det är ju det som är svaret. Men ni vill inte svara på frågan: Vad skall konkret kompensera bortfallet av en reaktor på ett år?

Sedan börjar Barbro Andersson också hemfalla åt torgmötestermer. Hon ställer krav på motståndaren: Hur skall ni nu se på regeringsbildningen? Vi har ju inte ens ett lagförslag på riksdagens bord att ta ställning till. Vi har en situation där remissinstanserna fullständigt har malt sönder det utkast som finns. Varför skall jag svara på frågor när vi inte ens vet om det kommer en lag till riksdagen? Den dagen tar vi ställning till detta. Nu handlar det om att försöka få ett vettigt energibeslut som inte leder fel. Ni gör ett felval. Ni får inte det ekologiskt uthålliga energisystemet utan ökad fossilbränsleanvändning. Det är det som är felvalet.

Anf. 15 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det Dan Ericsson säger är intressant. Antyder Dan Ericsson, den förre linje 3-generalen, att Kristdemokraterna kan tänka sig att sitta i en moderatledd regering 1998 som har för avsikt att riva upp beslutet om avvecklingen av kärnkraften? Är det vad Dan Ericsson antyder? Det är i så fall ett mycket intressant tillkännagivande.

Kristdemokraterna säger i sin motion – jag måste erkänna att jag ibland har litet svårt att hänga med i alla turer i den, men jag har läst den flera gånger – att den nya debatten om en storskalig vattenkraftutbyggnad är ytterligare ett illavarslande tecken på vart regeringens energipolitik kan bära. Dan Ericsson pratar om storsatsning på naturgas. Var finns den debatten? Ingenstans i propositionen talar man om storskalig vattenkraft. Ingenstans talar man om storsatsning på naturgas. Propositionen talar om småskalig vattenkraftutbyggnad, och där vill ju Kristdemokraterna anslå mer pengar.

Det verkar vara svårt för Kristdemokraterna att bestämma på vilken fot man skall stå. Motionen yrkar avslag och åter avslag – och sedan vill ni anslå mer pengar och gå längre i vissa avseenden. Vilken energipolitik vill egentligen Kristdemokraterna driva?

Prot. 1996/97:117

10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Anf. 16 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Vi fick nyss höra av Barbro Andersson att vi har missuppfattat det som står om teknikupphandling. Men det har faktiskt påbörjats en hel massa projekt genom avdelningen Effektiv energianvändning. Bl.a. fick vi en fantastisk föredragning i näringsutskottet om hur man har kunnat reducera energianvändningen genom att få fram väldigt effektiva fönsterglas.

Det här kommer ju att stoppas om man inte har den här tävlingen, den process där man går ut på marknaden och säger: Nu söker vi det bästa sättet att bygga ett ekologiskt och energieffektivt hus. Det pågår faktiskt en sådan tävling just nu. Man ger fel signaler till marknaden. Det här handlar om marknadsekonomi, om att ha en chans att få avsättning. Om man går ut med de här tävlingarna vet de som har nått de bästa resultaten att de får avsättning. Det är det som det företag har gjort som presenterade fönstren.

Den här processen stannas upp på grund av att man nu drar ned anslagen. Det som har gått till andra anslag handlar mer om att forska, men det finns redan mycket forskning. Nu handlar det om att få ut produkterna på marknaden och börja serietillverka dem. Jag hoppas att Barbro Andersson är överens med mig om det. Det här är ju en fantastisk möjlighet för just byggbranschen och bostadsbeståndet att kraftigt sänka energiåtgången.

Här önskar jag att ni går mycket snabbare fram och bevisar att energieffektivitet gör att vi kan spara mycket snabbare. Jag är oerhört förvånad över att året 2010 är borta.

När har man tänkt att de här reaktorerna skall vara ute, när de inte skall vara i drift längre? Det finns en potential att energieffektivisera. Varför tar regeringspartiet inte chansen?

Anf. 17 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är helt överens med Eva Goës om att teknikutvecklingen är nödvändig. Det har förts en debatt kring det här. Det är svårt, därför att det har tidigare varit uppställt på ett visst sätt och är nu uppställt på ett annat sätt. Det är därför svårt att jämföra tabellerna med varandra och att jämföra siffrorna år från år. Vad man kan utläsa är att det satsas mer pengar och att satsningen inriktas just på bostadssektorn. Jag delar Eva Goës uppfattning att det är nödvändigt.

I och med att vi fattar det här beslutet ger vi den tydliga signalen att utvecklingen kommer att gå fortare. Det har vi redan sett. Från den tidpunkt då överenskommelsen blev känd och fram till dags dato har en del intressanta projekt kommit fram. Många nya aktörer har klivit fram på marknaden, och mycket nytt har skett. Så kommer det också att bli med teknikupphandlingen och teknikutvecklingen, när man får se vad det innebär.

Anf. 18 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Det är helt klart att de här fönstren kostar mer, och därför skulle det ha varit intressant att ge bidrag just till ROT-åtgärder, för att visa att man energieffektiviserar, och att sätta in de här kriterierna. Det skulle då inte bara ha varit reparation, ombyggnad och tillbyggnad, dvs. den gamla tesen, som bara innebär gamla AMS-jobb.

Vi vet att solinstrålningen i Sverige är oerhört stor. Nu finns det ett femtiotal småföretag som har kunder som står i beredskap att köpa t.ex. solfångare och lågenergigolv, med slingor i golvet. Men de avvaktar, därför att de tycker att det blir dyrt. Regeringen har inte heller visat att man vill ge pengar till solvärme, så de tänker att beslutet kanske skjuts på framtiden. Det finns ju en passus om att solvärmestödet eventuellt kan omfattas längre fram. Det är helt vansinnigt, med tanke på de småföretagare som finns i branschen. Man skjuter på investeringarna, på 50–100 miljoner kronor. Men det skulle ju motsvara de momsintäkter som man skulle få om man stödde de här företagen. Man tar alltså in det på annat håll.

Jag undrar varför stödet till vindkraft har dragits ned så kraftigt. Jag vet att ni kommer att säga att ni t.o.m. har lagt på litet till. Men efterfrågan är så stor, och redan nu finns det ansökningar som inte kan täckas in med bidragen. Det måste vara en skjuts i början. Det här är utvecklad teknik, som tyvärr ofta inte är svensk utan importerad. Det finns ju en marknad för att börja producera även i Sverige, och några har börjat med detta.

Jag tror ändå att solenergi är det som vi skulle kunna sälja utomlands. Jag har här ett mycket intressant dokument som talar om en fabrik som har börjat med varvtalsreglerare. Det är en helt ny teknik. De vet att man skulle kunna spara 500–600 Barsebäck om man jobbade på den internationella marknaden.

Anf. 19 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Precis som Eva Goës tycker jag att en satsning på sol och vind är viktig och bra. Jag är nöjd med att det finns sådant i propositionen, och vi skriver också om det i betänkandet.

För stödet till vindkraften sänks i och för sig procentsatsen, men samtidigt får man tillgodoräkna sig miljöbonus. Stödet till vindkraft är alltså inte mindre än vad det var tidigare.

När det gäller solvärme läser jag i en broschyr som var bilaga till Energitidningen 1/1997: "Vattenfall och Nutek storsatsar på solvärme." Man drar nu i gång "Sveriges hittills största satsning på solvärme". "Avsikten är att nå fram mot ett kommersiellt genombrott." Det är också viktigt. Jag tror att solvärmes kommer att kunna utvecklas på ett bra sätt, bl.a. för oss här i Sverige. Men solvärme och solenergiteknik kan också bli en viktig exportvara i framtiden, där våra duktiga svenska tekniker och företagare kan utveckla det här och sälja det på en annan marknad, som kanske är större än vad den är i Sverige.

Anf. 20 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Fru talman! Barbro Andersson påstod att Folkpartiet hade lämnat linje 2 eftersom vi inte är med om energiuppgörelsen. Det påståendet får stå

för Barbro Andersson. Det är nog svårt att få särskilt många att tro på det påståendet. Jag tror knappast att t.ex. Barsebäcksanställda här på läktaren fäster något stort avseende vid Barbro Anderssons påstående.

Om Socialdemokraterna träffar en energioverenskommelse med linje 3-partierna Vänstern och Centern är det knappast Folkpartiet som har lämnat linje 2, utan Socialdemokraterna.

Om Socialdemokraterna hade valt att stå fast vid sina samarbetspartner i linje 2, LO och Folkpartiet, hade vi tillsammans kunnat åstadkomma en energiuppgrörelse som hade varit långsiktigt hållbar och trovärdig och som hade omfattats av en mycket bred majoritet, inte bara här i kammaren utan också bland hela svenska folket.

Anf. 21 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! 1980 sade Torsten Gavelin och jag i valkampanjen på de respektive ställen där vi agerade att avvecklingen av kärnkraften skulle inledas i slutet av 1990-talet och att den skulle vara avvecklad senast 2010. Jag medger att jag gör ett avsteg och inte längre står fast vid året 2010, men i övrigt står jag fast vid vad vi sade då.

Vi sade att vi skulle satsa på inhemska, helst förnybara energikällor. Det är precis vad vi gör i den här propositionen. Det är därför vi i dag påbörjar omställningen till en uthållig energiförsörjning. Det var precis vad vi sade i linje 2.

Anf. 22 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Fru talman! Det har onekligen hänt en del sedan 1980, och det måste naturligtvis också påverka oss i denna kammare. Men den springande punkten är ju, Barbro Andersson, att Socialdemokraterna har övergett den tågordning som alla andra partier tycker är förnuftig, nämligen att vi först tar fram alternativen och sedan avvecklar.

Nu anser Socialdemokraterna helt plötsligt, i sluttampen av energioverläggningarna, att det är dags att stänga en reaktor, innan alternativen är framme. Det är det som gör den politik som ni vill driva fullkomligt obegriplig och så skadlig för det svenska samhället.

Anf. 23 BARBRO ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Torsten Gavelin sade i sitt anförande att man i valrörelsen kommer att argumentera för en annan energipolitik. Det skulle vara intressant att höra närmare vad Torsten Gavelin menar med det. Kommer Torsten Gavelin att göra som Moderaterna, dvs. riva upp ett sådant här beslut? Kan före detta linje 2-partier ingå i en moderatledd regering som har för avsikt att riva upp det här beslutet, som grundar sig på vad Torsten Gavelin och jag i valrörelsen 1980 sade att vi skulle göra i slutet av 1990-talet?

Anf. 24 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Frågan om vår energiförsörjning får aldrig begränsas till en fråga om teknik och kortsiktiga ekonomiska vinster, än mindre till procedurer och formalia. Hur vi producerar eller, rättare sagt, omvandlar och använder den energi vi behöver handlar om mycket mer än så. Det handlar i högsta grad om vår och kommande generationers miljö och

livsbetingelser. Energifrågan har därmed också mer än någon annan politisk fråga en etisk och moralisk dimension.

I mycket av det vi nu har att ta ställning till har vi att väga etik, moral och ansvar för kommande generationer mot kortsiktiga ekonomiska fördelar för ett fåtal av dem som lever i dag att få driva ett antal kärnkraftverk i ett historiskt perspektiv fattiga 10–15 år längre än vad som annars blir följden.

Den åldrande kärnkraft vi har är en farlig och otrygg energikälla. Det är det grundläggande skälet till att den måste avvecklas, vilket alltför ofta kommer bort i debatten. Den är farlig i den meningen att ingen teknik och inget mänskligt beteende är fullkomligt, något som Harrisburg och Tjernobyl drastiskt påmint oss om. Kärnkraften ger inga förtida besked om haverier.

Det som gör kärnkraften så mycket farligare än all annan fredstida teknik människan tagit i sin tjänst är de oerhört omfattande konsekvenser både i tid och rum som ett reaktorhaveri kan förorsaka och de ofattbara mänskliga och ekonomiska förluster som det skulle leda till.

Kärnkraften är också farlig därför att vi ännu inte känner till något helt säkert sätt att ta hand om bränsleavfallet, som i den form det har när det tas från kärnkraftverken måste hållas avskilt från allt liv i tiotusentals år, ja t.o.m. hundrausentals år.

Kärnkraften är därmed också en otrygg energikälla. Ett allvarligt tillbud i ett kärnkraftsaggregat inom Sverige eller i vår närhet skulle sannolikt omedelbart leda till krav på avstängning av samtliga kärnkraftverk. Vi skulle därmed försätta oss i en energikris och tvingas ta till fossila ersättningsbränslen i stor skala.

Att planera in oss i detta beroende av kärnkraften har enligt Centerpartiet varit ansvarslost både mot svensk industri och mot svenska hushåll. Vilket alternativ har de som har ansvaret för planeringen tänkt sig i ett sådant läge? Är det det kol som man nu själv försöker skrämmas med som vi kan tvingas behöva använda vid en planerad långsiktig omställning av energisystemet?

Att vi skulle kunna komma i en sådan situation är som bekant långt ifrån ett hypotetiskt resonemang. Det är inte mer än ett fåtal år sedan Statens kärnkraftsinspektion med anledning av den s.k. silhändelsen i Barsebäck tvingades stänga fem av våra reaktorer. Vi var då ytterst nära en bristsituation, men klarade oss med hjälp av bl.a. import av kolkraft från Danmark.

Kärnkraften är också ett otyg genom att den medverkar till storskaligheten av vår elförsörjning. Denna storskalighet ger oss när allt går som det skall en illusion av försörjningstrygghet men gör oss i själva verket oerhört sårbara. Det är inte så många år sedan vi fick en rejäl påminnelse om detta när en brand i ett ställverk i Mellansverige gjorde stora delar av landet strömlöst under ett par dygn.

Herr talman! Ett tryggt, uthålligt och säkert energisystem måste byggas på naturens egna villkor och med en rimlig tidshorisont ingå i naturens eget kretslopp. Utgångspunkten måste vara att vi är biologiska varelser som måste underordna oss de ekologiska spelreglerna. Allt annat är dömt att bli en parentes i mänsklighetens historia.

Det är vår etiska och moraliska förpliktelse mot kommande generationer att påbörja omställningen mot ett sådant energisystem omedelbart

om vi skall ha något annat att erbjuda och lämna över till våra barn och barnbarn än ett antal utbrända kärnreaktorer och en radioaktiv sophög.

En omställning tar tid. Den kommer att ställa krav på både mänskliga och ekonomiska resurser och teknisk utveckling. Med utgångspunkt från folkomröstningen år 1980 borde man i stället tala om en sentida avveckling och inte som många nu gör om en förtida avveckling.

Med avstängning av ett av Barsebäcksaggregaten nästa år och ett ytterligare ett par år senare, och därefter avstängning i takt med att kärnkraften kan kompenseras med ny energitillförsel, kommer i värsta fall det sist avvecklade aggregatet att hinna bli uppemot 40 år gammalt, med allt vad det innebär av risker av både teknisk och mänsklig natur. Att ytterligare skjuta på denna process skulle naturligtvis göra att det sist avvecklade kärnkraftverket skulle bli ännu mycket äldre och ännu mycket mer riskfyllt att driva.

Det finns också ett annat viktigt skäl att påbörja omställningen av energisystemet just nu. Ett samhällsprojekt av denna storleksordning leder till många nya arbetstillfällen, många fler än de som försvinner. Jag vill i det här sammanhanget passa på att påminna om de löften som har givits till den personal på Barsebäck som finns där och som kommer att påverkas av den avstängning som kommer att ske. Det kommer att ta lång tid att göra avstängningen, och det kommer att behövas mycket personal under denna tid. Det kommer inte att påverka utvecklingen mer än vad annan industriell verksamhet ofta måste genomgå när det gäller strukturförändringar.

Biobränslen och effektivare energianvändning måste vara basen i ett nytt energisystem. I de båda sektorerna finns en betydande potential av teknisk utveckling och nya arbetstillfällen. Det kommer att ge oss tiotusentals nya jobb på en grön energimarknad som i positiv och bildlig bemärkelse kommer att explodera.

I varje ersatt TWh finns enligt vissa beräkningar ca 300 nya arbetstillfällen. Det är arbetstillfällen som förutom att de finns i hela landet är regionalt väl spridda inom landet. Redan i dag ger biobränsle oss mer energi än kärnkraften. Minskar vi användningen av el för uppvärmning genom ökad användning av bioenergi och fjärrvärme frigörs mer än tillräcklig energi för industrins behov. Ett projekt som det att åstadkomma en ny uthållig energiförsörjning för Sverige är vad vi just nu behöver som en av drivkrafterna för att få fram de jobb som krävs för att vi skall kunna komma till rätta med arbetslösheten.

Många har undrat och undrar varför det skall vara nödvändigt med en särskild lag för att stänga av en av kärnreaktorerna redan nästa år och varför det just skall vara Barsebäck. Från t.ex. kristdemokraternas sida har det varit det enda som skiljt dem från att kunna ställa upp resten av energiöverenskommelsen, såvitt jag har kunnat förstå. Först och främst: Varför över huvud taget lagstifta om en stängning? Varför inte genom olika styrmedel tillse att marknaden sköter sig själv, som moderaterna brukar säga?

Svaret är relativt enkelt. Det måste till ett tydligt politiskt beslut för att alla aktörer på marknaden skall inse att man nu kommit till den tidpunkt då utfasningen av kärnkraften är en realitet. Det är ett sätt för oss politiker, som har ansvar inte bara för vår egen generation utan också för

kommande, att med hela handen peka ut färdriktningen för energipolitiken.

Energietablissemangets reaktioner har med all önskvärd tydlighet visat på nödvändigheten av detta. Idérikedomen när det gäller att obstruera mot detta ännu icke fattade politiska beslut har inte sett några gränser. Vilka som skulle komma att tjäna på en sentida avveckling av kärnkraften går knappast att ta miste på.

Men varför just Barsebäck? Först och främst handlar det om Barsebäcks olämpliga placering mitt i ett av Europas mest tätbefolkade områden. Anläggningen har länge varit en tvistefråga i relationerna med Danmark. Barsebäck 1 är också en av de äldsta reaktorerna och står inför investeringsbehov i miljardklassen. Det är pengar som hellre bör satsas på miljövänlig energiteknik.

Barsebäckreaktorerna är dessutom relativt små, vilket gör dem lättare att ersätta. En reaktor motsvarar endast omkring 3 % av den årliga elproduktionen i Sverige. Det sammanlagda resultatet av det omställningsprogram som nu sätts i sjön förväntas motsvara den årliga elproduktionen från ett av Barsebäcksaggregaten.

Många av dem som inte vill påbörja energiomställningen förrän senare använder ibland argumentet att det vore bättre att avveckla de farliga reaktorerna i öst i stället för våra säkra svenska. Det är ett argument som aldrig varit särskilt välgrundat. Det skulle innebära antingen att vi under några få år fram till en sentida avveckling skulle göra länderna på andra sidan Östersjön beroende av vår kärnkraft, eller att vi skulle ta på oss ansvaret för att där i stället genomföra samma typ av omställning som vi nu föreslår skall göras för vår egen del. Har inte dessa länder mer nytta av att få vårt stöd i en omställning till ett uthålligt kretsloppsanpassat energisystem än av att få ärva vår avlagda kärnkraft?

Herr talman! Jag vill gärna i sammanhanget passa på att kommentera en del av det som har sagts från bl.a. moderaternas och kristdemokraternas sida.

Jag är förvånad över det torgmötestal som Mikael Odenberg höll. Det står i kontrast till den diskussion som fördes med t.ex. kd:s representanter under den tid då jag deltog i arbetet för linje 3. Hur skall den bredd som ni söker i en energiöverenskommelse se ut – en överenskommelse som skulle vara bredare än den som nu har träffats – med den spännvidd som representeras av å ena sidan Mikael Odenberg, å andra sidan kd:s strävsamt arbetande deltagare i linje 3-kampanjen 1980? Hur ser denna bredd och denna möjlighet ut?

Jag skulle vilja fråga Dan Ericsson hur ni står ut med att det är olika väderlek i det här landet. Skillnaden mellan olika år när det gäller vattenkraften kan vara upp till 12 TWh, beroende på hur pass stor nederbörden är. Hur kan ni leva med den skillnaden, när ni samtidigt inte kan förstå hur det skall gå att klara de 4 TWh från det första Barsebäcksaggregatet som det nu är fråga om?

Det har pratats om sysselsättningen, och det har sagts att omställningen av energisystemet skulle leda till minskad sysselsättning och större arbetslöshet. Vi hävdar att det är tvärtom. Man frågar sig i det sammanhanget också på vilket sätt kärnkraften har förhindrat att den höga arbetslöshet vi har i dag har uppstått. Men framför allt undrar jag var den gemensamma nämnaren finns.

Dan Ericsson! Olof Johansson har aldrig varit någon stor tillskyndare av fossilgas. Detta är ett felaktigt påstående. Från Centerns sida har vi sagt att man under en övergångsperiod skulle kunna använda det nät för fossilgas som redan finns i södra Sverige. Det är den enda öppning vi över huvud taget har gett när det gäller fossilgas. Vi inser mycket väl att en användning av fossilgas också ger upphov till miljöpåverkan, även om den naturligtvis är mindre än den som kol och andra fossilbränslen ger.

Herr talman! Inget parti i riksdagen, inte ens Moderaterna, vill såvitt jag har förstått bygga några nya kärnkraftverk. Om inga beslut att påbörja omställningen av energisystemet tas nu kommer kärnkraften att fasas ut först när reaktorer är för gamla, för osäkra och för dyra för att repareras. Det skulle innebära att alla reaktorer under en relativt kort tidsperiod skulle komma att stängas. Förutsättningarna för att i ordnade former hinna få fram ersättningsenergi skulle därmed minska. Vi skulle vara tvungna att låta elpriserna skjuta i höjden och öka elimporten, och vi skulle få förlita oss på fossila bränslen. Från Centerns sida lockas vi inte av det alternativet.

Därför vill vi genom att påbörja omställningen nu, med god planering och i ordnade former ersätta bortfallet av elenergi från kärnkraften med biobränslebaserad och annan miljövänlig energi och genom effektivare energianvändning.

Därför kan vi uppnå målet att få en trygg och säker energiförsörjning till konkurrensmässiga priser både till svensk industri och till hushållen, samtidigt som vi kan leva upp till vårt etiska och moraliska ansvar inför kommande generationer.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 25 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Roland Larsson säger att vi skall underordna oss de ekologiska spelreglerna. Han säger också att hans och regeringens förslag leder till fler arbetstillfällen.

På den första punkten stämmer det inte. Användningen av fossilbränslen kommer att öka. Det är definitivt inte att underordna sig de ekologiska spelreglerna.

Problemet är också att det inte blir fler arbetstillfällen. I och med att det sker en satsning på fossilbränslen – naturgas, kol, olja – drar man undan förutsättningarna för en framväxt av biobränslen. Därmed blir det inte någon ökning av sysselsättningen i denna sektor heller.

På båda dessa punkter leder alltså detta fel.

Jag vill ställa samma fråga till Roland Larsson som jag har ställt till förhandlarna. De kommer in senare i debatten. Jag ställde frågan även till Barbro Andersson, men jag fick inte något svar. Hur kompenserar ni bortfallet av ca 4 TWh på ett år? Någon form av redovisning måste det ändå finnas. Hur klarar ni detta på ett år? I energiöverläggningarna kom vi ju fram till att det faktiskt inte var möjligt att tillföra förnybar el eller att spara el under denna korta tidsrymd. Det tar flera år.

Men sedan ändrade man sig. Nu säger man att man klarar det på ett år. Hittills har man inte redovisat hur det skall gå till. Kan Roland Larsson svara på frågan? Hur kompenserar bortfallet av 4 TWh på ett år?

Roland Larsson frågar hur jag står ut med olika väderlek. Ja, det får man väl leva med. Problemet är att Roland Larsson nu börjar påverka vädret. En ökad användning av fossilbränslen leder till en växthuseffekt, och detta får de dramatiska följder som jag nämnde i mitt anförande: ökad torka, utslagning av landområden, förändrade livsbetingelser. Detta kan i det långa perspektivet vara förödande för jordens befolkning. Roland Larsson påverkar vädret i fel riktning, och det är beklagligt.

Anf. 26 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det finns ingenting i det förslag som nu lagts fram som talar för att vi skulle försämra förutsättningarna i miljön. De fluktuationer som kan finnas i tiden när det gäller användningen av olika energislag kommer naturligtvis på lång sikt att jämnas ut. Det som kan hända på kort sikt kommer naturligtvis att på lång sikt jämnas ut. Vi har klart deklarerat vi inte skall åstadkomma något ökat koldioxidutsläpp. Vi siktar mot de mål vi har när det gäller koldioxid.

Man måste tydligen upprepa hur många gånger som helst vad som skall göras för att kompensera bortfallet av energi från Barsebäck. Jag tycker att det har redovisats här, av Barbro Andersson och från andra håll, att det program vi har avser att täcka detta behov. Dan Ericsson kan var helt lugn. Även om det inte skulle bli mer regn och fukt än det redan har varit under den här våren kommer vi att klara detta. Vi kommer inte att påverka vädret, det lovar jag – även om man skulle vilja det ibland. Somliga pratar i det, för övrigt.

Slutligen skulle jag gärna vilja ställa en motfråga till Dan Ericsson. Vad är ert alternativ? Varför har ni, som stod bakom linje 3, plötsligt lämnat det här? Varför säger ni att det inte ens går att kompensera bortfallet av energi från det första kärnkraftsaggregatet? Hur skall ni då kunna kompensera bortfallet från det sista kärnkraftsaggregatet? Och framför allt: När i så fall? Man frågar sig när det skall ske, eftersom ni som stod bakom linje 3 nu inte ens vill stå bakom en påbörjad avveckling så sent i tiden som vi ändå befinner oss i förhållande till linje 3.

Anf. 27 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Roland Larsson säger att ingenting i förslaget leder till ökad användning av fossilbränslen. Detta är något märkligt. Det finns ju ett antal exempel. T.o.m. i utskottets betänkande erkänner man att om de avkopplingsbara elpannorna ställs av, så kommer det att innebära ökad oljeanvändning. Det är ett fossilt bränsle, Roland Larsson!

I mitt anförande tog jag upp ett antal andra exempel. Svara på frågan om Göteborg! Vad kommer att hända om man får regeringens tillstånd – och det strävar ju regeringen efter – att ha ett naturgaseldat kraftverk där? Enligt Miljöcentrums beräkningar leder det till en ökning av koldioxiden med 600 000 ton varje år. Är inte det ökning av fossilbränsleanvändningen? Det är klart det är. Det finns ett antal exempel på detta. Sedan sade miljöministern här i kammaren för inte så länge sedan att kärnkraften skall ersättas med naturgas i den nordeuropeiska regionen.

Citatet om att Olof Johansson aldrig har varit tillskyndare av naturgas får väl var och en bedöma efter de insatser Olof Johansson har gjort, bl.a. i Nordiska rådet och i ett antal debatter här i kammaren. Men det är klart

att den storskaliga naturgasledningen ligger här bakom. Det vet vi. Miljöministern har bekräftat att det är en satsning på naturgas som skall ersätta kärnkraften. Detta leder till ökade koldioxidutsläpp, växthuseffekt och de problem detta medför.

Vad är ert alternativt? säger Roland Larsson. Läs vår motion! Vi fullföljer det vi sade i Energikommisionen och i energiöverläggningarna. Vi fasar in förnybar el och sparar el så att det blir möjligt att stänga reaktorer. Detta gällde fram till ungefär 14 dagar innan slutuppgörelsen. Då ändrade regeringen uppfattning och gjorde upp med Centern och Vänsterpartiet i stället.

Anf. 28 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Energifrågan måste ses i ett helhetsperspektiv. Den kan inte begränsas till enstaka inslag i systemet. Den måste ju ses i relation till hur vi använder t.ex. bränsle till våra fordon, hur vi bygger upp vår infrastruktur och vårt trafiksystem. Den måste ses i relation till hur vi använder energin inom hela området, inte bara inom elproduktionen. Det är viktigt.

Den måste också ses i ett tidsperspektiv där skillnader på kort sikt kan uppstå. Det kan bli fluktuationer när det gäller koldioxidutsläpp som under en period kan vara litet högre beroende på att man övergår från ett system till ett annat. Men därefter är det naturligtvis målsättningen på lång sikt som måste vara avgörande.

Jag tycker att kd spelar ett dubbelspel där de å ena sidan försöker hävda att de står kvar vid sin ursprungliga uppfattning och å andra sidan har närmat sig Moderaterna i den här frågan på ett oerhört anmärkningsvärt sätt. Jag skulle vilja fråga er kristdemokrater, som brukar tala om etik och moral, om ni inte har några moraliska betänkligheter när det gäller detta sätt att hantera energifrågan.

Anf. 29 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Ett bra sätt att tillämpa etik och moral är att låta bli att ställa frågor till debattmotståndarna när de inte har någon ytterligare replik så att de kan svara på frågorna.

Det hade naturligtvis varit möjligt att åstadkomma en energipolitisk uppgörelse med bredd, men det avgörandet har legat hos den socialdemokratiska partiledningen. Nu valde den en energipolitisk linje som jag har rubricerat som extrem och destruktiv. Den är extrem därför att den bygger på Roland Larssons parti och på Vänstern, förlorarna i folkomröstningen 1980. Den är destruktiv därför att den bygger på kapitalförstöring, dvs. att vi medvetet skall föröda produktionsresurser som står till det svenska folkhushållets förfogande.

Hade socialdemokratin stått kvar vid linje 2 är det min övertygelse att Anders Sundström, om Göran Persson hade tillåtit det, hade kunnat träffa en energipolitisk uppgörelse med oss moderater, med Folkpartiet liberalerna och med Kristdemokraterna. Då hade det, som jag tidigare sade, blivit en i genuin mening bred och långsiktig uppgörelse. Den hade fått stöd av 75–80 % av Sveriges riksdag, den hade fått en total uppbackning av den svenska fackföreningsrörelsen och ett enigt näringsliv.

Då hade vi, med LO-tidningens ord, inte heller slagit in på en politisk väg som förvärrar den ekonomiska krisen och äventyrar vårt lands framtid som industrination.

Anf. 30 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Att åstadkomma den breda uppgörelse som Mikael Odenberg efterlyser, som alltså skulle vara bredare än den uppgörelse som nu har träffats, skulle förutsätta att Moderaterna på något sätt kom in i detta. Då undrar man naturligtvis på vilket sätt Mikael Odenberg skulle vara beredd att överge de positioner som han mycket tydligt har deklarerat här. De ligger långt utanför varje möjlig kompromiss för att kunna få en bredd här i riksdagen. De är ju extremt inriktade mot linje 1 i folkomröstningen. Det låter t.o.m. på Mikael Odenbergs tonfall som om han skulle vara beredd att gå längre än så.

Även om inte Mikael Odenberg och Moderaterna säger att de vill behålla kärnkraften och bygga ny, ligger det ändå i tonfallet något åt det hållet, dvs. att de skulle kunna tänka sig det om det kom fram sådana förslag. Jag vill inte påstå att det är så, men det ligger ändå i det tonfall som används här. Det ligger mycket långt ifrån vad som krävs för att det skall kunna bli en sådan bredd som vi talar om här. Vad är det en sådan kompromiss som Mikael Odenberg nu pratar för skulle kunna ha innehållit?

Anf. 31 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det är så meningsfullt att nu starta några nya energipolitiska överläggningar. Men det är klart att en i genuin mening bred och långsiktig energipolitisk överenskommelse tyvärr förutsätter att Centern, som har befunnit sig i energidebattens utkant i 20 år, står vid sidan om en sådan överenskommelse. Nu tror jag inte att det gör varken till eller från när det gäller den parlamentariska bredden heller, med tanke på det stöd som Centern redovisar i de aktuella opinionsundersökningarna.

Roland Larsson talade väl om biobränslen förut. Även jag och vi moderater ser positivt på en ökad biobränsleanvändning. Problemet är bara att det inte är en ökad biobränsleanvändning som kommer att ersätta bortfallet av elproduktion i Barsebäck. Det är väsentligen smutsig dansk kolbaserad el som kommer att göra det. Det åtgår sex ton stenkolk i minuten för att ersätta Barsebäcksverket. Skulle Barsebäck ersättas med biobränslen skulle vi behöva använda hela Skånes åkerareal, och det är naturligtvis inte realistiskt.

En storskalig biobränslesatsning handlar i stället om en ökad exploatering av våra skogar med de hot som det medför för den biologiska mångfalden. Det vore klädsamt om Centern stödde de krav som vi andra tre borgerliga partier har på miljökonsekvensbeskrivningar av en storskalig biobränsleanvändning. Risken är tyvärr att de nya jobb som denna storskaliga biobränsleanvändning skall generera primärt kommer att gälla de lastbilschaufförer som skall forsla biobränslet kors och tvärs genom landet.

Anf. 32 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det är inte ointressant att kunna få litet hum om vad ni menar när ni talar om en bredare energiuppgörelse, Mikael Odenberg. Ni siktar ju på att på något sätt vara med och bilda regering så småningom, som alla andra partier gör. Kd har t.o.m. lämnat sin gamla position i akt och mening att kunna ingå i en konstellation tillsammans med er.

Då måste man naturligtvis fråga sig vad det är för energipolitik som en sådan konstellation skall driva. Den skall ju sammanfoga det som Mikael Odenberg på sin extrema ytterkant i energifrågorna står för och det som de linje 3-anhängare som utgör kärnan i kd:s medlemskår står för. Det måste vara en intressant fråga att ställa här. Den ger kanske också en del av svaret på hur den framtida energipolitiken skulle kunna se ut. Vi är alla intresserade av det, om det skulle vara så att den bredd som vi lyckats skapa här inte skulle vara tillräcklig för att föra detta vidare under kommande mandatperioder. Alternativet måste ju vara intressant för svenska folket. Hur ser det ut? Det skulle vi nog alla vara väldigt intresserade av att få veta.

Anf. 33 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Herr talman! Jag tänkte först inte lägga mig i Roland Larssons argumentering. Den präglades av den skrämselpropaganda och den exploatering av människors rädsla för kärnkraft som linje 3-företrädare brukar ägna sig åt, och det känns inte särskilt meningsfullt att bemöta den. Men när Roland Larsson säger att regeringens energipolitik kommer att ge flera jobb, måste jag reagera.

Det argument som Roland Larsson framför är: Varför har vi inte full sysselsättning så länge vi har kärnkraften kvar? Det är ett fullkomligt verklighetsfrämmande argument.

Den centrala frågan är hur företagarnas inställning till att anställa ny arbetskraft påverkas av beslutet att avveckla Barsebäck. Svaret på den frågan har vi fått från näringslivet och fackföreningsrörelsen, så den behöver Roland Larsson inte svara på.

Anf. 34 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att påminna Torsten Gavelin om att ingenting i energiuppgörelsen säger att det skulle bli brist på el för industrin. Vi har t.o.m. lovat i propositionen att det skall finnas tillräcklig tillgång för industrins behov. I den delen påverkas alltså inte antalet arbetstillfällen.

Självklart kommer en del arbetstillfällen som kärnkraften som sådan ger att påverkas. Men en omställning av energisystemet kommer utan tvekan att bli en motor för vissa delar av vårt näringsliv. Vi vet sedan tidigare att projekt av denna storleksordning blir motorer för samhällets tillväxt och näringslivet. En omställning av detta slag, med stimulanser i form av allmänna medel och den efterfrågan som skapas, kommer att ge många nya jobb. Det är ingen tvekan om det.

Sedan kan man diskutera hur många nya jobb det blir och hur de skall ställas mot de jobb som eventuellt kan försvinna inom den nuvarande kraftindustrin. Fullt klart är dock att det blir fler än de som kommer att försvinna under överskådlig tid. Inga jobb kommer egentligen att för-

svinna, så långt vi kan se i denna överenskommelse. Vi kan vara ganska säkra på att det kommer att bli effekten av omställningen.

Anf. 35 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Herr talman! Roland Larsson påstår att omställningen kommer att bli en motor i sysselsättningsökningen. Jag skulle vilja påstå att motorn kommer att stanna.

En av de verkligt stora sysselsättningsmotorerna i svenskt näringsliv är den elintensiva basindustrin. Så är det inte minst i min del av Sverige, Norrlands inland, där skogsbruket betyder så gott som allt. Skogsindustrins framtid innebär liv eller död för bygden.

Hela Industrisverige, a priori den elintensiva industrin, säger nu som en man att en förtidsavveckling av kärnkraften kommer att innebära försämringar för basindustrin. Investeringarna kommer att flytta utomlands. Basindustrin kommer successivt att minska sin verksamhet i Sverige. Sysselsättningsmotorn kommer långsamt att stanna av denna omställning.

Anf. 36 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! De som säger som Torsten Gavelin gör antagandet att tillgången på energi kommer att bli mindre. Det finns inget i propositionen som talar för det. Tvärtom garanteras den industri som Torsten Gavelin talar om full tillgång till den energi den behöver. Alltså är detta scenario inte grundat på någon verklighet. Det är grundat på ett antagande som vi redan innan vet inte stämmer. Därför haltar resonemanget om sysselsättningen.

Däremot kommer till följd av omställningen nya verksamheter att uppstå inom det område som Torsten Gavelin relaterade till, skogsindustrin och andra delar av vårt näringsliv. Det vore mycket märkligt om inte denna satsning skulle leda till det. Vi har sett hur liknade förändringar i samhället har fått den följd. Det gäller alltifrån byggandet av Göta kanal till bostadsbyggnadsprogrammet på 60-talet. Denna typ av samhällsprojekt har gett nya och fler arbetstillfällen.

Anf. 37 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Många av de kända argumenten förs fram från partierna, och det är väl ganska naturligt. Ibland undrar man hur det är möjligt att vi i varenda fråga lyckas ha så olika meningar och dessutom dela upp oss på flera olika delmeningar.

Jag sympatiserar starkt med det Barbro Andersson sade i sitt inlägg. Det kan möjligen leda till att jag sparar en del av det jag tänkte säga.

Vi har nu haft 17 år av svikna löften, en kraftig utbyggnad av direktverkande elvärme, mängder av utredningar och andra beslut, Energi-kommissionen och slutligen partiöverläggningarna. Allt detta har lett fram till en uppgörelse som måste betecknas som ganska bred. Den omfattar regeringen, Centern och Vänstern och har, får vi utgå från, benäget stöd från Miljöpartiet. Det är inte så dåligt. Kd:s piruetter kanske inte passar in riktigt i den moderata energipolitiken.

Ibland glömmer man motiven till att vi skall avveckla kärnkraften och sätta i gång med omställningen av energisystemet. Ett motiv fanns redan 1980, nämligen att brytning av uran inte är någon miljövänlig verksam-

het. Det finns uran i Sverige, men ingen skulle komma på tanken att vi skulle bryta det och förstöra miljö och natur. Den mänskliga faktorn finns alltid, även om de svenska kärnkraftverken anses vara väldigt säkra. Sedan har vi det stora problemet med att ta hand om det radioaktiva avfallet. Frågan är inte löst. Diskussionens vågor går höga. Kommunerna vill inte ta emot avfallet osv. Vi har inte löst frågan. Problemen kvarstår.

Dessutom tillkommer ett nyare problem. Vi är tvungna att försöka garantera den elintensiva industrin tillräckligt med el till konkurrenskraftiga priser även om vi inom sju åtta år skulle bli tvungna att stoppa ett antal nu i drift varande reaktorer. Det räcker inte att säga att vi måste vidta andra åtgärder. Det tar för lång tid. Det borde noteras från industrins sida att vi nu lägger fram ett balanserat förslag där vi ser till att klara hem alla sådana risker.

Energiuppgörelsen mellan regeringen, Centern och Vänstern betyder att Barsebäck 1 stannar den 1 juli nästa år och att Barsebäck 2 ställs av i juli 2001. En förutsättning för att den *andra* reaktorn ställs av är dock att motsvarande elproduktion ersätts med ny eller att vi lyckas spara så mycket el.

Barsebäck 1 ger ca 4 TWh. Det motsvarar ca 1,5 % av elproduktionen på den nordiska elmarknaden. Under 5–7 år satsar staten drygt 9 miljarder på energiforskning och investeringsbidrag för olika alternativa energislag. Vi vet att 50 % av kärnkraftselen används för att värma våra bostäder. Det är ett nationellt, allmänt intresse att detta beroende sakta men säkert minskar. De ca 200 fjärrvärmenäten i landet kommer att byggas ut ordentligt.

Hur kan det komma sig att det har blivit så hårda protester från industrin och delar av den fackliga rörelsen? Det handlar om en minskning av elproduktionen med några få procent från kärnkraftverken de närmaste åren. Samtidigt skall ny elproduktion utvecklas. Elanvändningen i våra bostäder skall minska. Med nuvarande omställningstakt – om ingenting nytt händer, vilket vi får hoppas – tar det dessutom 35–40 år innan den sista reaktorn ställs av.

Varför bråkar då industrin? Både industrin och delar av den fackliga rörelsen har ända sedan 1980 förespråkat kärnkraften och agerat för kärnkraften. Man har hela tiden utgått från att kärnkraften skall vara kvar. Man har aldrig trott på att riksdagen skall kunna genomföra de beslut den har talat om. Även denna gång trodde man att det inte skulle bli något speciellt resultat av energiförhandlingarna.

Man talar om fackföreningsrörelsen och LO, men jag vill nog ändå påstå att det inte är hela den fackliga rörelsen som tycker att beslutet om energiomställningen är dåligt. Jag har i alla fall exempel från fackorganisationer som Svenska Träindustriarbetareförbundet och Svenska Skogsarbetareförbundet, där en mycket stor majoritet av lokalombudsmännen tycker att det beslut som fattades och den energiuppgörelse som träffades var bra. Ytterst få står fast vid den gamla linjen och hävdar att all avstängning av kärnkraften är dålig.

Detta visar att man tänker på ett annat sätt i de breda lagren. Det är naturligtvis inte så lätt för de farbröder och eventuella tanter som sitter kvar på LO och som agerar i energifrågorna att ändra uppfattning från den ena dagen till den andra. Det kommer.

Mycket intressant är också att följa hur de olika partierna har agerat. Lättast att följa är naturligtvis det moderata partiet, som i dag befolkar hela talarlistan. De har fler deltagare i debatten än alla de andra partierna ihop. På det sättet visar man litet grand av osäkerhet, men också att man vill försvara det bestående.

Moderaterna påstår att Sverige avindustrialiseras med detta beslut. Vi kommer att få tre- eller fyrdubblade elpriser. Den privata äganderätten hotas. Barnen kommer att frysa och arbetslösheten att öka.

Både den retorik vi har hört tidigare och den vi har hört i dag från Mikael Odenberg är naturligtvis mycket överdriven. Den är till för att skrämma och lura stora delar av svenska folket.

Folkpartiet liberalerna hänger med på den moderata varianten. Ändå måste man vara ärlig och säga att Folkpartiet hade en ordentlig chans att påverka uppgörelsen, men man tog den aldrig. Man ville inte ens stoppa en reaktor inom fyra år, utan ansåg det vara viktigare att gå i Moderaternas släptåg.

Kristdemokraterna är svårförståeliga på många sätt. Det är ett linje 3-parti sedan 1980. Man har på alla sina stämmor beslutat att kärnkraften skall vara avvecklad till 2010. Man deltog in i det sista i partiöverläggningarna, men man orkar inte ställa av 1,5 % av elmarknadens elproduktion. Man bedömer det även här som viktigare att följa både Moderaterna och Folkpartiet. Jag anser att Kristdemokraterna på det sättet sviker en stor del av sin egen miljöopinion, men det är kanske inte mitt problem.

Jag tyckte att det var synd att Miljöpartiet var tvunget att avstå från att delta i förhandlingarna. När jag läser Miljöpartiets reservation, däremot, tycker jag kanske inte att det är så konstigt. Miljöpartiet vill fortfarande ha en ordentlig snabbavveckling av kärnkraften. Det är inte så länge sedan man föreslog avveckling av all kärnkraft inom tre eller fem år här i kammaren och t.o.m. begärde voteringar om detta. Nu har man samlat sig litet, men vill fortfarande ha en mycket hastigare avveckling än majoriteten.

Man vill genom produktionsskatter på kärnkraften omöjliggöra fortsatt drift. Att den modellen också slår stenhårt både mot hushåll och industri tar Miljöpartiet tydligen inte någon hänsyn till.

Det är svårt att bli trovärdig i sin energipolitik om man både förordar snabbavveckling och chockhöjda skatter. Det är inte särskilt svårt att föreslå litet mer pengar till olika investeringsbidrag än vad majoriteten gör.

Miljöpartiets svårighet att inta klara positioner i den stora politiken kommer tydligen också till uttryck på detta område.

Centern och Vänstern har i stort sett vidhållit sin kritik av kärnkraften sedan många år. Ändå hade denna energiuppgörelse inte varit möjlig utan benäget bistånd från regeringspartiet. Trots internt motstånd och kritik, och trots sviktande opinionsstöd, har socialdemokratin faktiskt orkat sätta ned båda fötterna i energifrågan. Jag tycker att det är starkt agerat.

I uppgörelsen finns ett antal viktiga punkter som kanske inte har nämnts så mycket. Jag tror att den nya energimyndigheten är väldigt viktig för att det skall fungera. Det är en myndighet som kommer att få en egen generaldirektör och som kommer att brytas ut från nuvarande NUTEK. Jag tycker att NUTEK är bra i många sammanhang, men jag tror också att det är viktigt att vi får ett ansikte på den nya energimyndig-

heten – någon som är ansvarig inför partier, riksdag och regering för vad som händer på energiområdet, som kan svara och som man kan begära resultat av.

Lika viktigt är naturligtvis att Vattenfall AB i dag fortfarande är i statlig ägo. Tänk om vi hade gått på det prat som kommer varje år om att börja sälja ut Vattenfall AB. Jag undrar om vi då hade klarat någon omställning över huvud taget.

Det är fortsatt statligt ägande. De nya direktiven innebär att Vattenfall skall gå i täten när det gäller att utveckla ny energi och använda investeringar offensivt i det syfte som anges i propositionen.

Jag tror att delegationen för Sydsverige också är väldigt viktig. Här får man 400 miljoner. Man får en möjlighet att ta egna initiativ i Sydsverige. Det gäller naturligtvis också, på samma sätt som för energimyndigheten, att man får tillgång till rätt folk och kan agera mycket offensivt.

Det kommer, herr talman, att bli många fler beslut på energiområdet. En del tror att detta är det sista beslut som vi fattar i riksdagen. Jag tror att det kommer många fler. Vi vet redan att det kommer ett antal i höst, men jag menar att vi även i framtiden säkert kommer att ha anledning att komma tillbaka till energifrågan – när vi skall klara av reaktorerna tre t.o.m. tolv.

De 17 åren sedan folkomröstningen, som för övrigt kännetecknas av politikens oförmåga att komma till beslut, har lagt en död hand över utvecklingen av alternativ energiproduktion. Energiuppgörelsen mellan regeringen, Centern och Vänsterpartiet blev signalen som snabbt vände pessimism till optimism ute i landet. Det uppstod en framtidstro hos stora delar av samhället – hos fjärrvärmeverken, hos vindkraftsföreträdarna, hos industrin som utvecklar utrustning och hos skogsindustrin som redan börjar agera och som förstår att de kan göra bra mycket mer för att klara sin egen energifråga.

En avvecklingsprocess på 35–40 år är givetvis inte acceptabel. Sannolikt kommer utvecklingen till ett småskaligt och robustare energisystem att gå snabbare. Med ett nytt energiskattessystem som gynnar ekologiskt hållbara alternativ kan vi se fram mot ett tekniksprång de närmaste 5–10 åren, som gör det möjligt att öka takten i avställningen av reaktorer.

De partier som motsätter sig en avveckling eller ställer orealistiska krav kommer att få ångra sig bittert. För oss som tror att energiomställningen är bra och viktig för Sverige innebär det beslut som riksdagen skall fatta i dag att vi bygger ett mera robust energisystem, att vi sakteliga får en småskalig elproduktion, att Sverige blir alltmer självförsörjande när det gäller el och energi över huvud taget, att oljeberoendet kan börja minska ordentligt, att Sverige intar en tätposition vad gäller teknikutveckling och alternativ elproduktion, att svenska företag får goda exportmöjligheter och att vi kan hjälpa både ryssar och balter att avveckla sin kärnkraft.

Beslutet att påbörja energiomställningen och kärnkraftsavvecklingen är bra för landet. Det begriper nog egentligen också både industriförbund och moderater, fast de just nu ändå anser det viktigare att göra kortsiktiga opinionsvinster.

Anf. 38 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Då har vi hört företrädare för samtliga tre partier som har varit med om den här uppgörelsen. Dessvärre har den bild som jag gav i mitt anförande bekräftats. Det här handlar inte längre så mycket om sakpolitik, utan det handlar om partipolitik.

Dessa tre företrädare har ägnat sig åt att examinera andra partiers ståndpunkter och bedriva läggspel i regeringsfrågan. Energipolitiken, sakfrågan, är alltså lagd åt sidan. Nu handlar det om att försöka utså split och om att diskutera hur möjliga regeringar skall kunna utformas.

Jag ställde en knäckfråga. Jag har inte fått svar från Socialdemokraterna och Centern. Jag hoppas nu att få svar från Vänstern. Hur skall man på ett år kompensera bortfallet av 4 TWh elektrisk kraft? Hur skall detta ske? Vad är det som skall kompensera?

Socialdemokraternas och Centerens tidigare företrädare satt inte med i energiöverläggningarna. De har kanske inte haft tillgång till allt material, men Lennart Beijer har det. Han vet hur verkligheten ser ut. Kan Lennart Beijer nu förklara detta? Hur skall man kompensera 4 TWh på ett år? Skall man göra det med förnybar el eller med sparande? Vad skall komma i stället?

Lennart Beijer! Det är bra om vi håller reda på vad som sägs på de olika partikongresserna. Uppgiften om Kristdemokraternas stämmobeslut var alltså inte korrekt. Det är kanske bättre att bevista stämmorna och att ta del av protokollen, så att man vet vad som sägs.

Herr talman! Vi från Kristdemokraterna tycker att det är okej med en energimyndighet. Det är ett av våra förslag som nu blir verklighet. Men vi har ingen övertro på att generaldirektörer kommer att lösa svåra problem. Vi har alltför många exempel på att så inte är fallet.

Anf. 39 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Dan Ericsson! Generaldirektörer lär inte lösa våra problem. Men det är ju bra om vi politiker åtminstone försöker lösa problemen och inte alltid överlämnar besluten till någon annan.

När det gäller frågan om att ersätta den första och sedan den andra Barsebäcksreaktorn vet vi att den andra reaktorn skall kompenseras fullt ut. Det kommer naturligtvis att fordras ordentliga insatser, och vi kommer kanske ändå inte att klara av hela den första Barsebäcksreaktorn. Men Dan Ericsson glömmer en annan viktig bit i energiomställningen. Vi fattar ju beslut om att redan nästa år påbörja avvecklingen. Det visar sig att det är viktigt för att alternativen skall utvecklas och för att det skall börja röra sig i landet. Nu kan vi verkligen se att det finns ett ordentligt intresse och en möjlighet att klara av en avveckling, kanske fortare än många tror.

Anf. 40 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Nu fick vi faktiskt ett litet besked. Om jag uppfattade Lennart Beijer rätt sade han att vi inte kommer att kunna klara av att kompensera den första reaktorn fullt ut. Det är ett besked.

Var skall vi då ta elen ifrån? Kommer det att bli en elbrist? Såvitt jag förstår måste compensationen ske via import. Då handlar det ju om kol. Det blir ökade koldioxidutsläpp. Hur ställer sig Lennart Beijer till att

regeringen kanske ger Göteborg tillstånd att bygga ett naturgaskraftverk där man släpper ut 600 000 ton koldioxid per år? Varför vill Lennart Beijer bidra till den växthuseffekten?

Nu kom äntligen det första beskedet från en av förhandlarna i denna debatt. Nu återstår de två andra förhandlarna. Lennart Beijer! Om ni inte kompenserar den första reaktorn fullt ut undrar jag hur mycket ni kompenserar. Vad är det ni tillför eller sparar på ett år? När det gäller den andra delen undrar jag vad som skall komma. Är det import av kol, eller skall det inte kompenseras alls? Det skulle innebära att vi får en elbrist.

Anf. 41 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Dan Ericsson ställer många frågor. Jag skall åtminstone försöka besvara någon.

Jag är för att man använder det befintliga naturgasnätet på västkusten fullt ut. Det innebär naturligtvis en ordentlig ökning från dagens 9 terawatt till ungefär 30 terawatt. Samtidigt vet vi att – om vi då kan byta ut väldigt mycket oljeeldning mot naturgas – det här också är positivt ur CO₂-synpunkt.

Dan Ericsson har en massa synpunkter och har varit med i förhandlingarna så länge. Men han kunde inte svara på Barbro Anderssons fråga tidigare. Hon undrade om kd är berett att utifrån det som man nu har hört och den diskussion som har varit gå in i en moderatledd regering. Man har alltså sagt att man skall fatta ett nytt beslut vad gäller avställningen av kärnkraftverk. Är detta kd:s mening? Ni har inte svarat ordentligt. Är ni i en sådan situation beredda att fatta ett sådant beslut? Eller säger ni definitivt nej till Moderaternas inriktning?

Anf. 42 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Lennart Beijer! Varför vill Miljöpartiet avveckla tidigare? Först och främst trodde jag att vi var eniga om att vi inte vill att kärnavfallet skall öka varje dag som går med 700–800 kg. Det är högaktivt kärnavfall som ingen vill ta hand om. Man säger: *not in my backyard*. NIMB-syndromet härskar i landet.

Har Lennart Beijer hört talas om skatteväxling? Vi vill höja priset på el, speciellt på kärnkraftselen för att kunna sänka skatten på arbete. Det är ett sätt att styra så att vi får miljövänliga produkter. Vi får miljövänliga energiföretag samtidigt som vi stoppar utsläppen.

Har Lennart Beijer hört talas om faktor 10? Det var nyligen ett seminarium här i riksdagen där man talade om att man måste reducera förbrukningen till en tiondel av vad den är i dag. Det måste vi göra för att vi skall kunna bo på den här planeten i framtiden. Detta är faktor 10.

Tror Vänstern att priset på kärnkraftselen skulle ha höjts oavsett kärnkraftsavvecklingen? Visst är Vänstern med på det här med atomansvarighet? Vad skulle det innebära om kärnkraftsägarna skulle betala försäkring för en olyckshändelse? Skulle elpriset höjas, eller skulle det vara status quo?

Jag har för mig att Vänstern var med på det här. När vi säger att vi vill höja på ett ställe vill vi också sänka på ett annat. Det gör att det blir mer arbetsintensivt. Man får flera arbetstillfällen när man sänker skatten när det gäller människor och arbete men höjer den när det gäller utsläpp,

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

miljöförstöring och kärnkraftsel. Det är den metoden som vi vill använda. Vad vill Vänstern använda för metod?

Anf. 43 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Eva Goës! Jag och partiet är naturligtvis också för en skatteväxling. Men det som gör att man blir orolig när man läser reservationen är att det så tydligt framgår att Miljöpartiet egentligen inte tar ansvar för att många människor i det här landet kan få för dyr el. Och många företag kan få för dyr el för att kunna konkurrera runt omkring i världen.

Jag tror i och för sig att Miljöpartiet, om man hade varit kvar i förhandlingarna, hade kunnat ställa sig bakom den uppgörelse som finns nu. Men nu står man ändå utanför. Man tar inte riktigt ansvar utan vill gå litet längre. Samtidigt visar detta att man är beredd att köra en ganska hård prispolitik gentemot både svenska folket och de svenska företagen. Det oroar åtminstone mig.

Anf. 44 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Vi gör precis tvärtom. Vi satsar ju på de enskilda människorna. Vi vill höja bidraget till dem. De skall få bidrag för att kunna ställa om till pannor, till skorstenar, till biovärme och även till vindkraft och till solenergi. Det är det som vi lägger pengarna på. Däremot tar vi från annat håll genom att successivt höja priserna, så att industrin har tid att ställa om sig.

Vi vet att t.ex. Japan klarar av det här. Där har man ändå en stor världsmarknad. Man konkurrerar med mycket höga elpriser.

Vi säger alltså:

”För att åstadkomma en total avveckling av kärnkraften – och inte bara eventuellt en enstaka reaktor – krävs ett aktivt utnyttjande av marknadsekonomiska styrmedel med utgångspunkt i att alla energislag skall bära sina fulla kostnader.”

Anser Lennart Beijer att alla energislag skall bära sina fulla kostnader?

Anf. 45 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Ja, det gör jag verkligen. Därför anser vi att det är viktigt att vi bl.a. får fram en ny skrivning om vilket ansvar som kärnkraftsreaktorägarna skall ta vid eventuella olyckor. Det finns också andra delar.

Man måste rimligtvis bli orolig om en snabb omställning och avveckling av kärnkraften innebär att vi skall ha ett prissystem som gör det dyrt för vanliga hushåll och för svensk industri. Det stämmer litet överens. Samtidigt föreslår Miljöpartiet – jag trodde i och för sig att frågan var borta – att reaktorerna skall vara avställda till år 2010. Det är ett återfall till en ödespolitik.

Jag skulle vilja fråga – men nu har Eva Goës inte möjlighet att ge fler svar – om 2010 verkligen är en hållbar uppfattning som man kan driva länge till. Det skulle vara intressant att få veta.

Herr talman! Det har varit intressant att följa utskottsrundan i debatten. Jag skall inte gå in så mycket på enskildheterna i den proposition och det utskottsbetänkande ni just nu behandlar utan mer föra ett allmänt resonemang om betydelsen av energiomställningen.

Sverige är ett land som behöver mycket el. Det gör vi därför att vi har det klimat vi har. Det gör vi därför att vi har de avstånd vi har. Det gör vi därför att vi bor så pass glest som vi gör. Det gör vi för vår industri och vår levnadsstandard. Sverige är ett land som behöver mycket el och kommer att behöva mycket el också i framtiden.

Sverige är också ett land som kräver säker tillgång på el. Det är för att vår industristruktur är så konstruerad att mycket av våra industriella processer och vår produktion bygger på en mycket hög leveranssäkerhet när det gäller tillgång på el.

Sverige är också ett land som behöver konkurrenskraftiga elpriser. Våldigt stor del av vår industri är så utformad att elen utgör en viktig del av de insatsvaror som den industrin har för att tillverka varor och tjänster – oavsett om de är paketerade i en bilindustri, ett pappersbruk, ett sågverk eller någonting annat. Vi behöver tillgång på el under lång tid. De som investerar i Sverige investerar i sådana saker som tar lång tid att skriva av. Att bygga ett smältverk, att bygga en ny huvudnivå i en gruva, att bygga en pappersmaskin är alla investeringar på 15–20 års sikt och kräver oerhörd långsiktighet.

Det är vårt ansvar – riksdagen, regeringen, det svenska folket – att se till att energipolitiken och elförsörjningen utformas på ett sådant sätt att kraven kan tillgodoses. Mycket el, säker tillgång, konkurrenskraftiga priser och lång tid.

Hur gör man detta bäst? Det gör man bäst genom att se till att vi ständigt, successivt, förnyar vår produktionsapparat. Det beskrivs av en del av våra motståndare som någonting väldigt unikt, dvs. att vi via lagstiftning och regelverk, kombinerat med marknadsmekanismer, fasar ut det gamla och fasar in det nya. Det är ingenting unikt.

Om vi tittar tillbaka i historien kan vi se att utbyggnaden har gått till så för alla de stora samhällsprojekten.

När vi bytte ut de gamla dragiga bostäderna mot nya, skedde det naturligtvis delvis på marknadens villkor. Men det skedde i stor omfattning genom att vi via regleringar, skattesystem osv. åstadkom en utbyggnad av den moderna bostaden. Det skedde genom att på en del håll säga att dessa bostäder inte längre är tjänliga som bostäder. Det skall vara en högre standard.

När vi på 60-talet bestämde oss för att rena vattnet i Sverige, var det inte så att de gamla tvåkammarbrunnarna inte gick att använda för att rena avloppsvattnet. Vi sade att den typen av produktion skall vi inte ha. Vi stänger inte alla tvåkammarbrunnar på en gång, men vi skall successivt bygga ett system där vi renar vattnet i Sverige. Vi gör det med hjälp av marknadsmekanismer och regleringar.

När vi på 70-talet sade att vi vill förbättra arbetsmiljön, innebar det inte att vi över en dag förbjöd alla farliga arbetsplatser. Men vi skaffade oss ett regelverk, där vi via regelverket undan för undan sorterade ut arbetsplats för arbetsplats som vi inte tyckte uppfyllde kraven och fasade in nya och bättre arbetsplatser.

När vi på 80-talet bestämde oss för att få bort kemikalierna i processindustrin, skedde inte det över en natt. Här i riksdagen stiftades lagar som gjorde det möjligt att undan för undan fasa ut kemikalierna i processindustrin, ersätta dem med något nytt. Samtidigt med regleringarna trängde marknaden undan kemikalierna. Så har vi också gjort med luftföroreningarna.

Det är på intet sätt nytt eller unikt att vi kombinerar regleringar för att stänga produktion vi vill bli av med, med att vi samtidigt tillför stimulanser för att öka marknadens intresse att skapa något nytt.

Det intressanta är att nästan alla de beslut jag har nämnt var på sin tid kontroversiella, men de blev så småningom starka konkurrensfördelar för Sverige. Det blev det i vår bostadsmiljö, med vår inomhusventilation som säljs över världen. Det blev det med vattenreningstekniken, som våra industrier kan exportera runt jordklotet. Det blev det på arbetsmiljöns område, där företag efter företag växer utanför Sveriges, Nordens och Nordeuropas gränser och där arbetsmiljöregleringar växer fram runt om i världen. Det blev det framför allt i våra processindustrier, när kraven på rening av kemikalier fick genomslag på 80-talet.

Kärnkraften står för hälften av vår elproduktion. Den elproduktionen har svenska folket och Sveriges riksdag i huvudsak enhälligt bestämt skall avvecklas. Skälen till detta tål att upprepas. För det första är kärnkraften inte riskfri. En olycka skulle kunna få obeskrivbara konsekvenser för människor och miljö, sysselsättning och välfärd. De äldsta reaktorerna är snart 25 år gamla. Allt äldre reaktorer slukar allt större resurser i renoveringar. Kärnkraften är inte riskfri. Det är det ena skälet varför svenska folket har sagt att vi skall stänga av den.

För det andra är kärnkraften omstridd. Om det skulle inträffa en olycka i Sveriges närhet, skulle kraven på en snabbavveckling av kärnkraften resas i vårt land. Vi skulle tvingas att under mycket kort tid ställa om hälften av vår elproduktion till något annat. Alla vet vilka konsekvenser det skulle få för sysselsättning och välfärd i vårt land. Jag vet det – mer än de flesta – just därför att jag bor och lever i en ort som är så oerhört beroende av den elintensiva industrin.

För det tredje är kärnkraften inte ekologiskt uthållig. Den bygger på utnyttjandet av ändliga resurser – uranet. Den bygger på att avfallsfrågan inte är löst. Den bygger på att vi vältrar över ett åtagande till kommande generationer från vår egen generation. Det är skälet till varför vi i stort sett enhälligt har sagt att kärnkraften skall avvecklas. Det är mot den bakgrunden man skall se energiöverenskommelsen som har träffats mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet.

Det är mot den bakgrunden som man skall se att vi tre partier har varit beredda att fatta detta ansvarsfulla beslut om att starta omställningen just därför att svenska folket har bestämt att detta skall ske, därför att vi är övertygade om att det tar lång tid att ställa om och därför att investeringarna i Sverige behöver långsiktighet. Detta är vårt skäl.

Jag skall inte gå in i detalj på uppgörelsen, men den innehåller – som jag ser det – tre huvudlinjer. Till att börja med innehåller den en kraftfull satsning på konkurrenskraftiga miljövänliga alternativ, stimulansbidrag på tillförselsidan, vindkraft och småskalig vattenkraft samt utbyggnad av ekologiskt riktiga kraftvärmeanläggningar. Vidare erbjuder energiuppgörelsen hushållen en möjlighet att gå från elvärme till fjärrvärme genom

effektsänkande åtgärder osv. Energiuppgörelsen innehåller alltså först och främst en satsning på det ekologiskt uthålliga som redan i dag finns och som går att kommersialisera.

För det andra innebär energiuppgörelsen en historisk satsning på forskning och teknisk utveckling. Det är som att delar av oppositionen inte ser det spännande och det nya som ligger i att forska och utveckla inom detta område. Ny spännande teknik såsom solceller, gasturbiner, bränsleceller – ja, det finns massor av saker som växer fram. Näringsutskottet har haft möjlighet att lyssna till representanter från många av de företag som arbetar med den nya tekniken. Som närings- och energiminister har jag vid otaliga tillfällen kunnat besöka företag, forskningsinstitutioner, högskolor och universitet som nu jobbar med att utveckla denna nya teknik. Det ligger någonting enormt spännande i detta, att på samma sätt som med vattenreningen, luftreningen och de gamla bostäderna som moderniserades nu också bygga det ekologiskt uthålliga energisystemet.

Det ligger någonting väldigt spännande i att se till att det åstadkoms trygghet i förändringen. Det är vår uppgift att se till att det blir en trygghet i den förändring som vi alla har bestämt att vi skall gå igenom – nämligen att byta kärnkraft mot det som är ekologiskt uthålligt. Men det som Mikael Odenberg predikar är trygghet mot förändring. Det är strutsens politik. Mikael Odenberg säger att kärnkraften skall avvecklas, men vi skall ändå se till att vi håller oss kvar vid kärnkraften så länge som det bara går, och sedan får vi se. Det är trygghet mot förändring, och det är i och för sig inget nytt från moderaternas sida.

Det som vi beslutar här i dag ligger väldigt väl i linje med det som händer ute i världen. EG-kommissionen har nyligen tagit fram en grönbok som innehåller en strategi för förnybara energikällor. I den strategin sägs att fram till 2010 skall andelen förnybar energi fördubblas i EU. Vad innebär det? Jo, det innebär att någonstans mellan 30 och 50 Barsebäcksanläggningar i Europa skall ersättas med förnyelsebar energi. Nu tar vi det djärva greppet för att ta fram alternativ motsvarande två reaktorer, och vi ligger först. Är det ingen som ser sambandet med bostadsbyggandet, med luft, med vatten och med arbetsmiljön? Just när vi fattar vårt beslut i denna riksdag beslutar EU-kommissionen om en grönbok som innebär en gigantisk satsning fram till 2010 på att ta fram alternativ.

Ser ingen den industriella möjlighet som ligger i detta? Det ligger en enorm möjlighet i detta att våra företag får, inte bara en möjlighet att ersätta två reaktorer i Barsebäck, utan de får tillgång till en marknad där ytterligare 50 reaktorer skall ersättas i vårt närområde i Europa. Är det någon som tror att det beslut som EG-kommissionen fattar i sin grönbok också är ett beslut som stannar inom Västeuropa? Självfallet är det som EU-kommissionen nu inser är nödvändigt för Europa någonting som kommer i andra delar av världen. Det känns viktigt och ambitiöst att konstatera att detta beslut också i den meningen är en enorm exportsatsning.

Jag har lyssnat till debatten, och jag skall avsluta med att säga att det som gläder mig är att alla utom moderaterna faktiskt säger – men med litet olika retorik – att det behövs politiska styrmedel för att man skall kunna påbörja avstängningen av kärnkraften före det att reaktorerna är slutkörda.

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Folkpartiet säger att det skall göras genom en höjning av elpriserna. Man säger att ekonomiska styrmedel skall användas, och det måste innebära höjda elpriser.

Kristdemokraterna vill vänta något år med att påbörja avvecklingen av den första reaktorn, men man vill ändå ha en reglering.

Men moderaterna står ensamma kvar på den nyliberala vägen. De är ensamma kvar i den ståndpunkten att vi skall ingenting göra. Moderaterna söker trygghet mot förändringar. Det är den trygghet mot förändringar som moderaterna och den gamla högern alltid har sökt. Och Mikael Odenberg: Kom ihåg en sak: Framgång och framtiden ligger i trygghet i förändringar.

Anf. 47 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Det är inte trygghet mot förändring som vi vill ha. Det är trygghet mot kapitalförstörelse. Näringsministerns exposé förmår inte att dölja att vi redan har det regelverk som behövs för att leva upp till utslaget i 1980 års folkomröstning. Det behövs inga politiska beslut i dag, lika litet som det behövdes sådana i går. Det är beklagligt och märkligt att Anders Sundström med tanke på sin bakgrund lånar sig till en uppgörelse som så uppenbart bygger på partitaktik och maktpolitik.

Jag har kollat TT-telegrammen och kan konstatera att näringsministern under energiöverläggningarna intog i stort sett varje tänkbar ståndpunkt. Varje gång som Göran Persson drog i en tåt sprattlade näringsministern till. Och se på talarlisten i dag då århundradets ekologiska beslut skall fattas! Moderat efter moderat kommer att engagera sig i debatten, tala mot de ökande utsläppen, föra verkstadsklubbarnas talan och de kommer att tala för utslaget i folkomröstningen.

Och var är de stolta socialdemokraterna? Utöver näringsministern är det en tvångskommenderad utskottsföreträdare och därutöver två säregna ledamöter som finns antecknade på talarlistan. Inge Carlsson är säregen, därför att han är en av de få socialdemokrater som vågar stå upp i kammaren och säga: Nej, stopp, jag accepterar inte denna taktiska flykt. Jag står kvar vid linje 2. Vi skall utnyttja energikraften till dess att vi kan ersätta den med förnybar energi i stället för med fossila bränslen.

Den andra säregna socialdemokraten är Martin Nilsson. Han är en entusiastisk SSU:are och säregen däri att han är en av de få socialdemokratiska ledamöterna i denna kammare som ärligt tror på energiuppgörelsen.

Jag vill ställa två frågor till näringsministern: Vad får Anders Sundström att tro att han bättre än industrin kan bedöma vad som är bra för industrin och bättre än LO att bedöma vad som är bra för industriarbetarna? Vad kommer det här äventyret att kosta, 1 miljard, 10 miljarder, 100 miljarder? Det finns inte en antydning i regeringens proposition. Kan vi få en antydning nu?

Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! I morgon skall denna kammare rösta för höjda skatter när det gäller koldioxidutsläppen. Hur kommer Mikael Odenberg att rösta i den omröstningen? Jag har en känsla av att det är mycket prat, men det är inte så mycket verklighet bakom pratet. I dag passar det att argumentera mot utsläppen, i morgon är det någon annan moderat som under

piskan säger någonting annat för att utsläppen skall ökas. Som tur är, är det i vart fall ett dygn som skiljer mellan omröstningarna.

Mikael Odenberg talade om tvångskommenderingar. Ja, när man tittar på talarlistan kan man ju fundera över vilka det är som har tvångskommenderats till den här debatten. Det kan man naturligtvis grubbla över.

Men den viktigaste frågan är att både jag och Mikael Odenberg vill stänga av kärnkraften. Jag har nu redovisat hur vi vill göra det. Man kan vara kritisk och ha synpunkter på det, men frågan är: Hur vill Mikael Odenberg avveckla kärnkraften? Jag tycker att frågan faktiskt kräver ett svar av Mikael Odenberg. Skall det ske via strutsens politik, eller är Mikael Odenberg beredd att via politiska beslut åstadkomma stängning av kärnkraften?

Anf. 49 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag har ju redan tidigare i mitt inledningsanförande frestat på talmannens tålamod genom att ianspråkta ganska mycket tid. Jag uppehöll mig då ganska utförligt vid vad som är Moderata samlingspartiets alternativ till den ansvarslösa energiuppgörelse som riksdagen om en stund kommer att fatta beslut om.

Jag ber att få upprepa mina frågor och skulle önska att näringsministern lade tonvikten vid de två senare.

Var är alla de stolta socialdemokraterna som skall fatta århundradets ekologiska beslut? Vad får Anders Sundström att tro att Anders Sundström är bättre skickad än det svenska näringslivet att bedöma vad som är bra för näringslivet? Vad får Anders Sundström att tro att han är bättre skickad än LO, LO-förbunden och LO:s alla fackklubbar att bedöma vad som är bra för deras medlemmar? Den sista frågan: Vad kommer detta att kosta statskassan redan nästa budgetår? Vad är det för kostnader det rör sig om? Vi har inte fått ens en antydning om besked om detta. På grundval av detta totalt obefintliga beslutsunderlag begär näringsministern att få igenom ett riksdagsbeslut med stor betydelse för vår industriella framtid. Jag tycker att näringsministern är skyldig kammaren ett besked om vad detta kommer att kosta statskassan nästa år.

Anf. 50 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Mikael Odenberg är orolig för socialdemokratin. Det var ju nästan rörande att höra inlägget här på morgonen med citaten ur LO-tidningen och från de fackliga företrädarna. Det fanns ingen hejd på hur kompetenta, kloka, framsynta, förståndiga och begåvade de alla var där borta på Norra Bantorget.

Jag undrar hur lång tid den argumentationen står sig hos Mikael Odenberg. Räcker den till i kväll? Räcker den till i morgon bitti? Det förstår väl Mikael Odenberg – det förstår hela världen – att den här typen av argumentation inte är trovärdig när han nästa dag förkastar allt som kommer från Norra Bantorget.

Socialdemokratin har förbundit sig att fullfölja ett resultat i folkomröstningen. Vår linje 2 var den linje som vann och fick ett stöd. Vi genomför nu också linje 2-förslaget, och det finns, som jag ser det, ett brett stöd för detta.

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Sedan är ju inte näringslivets syn på omställningen entydig. Men låt mig säga att nästan alla stora förändringar faktiskt har genomförts, inte alltid i strid men ofta i dialog med näringslivet. Ta arbetsmiljösatsningen, som blev en stor framgång. Ta satsningarna på vattenreningen och på reningen av vår luft, som också var väldigt omstridda och kontroversiella.

Sedan kostnaderna. Vad kostar Mikael Odenbergs vänta-och-se-linje? Är det billigare att bara låtsas som om ingenting händer och tro att allting löser sig genom något slags skänk från ovan? Är det inte billigare att göra omställningen under planerade förhållanden under lång tid och att faktiskt investera i den nya tekniken nu?

Anf. 51 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Herr talman! Näringsministern undvek att svara på en fråga som jag ställde i mitt anförande. Därför upprepar jag den nu. Kommer Barsebäcksstängningen att höja eller sänka CO₂-utsläppen? Regeringen framställde ju energiomställningen som ett steg mot ett ekologiskt hållbart Sverige. Därför tycker jag att denna fråga är mycket central.

Näringsministern sade att vi från Folkpartiets sida är beredda att höja elpriserna. Vad jag sade i mitt anförande var att vi kan tänka oss styrmedel för att förkorta kärnkraftens livslängd och något tidigarelägga dess avveckling. Jag gav exempel på sådana styrmedel, nämligen det som regeringen föreslår i fråga om forskning och utveckling av alternativa energislag.

Tyvärr har regeringen höjt energiskatterna så till den milda grad att utrymmet för att via höjda energiskatter styra särskilt mycket i energiomställningen är ytterst begränsat, för att inte säga obefintligt.

Jag har ytterligare en fråga till Anders Sundström, som även Mikael Odenberg var inne på. Vad är Anders Sundströms förklaring till att LO och näringslivet är så totalt emot den energiomställning som ministern nu föreslår? Inte sedan löntagarfondsstriden har näringslivet varit så samlat i sin kritik mot regeringen. Hur kan detta komma sig?

Anf. 52 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Först av allt vill jag konstatera att Folkpartiet, om jag förstår Gavelin rätt, säger sig vilja stänga av kärnkraften snabbare än vad Mikael Odenberg förordar. Ni vill alltså reglera fram en stängning. Men det är inte så att ni bara talar om styrmedel. Enligt vad jag har iakttagit i era texter talar ni om ekonomiska styrmedel för att påskynda avstängningen, dvs. att i stället för att via en lag stänga vid en viss tidpunkt skall stängningen ske via ekonomiska styrmedel, visserligen vid en annan tidpunkt, men dock före det som Mikael Odenberg förordar i sin vänta-och-se-politik. Det betyder i klartext att man med skattehöjningar i produktionsledet vill fasa ut kärnkraften snabbare. Det leder i sin tur otvetydigt till den effekten – eftersom produktionsskatten har en mycket bredare skattebas – att det slår hårdast mot den industri som både jag och Folkpartiet vill skydda.

Men jag skulle vilja fråga om Folkpartiet står fast vid folkomröstningsresultatet. Torsten Gavelin sade den 17 december i en debatt med mig: Vi genomförde folkomröstningen för 16 år sedan. Låt elkonsumenten

terna nu rösta om kärnkraften varje gång de betalar sin elräkning. Så formulerade sig Torsten Gavelin då.

Betyder det att Torsten Gavelin inte längre står för resultatet av folkomröstningen? I så fall är det ju rätt allvarligt. Den frågan skulle jag vilja ha svar på.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Anf. 53 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att ministern inte svarar på mina frågor, utan att han i stället ställer andra frågor till mig på vanligt sätt.

Jag skall svara på ministrerns frågor. Självfallet står Folkpartiet fast vid folkomröstningen och linje 2. Och, som jag sade i en tidigare replik-växling, är det något parti som har lämnat linje 2, så inte är det Folkpartiet.

Det finns andra ekonomiska styrmedel än produktionsskattehöjningar, näringsministern. Jag sade i mitt anförande att satsningar på forskning och utveckling av alternativen också är ekonomiska styrmedel som kan vara väl så verksamma. Regeringens skattehöjarpolitik i fråga om el- och energibeskattningen är ju av den storleken att utrymmet för ekonomiska direkta styrningar är ytterst begränsat.

För att än en gång ge näringsministern en chans att svara på mina frågor upprepar jag dem. För det första: Kommer Barsebäcksstängningen att höja eller sänka koldioxidutsläppen? För det andra: Hur kan det komma sig att både LO och näringslivet är så samlade mot energiuppgörelsen?

Anf. 54 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Först och främst frågan om ekonomiska styrmedel. Med ekonomiska styrmedel avses i huvudsak, vilket också är det som ni själva nämner, naturligtvis skatter och avgifter. Skatter och avgifter för att fasa ut kärnkraft innebär faktiskt produktionsskatter. Om än inte Torsten Gavelin vill ta det i sin mun just nu, så innebär det i sak detta. Och det är, tycker jag, en sämre lösning än den överenskommelse som Centern, Vänsterpartiet och vi har träffat.

Det andra jag vill säga gäller det här om vem av oss som företräder linje 2. Jag har mycket svårt att se att vår uppgörelse är i strid med linje 2. Linje 2 sade att vi skulle börja avstängningen i slutet av 90-talet. Vi skulle göra det på precis det sätt som vi nu beskriver, och vi fullföljer detta.

Däremot sade ju Torsten Gavelin i riksdagen den 17 december: Låt elkonsumenterna nu rösta om kärnkraften varje gång de betalar sin elräkning. Han anknyter till folkomröstningen för 16 år sedan. Det kan väl ändå inte uppfattas som någonting annat än att ni är på glid bort från folkomröstningsresultatet? Jag tycker inte att Torsten Gavelin har mandat att själv ta avstånd från folkomröstningen, utan det är faktiskt svenska folket som måste göra det.

Sedan till svaret på frågan om koldioxidutsläppen. Min uppfattning är att koldioxidutsläppen skulle öka i Europa om inte Sverige satsade på det inhemska förnybara. Jag tror att vi bidrar till att åstadkomma lägre koldioxidutsläpp genom att nu satsa på ny teknik. Det tycker jag är viktigt att få säga.

Anf. 55 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har tidigare deklarerat att jag har svårt att se plenisalen som en plats för torgmötestal. Jag har faktiskt också svårt att svinga mig upp till de imponerande visionära höjder som näringsministern nådde i sitt anförande. Jag försöker också fortsättningsvis att vara sakinriktad och mer verklighetsnära. Då handlar min frågeställning inte helt oväntat om hur man skall kompensera bortfallet av el gällande en reaktor, 4 TWh, på ett år.

Anders Sundström sade, som jag tidigare sagt, den 21 januari här i kammaren: "Jag har hela tiden sagt att reaktorer skall stängas av i den takt som vi tar fram alternativ, dvs. hushållning och byte av energislag, alltså i den takt som vi hushållar och tar fram alternativ till att producera el. — — — Det är på det sättet som det skall gå till. Först skall man ha alternativen, därefter kan man stänga kärnkraftverken."

Sedan, herr talman, sade faktiskt näringsministern ytterligare en sak så sent som den 5 februari i den särskilda debatt vi då hade efter att energiöverenskommelsen var slut. Då sade han: "Därför har vi nu ett program om tillförsel i det korta perspektivet. Det gäller 8 TWh, motsvarande Barsebäcksreaktorerna, dvs. vi tillför i samma takt som vi stänger för att säkra industrin."

Min enkla fråga är återigen: På vilket sätt kompenseras på ett år 4 TWh el? Lennart Beijer gav inget svar, men han sade att det är möjligt att man inte klarar att täcka det fullt ut. Vad är Anders Sundströms svar?

Anf. 56 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill gärna säga att den som förvånar mest av alla är Dan Ericsson. Dan Ericsson satt i Energikommisionen. I Energikommisionen sade Dan Ericsson att det inte behövs någon ersättning för den första reaktorn i Barsebäck.

Jag erkänner att jag har varit litet mer lutheransk än vad Dan Ericsson har varit. Jag har, när jag har satt mig ned i förhandlingarna, sagt att jag vill gärna förhandla fram ett resultat där vi fullt ut ersätter den första reaktorn med alternativ innan vi stänger den. Där, i Energikommisionen, hade jag en annan uppfattning än Dan Ericsson. Men sedan bytte Dan Ericsson från Energikommisionen till förhandlingsbordet, och då hade han en helt ny position. Det var någon månad senare. Det är inte svårt att förstå. Följer man Dan Ericsson och Kristdemokraterna, ser man att de har kunnat inta i stort sett alla positioner som går att inta under denna korta tid. Det är rent fantastiskt faktiskt.

Jag erkänner gärna att vi inte fullt ut klarar att ersätta den första reaktorn till den 1 juli 1998. Däremot kommer vi att göra det rätt snart efter den 1 juli 1998. I den meningen tar jag ett större ansvar än vad Dan Ericsson gjorde i Energikommisionen, men jag uppnår inte fullt ut det jag sade när jag satt med i förhandlingarna. Kom ändå ihåg att Energikommisionen, med Dan Ericsson, sade att man inte behöver ersätta något alls i fråga om den första reaktorn. Kraftbalansen fanns. Mycket talar också för att Energikommisionen hade rätt. Hela det här året har vi faktiskt exporterat mer än en reaktor från Sverige. Det är viktigt att komma ihåg.

Jag har en fråga till Dan Ericsson. Så här sade Lars Tobisson: Vinner Moderaterna valet, öppnar vi Barsebäck igen. Kan det vara så, Dan Er-

icsson, att ni är beredda att öppna Barsebäck igen om ni får vara med och bilda regering?

Prot. 1996/97:117
10 juni

Anf. 57 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Näringsministern blir alltid förvånad när jag begär replik på honom. Det har jag noterat genom debatterna. Det kanske ändå kan sluta att förvåna någon gång.

Sedan gör näringsministern litet våld på sanningen när han presenterar Energikommissionens betänkande. *Effektmässigt* var det möjligt att stänga en reaktor. Det var vad som stod i betänkandet.

Nu erkänner faktiskt näringsministern att det som han sade i kammaren så sent som den 5 februari, alltså efter att energiuppgörelsen hade slutits, inte längre gäller. Då sade han: Vi tillför i samma takt som vi stänger. Det är faktiskt ministerns egna ord. Nu, några månader senare, kommer eftertankens kränka blekhet, och han erkänner att vi inte fullt ut ersätter. Min fråga kvarstår: På vilket sätt ersätter vi den del som näringsministern säger att vi klarar av? På vilket sätt gör vi det, och vad händer med den andra delen? Handlar det om elbrist eller import?

Sedan, herr talman, hemfaller också näringsministern åt det här läggspelet i regeringsfrågan. Då kan jag ställa en motfråga. Vi avvaktar väl tills vi ser ett lagstiftningsförslag på riksdagens bord. Men då kan jag ställa en fråga. Det har sagts i medierna att det kommer en lagrådsremiss om lagstiftning redan på torsdag. Har verkligen departementet på den korta tid som har förflutit sedan remissvaren inkommit haft möjlighet att seriöst lägga fram en lagrådsremiss? Är det riktigt att det kommer en remiss redan på torsdag?

Anf. 58 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill gärna bita mig fast vid den här frågan ett tag. Dan Ericsson och Kristdemokraterna har först i folkomröstningens linje 3 företrätt att Barsebäck över huvud taget inte skulle få startas. Det var den första positionen. Sedan har man på möte efter möte beslutat att så snabbt som möjligt avveckla kärnkraften. Dan Ericsson levererar en rapport i Energikommissionen i december 1995 där han säger: Det är Energikommissionens uppfattning att ett kärnkraftsaggregat kan ställas av under mandatperioden utan att kraftbalansen påverkas påtagligt.

Sedan möter Dan Ericsson Anders Sundström, som säger: Jag tycker att ni har varit litet för optimistiska. Jag vill faktiskt koppla stängningen av en första Barsebäcksreaktor till att vi fullt ut ersätter denna. Jag når inte riktigt fram. Och så får jag stå här och få kritik av Dan Ericsson! Värst av allt är att Dan Ericsson inte svarar på min fråga, och inte heller på de andras frågor om han t.o.m. går så långt att han, om man får ett erbjudande om en taburett 1998, är beredd att starta en Barsebäcksreaktor. Han kan inte svara ett klart nej på den frågan. Kan hycklandet gå längre? Det är faktiskt en fråga man måste ställa sig.

Anf. 59 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja inleda det här replikskiftet, Anders Sundström, med att säga att grön energiomställning skall vara en motor. Jag tror väldigt mycket på det. Byggarbetare får jobb, och det skapas

*en uthållig
energiförsörjning*

enormt med arbetstillfällen. Jag ser ljuset, och ljuset kommer ofta från norr – åtminstone så här sommartid, norr om polcirkeln.

Som jag började säga tidigare, finns det patent på en ny typ av varv-
talsreglerare, en steglös, hydraulisk variator för process- och skogsindu-
strin. Om den skulle marknadsföras och komma ut i hela världen, skulle
den kunna spara in 500–600 Barsebäcksreaktorer. Det är väl mer än den
kärnkraft som finns i världen i dag.

Vi i Miljöpartiet menar att det här med energieffektivisering är oer-
hört viktigt. Vi ser den här utvecklingen; att marknaden får råda. Vi tyck-
er också att det här med solvärme är oerhört viktigt. Att inte ge bidrag till
solvärme ger fel signaler. Det är ungefär som när vi tog bort energiråd-
givningen en gång i tiden, och kärnkraftsutbyggnaden började galoppa
och vi förbyggde oss på kärnkraft. Vi har ju mest kärnkraft per capita i
världen i dag. Det är som Björn Karlsson, professorn i Linköping, har
sagt: Det finns ett överskott från sjätte reaktorn. Men han vill å andra
sidan gärna sälja på kontinenten.

Jag tyckte att Barbro Andersson hänvisade till att NUTEK hade något
på gång om solvärme, men det måste väl handla om de gamla pengarna
som Miljöpartiet lyckades förhandla fram. Överskottet av dessa pengar
har frysts inne. Jag undrar varför inte dessa medel fördes över till årets
budget och framåt i tiden? Detta är frågor som Anders Sundström måste
svara på. Varför satsar man inte mer intensivt och kraftfullt just på sol-
värme? Anders Sundström talade ju om solceller osv. I fråga om detta
skulle vi kunna få en viktig exportmarknad. Vi kan naturligtvis använda
solen här också, eftersom vi har lika mycket sol som i Paris, men den är
litet ojämnt fördelad över året.

Anf. 60 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag anser att vi satsar mycket kraftfullt på ny teknik,
teknikupphandling, forskning och utveckling. Vi tar faktiskt fram ett
ganska stort investeringsprogram i ett läge då vi i övrigt i statsbudgeten
får spara på de allra flesta områden. Det finns två skäl till att vi gör detta.
Det första är att vi ser det som nödvändigt att ställa om energisystemet.
Det andra är det som jag faktiskt redovisade från talarstolen, nämligen att
vi nu ser framför oss en utveckling i Europa och i övriga världen där man
satsar på det förnyelsebara och att det ligger ett stort värde i att Sverige
ligger i täten och kan ta hem exportinkomster på samma sätt som vi har
gjort på andra stora infrastrukturinvesteringar. Det är vårt motiv.

Jag skall säga att Miljöpartiet är det andra partiet som förvånar mig
våldigt mycket i denna miljödebatt. Miljöpartiet skrämmar väldigt många
av dem som vill göra en omställning. Miljöpartiet intar nämligen på något
sätt en orimlig position. Miljöpartiet sade för något år sedan att man
skulle kunna stänga alla kärnkraftreaktorer under tre år. I denna reservat-
ion säger Eva Goës att man skulle kunna stänga tre reaktorer under fem
år. Man talar också om de ekonomiska styrmedlen. Man talar om en höj-
ning av produktionsskatten med 1 öre per år under 15 års tid. Min fråga
till Eva Goës är: Hur mycket av svensk basindustri skulle slås ut med
Miljöpartiets politik på detta område?

Anf. 61 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Jag frågade hur snabbt det går att avveckla kärnkraften i Sverige. Man har gått ifrån år 2010. Blir det 2020, 2030 eller 2040?

Anders Sundström hänvisar till grönboken. Men jag vill upplysa om att man i EU har satsat fem gånger mer på att subventionera kärnkraften än att satsa på energieffektivisering och förnybara energislag. Hur ser det ut i framtiden? Skall man ta bort subventionerna för kärnkraften, eller skall man fortsätta med dem? Det går ju bra att tala om att man satsar. Men vad gör man? Drar man undan fotfästet för kärnkraften, eller fortsätter man att underhålla den och sälja den till öststaterna? Siemens går in och vill ha en ny exportmarknad i u-länderna och i Central- och Östeuropa. Man vill sälja t.ex. till Indonesien. Är det sådant som vi skall understödja? Är det sådant som energiministern förhandlar om i EU?

Ett annat exempel är att EU kanske skall lägga sig i 2 kap. 18 § regeringsformen om äganderätten, så att vi kanske inte kan stänga Barsebäck 1 och 2 på grund av den grundlagen. Vad säger Anders Sundström om det? Har regeringen bakbundit sina händer? Eftersom vi vet att Ringhals 2 skulle kunna stängas i dag – vi har haft 17 år på oss, och vi vet att den är statligt ägd – varför fattar vi då inte beslut om att den skall stängas först? Jag vill att fler reaktorer skall stängas, och jag vill att det skall gå fortare. Vi har pekat på hur man kan göra detta skattemässigt. Vi vet att vi är överens om att det skall ske en skatteväxling. Men varför skall det dröja så länge? Det är en riskfaktor så länge kärnkraften produceras, och vi har inte löst frågan om kärnavfallet. Man har runt om i världen försökt lösa den frågan under snart 50 år, men ingen har kommit fram till en lösning. Det vore otroligt mycket bättre om vi införde en produktions-skatt och gav pengarna till den enskilda människan så att hon kan introducera lågenergilampor, energieffektiva kylskåp och satsa på energieffektiva fönster.

Anf. 62 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Miljöpartiets reservation är intressant att läsa även för oss andra i riksdagen, eftersom den visar vad som händer om man skall ställa om energisystemet under en mycket kort tid. Det finns en del i riksdagen som förordar det, men att vi skall göra det litet längre fram i tiden. Därför är Miljöpartiets reservation intressant att läsa.

Miljöpartiet ser framför sig en snabb avstängning och konstaterar att det enda sättet att göra det är att kraftigt höja elpriset. Det är säkert på det sättet. Om man skulle välja att ställa om energisystemet under en kort tid måste man kraftigt höja elpriset. Det leder till oerhört dramatiska och tragiska konsekvenser för Sverige. Jag råder därför er andra – även ni som inte vill göra något nu, eftersom ni tvingas göra det som Miljöpartiet vill göra i dag – att läsa Miljöpartiets reservation. Vi som står bakom överenskommelsen vill inte använda den metoden. Vi vill arbeta under en lång tid på ett tryggt och säkert sätt för att klara svensk energiförsörjning.

Anf. 63 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Vi har nu hört hur oförnuft upphöjs till klokskap, hur kapitalförstöring kallas för ansvarstagande och hur avveckling av säkra produktionsresurser kallas för utveckling. I dag när oförnuftet kan fira

triumfer i Sveriges riksdag kan också avvecklarpartierna fira tioårsjubileum för en skammens företeelse i svensk lagstiftning, nämligen den bestämmelse i kärntekniklagen som kallas hjärntvättsparagrafen eller tankeförbudslagen.

Som enda land i världen införde Sverige 1987 ett förbud mot att utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftreaktor.

Alltsedan dess har kritiken från forskare, näringsliv och andra mot denna beryktade tankeförbudsparagraf varit förödande, och försöken att avskaffa den har varit legio. Tankeförbudslagen är absurd, rättsvidrig och teknikfientlig.

Den internationella vetenskapliga forskningen inom kärnenergiområdet är inriktad på att utveckla nya miljövänliga och säkra lösningar för den globala energiförsörjningen. Svenska forskare upplever tankeförbudslagen som en politisk klåfingrighet som inte har någonting med säkerhet att göra.

Utländska forskare och industriföreträdare höjer på ögonbrynen och ruskar på huvudena när de hör talas om denna teknik- och forskarfientliga lagparagraf, en lagparagraf som innebär fängelse med ett straffvärde motsvarande det som gäller för vållande till annans död för den som bryter mot den.

Det misskrediterar Sveriges anseende internationellt att det i vårt land är brottsligt och att det kan medföra fängelse att göra en kostnadsberäkning för att jämföra vad det skulle kosta att bygga ett nytt kärnkraftverk i Sverige med vad det t.ex. skulle kosta att bygga ett naturgaseldat kraftverk.

Vetskapen internationellt om de svenska kärnkraftreaktorernas utomordentligt höga säkerhets- och produktionsnivåer gör att många länder anlitar svensk kompetens för att förbättra reaktorsäkerheten i egna kärnkraftverk.

Sverige har ett av världens ledande företag inom kärnkraftsteknologin, ABB Atom i Västerås. Det är fullt lagligt för ABB Atom att ta fram fullständigt offertunderlag för att bygga kärnkraftverk i exempelvis Finland eller Taiwan. Men om man räknar om offertunderlaget till svenska kronor och säger sig kunna bygga i Sverige, då riskerar man fängelsestraff. Detta är absurt.

ABB Atom, som forsknings- och utvecklingsmässigt länge befunnit sig i framkanten, har utvecklat en reaktor, PIUS-reaktorn, som skulle kunna ge ett säkerhetsmässigt språng i utvecklingen. Men den får, på grund av hjärntvättsparagrafen, inte lämna ritbordet.

Det finns redan i kärntekniklagen en paragraf där det slås fast att tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor inte får meddelas i Sverige. Därmed är tankeförbudslagen fullständigt meningslös. För Sverige, som alltid sett yttrandefrihet, tankefrihet och öppenhet som viktiga principer att försvara, är tankeförbudslagen en skammens företeelse.

Världens energiförsörjningsproblem är en angelägenhet förknippad med ett globalt ansvar som också Sverige delar. Flera av våra närmaste grannländer har behov av nya energilösningar. Det är ett viktigt svenskt intresse att det snarast möjligt utvecklas alternativ till de farliga kärnkraftsreaktorerna i Ignalina, Sosnovyj Bor och Tjernobyl.

Med den kompetens som finns i vårt land i dag skulle Sverige kunna bli en mycket viktig leverantör av reaktorutrustning till länderna i vår nära omvärld. Sverige skulle verksamt kunna bidra till den internationella forskningen och utvecklingen när det gäller ny kärnteknik. Men hjärntvättsparagrafen, som inskränker den akademiska friheten, försvårar för svenska forskare att fullt ut delta i den omfattande forskning som pågår på kärnenergiområdet. Det gäller utveckling av nya bränslen, nya metoder för avfallsdestruktion och upparbetning av använt kärnbränsle samt utveckling av nya tekniker, exempelvis fusionstekniken.

För några år sedan värdade ett hundratal svenska forskare, verksamma vid landets universitet och högskolor, om hjärntvättsparagrafens avskaffande. Gemensamt för forskarnas bedömningar är att det finns stora utvecklingsmöjligheter för kärnkraftstekniken.

Nobelpristagaren Rubbia ligger exempelvis långt framme i utvecklingen av ny teknik med torium som bränsle. Här finns i sikte en miljövänlig och uthållig lösning på energiproblemet. Kärnenergi kan genereras utan långlivat radioaktivt avfall och utan risk för allvarliga olyckor.

För svensk forskning och för svensk industri, som tidigare varit med om att leda utvecklingen, öppnar detta nya möjligheter på sikt. Flera remissinstanser i samband med Energikommissionens betänkande inser detta och anser att tankeförbudslagen bör tas bort. Enligt Statens strålskyddsinstitut kan fortsatt forskning på kärnteknikområdet leda till en väsentligt förbättrad säkerhet och miljövänlighet. Statens råd för kärnavfallsfrågor, KASAM, är inne på samma linje.

Herr talman! Den förtida avveckling av kärnkraften som man nu vill inleda med en stängning av Barsebäck innebär ett direkt hot mot de elberoende industrier som betyder utkomstmöjligheter för många människor i Bergslagen och i norra delarna av Sverige.

Hur dagens avvecklingsbeslut hotar företag, jobb, välfärd och miljö i dessa regioner kommer flera av mina moderata kolleger att vittna om i dagens debatt. I mitt län, Västmanlands län, handlar det om konkurrensförmåga och arbetstillfällen vid företag i Fagersta, Surahammar, Hallstahammar och Virsbo. ABB Atom i Västerås förlorar en viktig kund om Barsebäck stängs. Självfallet kommer inte det att gå spårlöst förbi på arbetsmarknaden i Västerås.

Tankeförbudslagen innebär ett direkt hinder för tillkomsten av nya högkvalificerade arbeten i Västerås. Hur många arbeten som missats under alla år som paragrafen funnits går det inte att beräkna.

En förtida avveckling av Barsebäck är helt oförenlig med det som krävs för att skapa ett gott näringsklimat. Lika oförenligt med det som är själva förutsättningen för ett gott forskningsklimat, nämligen tankefriheten, är bibehållandet av tankeförbudsparagrafen.

Anders Sundströms retorik om vikten av ett bra näringsklimat kan inte reparera revorna efter regeringens destruktiva och teknik- och näringsfientliga avvecklingspolitik. Inte heller kan fagert orerande om forskningens betydelse reparera skadorna av regeringens destruktiva och forskningsfientliga bibehållande av tankeförbudslagen.

Herr talman! Med avvecklingsbeslut och bibehållen tankeförbudsparagraf förlorar Socialdemokraterna nu definitivt all trovärdighet när det gäller såväl förmågan att skapa ett gott näringsklimat som viljan att forma ett gott forskningsklimat.

Anf. 64 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Det var mycket intressant att höra om engagemanget i öst. När vi varit ute på utskottsresa har det däremot inte verkat som att man skulle bry sig särskilt mycket om detta med atomkraften eller om atomubåtar och kärnbränsle som håller på att sjunka till botten uppe på Kolahalvön. Ena gången har man talat om att det är väldigt viktigt att satsa på Ignalina och på en upprustning. Nästa gång har man sagt: Nej, det här var nog inte så bra. Ignalina skall inte få fortsätta med sin verksamhet. Vi skall stänga kärnkraftverken där borta, men vi skall fortsätta med att köra svenska kärnkraftverk. Inställningen tycks på något sätt variera alltefter årstid.

Vill Karin Falkmer verkligen sprida kärnkraften vidare exempelvis till Irak? Karin Falkmer förespråkar ju att nya reaktorer skall byggas och att kärnkraften därmed skall spridas vidare. Men *kärnkraft* bygger på att kärnenergi i någon form används.

Skall vi fortsätta i tusen år med den lösning som Rubbia lanserar och hantera kärnavfall på det viset? Det handlar ju om livsfarligt kärnbränsle. Eller skall vi ha en förvaring på annat sätt? På vilket sätt vet vi inte. Där har vi inte sett någon lösning.

Det här är som en trollformel. T.o.m. IVA, Ingenjörsvetenskapsakademien, var tveksam till Rubbias metod och sade: Ja, det är nog litet optimistiskt att tro på det här. Det har ju skett i laboratorium och vi vet inte om det kan klaras i verkligheten.

Anf. 65 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Tankeförbudslagen är en skamfläck i svensk lagstiftning. Den måste bort. Tankeförbudslagen och avvecklingstankarna när det gäller Barsebäck förvånar vår omvärld. Att ta globalt ansvar, Eva Goës, innebär att länder hjälps åt på ett sådant sätt att vi i industriländerna bidrar med all den kompetens som vi har för att hjälpa utvecklingsländerna till bra energilösningar. Från den aspekten är forskningen inom kärnteknikområdet väsentlig. Den forskningen, Eva Goës, syftar till att skapa helt nya lösningar som är såväl miljövänliga som säkra. Redan i dag har vissa forskare kommit en bra bit på vägen, t.ex. den forskare som jag nämnde i mitt huvudanförande, nämligen Rubbia. Att avskärma sig från alla tankar på utveckling inom just detta område är både teknikfientligt och dumt.

Den paragraf i kärntekniklagen som kallas för tankeförbudslagen – hjärntvättsparagrafen – inskränker den akademiska friheten och tankefriheten för forskare i Sverige. Det är ett störande moment för deras möjligheter att delta i den internationella forskning inom detta område som det är väsentligt att Sverige deltar i.

Anf. 66 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! I utskottets text om tankeförbud står det: ”Det understöks av ett enligt utskott att ett sådant förbud inte skulle förhindra personer i nämnda krets att t.ex. muntligen eller skriftligen plädara för fortsatt och ökad kärnkraftsanvändning, inklusive uppförande av ytterligare kärnkraftsaggregat. Det skulle inte heller, betonade utskottet, inkräkta på möjligheterna till forskning och utvecklingsarbete på det kärntekniska

området och till svenskt deltagande i internationellt samarbete inom detta område.”

Det är ju fritt fram. Vi i Miljöpartiet tycker att det här är för mycket fritt fram. Vi säger att de marknadsekonomiska krafterna skall råda, för då sätts det pris som kärnkraften skall ha. Om miljö- och hälsokostnader räknas in blir det ju mycket dyrt.

Då skulle vi inte ens behöva den här lagen, för då skulle inga kärnkraftverk kunna uppföras i världen. För övrigt står kärnkraften för en minimal del av energianvändningen i världen, under 10 %.

Jag fick inte svar på frågan: Vill man verkligen exportera kärnenergi, sprida den till t.ex. Iran, eller skall man välja ut vissa länder? Kommer vi att finna att den här världen kommer att vara stabil i hundra tusentals år framåt? En gång i tiden sade man att det var lika otroligt att det skulle hända en härsmälta som att få en meteor i huvudet. Nu måste man ha fått två meteoriter i huvudet, 1979 och 1986, plus att en hel del andra saker hänt runt om i världen.

Jag tycker att det är ologiskt att fortsätta att hantera kärnbränsle och kärnavfall på detta sätt. Men så kommer det att bli om vi fortsätter på det här viset. Det dumma är att man över huvud taget har börjat med kärnkraften. Kärnkraften mätt i relation till världens historia är inte mer än en halv millimeter. Den är en parentes i världens historia, och jag vill att den skall vara en parentes. Men tyvärr växer kärnavfallsberget för var dag som går, och det kan jag aldrig acceptera.

Anf. 67 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Varken Eva Goës eller jag beslutar om huruvida kärnkraftsreaktorer skall byggas i världen. Jag kan konstatera att i Asien är det just den energilösning som man i dag ser som möjlig att satsa på och som man satsar på. Vid en studieresa i Japan konstaterades att det finns 47 reaktorer i Japan i dag. Ett tjugotal är under planering eller uppbyggnad under den närmaste 10–20-årsperioden. Kina och över huvud taget de länder som nu är på uppgång ekonomiskt bygger kärnkraftverk. De behöver el, och de ser i dag ingen annan lösning. Det kan varken Eva Goës eller jag göra någonting åt utan bara ha synpunkter på.

Forskningen inför framtiden handlar om solkraft men också om kärnteknikens möjligheter. Jag tycker att det är fel om vi i Sverige avskärmar oss från möjligheterna att delta i detta. Vad det än står i utskottsbetänkandet så står det i lagparagrafen att det är förbjudet att utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. Det finns en lagparagraf som förbjuder oss att uppföra en kärnkraftsreaktor. Den paragrafen, 6 § kärntekniklagen, har inget som helst syfte mer än att den är misskrediterande för Sverige. Det är en skamfläck i svensk lagstiftning, och den borde tas bort.

Anf. 68 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! ”Pappa, nu låter du precis som en politiker!” utbrast min då 12-åriga dotter över köksbordet. Med illa dold skadeglädje sprang hon sedan och hämtade Tage Danielssons paket med bl a Sagor för barn över 18 år och citerade vår tids störste svenske satiriker.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Kära kolleger! Finns det något som gått så rakt fram till svensken i gemen – alldeles oavsett åsikt i sak – som Tage Danielssons monolog om sanning och sannolikhet efter Harrisburg? Visst har det alltid funnits misstro mot politiker. Men i vårt land har känslan av att man inte kan lita på vad politiker säger, att de bara försöker klara sig ur trängda lägen utan att låta binda sig inför framtiden, har vuxit dramatiskt sedan folkomröstningen om kärnkraften 1980. Det är ett uttryck för det som Folkpartiet i sin partimotion kallar "ett mer än två decennier långt nationellt energipolitiskt trauma".

Jag var själv för en avveckling av kärnkraften 1980, när socialdemokraterna efter olyckan på Three Mile Island förde frågan om kärnkraften till folkets avgörande när den interna handlingsförklaringen blev total. Till skillnad från Nej till kärnkraft-rörelsen var jag däremot helt emot en folkomröstning. Den skulle enligt min mening med stor sannolikhet utformas så att de politiska partierna efteråt kunde tolka resultatet just så som de senare önskade vid varje givet tillfälle. Verkligheten kunde inte ha blivit värre.

Efter Harrisburgolyckan abdikerade de politiska partierna, men då måste de också i dag ta ansvaret för sin abdikation. Inför rädslan att folkomröstningen skulle ge stöd för avveckling formulerades ett mellanalternativ – linje 2 – en linje som hade till syfte att få tillräckligt många kärnkraftsmotsåndare, som då hade kvar sitt förtroende för politiker, att rösta på något som framställdes som avveckling – om än med förnuft – men som efteråt skulle ge möjlighet till allsköns spetsfundiga omtolkningar och långbänkar till dess att opinionsläget lugnat ned sig. Tjernobylikatastrofen i april 1986 tvingade på nytt ut de ansvariga politikerna i försök att lugna med förnyade löften om avveckling.

I den mediekampanj som sedan halvannat år föregått dagens beslut har t. ex. landets största morgontidning nästan dagligen dömt ut avvecklingsförespråkarna som flummare, dagdrömmare och okunniga, ja rent av teknikfientliga, när det tvärtom är så att den tekniska utvecklingens möjligheter ger oss oanade förutsättningar att minska vår energikonsumtion av hänsyn till en globalt ekologiskt uthållig utveckling.

I min hand här har jag två huvudledare från samma tidning. Den 24 oktober 1986 med rubriken "Kärnkraftsavveckling – börja!" och den 10 februari 1987 med rubriken "Börja med Barsebäck – snabbt". Bättre än så kan inte den politiska opportunisten i svensk kärnkraftsdebatt belysas. Vad Sveriges största morgontidning skulle säga på ledarplats i morgon efter ett reaktorhaveri i t. ex. Ignalina kan man naturligtvis bara spekulera kring.

Fru talman! Känslan av vanmakt har bara förstärkts efter de mer än märkliga turerna kring Energikommissionen och det gångna årets tragikomiska turer kring energiministerns partiöverläggningar. I ett makalöst maktpolitiskt taktikspel, där regeringspartiets slutliga ställningstagande doldes till fem i tolv, manövrerades planenligt moderater, folkpartister och miljöpartister ut. Moderater skall a priori inte vara med i uppgörelser med socialdemokratin – oavsett hur långsiktigt hållbara beslut som eftersträvas verbalt.

Miljöpartisterna hade säkert fått vara med om de lagt sig platt. Av hänsyn till samarbetspartnern Centerpartiet skulle Miljöpartiet desarmeras som kärnkraftsavvecklarna par preferens. Att Kristdemokraterna läm-

nade var säkert helt oavsiktligt. Kanske var det också ett olycksfall i arbetet att Folkpartiet tvingades lämna båten. Maktens arrogans har ju aldrig lärt sig att folkpartister i allmän tjurskallighet inte köper att socialdemokratin alltid anser sig ha rätt till formuleringsmonopolet.

I sak lämnar den träffade energioverenskommelsen, som Eva Goës redan visat, en rad frågetecken, inte minst genom bristen på klara och tydliga besked. Man köper öppet en ökning av koldioxidutsläppen i strid med internationella åtaganden enligt klimatkonventionen. Årets version av World Watch Institutes *Tillståndet i världen* visar på en oroande utveckling vad gäller koldioxidutsläppen i världen. Att Sverige inom EU fått rätt att öka sina utsläpp av koldioxid med 5 % är därför en skandal.

Energioverenskommelsen öppnar vidare – alldeles oavsett maskeringsförsöken – för ökad fossilgasanvändning. Förutom Barsebäck 1 och 2 står resten av kärnkraftsavvecklingen skriven i stjärnorna.

Fru talman! En vanlig fråga från dem som i dag vill gå ifrån linje 2 och folkomröstningsresultatet och dess bekräftelse i riksdagen 1980 är: Har Du inte märkt att det skett en del sedan 1980? Man kan väl inte bita sig fast i den kunskap som fanns då. De senaste åren har energifrågornas globala karaktär blivit tydligare. Då kände vi inte till växthuseffekten. Nu har vi ju skrivit på klimatkonventionen.

Inför en kunnig miljöopinion som minns framstår detta som totalt avklätt i all sin nakenhet. Jag vill inte ifrågasätta att linje 2-förespråkarna sedan 1980 faktiskt uppfattat verkligheten på detta sätt. De faktorer som man nu hänvisar till var emellertid inte okända 1980. Tvärtom fanns de styrka av forskning redan då. Men de var inte okända utanför forskningen heller, och de var naturligtvis en bidragande faktor till det ställningstagande som åtskilliga av dem gjorde som liksom jag röstade på linje 3.

I min hand har jag här en debattbok av den kände svenske professorn i meteorologi Bert Bolin. Titeln är *Vad gör vi med klimatet?* Boken kom 1979. Den handlar i huvudsak om klimatpåverkan av koldioxidutsläppen från energianvändningen och om växthuseffekten och byggde i sin tur bl.a. på en departementspromemoria från 1978 med titeln *Klimatpåverkan av energiproduktion*.

Hänvisning till nya faktorer kan vara en spekulativ allmänhetens okunnighet just i dag i det informationsbrus som dränker oss dagligen. Men mer troligt är det ett pinsamt avslöjande av okunnigheten hos ansvariga politiker om förutsättningarna för en globalt ekologiskt hållbar energipolitik sedan långt före 1980. Visst kom klimatkonventionen först 1992. Men internationella konventioner brukar inte vara början utan slutet på en process, där nya fakta tas i beaktande. Visst vet vi mer om växthuseffekten i dag än 1980, men den var långt ifrån obekant då. Men som vanligt tar man inte till sig de varningstecken som forskarna presenterar förrän det är alldeles oundvikligt. I stället för att stanna upp inför oroande signaler och konstatera: hit men inte längre tills vi vet mer, är den vanliga politikerreaktionen att så länge vi inte vet absolut säkert att något är farligt skall vi inte göra något. Och vad gör vi i dag inför den helt skeva fördelningen av den globala energianvändningen?

Vad som däremot är odiskutabelt är naturligtvis att de 17 år som gått sedan 1980 på flera sätt påverkar förutsättningarna att avveckla kärnkraften till 2010. Jag erkänner gärna att jag inte längre vet om det är möjligt. Bakom oss har vi 17 i stort sett bortkastade år, då föga gjorts för att på

allvar ställa om energianvändningen i vårt land. Tvärtom har de politiskt ansvariga låtit Sverige bygga sig fast i ett väldigt elberoende, som det i dagens samhällsekonomiska läge med permanentad massarbetslöshet är oändligt mycket svårare för såväl statsmakter som den enskilde att ställa om. Men ansvaret för denna utveckling vilar på de partier som stod bakom linje 2 och därpå följande riksdagsbeslut 1980 och 1991.

Misstanken att agerandet 1980 bara var ett sätt att vinna tid är inte orimlig. Misstanken förstärks naturligtvis ytterligare av hänvisningar till att det i folkomröstningskampanjen också sades att kärnkraftsreaktorerna skulle utnyttjas under sin tekniska och ekonomiska livslängd. Javisst, det finstilla meddelandet fanns säkert också. Men huvudmålet 1980 var att förhindra en avveckling av kärnkraften. Budskapet var entydigt: Med linje 2 blir det "avveckling med förnuft". Men betoningen låg för budbärarna på "förnuft" snarare än på "avveckling".

Fru talman! Det finns runt om i de traditionella demokratierna en växande känsla av att politikerna inte håller ord. I någon mån kan politikerna försvaras med att verkligheten är alltmer komplicerad. Men just därför är det så viktigt att inte göra eller säga mer än vad man vet att man kan stå för. Folkomröstningen och riksdagsbeslutet 1980 har av förklarliga skäl av många kommit att uppfattas som ett avgörande test.

Nu tror inte jag att en så stor andel av svenska folket som röstade för avveckling – linje 2 eller linje 3 – är särskilt upprörda över det som nu sker. En del finns inte längre. Andra har själva ändrat uppfattning i sakfrågan. Långt allvarigare är att många resignerat. Så länge politikerna inte lägger sig i ens vardagsliv struntar man i dem och deras löften. De som misströstar och helt tappar tilltron till det demokratiska systemet är kanske inte överväldigande många. Men när arbetslösheten inte längre är 3 % utan 15 % har den blivit en varböld i samhällskroppen. När en motsvarande andel av befolkningen får bekräftat att politikerna inte står vid sitt ord har vi en för vårt samhälle än farligare varböld.

Fru talman! Frågan ställs ibland av dem som är yngre: Varför måste vi vara bundna av en folkomröstning 1980? Då hade inte vi rösträtt. Det är naturligtvis sant. Men det är ett argument mot folkomröstningar och inte mot beslutet att göra svensk kärnkraft till en parentes. År 2010 finns det två miljoner röstberättigade svenskar som inte fick delta i folkomröstningen om svenskt EU-medlemskap. Men det beslutet är naturligtvis också oåterkalleligt.

Fru talman! Tilltron till politiken skulle vinna mycket om vi liksom Tage Danielssons politiker talade sanning, om vi kunde redovisa att vi har ändrat uppfattning. Vi visste inte 1980 vad vi vet i dag. Framför allt kan vi inte fortsätta att hävda att varje nytt steg bara är den mest logiska och naturliga konsekvensen av vårt ställningstagande då, fast människor alldeles uppenbart ser att vi gör något annat. Det är inget konstigt i att ha fel och att göra fel. Det gör även politiker, och det vet människor. Föraktet kommer när vi slingrar oss och försöker få det att se ut som om det vore helt tvärtom.

Fru talman! Jag kommer i voteringarna att stödja Miljöpartiets reservationer och yrkar bifall till reservationerna 15 och 36. Jag kommer vidare, om votering begärs, att stödja Folkpartiets reservationer 20 om investeringar i småskalig vattenkraft och 37 om kärnsäkerhet i Östeuropa,

Anf. 69 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! I morse hörde vi på nyheterna att genetiskt förorenad raps höll på att sås. Tonvis fick lov att dras tillbaka, och all redan uppkommen gröda måste plöjas ned. Att leka med själva livets grundstenar är farligt för framtiden. Man sade också att skadorna kunde ha fått så mardrömslikt stora följder att endast fantasin sätter gränser för dem.

När det gäller kärnkraften är det endast verkligheten som sätter en gräns för hur stora skadorna kan bli. I stället för att säga att verkligheten är underbarare än dikten kan vi se att verkligheten när det gäller kärnkraften redan är mera fasansfull än både dikt, prosa och fantasi. Det gäller hela kedjan – uranbrytning, anrikning, transporter, själva kärnkraftverken, upparbetning och slutförvaring. Självklart gäller det också olyckor, och även nedmontering av avstängda kärnkraftverk.

Varför vill kärnkraftsmotståndarna avveckla kärnkraften? Här inräknar jag också de partier som har gjort en överenskommelse. Jag tycker att polariseringen mellan kärnkraftsavvecklarna är olycklig. Här är några svar.

Den är ingen lösning för framtiden. Den globala hotbilden är alltför farlig. Kärnkraften och kärnvapen är siamesiska tvillingar, och dessutom har vi risken för haverier. Avveckling minskar vår sårbarhet. Tolv åldrande reaktorer ersätts med förnybara, miljövänliga energikällor. Forsvarsberedningen pekar ut kärnkraften som en av Sveriges allvarligaste säkerhetsrisker. Hela kedjan, från uranbrytning till slutförvaring, innehåller riskfaktorer. Kärnkraften ger det sämsta utfallet av alla energislag – 1,1 gånger insatsen. Hela kedjan är miljöfarlig, hotar oss och framtida generationer till hälsa och miljö samt skadar naturen och arvsmassan hos djur, växter och människor som blir utsatta för strålning. Oljan är slut om drygt 40 år, och uranet räcker eventuellt dubbla tiden. Vi måste arbeta med andra alternativ.

Vad ger då avvecklingen? Den ger jobb. Den ger minskad sårbarhet, både när det gäller kontinuerlig eltillförsel och internationellt oberoende. Den ger bättre miljö och inhemska, förnybara energikällor. Avvecklingen ger en bättre handelsbalans. Vi behöver inte importera uran, olja eller kol.

Kom aldrig och säg att kärnkraften är ren! Det ser ju rent ut när man tittar in i ett svenskt kärnkraftverk, men där bedrar man sig. Fråga aboriginerna! Fråga urbefolkningarna i Australien, indianerna i reservaten, befolkningen i Krasnokamensk och de unga värnpliktiga som sanerade Tjernobyl – 80 000.

Kom och titta på de platser där man bryter uran och se hur det ser ut! Kom ihåg strejkerna i Australien, där australier strejkade därför att de fick för mycket strålning! Fråga aktivt! Gå ut och fråga i Three Mile Island! Fråga befolkningen där eller i Tjernobyl, Vitryssland och Ukraina!

Vems är felet? frågar en representant från Greenpeace. Eller är det kanske inte någons fel, utan bara en av världens tragedier?

När uranet har tvättats med vatten och svavelsyra finns fortfarande 85 % av radioaktiviteten kvar i gruset. Man använder urangrus i den

*en uthållig
energiförsörjning*

betong som man bygger sina hus av i t.ex. Krasnokamensk, och krossat avfall täcker vägarna. Härifrån har delar av vårt uran kommit ända sedan 1989.

Slutförvaringen är inte löst. Ingen kan garantera att avfallet kan förvaras säkert i minst 100 000 år.

Miljöförstörelsen ökar för varje led i kärnbränslekedjan. Kärnkraften är miljöfarlig – allt annat är bara myter som sprids av kärnkraftsindustrin.

Kärnkraftverken kan aldrig bli helt säkra, inte ens de svenska. Det är endast Sverige som svensk kärnkraft har. Tekniken styrs av människan, och det är mänskligt att fela. Amerikanska kärnkraftsinspektionen räknar med en större kärnkraftsolycka vart tjugonde år.

De här uppgifterna kommer från NUTEK:s information.

Uranbrytningen förstör både stora landarealer och grundvattnet. Uranbrytningen skadar därför befolkningen var den än sker. Produktionen av 15 g uran till reaktorbränsle leder till att 200 kg radioaktivt avfall och 40 kg koncentrerad svavelsyra sprids i naturen. För ett års drift av de svenska reaktorerna används 250 ton reaktorbränsle.

På ålderns höst kommer krämporna. Antalet felrapporter från kärnkraftverken till Kärnkraftsinspektionen har ökat lavinartat den senaste tioårsperioden. De äldre reaktorerna börjar bli slitna. Ny Teknik har sammanställt driftsstatistiken, och det mänskliga felhandlandet och materialfel är de vanligaste orsakerna.

De äldsta reaktorerna är dyrast i drift. I några fall kan lönsamheten ifrågasättas. Men även den sist byggda Forsmark 3 har hittills inte varit lönsam med dagens elpris. Öhrlings revisionsbyrå har gjort en revidering åt Energikommissionen som visar det.

Detta är orsaker till att Miljöpartiet vill avveckla i snabbare takt. Vi säger naturligtvis ja till att börja avveckla i vilken takt som helst. Vi har förslag om en treårig, en tioårig och en femtonårig avveckling av kärnkraften. Om det görs på tre år kostar det självfallet pengar, och det kostar på. Vi ser kanske inte att vi kan få gehör för det någonstans, men fram till år 2010 borde vi ha klarat av det. Vi vill avveckla snabbare. Vi har en realistisk ersättning av kärnkraftselen, och då har vi räknat lågt.

Ökad kraftvärme genom fjärrvärme och genom industrin kan ge 12–15 TWh. Kraftvärme i massaindustrin genom eldning av svartlutar kan ge 30 TWh, men vi har räknat med 10. Energisparande effektivisering med 2 % om året ger utrymme för 40 TWh i längden. Bioenergi genom kraftvärmeverk och värmepumpar kan ge 15 TWh. Solenergi kan, mycket lågt räknat – här finns naturligtvis en oerhörd potential – ge 3 TWh. Våg- och vindkraft kan ge 15 TWh.

Varför har Danmark så mycket vindkraft? Varför har Sverige inte satsat på det? Det skulle dessutom ge jobb.

Riksdagen har beslutat att kärnkraften skall avvecklas. Det är möjligt, det är rimligt och det är enkelt – låt oss fortsätta nu!

Anf. 70 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! När svenska folket i 1980 års folkomröstning tog ställning till det svenska energisystemets utformning var Sverige mycket beroende av fossila bränslen, främst olja. Omröstningen gällde kärnkraftens roll i det framtida energisystemet.

Skulle de tolv reaktorer som då var i drift, färdiga eller under byggnad snabbavvecklas, respektive inte få startas eller färdigställas? Det var linje 3, det s.k. avvecklingsalternativet, som formulerades av Centerpartiet och Vänsterpartiet kommunisterna. Denna linje var otroligt lättsinnig. De lovade faktiskt på sin valsedel att kärnkraften skulle avvecklas till 1990 och ersättas med sol, vind och biomassa.

Mot denna orealistiska uppfattning stod dels Moderaternas linje 1, dels Socialdemokraternas och Folkpartiets gemensamma linje 2, som innebar att kärnkraftsreaktorerna skulle användas under sin tekniska livslängd eller till dess att förnybara alternativ blev tillgängliga och avvecklas i den takt som var möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållandet av sysselsättning och välfärd.

Moderaternas linje 1 hade, till skillnad från linje 2, ingen avvecklingsplan.

Linje 2-kampanjen drevs under devisen Avveckla med förnuft. Med det menades att kärnkraften skulle avvecklas när förutsättningarna fanns för att ersätta kärnkraftselen med förnybara energikällor. Därför hade linje 2 en s.k. avvecklingsplan, Förslag till avveckling av det svenska kärnkraftsprogrammet, där man steg för steg redogjorde för vad som måste göras för att en avveckling skulle kunna genomföras. Den byggde på att teknikutvecklingen skulle drivas på så att en avveckling kunde inledas när reaktorerna tjänat ut, vilket enligt vad man då trodde var ca 25 år. Enligt denna plan skulle vi t.ex. vid ingången av 1990-talet ha ca 10 TWh el från förnybara energikällor i det svenska energisystemet.

Det är ingen överdrift att säga att vi inom linje 2 på den tiden var överoptimistiska när det gällde utvecklingen av förnybara energikällor. Men vi hade å andra sidan en överdrivet försiktig inställning till kärnkraftverkens livslängd. Då utgick man från ca 25 års livslängd. I dag vet vi att den är betydligt längre och att den varierar mellan olika reaktorer.

Det troligaste är att de mindre verken kommer att ges kortare livslängd och de större betydligt längre. Kostnaderna för att underhålla och öka säkerheten är relativt lika oberoende av reaktorns storlek. Detta medför i sin tur att de reaktorer som kan producera mest elektricitet blir de som ägarna kommer att investera mest i, och de kommer därför att användas längre.

Nu är det så att investeringarna i samtliga kärnkraftverk till år 2000 uppgår till 7 miljarder kronor, enligt planerna. Det innebär att kärnkraftverken blir alltmer säkra och effektiva. När de tolv kärnkraftverken var färdigbyggda producerades 53 TWh. Man har genom åren förbättrat säkerheten och uttagseffekten till 71 TWh 1996. Trots detta var vi tvungna att netto importera 5 TWh förra året. Vi är med andra ord inte framme vid tidpunkten för att påbörja en avveckling av Barsebäcksverken.

Fru talman! Debatten om den svenska kärnkraftens avveckling har länge utgått från att verken har 25 års livslängd, och riksdagen har därför beslutat att det sista verket skall stängas senast år 2010. I och med 1991 års trepartiöverenskommelse mellan Folkpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet, som resulterade i riksdagens beslut om riktlinjer för energipolitiken, frångicks i praktiken beslutet om att kärnkraften skulle vara avvecklad till år 2010.

Av den föreliggande propositionen nr 84 framgår att trepartiuppgörelsen slår fast att år 2010 inte skall gälla längre. Men i propositionen saknas en beslutspunkt om detta. Det var ett av skälen till att jag och Paavo Vallius tog upp detta i motion Nu19. Majoriteten i näringsutskottet har tillstyrkt motionen i detta avseende, vilket vi med tacksamhet kan konstatera.

I 1991 års överenskommelse slogs fast att inledningen till och takten i kärnkraftsavvecklingen skulle avgöras av resultaten av hushållningen med el, tillförseln av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla internationellt konkurrenskraftiga priser.

Överenskommelsen och det därpå grundade riksdagsbeslutet har därför godtagits av samtliga partier i riksdagen utom Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det finns således en stor majoritet i riksdagen som har anslutit sig till linje 2:s energipolitik, med innebörden att först sedan resultatet av sparande och tillförsel av miljöacceptabel el till ett konkurrenskraftigt pris tagits fram, kan kärnkraftsavvecklingen inledas.

Den nu föreliggande propositionen, byggd på en överenskommelse mellan Centerpartiet, Vänsterpartiet och regeringen, avviker när det gäller kärnkraftens avveckling och ersättning med ny elkraft enligt vår uppfattning såväl från linje 2:s energipolitik som 1991 års energipolitiska beslut. Avvikelsen gäller främst två områden.

Det första gäller tidpunkten för avvecklingens inledning, där avvecklingen nu skall ske innan tillräcklig ny kraft tillförts och innan effekterna av effektiviseringar och besparingar uppnåtts. Det gäller bl.a. vad kärnkraften skall ersättas med. Kravet på att ersättningen skall utgöras av förnybara energislag nämns inte. Tvärtom framhålls att naturgas är mindre skadligt än kol och olja. Om detta innebär att ersättningselen skall produceras med gas sägs inte klart ut i propositionen, men det befintliga naturgasnätet skall enligt propositionen utnyttjas effektivare.

Det finns enligt vår uppfattning en uppenbar risk för att Sverige på detta sätt kommer att återgå till ett stort inslag av fossilbaserad elproduktion. Då kommer vi också i konflikt med våra åtaganden enligt Rioöverenskommelsen om minskade CO₂-utsläpp. Sveriges anseende som ett miljöansvarigt land kan komma att skamfilas.

En omställning av energisystem är ett enormt ingrepp i det svenska samhället. Kostnaderna är mycket stora, och de miljöriktiga alternativen finns ännu inte kommersiellt gångbara. Ingen kommer att gå oberörd genom processen.

Hushållen, miljön, industrin, forskningen och hälso- och sjukvården kommer alla att få vidkännas följderna. Det var just med hänsyn till energins stora betydelse för samhället som linje 2 så tydligt uttalade att en förtida avveckling var en gigantisk kapitalförstörelse. Hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd av det bärande skälet för att kärnkraften inte skulle avvecklas innan fullgoda alternativ fanns redo att ta över den framtida elproduktionen. Dit har vi ännu inte kommit.

Stora insatser med den inriktning som nu föreslås i propositionen måste till innan en avveckling av det nuvarande energisystemet kan inledas med ett program för en omfattande satsning på effektivisering av elanvändningen, konvertering av elvärme och utveckling av förnybar elproduktion. Vi menar att inledningen och takten i kärnkraftsavveckling-

en avgörs av resultaten av hushållning med el, tillförseln av el från miljö-acceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla internationella konkurrenskraftiga elpriser.

Vi menar att ett program med den inriktningen snarast bör sättas i gång och följas upp med en kontrollstation inom en femårsperiod. Så inleds bäst omställningen. När kontrollstationen visar att vi uppnått erforderliga resultat kan avvecklingen inledas.

Fru talman! Det jag nu har redovisat är den uppfattning som jag och Paavo Vallius står för. Det är ett upplägg som är förnuftigt och som tar hänsyn till miljön, ekonomin, sysselsättning och välfärd. Det är ett upplägg som också stöds av större delen av svenska folket. Det gäller såväl industrin som fackföreningsrörelsen. Vi känner oss inte ensamma. Eftersom inga andra partier eller riksdagsledamöter har ställt sig bakom detta upplägg yrkar jag inte på någon rösträkning. Men vi står självfallet bakom vår motion i dess helhet.

I detta anförande instämde Paavo Vallius (s).

Anf. 71 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en kort fråga. Jag har här siffror över nettoexporten 1985–1995. Under den tiden exporterade Sverige netto 23 TWh. Det var olyckligt att Inge Carlsson nämnde just det året som det var torrår. Ibland har vi producerat 73 TWh vattenkraft och ca 55 TWh kärnkraft.

Det finns potential i Sverige att göra någonting. Vi vet också att vatten vissa tidpunkter på året och vissa tidpunkter på dygnet rinner förbi turbinerna. Den potentialen *off peak* skulle man kunna använda genom att t.ex. lagra som vätgas och utveckla en sådan teknik.

Jag vill fråga Inge Carlsson: Menar Inge Carlsson att det inte redan finns teknik för hur vi skall energieffektivisera? Vi vet att Björn Carlsson har sagt att vi redan från sjätte reaktorn har ett överskott. Finns det inte utrymme för att stoppa kärnkraften mycket snabbare än vad Inge Carlsson tror?

När det gäller de elintensiva företagen i Norrland kommer vattenkraften från norr. Det är i söder det är problem, och då ofta med överföringen.

Anf. 72 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag angav hur det var förra året, år 1996. Det beskrivs i propositionen. Där framgår det att vi hade en nettoimport på 5 TWh. Men det står också i propositionen om andra år. År 1970 var nettoimporten inte så mycket.

Vi lever i en osäkerhet. Vi kan inte påverka torrår. Det kan vi påverka i en framtid när vi får en mer miljöaccepterande energikraft i landet. Att som Miljöpartiet vill snabbt avveckla tre kärnkraftverk innebär att vi måste använda mer gas, olja och kol. Då förstör vi och förändrar vår miljö till vår nackdel. Ert upplägg är orealistiskt.

Vi måste sätta igång det program som Socialdemokraterna och de andra två partierna har tagit fram. Det är ett bra program. Men vi måste

se till att det först får bäring innan vi börjar med den förtida avvecklingen.

Anf. 73 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Nog måste den uppfattningen vara realistisk. Fem reaktorer stod stilla på hösten 1992. Här har jag en rapport från den 4 december 1992 om vad som hände då. Det var ingenting som stängdes av i Sverige. Visserligen sade man att industrierna inte gick så bra just då. Men vi klarade oss väldigt bra. T.o.m. det året när fem reaktorer stod stilla hade vi en nettoexport! Det är helt otroligt! År 1992 hade vi en nettoexport på 2 TWh. Det finns ett överskott.

Jag vet att Lennart Daléus kommer att tala om biobränslen. Jag tänker lämna över ordet till honom. Jag vet att man räknar med att man kan ersätta uppemot sex reaktorer enbart med biobränsle.

Anf. 74 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Varje år stängs reaktorerna av för att man skall byta ut vissa delar så att de skall bli säkrare och mer effektiva. Jag vet från min egen hemkommun Finspång att flera hundratals människor på ABB får åka ut till de olika kärnkraftverken för att göra dessa renoveringar.

Enligt det program som kärnkraftverken och industrin nu har lagt fram skall 7 miljarder kronor investeras fram till år 2000. Självklart blir det då kortare och längre avbrott. Det måste det bli, eftersom man skall göra renoveringarna. Så har det alltid varit, och så kommer det att vara ända till den dag när kärnkraften är avvecklad.

Vi kommer alltid att ha kärnkraftverken avstängda vissa tider för att förbättra säkerheten, men också för att kunna få ut ännu mer eleffekt av dem.

Anf. 75 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det är uppenbarligen två typer av mörker som enligt kärnkraftens vänner här i kammaren kommer att sänka sig över Sverige och världen om vi i Sverige nästa år stänger en reaktor i Barsebäck. De här linjerna har litet olika vapendragare.

Enligt den ena linjen kommer vi att få elbrist i Sverige om vi stänger en reaktor i Barsebäck nästa år. Elen kommer inte att räcka till den industri som nödvändigtvis behöver den. Några orter med av Mikael Odenberg angivna ändelser kommer att försvinna, om jag förstod saken rätt. Det kommer inte att finnas el till husen. Det kommer att bli mörkt i hemmen, spisarna slocknar och barnen kommer att börja gråta. Det är det ena mörkret.

Det andra mörkret redovisas mycket bra av Dan Ericsson. Det innebär att om vi stänger en reaktor i Barsebäck nästa år kommer detta att medföra allvarliga klimatförändringar som gör att öknarna kommer att breda ut sig, klimatet kommer att ändras på många håll på jorden och den biologiska mångfalden kommer att försvinna. Vi kommer också att få ytterligare några effekter av den här händelsen.

Fru talman! Nu är det inte så. Dessa beskrivningar är inte alldeles korrekta. I själva verket innebär det beslut som vi är på väg att fatta i dag att vi i ökad utsträckning börjar använda el till de saker där el är bäst. På det

fikonspråk som användes förr i världen brukade man tala om elspecifika ändamål.

Det beslut vi är på väg att fatta innebär också att vi får en stabilitet i energiförsörjningen som är helt annorlunda än den vi har levt med under en följd av år. Vi grundar försörjningen på de inhemska förnybara energikällorna, särskilt biobränslen. Vi kommer att bli allt effektivare där. Samtidigt är det mycket tydligt att andra mål på energiområdet, som bevarandet av de fyra outbyggda älvarna, respekten för klimatmålen och naturligtvis ambitionen att se till att de som behöver el till konkurrenskraftiga priser också får det, finns med i det förslag till beslut som kommer ifrån näringsutskottet. Därför vill jag också gärna unna kammaren att bifalla hemställan i det här betänkandet. Jag yrkar alltså bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Betänkandet och resultatet av det här arbetet är en politisk framgång. Det tror jag alla kan hålla med mig om. Jag tycker att man skall säga att det är en politisk framgång för det arbete vi i Centerpartiet har bedrivit på energiområdet. Det har inte alltid varit lätt, fru talman. Det har under många år förekommit de mest hätska utfall från olika håll i det arbetet.

Den dekal som jag ser ligger här till tröst för en av mina moderata kolleger här i kammaren säljs i dag utanför på gatan av Europeiska arbetarpartiet, EAP. På den dekalen står det: Behåll Barsebäck – avveckla Centern. Det är bara en enkel västanfläkt mot den kritik och det sätt att debattera som ofta kommit från kärnkraftens vänner.

Det här beslutet är ändå kanske inte i första hand just en politisk framgång. Jag tycker att det är viktigt att säga att det är många som under årens lopp har arbetat för att detta skall bli verklighet. Det är många människor i olika organisationer, enskilt och i andra sammanhang som har drivit en kamp och ett arbete som vi nu i dag kan se börjar ge ett praktiskt resultat. Det kan vara Folkkampanjen, Jordens vänner, Miljöförbundet, Fältbiologerna, Naturskyddsföreningen, Greenpeace, för att nämna några på miljöområdet. Det finns många enskilda individer som också har arbetat för detta. Jag tycker att det är värt att säga att Birgitta Hambraeus tidiga kamp här i riksdagen har varit viktig. Forskare som Hannes Alfvén och samhällsdebattörer som Hasse och Tage har också nämnts här tidigare.

Det har blivit en framgång i det här arbetet trots många saker – trots en ihärdig kampanj från industrin och trots en ihärdig kampanj från Sveriges största morgontidning, som någon berörde här tidigare. Med den avsågs, vad jag förstår, Dagens Nyheter som har fört en exempellös kampanj under det senaste året till förmån för kärnkraften. I förhållande till tidigare positioner har tidningen visat en exempellös brist på ryggrad i förhållningssättet i en viktigt samhällsfråga. Jag vet inte om fru talman läser Dagens Nyheter dagligen på morgnarna. Där har man illustrerat biobränslen genom det infama skrämselsättet att visa några farbröder som står i källaren på Östermalm med keps och en gammal såg och sågar på bräddor och annat avfall från 30-talet. Det har man kallat biobränsle. Vi andra vet att biobränsle är något helt annat. Det är något modernt och tekniskt avancerat.

Den här framgången har naturligtvis också kommit trots motstånd ifrån andra partier. Dessa andra partier har också visat en närmast exempellös brist på hållning i en sakfråga. Det smärtar mycket att säga detta,

fru talman, men det kanske tydligaste exemplet är ju Kristdemokraterna. Det smärtar särskilt eftersom det är Dan Ericsson som företräder dem i den här debatten. De har gått ifrån ett mycket tydligt ställningstagande under folkomröstningen för en avveckling av kärnkraften till att nu närmast ha passerat rakt igenom Moderaterna och ut på andra sidan i sin kärlek till den här energikällan. Detta har man gjort, fru talman, trots att man även i modern tid har ställt sig på avvecklingens sida. Så sent som i det som var Kristdemokraternas valmanifest för den innevarande mandatperioden sägs det mycket tydligt i punkt 8: Påbörja kärnkraftsavvecklingen!

Det är tydligt och klart. Det finns inga förbehåll. Lika tydligt är detta också i en intervju med Kristdemokraternas partiledare inför den här mandatperioden. Han svarar föredömligt kort. Han får följande fråga av programledaren: Skall kärnkraften börja avvecklas under nästa mandatperiod? Kristdemokraternas partiledare svarar: Ja!

Det finns inga förbehåll och inget kرافts i kanten. Han utvecklar detta något också. Det hade kanske varit av värde för Dan Ericsson att lyssna till detta. Jag vill säga så här, säger Kristdemokraternas partiledare, att det är inte så märkvärdigt att stänga av ett aggregat. Det första aggregatet är inte så svårt att stänga. Det är svårare att stänga det sista. Jag tror att vi klarar det väldigt väl att stänga ett aggregat. Det blir svårare framöver, men vi måste börja.

Dessa löften och dessa uttalanden har uppenbarligen inget värde längre i det kristdemokratiska agerandet i energifrågan. Det verkar som om man på något sätt har drabbats av ett etiskt sönderfall i förhållande till sina tidigare löften. Som alla andra måste man naturligtvis relatera till klimatfrågan.

Jag noterar att Dan Ericsson i sitt inlägg säger att World Watch Institute på olika sätt har redovisat klimatförändringarna och deras konsekvenser för människor runt om på jorden, inte minst på miljöområdet. Han glömde att säga att när World Watch Institutes ledare Lester Brown var här och presenterade rapporten var det största glädjeämnet för honom beslutet om att vi skulle inleda kärnkraftsavvecklingen i Sverige. Det glömmar naturligtvis Dan Ericsson att säga.

Fru talman! Man måste ju också fråga om Dan Ericsson verkligen vill antyda eller låta göra troligt att man undviker alla de katastrofer som han har talat om som effekter när det gäller klimatförändringarna om vi inte ställer av en reaktor i Barsebäck. Är det så? Klara vi klimatsituationen på det enkla sättet?

Till sist blir man litet ledsen när Dan Ericsson säger att partitaktiken har gått före i sakfrågan. Jag vet inte vilka han primärt riktade sig till, men det kan inte vara så att Dan Ericsson dels har glömt den gemensamma kampen inför folkomröstningen, dels har varit ovetande om att vi under de 17 år som har gått sedan dess faktiskt mycket ihärdigt och med samma inriktning har drivit kampen för att få en avveckling till stånd.

Fru talman! Det finns inte så mycket att förvånas över när det gäller Moderaterna. Några saker kan dock vara värda att säga. Mikael Odén efterlyste en bred uppgörelse. Det har han gjort många gånger. Jag har lyssnat på honom både i kammaren och i andra debatter. Det är bra med breda uppgörelser, fru talman, men det är bättre med kloka uppgörelser. Att åstadkomma en bred uppgörelse som skulle ha rymt de mode-

rata ståndpunkterna hade naturligtvis inneburit att uppgörelsen inte hade blivit klok.

För vår del har valet varit väldigt enkelt. Vi står bakom den här uppgörelsen och det här beslutet. Det har den tillräckliga bredden och den nödvändiga klokskapen. Det är det viktiga. Jag tror att moderaternas ståndpunkt svårligen skulle ha rymts i något som hade haft förutsättning att bli ett rimligt beslut här i kammaren.

Fru talman! Jag blir också något förvånad över en annan sak. Mikael Odenberg sade, om jag tolkade honom rätt, att vi i beslutet borde ange ett lägsta golv när det gäller ersättningen till Sydkraft och de ekonomiska relationer som kan uppstå i samband med avvecklingen. Jag undrar om han menade allvar. Vi skulle alltså inför en förestående förhandling skriva in i ett riksdagsbeslut var golvet finns i den ena partens förhandlingspositioner. Jag vet inte om det är modellen för det moderata sättet att arbeta med den här eller andra liknande frågor.

Det allra mest intressanta är kanske ändå moderaternas starka krav på att beslutet skall förändras och, om jag tolkade det rätt, rivas upp. Jag kan kanske ställa en fråga, med litet andra utgångspunkter än näringsministern om det tillåts, till både Moderaterna och Kristdemokraterna och för den delen även Folkpartiet. Låt oss säga att det efter valet bildades en regering i vilken de partierna var med. Skulle man då se till att det i en regeringsförklaring skrevs in att beslutet om avveckling av Barsebäck skulle rivas upp? Skulle man se till att en reaktor startades och att den andra över huvud taget aldrig kom i fråga? Är det den inriktning som Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet redovisar i energifrågan inför ett kommande val och ett kommande politiskt arbete efter valet?

Fru talman! Till slut vill jag säga två saker till Karin Falkmer och Inge Carlsson. Karin Falkmer talade mycket om tankeförbudsparagrafen, som en del benämner den. Jag tror inte att den är problemet, fru talman. Problemet är snarare att det inte finns någon ute i världen som vill köpa svenska reaktorer. Och varför skulle man göra det? ABB Atom sålde sin senaste och vad mig anbelangar sista reaktor 1976. Så någon spjutspets-teknik eller spjutspetsindustri går det väl knappast tala om i det tidsperspektivet.

Att man inte har lyckats sälja någon reaktor beror inte på att man i Sverige inte får uppföra någon reaktor. Det beror på att det inte finns någon ute i världen som vill ha reaktorer. Det är ju sanningen.

Dessbättre är det i själva verket så att kärnkraften inte byggs ut offensivt på något håll i världen i dag, med några undantag: Frankrike, kanske Sydkorea och kanske Japan. I övrigt är kärnkraften död. Det finns inte någon efterfrågan på tekniken.

Jag måste fråga Inge Carlsson vad han menade när han i Energikommisionen skrev under formuleringen att det är kommissionens uppfattning att ett kärnkraftsaggregat kan ställas av under mandatperioden utan att kraftbalansen påverkas påtagligt. Varför lämnade han den informationen till omvärlden om den inte skulle användas, hanteras, bli till något nyttigt i det politiska arbetet? Var det bara en trivial, värdelös, ointressant information som han var med om att lämna utan några andra vidare förbehåll?

Fru talman! Jag tror att det blir ett bra beslut vi kommer att fatta här i dag. Det är ett beslut som pekar framåt, ett beslut som kommer att ge

möjligheter. Men det är också ett beslut som ger mandat för många att fortsätta arbetet: riksdag, regering, myndigheter, kraftföretag och en mycket livaktig energipolitisk opinion. Jag kan lova, fru talman, att vi i Centern kommer att delta i det arbetet, i den opinionsbildningen, också i fortsättningen.

Anf. 76 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Den här uppgörelsen är kanske inte främst en politisk framgång för Centerpartiet utan en politisk framgång för Lennart Daléus. Utan hans insats i överläggningarna hade nog den uppgörelse som var på gång kunnat fullföljas. Då hade principen att tillföra förnybar el och att spara bort el innan en reaktor stängs kunnat fullföljas. Dessutom hade vi kanske också haft en bredare uppslutning kring energiuppgörelsen. Lennart Daléus såg till att det blev den uppgörelse som det blev. Han fick regeringspartiet att byta ståndpunkt strax innan målgång. Lennart Daléus vet mycket väl att när jag talar om partipolitik i sakfrågan är det inte riktat till Lennart Daléus utan till regeringen.

Även jag måste bli litet förvånad, precis som näringsministern tidigare blev över mig, när Daléus säger att jag har en kärlek till kärnkraften som energikälla. Den typen av lågvattenmärke tycker jag att vi skall kunna avstå från fortsättningsvis. Det är ju inte på det sättet. Vi kristdemokrater har envetet drivit en politik för att möjliggöra utfasningen av kärnkraften. Vi kommer att fortsätta med detta. Men det skall ske på ett sätt som faktiskt leder till ett ekologiskt hållbart samhälle.

När det gäller den risk jag målade upp tror jag inte att avstängningen av en reaktor innebär att vi får en dramatisk växthuseffekt. Men en reaktor visar vägen för hur detta skall kunna genomföras. Risken är att användningen av fossilbränslen omöjliggör framtagandet av biobränslen, av alternativ. Därmed har man bäddat för en förstärkt växthuseffekt.

Det är den problematiken som vi har pekat på och som vi fortsätter att peka på. Det var ju denna risk som var avgörande. Vi kan inte ta på vårt ansvar att nu påbörja en avveckling på ett års sikt, när det leder till de stora effekter som det faktiskt är fråga om.

Anf. 77 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är inte riktigt så. Om man successivt och vad jag begriper medvetet hela tiden sätter käppar i hjulet för en avveckling som man muntligen säger sig förespråka, så växer misstanken att man tycker att tingens ordning är bra. Jag kanske inte skall använda det starka uttrycket kärlek till kärnkraften, men misstanken växer att man tycker att det är bra att kärnkraften finns.

Det agerande som kristdemokraterna har visat i den här frågan under de senaste åren och som har lett till att man inte är med i uppgörelsen, står i bjärt kontrast till det löfte man gav väljarna i sitt eget valmanifest inför den här mandatperioden. Det står i bjärt kontrast till det löfte som tveklöst ligger i er partiledares konkreta svar på frågan om vilket förhållningssätt man har till kärnkraften, nämligen att det inte är så märkvärdigt att stänga av ett aggregat. På frågan om man skall stänga av ett aggregat blev svaret ett ja utan förbehåll.

Eftersom vi tidigare har haft en mycket tydlig gemensam utgångspunkt är det naturligtvis med viss besvikelse jag tar del av den här glidningen i förhållningssätt. Man målar upp alla dessa fasor som klimatförändringen för all del kanske rymmer, men som knappast är resultatet av att vi försöker göra några saker samtidigt: stänga kärnkraften, behålla älvarna som de är, arbeta för klimatmålet och se till att industrin får den el den behöver. Vi måste ju försöka klara de sakerna samtidigt. Men det försöker ni med ert arbete nu undvika, och det gör mig besviken, fru talman.

Anf. 78 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Besvikelser har vi väl alla från och till. Min stora besvikelse var att vi inte fick den breda uppgörelse som hade varit möjlig att träffa med Centerpartiet, Vänstern, Socialdemokraterna och jag tror också Folkpartiet och Kristdemokraterna. Då hade vi haft en annan situation i dag. Vi hade haft en uppslutning kring energipolitiken. Det hade skett på ett sådant sätt att vi inte hade riskerat några större elprishöjningar. Det hade heller inte lett till ett ökat fossilberoende. Då hade vi haft en annan uppgörelse. Jag beklagar att Lennart Daléus på den punkten vann denna politiska seger.

På tal om löften, om att förbehållslöst svara ja eller nej, har Centern faktiskt sagt att 2010 är ett slutår. Det har man sagt mycket tydligt och klart nästan ända fram till innevarande år. Nu skriver man under ett betänkande där det står att år 2010 inte längre gäller som slutår för kärnkraftsavvecklingen. Vi kan ställa det i relation till det som Daléus säger. Nu ställer Centern upp på att vi inte kan slutföra avvecklingen till 2010.

Vi kristdemokrater har sagt att vi inte är beredda att betala priset för en ökad fossilbränsleanvändning som leder till en växthuseffekt och kanske omöjliggör hela omställningen av energisystemet. Vi vill se till att omställningen sker på ett sådant sätt att vi får ett biobränslebaserat energisystem, mer vindkraft, mer solkraft och en del småskalig vattenkraft. Det är vad det handlar om.

Jag hoppas att vi också fortsättningsvis skall kunna ha en bra relation med Centerpartiet i dessa frågor. I grunden vill vi fasa ut kärnkraften. Vad det handlar om är takten och trovärdigheten i att det sker på ett miljömässigt riktigt sätt.

Anf. 79 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag tycker också att det är bra med goda relationer. Det finns antagligen en djup förståelse på sina håll hos kristdemokraterna för vikten av avveckling. Man kan se spår av det i debatten. Det är viktigt. Det skall vårdas på olika sätt.

Dan Ericsson efterlyste en bredd i uppgörelsen. Vårt problem var att en sådan bred uppgörelse skulle ha lett till ett oklokt beslut. Det är viktigt att vi kommer i gång nu, att starten måste ske under denna mandatperiod, som ni skriver i ert valmanifest, för att hela omställningsprocessen skall komma i gång.

Fru talman! Några av dem som jag ställde frågor till tidigare var inte inne i kammaren och vill följaktligen inte svara. Dan Ericsson har inte heller någon mer möjlighet att svara mig. Jag får ta upp min fråga i andra

sammanhang, om hur Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet kommer att formulera sig inför den kommande mandatperioden. Vilka krav kommer de att ställa på att beslutet om Barsebäck skall rivas upp?

Anf. 80 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag fick en fråga av Lennart Daléus om hur jag i Energi-kommissionen kunde ställa mig bakom att vi skulle stänga av ett kärnkraftverk under denna mandatperiod utan att det påtagligt skulle försämra energibalansen. Det ställningstagandet gjorde vi någon gång under 1996. Vi hade långa diskussioner. Det fanns forskare som hävdade att det skulle vara olyckligt om det blev ett fortsatt torrår. Centerpartiet drev denna fråga hårt. Vi försökte att bli överens i många frågor, för att få en bättre helhet. Av det skälet var vi med.

Sedan såg vi resultatet av 1996. Då såg vi att det inte hade varit så klokt att fatta det beslutet, eftersom vi just det året hade en nettoimport på 5 TWh.

Lennart Daléus har ju varit en tung general för sin linje. Först sade ni att all kärnkraft skulle vara borta till 1990. Sedan var ni med om en uppgörelse om att 2010 skulle gälla. Nu är 2010 snart borta. Då förmodar jag att Lennart Daléus flyttar fram positionerna ytterligare 20 år. Det tycker jag är mer anmärkningsvärt, särskilt som ni från Centerpartiet hävdar att ni kan så mycket om energipolitik. Ni går från 1990 till 2010 och sedan kanske till 2030. Det är ju enormt. Så länge kommer ingen av oss att sitta i riksdagen. Vi får inte vara med om 2030 – inte jag i alla fall. Där någonstans har ni hamnat nu. Det är anmärkningsvärt.

Anf. 81 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är inte rimligt att resonera som Inge Carlsson gör. I folkomröstningen stod vi för en linje som innebar att man skulle stänga av sex förhållandevis små reaktorer fram till 1990. Nu inträffade det tragiska att vi inte vann folkomröstningen. Det gjorde den linje som Inge Carlsson stod för. Den linjen drev mycket tydligt kravet om 25 år för reaktorerna och året 2010.

Vi accepterar resultaten av folkomröstningar, både denna och andra. Vi accepterade motvilligt att 2010 skulle gälla som slutår. Om nu de som drev den linjen kommer fram till att det blir svårt – det är för övrigt en uppfattning som jag delar – är det inte avgörande för vårt arbete mot kärnkraften. Att pådyvla oss att vi skulle ha uppfunnit begreppet 2010 är litet magstarkt.

Nu vet man inte när avvecklingen blir av. Förhoppningsvis är all kärnkraft borta inte långt efter 2010.

Fru talman! Inge Carlssons beskrivning av Energikommissionens arbete är också märklig. Det verkar som om man har arbetat mycket kortsiktigt i en utredning som var så tung. Det som man var övertygad om var sanning 1996 är osanning 1997. Ni lämnade t.o.m. ett särskilt yttrande med innebörden att det var er uppfattning att man kunde stänga av ett aggregat under mandatperioden utan att kraftbalansen skulle påverkas påtagligt, utan reservationer för priser och annat. Den informationen måste ha varit avsedd för något operativt och inte bara för att vi andra skulle läsa den. Vad var den informationen till för, Inge Carlsson?

Anf. 82 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är svårt att direkt tala om vad informationen var till för. Jag tror att avsikten var att man skulle försöka bädda för en politisk uppgörelse om den framtida energipolitiken. Jag vet att vi hade långa diskussioner. Vi kom in i ett skede där vi inte var rustade för att se skälen. Det blev en ganska snabb diskussion. Jag tror att avsikten var att bädda för en långsiktig uppgörelse. Man kan inte säga just nu att det blev det. Några partier har ställt sig bakom Energikommissionens sätt att resonera om stängningen av en reaktor. Jag delar naturligtvis inte den uppfattningen nu, när jag ser energibalansen från förra året. Mot den bakgrunden är det olyckligt att börja nu.

Anf. 83 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är trevligt att höra att Inge Carlsson kan beskriva det så. Beskedet i Energikommissionens material var till för att lägga grunden för en långsiktig uppgörelse, med det innehåll som beskrevs.

Fru talman! Jag tillhör dem som tog till mig mycket av det Energi-kommissionen skrev just på den punkten. Jag är glad att den delen av materialet har kommit till nytta och nu blir del i ett beslut som Inge Carlsson av någon obegriplig anledning inte vill vara med om – det är detta som är kullerbyttan. Jag är dock övertygad om att majoriteten i riksdagen ändå kommer att räcka.

Anf. 84 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Vi har suttit i överläggningar tillsammans. Lennart Daléus vet att jag tog fram en rapport för att visa hur det har varit i t.ex. Tyskland med ersättningsanspråk. Där har man lagt ned reaktorer litet tidigare än tänkt, om vi ser på avskrivningstid eller teknisk livslängd. Där finns inga ersättningsanspråk. Man står helt och hållet för den kostnad som uppkommer på grund av högre elpris. Reaktorerna skall läggas ned. Det måste ske tidigare. Man står också för atomansvarighet osv.

Lennart Daléus och jag var helt överens om att vi egentligen inte vill att staten skall betala ersättning för de reaktorer som i allra högsta grad är riskfaktorer. I stället skall vi se till miljö, hälsa och säkerhet. Egentligen borde det inte bli någon större ersättning för förlorad inkomst i framtiden. Frågan är mycket intressant. Nu sitter man och skall förhandla. Det är enorma summor som helt plötsligt skall betalas till reaktorerna Barsebäck 1 och 2, precis som om ingen vetat om att de skulle stängas av. Båda reaktorerna är snart 25 år.

Ett problem är ägandet och förändringen i grundlagen, regeringsformen 2 kap. 18 §. Hur ser Lennart Daléus på det? Hur skall detta problem kunna lösas?

Anf. 85 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Vi behöver kanske inte något nytt förhållningssätt till grundlagen. Den grundläggande frågan är att man måste ta hänsyn till ägandet av kärnkraftverket. Avställningen av reaktorer måste ske på ett korrekt sätt. Även om man har de ambitioner som jag och många andra har, nämligen att kärnkraften skall avvecklas, kan man inte sätta sig över lagar som är till för att bl.a. skydda ägandet i landet. Men det är en annan

fråga än vilket ansvar kraftföretagen skall ta under drift. Jag tror inte att Eva Goës och jag har delade meningar om det. Det skall naturligtvis vara ett större ansvar, mycket större vad mig anbelangar.

Hur de ekonomiska relationerna till ägaren av kraftreaktorerna skall vara är någonting som nu skall diskuteras. Att man inte kan bortse från dem tycker jag är viktigt. Jag tycker inte att man kan hafsa över frågan, vilket litet grand ligger i Eva Goës resonemang, och säga att de inte skall ha någon ersättning och att vi inte skall ta den diskussionen. Så får det inte gå till. Det skall naturligtvis vara en seriös diskussion. Jag är för övrigt, fru talman, inte övertygad om att reaktorerna är värda så mycket. Men det är en annan fråga. Det är en fortsatt diskussion.

Anf. 86 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Då går jag vidare till nästa fråga. Det måste kännas litet jobbigt att se att man har satsat så pass litet i år jämfört med 1991. Jag tror säkert att Lennart Daléus har litet svårt att återvända till sina kompisar och prata om sol och vind när vi satsar så litet på biobränsle. Företagarna t.ex., som skall ta fram dessa produkter, drabbas speciellt – för att inte tala om brukarna.

Det gäller t.ex. stödet på 15 % till vindkraft. Det som sker är olyckligt. Jag förmodar att Lennart Daléus liksom vi i Miljöpartiet tycker att det är oerhört viktigt att satsa på vindkraft. Vi vet att det nordligaste vindkraftverket faktiskt står i Härnösand. Man kan se att det finns en enorm potential om man tittar på kusterna. Dessutom håller militären på att släppa loss litet mark där de förut har sagt att man inte har fått sätta upp vindkraftverk.

Sedan kommer frågan om fossilgas och opinionen i Norge. Jag vet att Centern jobbar väldigt mycket inom Nordiska rådet för att skapa goda relationer. Hur ser man på att trycket ökar på Norge när det gäller att producera fossilgas, så att vi får elektricitet i Sverige?

Anf. 87 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Gasfrågan är inte så intressant. Uppgörelsen och de beslut vi fattar här i kammaren är väldigt tydliga på den punkten. Det är frågan om att effektivisera och använda det nät som finns, på sin höjd.

Nej, fru talman, jag ser inga besvärligheter med att berätta om innehållet i energipropositionen och uppgörelsen när det gäller utvecklingen av andra energikällor för mina kamrater och vänner. Jag kan på en gång säga att det är klart att det finns skavanker och saker som kan göras bättre. Det måste bedrivas ett fortsatt arbete för att dessa saker skall utvecklas. Det är klart att det i den meningen inte är något perfekt dokument. Det är säkert inte något perfekt beslut, men det är ett mycket bra beslut. Det är en bra grund, och det ger möjligheter till en offensiv fortsättning. Jag är för Centerpartiets del glad över att vi kunde vara med och fullfölja förhandlingarna och ge dem ett konkret innehåll som i mycket bär prägeln av en förnyelse av energisystemet – det må gälla vind, sol, biobränsle och, inte minst, effektivare energianvändning – samtidigt som vi förmår att mycket konkret börja avstängningen av kärnkraften.

Anf. 88 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag bor i norra Karlskoga i hjärtat av Bergslagen. Nästan oavsett vilket håll jag åker när jag åker hemifrån passerar jag nedlagda energikrävande industrier. Det är Hållsjöhyttan. Det är Finnhyttan, Grythyttan, Granbergsdal, Älvestorp, Karlsdal, Villingsberg, Järle och andra järn- och stålindustrier som avvecklades redan i skarven mellan 1800- och 1900-talen. Men det är också nyare industrier. Det är stålverket i Kilsta. Det är stålverket i Hällefors. Det är stålverken i Ljusnarsberg, Storfors och Nykroppa. Det är gruvorna i Grängesberg, Stråssa, Stripa, Hoksberg, Idkeberget och Persberg. Det är industrier som har sysselsatt tusentals människor. Det är många arbetsplatser som har avvecklats på grund av en kombination av teknisk utveckling och ekonomiska faktorer.

Tekniken sprang ifrån många av de tunga basindustrierna, och ekonomin medgav inte längre driften på dessa platser. Ändå var den gemensamma faktorn för dessa industrier att de var energikrävande, att de förädlade svenska råvaror och gav tiotusentals jobb.

Efter samma vägar passerar jag också ett antal kvarvarande industrier. Det är Imatra Kilsta i Karlskoga. Det är Scana Boforge. Det är Degerfors stålverk, Ammeberg mining i Zinkgruvan, Valsverket i Hällefors, Garp-hyttan wire, Örebro pappersbruk, Rockhammars pappersbruk och Frövifors kartongfabrik. De ligger alla på orter som redan har en hög arbetslöshet. Totalt jobbar bara i mitt län 4 000 direkt i den elintensiva industrin.

Vad jag är rädd för och bekymrad över är att jag om några år skall kunna åka efter samma vägar som jag åker i dag och se ytterligare ett antal industrier nedlagda – inte i realiteten av tekniska eller ekonomiska skäl utan av politiska skäl. Här offras tusentals jobb för att man skall uppnå politiska mål och maktpolitiska syften.

I mitt län är det inte bara dessa 4 000 som är beroende av den elintensiva industrin. Det är också tusentals andra som jobbar som underleverantörer och på servicesidan. På många orter är den elintensiva industrin den helt dominerande arbetsgivaren.

Den el- och energiintensiva industrin är själva ryggraden i Bergslagen. Låt mig ta ett exempel. En av de allra största industriinvesteringar som har skett i Sverige under senare år är om- och tillbyggnaden av Skoghallsverken utanför Karlstad. Det är en byggnation som har gått på i runda slängar fyra miljarder kronor. Där tillverkar man vätskekartong.

Det är en anläggning där man kan utnyttja barrfibrernas unika egenskaper för att skapa starka och lätta pappers- och kartongprodukter. I stället för att elda halva stocken, som vi gör i många massafabriker, fördelar man där veden mekaniskt. Det innebär att man gör av med mycket stora mängder el. Bara i Skoghall slukar man 1,1 TWh el varje år för att producera 560 000 ton vätskekartong.

Så ser det ut i stora delar av skogsindustrin, som är den mest elslukande industrigren vi har. Hela branschen gör av med ungefär 19 TWh el per år. Den består förutom av Skoghall av anläggningar som Kvarnsveden i Borlänge och Ortviken i Sundsvall, som vardera gör av med ungefär 1,5 TWh el varje år. Dessa anläggningar gör var för sig av med ungefär 1 % av Sveriges el. De sysselsätter inte bara ungefär 1 000 personer i varje anläggning, de är också bärare av mycket av den infrastruktur som finns i stora delar av omlandet. Det är de anläggningarna som gör att vi har skogsbilvägar och mycket av den struktur vi har. De sysselsätter

åkare, processorförare, skogsarbetare och maskinreparatörer. De skapar välfärd åt skogsbönderna i Norrlands inland och i Älvdalen.

För dessa industrier motsvarar en höjning av elpriset på 1 öre per KWh ungefär 10 kr per kubikmeter vedråvara. Priset för det vanvetliga avvecklingsbeslutet kommer därför till stor del att bäras av skogsbönderna i Norrlands inland och i norra Dalarna. Det är inte bondeoffer vi talar om. Det är offrade bönder.

Den signal avvecklingen skickar ut till den elintensiva industrin är entydig. Industrin kan räkna med en fortsatt avveckling. När den kommer är oklart. Man kan också räkna med att det inte sker av säkerhetsskäl. Det sker inte av miljöskäl och inte av sysselsättningsskäl, för några sådana skäl är inte redovisade. I stället handlar det om ett politiskt maktspel.

Fru talman! Det känns för mig litet ovant att stå på samma sida som många av fackklubbarna hemma i länet och som några av de socialdemokratiska kommunledningarna och kämpa hårt för att få behålla och trygga sysselsättningen i en region som är hårt drabbad av arbetslöshet redan nu.

Och det känns litet märkligt att så här från talarstolen titta på den egna länsbanken och se de tomma platserna. Jag konstaterar att inte någon av de sex socialdemokraterna tycker att förutsättningarna för 4 000 jobb i länet är värda att debattera, inte ens om de sitter med i utskottet.

Helena Frisk och Maud Björnemalm, som representerar ett par av de mest arbetslöshetsdrabbade orterna i länet, tycker inte att det är värt att delta i debatten. Förutsättningarna för tryggade jobb offras i ett maktpolitiskt spel.

Fru talman! Näringsministern redogjorde tidigare i dag för de tre skäl som fanns för att avveckla kärnkraften. Han konstaterade för det första att kärnkraften inte var riskfri, för det andra att den var omstridd och för det tredje att den inte var ekologiskt hållbar.

I och med de argumenten känns det litet märkligt att konstatera att en stor del av ersättningskraften kommer att komma från kolkraft, fossilgas eller elimport från koleldade, gaseldade eller kärnkraftsdrivna anläggningar i Finland, Danmark, Tyskland, Polen eller Ryssland. Näringsministerns argumentation hänger inte ihop.

Om dessa tre argument – att kärnkraften inte är riskfri, att den är omstridd och att den inte är ekologiskt hållbar – skulle vara giltiga för allt skulle vi avveckla en mycket stor del av Sveriges energiförsörjning.

Detta visar ganska tydligt att det inte handlar om sakpolitik. Det handlar inte om säkerhet, miljöskäl och ekonomiska argument. Det handlar om ett renodlat maktpolitiskt spel. Centern skall hållas kvar i båten, och man skall trygga den egna regeringsmakten.

Fru talman! Detta är politik när politik är som sämst. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Anf. 89 PER LAGER (mp):

Fru talman! Tage Danielsson var en mycket klok man. Han har redan citerats i denna kammare många gånger. Hans text om sannolikhet och sanning ur Under dubbelgöken, 1979, är oerhört talande och stark. Det var alltså efter Harrisburgolyckan, men före folkomröstningen och före Tjernobylolyckan. Jag skulle vilja läsa upp slutet av hans text, eftersom jag tycker att det är så viktigt i det här sammanhanget:

Vi måste lära våra barn att alltid tala sannolikt, så att de förstår att det som hände i Harrisburg – och i Tjernobyl; det är min anmärkning – inte kan hända här, eftersom det inte ens kunde hända där, vilket hade varit mycket mer sannolikt med tanke på att det var där det hände.

Fru talman! För några veckor sedan gjorde jag och några miljöengagerade människor en resa till det område som är mest drabbat av Tjernobylolyckan av alla områden i världen. Jag skall visa upp en del av en karta över Vitryssland. Det är en verklighetskarta som med olika toner – från gult till mörkrött och lila – visar var nedfallet har hamnat.

70 % av nedfallet hamnade i Vitryssland. Det innebär att en femtedel av Vitrysslands mark är förgiftad. Och en fjärdedel av landets befolkning lever i det här området.

Vi gjorde en resa till en by som heter Malye Avtuki. Den ligger i den av smitta hårt drabbade regionen Gomel i sydöstra Vitryssland. Det var en skrämmande resa. Vi var bara några timmar i själva byn. Vi möttes av en borgmästare och av byns skollärare, och vi fick information.

Jag står inte i den här talarstolen för att skrämmas med dessa uppgifter. Det tror jag inte heller att borgmästaren i Malye Avtuki ville göra. Han ville bara tala om sanningen. Han ville tala om vad som hade hänt och hur det såg ut.

I det här området är de flesta barn mycket sjuka. Det känner vi till. Sverige har många gånger hjälpt till när det gäller de sköldkörtelcancer-sjuka barnen. Barnen drabbas av sköldkörtelcancer. Man försöker operera bort sköldkörteln, men man kan inte ta bort hela. Då förlorar de samtidigt immunförsvaret. Därför förblir barnen sjuka i vilket fall. De har nämligen inte de hormonmediciner som behövs när man inte har någon sköldkörtel.

I det här området dör 3–4 vuxna personer på varje nyfött barn. Det handlar inte om gamla personer, utan det är människor i 30–40-årsåldern. Man befinner sig på något sätt mellan liv och död. Det är inte något område där det finns livsbetingelser.

Människorna måste försöka äta mat som inte är kontaminerad, som inte är radioaktiv. Det är oerhört svårt, eftersom de är fattiga. I skolan i den by som vi besökte utspisades barnen tre gånger om dagen bara för att man skulle försöka minimera radioaktiviteten. Barnen drabbas nämligen framför allt av den mat som de äter; det är den som gör dem sjuka. Trots detta blir de sjuka. Det beror på att familjerna inte har råd med frisk föda. De går ut i skogen och plockar sina bär och sin svamp. De tar också en del djur. Allt detta är oerhört smittat. Djuren springer från område till område. Den här byn hade vissa åkrar som man kunde odla på. De var visserligen smittade, men man trodde att det odlade gick att äta. En åker i närheten var fullständigt förstörd. Det skulle vara omöjligt att äta en produkt från den jorden.

Den här borgmästaren gick mellan de små tegarna. Han sade att han känner i halsen när han kommer in i ett område som är så smittat att det över huvud taget inte finns något liv.

Dessa berättelser från den här lilla byn är oerhört starka. När man talar om kärnkraft måste man alltid ha detta i minnet. När borgmästaren och jag skildes åt hällde han upp sin vodka – de skall ju alltid skåla i vodka – och sa: Jag hoppas att ni aldrig skall drabbas av det som redan har drabbat oss.

Detta tycker jag att man kan säga i skenet av en sentida eller en förtida avveckling. Vad är det som sker i vårt eget land? Vad är det som sker i världen? Kan vi kalla det som vi håller på med för en förtida avveckling? Nej, den är redan för sen. Därför är det bråttom.

Tack!

Anf. 90 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Mikael Odenberg kallade mig tidigare under debatten för en av de säregna socialdemokrater som tänkte delta i debatten. Vi är en som representerar utskottet, en minister, en socialdemokrat som tidigare har suttit i Energikommissionen, dvs. jag, samt en som har en gentemot gruppen avvikande åsikt när det gäller energipolitiken.

I normala ärenden uppfattas detta inte som speciellt säreget. Tvärtom skulle nog en och annan uppfatta det som litet säreget om resterande talarlista ser ut som denna, med mig samt 14 moderater, varav jag tror att inte alltför många är närvarande just nu.

Man skulle nog också tycka att det är litet säreget att sätta på sig gula kampanj-T-shirtar för att manifesteras sin vilja att bevara Barsebäck som kärnkraftsverk.

Jag tror inte att det är ett uttryck – och inte heller i något annat ärende än just detta – att socialdemokrater som inte deltar i debatten skulle ha något slags avvikande uppfattning. Det skulle få en spännande följd på de ärenden som kvarstår på dagens talarlista där endast en moderat går upp i var och en av debatterna.

Det säregna är att denna debatt görs till en torgmötesdebatt i värsta stil. Det har vi sett tidigare, och det kommer vi att se igen – manifesterat i 14 moderater som skall gå upp i talarstolen och förklara hur hemskt beslutet skall bli. Det är en tråkig debattstil, och det är en debattstil vi har sett vid flera tillfällen.

Vid detta tillfälle då 14 moderater går upp i debatten, finns det anledning att erinra sig vad miljörörelsen – mycket av debatten har kommit att handla om miljökonsekvenser – har sagt om beslutet. Svenska Naturskyddsföreningen kallade det en stor seger för miljörörelsen. Med stängningen av Barsebäck bryts energipolitikens moment 22. Det kan bli språngbrädan till ett energisystem som bygger på förnybara energikällor. Därför är det ett i grund och botten bra beslut.

Visst finns det delar som man kan fundera på. Är det så att man i varje läge måste vara så precis och noggrann med att ersätta kilowattimme för kilowattimme, så som man har gjort i denna överenskommelse? Man kanske skapar för litet press på marknaden att själv ta initiativ, att komma i gång med processen att ta fram förnybara energislag.

Likväl är detta ett beslut som startar processen. Och att man har gjort en så exemplariskt noggrann ersättningsplan är just för att komma till rätta med den hätska debattstil som pågår i frågan.

Det är nödvändigt att ställa om energisystemet. Det är nödvändigt därför att kärnkraften är och förblir en riskabel energikälla. Under november månad 1996 var jag på ett möte i Misterhult utanför Oskarshamn. Det var ett möte om kärnkraften och energipolitiken. Efter mitt inledande inlägg var det tillfälle till frågestund. Det var två stycken som invände mot beslutet som fattades på den socialdemokratiska mellankongressen, dvs. att påbörja avvecklingen. Det visade sig att båda två jobbade på Oskars-

hamnsverket. Den ene av dem skulle åka tillbaka till jobbet efter mötet och återstarta Oskarshamn 2. En vecka senare visade det sig att man just för Oskarshamn 2, just vid detta tillfälle, hade glömt att slå på nödkylningssystemet. Detta visar svensk kärnkrafts sårbarhet – den mänskliga faktorn.

Vi kan utveckla bra tekniska system. Men kärnkraft är, precis som alla andra former av teknik, inte starkare än dess svagaste länk – den mänskliga faktorn. Det finns all anledning att komma ihåg det, precis som man i april 1996 fick snabbstoppa en reaktor i Ringhals därför att det i en kopieringsapparat hade blivit fel och ett par instruktioner hade tagits bort. Man kan tycka att det är skoj, man kan tycka att det är litet lustigt. Men det är inte det det handlar om. Det handlar om ett energislag, som icke är förnybart, som är belastat med stora faror. Det är bra att avveckla det, och det är bra att komma till beslut.

”Lyssna på folkets röst. Påverka din politiker.” Detta uppmanade Sveriges basindustrier i en tidning som heter Utan el stannar Sverige. I den beskrivs vad kostnaderna skulle bli, hur Sveriges barn skulle drabbas av kollektiva allergianfall, hur industri efter industri skulle tvingas lägga ned. Det är ungefär samma onyanserade debattstil som vi har hört här i kammaren. Kanske är det därför vi har fått den debatt vi har fått. Tidningen Utan el stannar Sverige distribuerades med Sveriges då största kvällstidning och största morgontidning. Den delades ut på landets samtliga flygplatser. Folk har uppmanats att protestera till t.ex. mig som riksdagsledamot. Jag vill gärna berätta för utgivarna att det har kommit fyra meddelanden. Det kan vara glädjande att veta att utfallet av den folkliga protesten är, trots massiva kampanjinsatser, inte speciellt häpnadsväckande. Betänk att man i två av de fyra meddelandena var upprörda över det faktum att avvecklingen inte sker snabbare, får det hela ett riktigt perspektiv.

Mikael Odenberg – som tyvärr inte är i salen nu – noterade tidigare i samma debattstil ett antal påståenden. Först att LO, den samlade fackliga rörelsen, var emot detta beslut. Ja, det är sant. LO centralt är det. Sedan redovisade han ett antal undersökningar i LO-tidningen.

Mikael Odenberg läser litet selektivt. Hade han läst nummer 5 från 1997, hade han sett rubriken *LO-stöd för beslutet att stänga Barsebäck. Uppgåelsen om energin stöds av en majoritet av LO-fackens ordförande*. Så är det i debatten. Man läser vad man vill. Man läser selektivt för att få fram rätt argumentation.

Jag har lyssnat på Moderaternas argumentation. Nog kan man ersätta argumentationen om kärnkraften med i princip vad som helst. Man skulle kunna sätta in ordet kolkraft i varenda mening.

Man kan säga att marknaden skall styra vilka energislag det skall vara. Man kan säga att det är kapitalförstöring att inte använda de energislag som har byggts upp. Om det hade byggts kolkraftverk i Sverige kunde man sätta in exakt samma ord där. Man kan säga att vi förstör produktionsresurser.

Vi ändrar ett energisystem som miljömässigt inte är rätt.

Mikael Odenberg sade tidigare att kärnkraftens säkerhetsproblem går att bemästra. Man kan fundera när man ser de händelser som faktiskt har inträffat. Sedan sade Mikael Odenberg i samma nyanserade ton som

präglar moderater och honom i debatten: "Om så inte skulle vara fallet, varför då bara avveckla en eller två reaktorer? Varför inte avveckla alla?"

Kanske är det så att Mikael Odenberg inte riktigt har berättat. Men kanske är det så att Mikael Odenberg har kommit på något speciellt eget sätt att bemästra de problem som följer med fossilkraft och fossila bränslen. Annars kanske moderater skulle göra litet mer för att komma till rätta med utsläppen från fossila bränslen, exempelvis som Anders Sundström sade tidigare i dag, göra någonting åt beskattningen av fossila bränslen. Nej, det gör man inte. Man väntar och ser. Man lägger inte fram några förslag. Man struntar i miljöperspektivet. Man låter marknaden styra, oavsett vilka områden det rör sig om.

Mikael Odenberg säger att Moderaterna står kvar vid linje 1. Det tycker jag är litet häpnadsväckande. Vi pratar om att respektera resultatet av en folkomröstning. Såvitt jag minns var linje 1 den linje som fick minst stöd – minoritetslinjen framför andra.

Så säger moderaterna och Mikael Odenberg återigen att Barsebäck skall ersättas, och sedan räknar han upp vad det skall ersättas med. Barsebäck skall ersättas av dansk kolkraft, trots att Danmarks regering har bestämt att man inte skall bygga några nya kolkraftverk, men det uppfattade Mikael Odenberg kanske inte när han läste igenom sitt agitationsmaterial. Och Barsebäck skall inte bara ersättas av dansk kolkraft, utan det skall också ersättas av rysk kärnkraft, har vi hört här i dag, och detta ger dessutom effekt i form av högre elpriser.

Ibland får man intrycket att det argumenteras mot någonting som faktiskt inte finns med i förslaget, vare sig från regeringen eller från utskottet. Detta förslag innebär en linje där avvecklingen av kärnkraften i Sverige påbörjas långsamt, försiktigt och med tydliga signaler om att den skall ersättas med förnybara energislag.

På samma sätt säger Ola Karlsson att vi kommer att slå ut elintensiv industri. Det står tydligt skrivet i propositionen att det handlar om att vidta åtgärder för att t.ex. minska elförbrukningen i fjärrvärmesystem. På vilket sätt kommer detta att slå ut elintensiv industri? Man hittar på argument när sådana tryter, och det är tragiskt i denna debatt som borde kunna vara mycket bättre och som skulle kunna leda framåt. Det förslag som nu har lagts fram är ett i högsta grad nyanserat förslag.

Kristdemokraterna har tidigare i dag varit hårt ansatta, och det finns det all anledning till. Kristdemokraterna håller på med ett historiskt spel mot den linje som man har varit företrädare för, mot en linje som det har fattats beslut om i en folkomröstning, mot den linje som man har fattat egna partistämmobeslut om. Om Dan Ericsson hade varit närvarande skulle det ha varit intressant att få veta vilka underlag man har när man fattar beslut i kristdemokraternas partistyreelse. Är det så att man fattar beslut utan att ha analyserat dem i förväg? Är det så att man säger att man visst skall medverka till att avveckla en kärnkraftsreaktor under perioden? Lennart Daléus har tidigare beskrivit Alf Svenssons klara och säkra uttalande om detta. Sedan tänker man inte på att det kanske inte är möjligt om nu koldioxidutsläppen kommer att öka. Dan Ericsson har själv sagt i Energikommissionen att så behöver det inte bli. Varför fattar man i så fall ett sådant beslut, om man nu tror att koldioxidutsläppen kommer att öka? Det är ett konstigt agerande, och det är ett historiskt svek.

Nu är inte dessa ledamöter närvarande här, och det är ju synd. Men det kommer 14 moderater på talarlistan efter mig. En intressant fråga är den som Lennart Daléus förgäves har försökt att få svar på under denna debatt: Kommer Moderaterna att medverka i en regering som inte river upp detta beslut? Ni förespråkar en regering tillsammans med bl.a. det f.d. linje 3-partiet Kristdemokraterna. Är det tänkbart för er att sitta med i en regering som inte river upp beslutet om avvecklingen av Barsebäck?

Jag yrkar bifall till förslagen i propositionen och till utskottets förslag i betänkandet som leder till en nyanserad och klok energipolitik och som innebär början till slutet för kärnkraftsepoken i Sverige.

I detta anförande instämde Inger Segelström, Anders Ygeman, Tomas Eneroth, Monica Green och Berndt Ekholm (alla s).

Anf. 91 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Martin Nilsson ville ha ett besked om vad Moderaterna skulle göra i regeringsställning med en avstängd Barsebäcksreaktor. Jag skall tala om för honom en bättre sak. Fram till valet nästa år kommer vi att göra allt vad som står i vår makt för att förhindra att denna reaktor stängs av.

Om Martin Nilsson i någon utsträckning tar del av det som sägs i dagstidningar och referat av den juridiska processen skall han nog inse att den metod varigenom regeringen och Centerpartiet valt att försöka stänga Barsebäck nu möter en gedigen juridisk kritik för att vara felaktig och t.o.m. okonstitutionell. Martin Nilsson har inte lyckats att stänga av någon reaktor ännu, gudskelov.

Fru talman! Det vore lockande att diskutera energipolitik i sak en dag som denna, att dissekera det tungomålstalande som energifrågor i allmänhet och kärnkraftspolitiken i synnerhet under många herrans år har drabbats av. Men jag skall avstå från detta och i stället tala om ett par andra saker i anknytning till det energispörsmål som riksdagen om en stund skall fatta beslut om.

Först vill jag säga ett par ord om frågan om huruvida det vi nu uppenbarligen skall göra står i rimlig överensstämmelse med den folkomröstning som Sverige hade 1980 – inte för att gräla så mycket över exakt vad som hände för 17 år sedan, utan för att något skingra dimmorna kring vad man bör göra och inte bör göra när man har frågat folket om råd. Jag kan i någon mån göra detta i kraft av att jag faktiskt var med när folkomröstningen hölls.

Folkomröstningen 1980 innebar två mycket distinkta besked, förutom att den innebar att Sverige inte skulle bygga några nya reaktorer efter det att de tolv som Sverige då hade eller som var under uppförande hade tjänat ut. Kärnkraften skulle avvecklas när så kunde ske genom insats av förnybara energikällor och utan att välfärden och sysselsättningen riskerades.

Jag har uppriktigt sagt svårt att se att någon i dag med berättad mod kan, med tanke på regeringens redovisning av den energipolitik som man avser att föra, om man får igenom kärnkraftsavvecklingen, respektive det misslyckande i fråga om jobben som redovisas inför våra ögon varje dag, hävda att villkoret på folkomröstningens valsedlar nr 1 och nr 2, som samlade en majoritet av folket bakom sig, är uppfyllt. Om en riskdagsma-

majoritet bestämmer sig för att trots detta säga att vi skall stänga av tar man inte bara ett betydande ansvar för energiförsörjningen utan man utmanar också på det mest fundamentala sätt folkomröstningen som institution. Man kan inte fråga folket och sedan strunta i det besked som folket ger när det uttryckligen har sagts att man skulle lita på folkets omdöme.

Fru talman! Förutom energipolitiken i sak är en riksdagsmajoritet i dag på väg att ta på sig ett ansvar som sträcker sig långt utöver energin, ekonomin och jobben. Det handlar i grunden om vilken respekt som man har för det votum som folket har avgett.

Det andra som jag skulle vilja säga ett par ord kring och möjligen koncentrera resten av mitt anförande på handlar om betydelsen av den energipolitik som nu förordas när det gäller jobben och ytterst för Sveriges framtid som energination.

Har jag förstått den blivande riksdagsmajoriteten rätt är det som vi nu skall besluta om ingalunda bara en enstaka avstängning av en enda reaktor, och detta är allvarligt nog. Det avses att vara början på det inledande arbetet med att stänga av tolv svenska reaktorer, motsvarande drygt hälften av elenergiförsörjningen. Detta är enligt min mening en utomordentlig farlig väg för Sverige att välja.

De som undrar varför det är 14 moderater som har anmält sig till denna debatt har svaret i denna iakttagelse. Vi gör i den här debatten vårt yttersta för att förhindra att Sveriges riksdag bestämmer sig för att leda Sverige in på denna väg. Detta gör vi därför att vi är övertygade om att effekterna av denna väg i just de fundamentala hänseenden som handlar om välståndet och jobben är långt mycket allvarligare än riksdagsmajoriteten förefaller att inse.

Skälet till detta hänger bl.a. samman med Sveriges och andra industriländers allt ökande internationella utsatthet. Gränserna försvinner i praktiken för investeringar och för arbete. Företag och människor söker sig alltmera till länder där de bästa framtidsutsikterna finns, där man är beredd att hylla företaganda, framåtanda, initiativ och kreativitet och där man inser vad det är som krävs för att företag skall kunna växa och anställa flera.

Globaliseringen, vare sig man gillar den eller inte, är en del också av Sveriges vardag. Jag undrar om riksdagsmajoriteten har varit i närheten av att ställa sig frågan vad som händer om ett litet land långt uppe i norr bestämmer sig för att gå på tvärs, i ordets sämre bemärkelse, med allt vad framtidsvillkoren i världen i övrigt heter. Har riksdagsmajoriteten frågat sig hur företag, stora och små i Sverige och utlandet som funderar över vad deras framtida investeringar skall hamna, reagerar inför ett besked att hälften av Sveriges elenergiförsörjning skall stängas av under de kommande 10, 15 eller 20 åren? Jo, försöker säkerligen någon företrädare för denna riksdagsmajoritet att hävda, de tror i stället på Sveriges framtid, de tror att detta är den nya vägen, att detta är det förutseende landet som har hittat det ekologiska samspelet före någon annan nation på jorden. Jag tror att de som spekulerar i en sådan framtid dessvärre har fel. Jag tror däremot att de har rätt som säger att företagsamma människor och företag kommer att söka sig någon annanstans när de märker att de mest fundamentala villkoren för arbete och framtidsutsikter i Sverige är på väg att undanröjas.

Det är i det här hänseendet som kärnkraftsavvecklingen eller det första beslut i denna anda som riksdagen nu är på väg att fatta är så allvarligt. Det kommer att vara allvarligt därför att det på alla de små och osynliga sätten nu kommer att påverka bilden av Sverige här hemma och ute i världen och därmed bidra till att de arbeten som 1 miljon människor, som i dag är arbetslösa, så desperat behöver kommer att gå någon annanstans. Det är detta ansvar som riksdagsmajoriteten är på väg att ta på sig. Det är inte en avindustrialisering av Sverige men en avveckling av den framåtanda och den ekonomiska rationalism på vilken en god framtid i vårt land hänger.

Under de kommande 15 åren, fru talman, skall uppenbarligen alla de svenska kärnkraftreaktorerna avvecklas. Det är min förhoppning att förnuftet till slut kommer att segra, även om det uppenbarligen förlorar i dag, och att denna avveckling av kärnkraften förhindras.

Jag vill till slut också säga ett par ord om det kommande riksdagsbeslutets betydelse för den svenska teknologiska utvecklingen.

Ett litet land som vårt med begränsade resurser i olika hänseenden skall vara aktsamt om det som vi av olika skäl har råkat bli väldigt duktiga på. Vi har ett par stora framgångsrika industrisektorer i Sverige. Läkemedelsindustrin är ett av dem, elektronik- och telefoniindustrin är ett annat och kärnkraftsindustrin faktiskt ett tredje. Det är inte en tillfällighet att de svenska kärnkraftverken i teknologiskt hänseende av alla internationella bedömare rankas som de absolut bästa i världen, som de säkraste och de mest driftseffektiva, framsprungna ur ett unikt svenskt teknologiskt arbete.

Jag undrar om riksdagsmajoriteten har funderat på vilket beskedet är som man ger till alla efterföljare till gångna tiders kärnkraftsteknikutvecklare, när man meddelar att en av de tre främsta teknologiska bedrifterna som Sverige har gjort i modern tid plötsligt skall packas ihop.

När vi talar om betydelsen av att Sverige skall satsa på vetenskap och teknologi, när vi talar om betydelsen av att förstärka insatserna för forskningen och när t.o.m. regeringen talar om att ge unga människor ökade insikter i naturvetenskap och teknik, vad är då beskedet från verkligheten? Jo, beskedet från verkligheten är: Strunta i vad vi säger. Vi stänger butiken vad än våra munnar låter meddela.

Detta, fru talman, är tre aspekter utöver energipolitiken i sig om betydelsen, negativ dessvärre, av det kommande beslutet när det gäller teknologiutvecklingen i vårt land. Lika negativt är beskedet om effekterna på jobben och företagandet och de uppenbara demokratiska problem som ligger i att nonchalera svenska folkets utslag i val.

Jag hoppas innerligt att riksdagen, innan det är för sent, inser vilket felaktigt beslut den är på väg att fatta.

Anf. 92 ROLAND LARSSON (c) replik:

Fru talman! Det var väl inget av det som Per Unckel sade här som gav någon bekräftelse på att även Moderaterna står för en avveckling av kärnkraften, om än något längre fram i tiden. Det som han sade lät ju snarast som om man stod för en offensiv utbyggnad av en kärnkraft som vi inte har i dag.

Ser då inte Per Unckel någon som helst teknologisk utveckling i en omställning av energisystemet? Ser inte Per Unckel de möjligheter som

ligger i att vi kan utforma en teknologi som kan vara till nytta för stora delar av världen vid den omställning som förr eller senare ofrånkomligen kommer i alla länder som i dag använder kärnkraft? Är inte detta en möjlighet som är större än möjligheten att vidareutveckla en teknologi som ändå är dömd att gå under?

Men, fru talman, det var egentligen inte detta som fick mig att ta till orda efter Per Unckels anförande utan mer det faktum att han sade: Vi kommer att göra allt som står i vår makt för att hindra att det beslut som riksdagen nu kommer att fatta inte kommer att genomföras.

Jag tycker att det är en skrämmande inställning till demokratin, för det finns ju ingenting som talar för att det skulle finnas någon demokratisk möjlighet att fram till nästa val få till stånd en ändring av beslutet inom Sveriges riksdag. Alltså är det något annat som Per Unckel talar om när han talar om alla metoder som han skall ta till för att förhindra det här beslutet. Min fråga är då, naturligtvis som en konsekvens av detta, om ni är beredda att göra allt som står i er makt för att hindra att det här beslutet genomförs före nästa val? Är ni då också beredda att göra allt som står i er makt för att se till att beslutet rivs upp efter nästa val?

Anf. 93 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Roland Larsson saknade några uttalanden om kärnkrafts-avvecklingen i mitt anförande. Det gjorde han alldeles rätt i. Jag talade inte om detta, eftersom det just nu inte känns som Sveriges mest påtvingande bekymmer att diskutera hur moderater skall avveckla kärnkraften. Vi kommer att försöka förhindra att ni avvecklar kärnkraften. Därav att jag inte diskuterade spörsmålet.

Roland Larsson frågar: Ser inte Per Unckel stora möjligheter teknologiskt i att avveckla kärnkraften till förmån för andra teknologier? Jag har en enkel motfråga: Varför i hela friden blir teknikutvecklingen för nya energikällor bättre, om vi skall lägga ned 20 miljarder av skattebetalarnas pengar på att stänga energikällor som vi har redan i dag? Om Roland Larsson kan svara på den frågan, kanske debatten kan få litet grand ytterligare ljus.

Det tredje som Roland Larsson undrade över var mitt uttalande om att vi kommer att göra allt som står i vår makt för att förhindra att kärnkraften avvecklas och dagens beslut verkställs. Jag vet inte om Roland Larsson har undgått att märka det faktum att riksdagen i dag fattar beslut, tyvärr, om principer för hur energiomställningen skall gå till. Det verkliga riksdagsbeslutet kommer senare, när riksdagen skall ta ställning till det i dag ytterligt ifrågasatta förslaget till lagstiftning för att förverkliga dessa egendomliga principer.

Om inte Roland Larsson har märkt det, kan jag tala om att det just nu i juridiska kretsar förs en diskussion om huruvida det över huvud taget kan anses vara i enlighet med grundlagen att fullfölja de riktlinjer som riksdagen, med Roland Larssons instämmande, om en stund skall fatta beslut om. Då säger vi moderater: Vi håller med alla de som tvivlar och alla de som säger att denna typ av lagstiftning får man inte ta till. Vi kommer att utnyttja alla möjligheter att agitera mot denna lagstiftning. Vi kommer också att utnyttja möjligheten att underställa denna lagstiftning internationell prövning, om det skulle visa sig att riksdagen likväl bifaller senare förslag. Svårare än så är det inte.

Anf. 94 ROLAND LARSSON (c) replik:

Fru talman! Om grundlagen inte tillåter att beslutet fattas senare, är det ju inte därför att moderaterna gör allt som står i deras makt för att förhindra det, utan i så fall beror det på att grundlagen ser ut som den gör, och det kan ju knappast påverkas av vad moderaterna gör eller inte gör.

Nu säger Per Unckel att det mest angelägna just nu inte kan vara att fråga sig vad Moderaterna tänker göra när det gäller kärnkraftsavvecklingen. Men det är inte en ointressant fråga, Per Unckel, eftersom ni förmodligen siktar på att komma i regeringsposition efter nästa val. Det skall ni göra tillsammans med bl.a. kd förmodar jag. De skall väl ingå i det här samarbetet. De har en medlemskår som är klart för en avveckling av kärnkraften, och deras ordförande har nyligen sagt att man skall avveckla kärnkraften. Det är inte en ointressant fråga. Det kommer att vara en mycket viktig fråga i detta sammanhang, Per Unckel, och det vore intressant att få ett svar på den i dag. Det vore naturligtvis inte minst intressant för oss att få ett sådant svar. Det här är ju en stor och viktig fråga för vårt parti. Hur den kommer att hanteras i en annan situation är inte ointressant för oss.

Anf. 95 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Jag sade tidigare att jag hade förmånen att få vara med under folkomröstningen. Jag fick t.o.m. vara med och formulera den valsedel jag sedan hade förmånen att få leda kampanjen kring. Jag har till yttermera visso förmånen att kunna säga samma sak nu som jag sade då: att kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn tagen till behovet av elektrisk ström för trygghet av sysselsättning och välfärd. Då, när detta kan ske, skall vi stänga av kärnkraften – inte tidigare.

Anf. 96 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Per Unckel är ju ingen vanlig moderat i den bemärkelsen att han har gul T-shirt på sig som många andra. Han är ju trots allt en ledande företrädare för Moderaterna. Han sitter såvitt jag vet i deras partiledning osv. Det vore ju litet trevligt att få reda på vad han tycker i den fråga som såväl jag som Roland Larsson har försökt få en diskussion om. Om det som den demokratiskt valda majoriteten i denna kammare önskar se, alltså en avveckling av Barsebäck, inleds under denna mandatperiod, kommer då Moderaterna att ställa det som ett krav inför kommande regeringsbildning att riva upp detta beslut och sätta i gång processen igen? Den frågan har vi inte fått svar på. Det vore trevligt att få det.

Sedan säger Per Unckel att det är ett villkor att det skall vara förnybar energi som ersätter kärnkraften. Man kan läsa den utredning som senast har gjorts på området, Energikommissionen. Dess expertis och majoriteten, inklusive Moderaterna såvitt jag vet, menar att det, när det gäller själva bedömningen, finns ett utrymme som faktiskt innebär att man kan stänga av en reaktor utan att kraftbalansen påverkas påtagligt. I det ligger ingen satsning på fossila bränslen eller något sådant. Förutsättningen är alltså uppfylld såvida inte Per Unckel har några avvikande faktakunskaper jämfört med den ledande svenska expertisen i Energikommissionen. Det vore i så fall intressant att få veta det.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Vi kan inte strunta i vad folk tycker, säger slutligen Per Unckel. Ja, vad folk tycker visar sig ju på det sättet att man i minst utsträckning röstade på den linje som Per Unckel ledde. Man röstade på linje 2, som tydligt i sin kampanjplan sade: Vi skall påbörja avvecklingen under 90-talet. I de eftervalsstudier som gjordes efter folkomröstningen visade det sig att det fanns ett tydligt stöd för att påbörja avvecklingen, och för att avvecklingen skulle vara genomförd till år 2010.

Anf. 97 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Jag är trist och gammalmodig nog att tycka att folkomröstningens valsedlar är viktigare än vad man har sagt i kampanjer. Om inte minnet sviker mig alldeles, och jag vet att det inte gör det, så var den valsedel som jag kämpade för i folkomröstningen i de här hänseendena identisk med den som Martin Nilssons företrädare ägnade sin kampanj åt. Det är den som svenska folket har tagit ställning till. Intill dess att man kan avveckla kärnkraften med betryggande säkerhet för jobben och framtiden, och innan de förnybara energikällorna finns, kommer Moderaterna inte att företräda någon avveckling.

Det vore intressant att i gengäld från Martin Nilssons sida få en deklaration om att det beslut som han tänker stödja om en stund under inga omständigheter kommer att innebära att mer kol och/eller gas och/eller olja introduceras i det svenska energisystemet. Ett klart besked på den punkten vore intressant. Det kan utvärderas om några år – detta bara sagt som en liten varning.

Hur blir det då med Moderaterna och stoppet av Barsebäck? Jag vet inte om Martin Nilsson inte hörde vad jag sade tidigare, nämligen att vi kommer att göra vad vi kan för att säkerställa att någon avveckling av Barsebäck inte blir aktuell. Det gör vi för miljöns skull, det gör vi för jobbens skull och det gör vi för kärnkraftssäkerhetens skull. Vi kommer att göra vad vi kan för att motarbeta den lag som riksdagsmajoriteten uppenbarligen tänker följa upp dagens riksdagsbeslut med. Vi tänker utnyttja de juridiska möjligheter som finns – det har ju ifrågasatts huruvida denna lag står i överensstämmelse med grundlagen. Mycket tydligare än så kan inte rimligtvis beskedet vara.

Anf. 98 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är viktigare vad som står på valsedeln än vad man säger i kampanjen, säger Per Unckel. Det är förvisso sant, men det är en något spektakulär åsikt som man som väljare kanske skall fundera över när det gäller framtida moderata utfästelser i valkampanjer. Det finns ju ett och annat tillfälle, t.ex. karensdag för vård av sjukt barn, där man skulle kunna implementera den här moderata synen på demokrati. Personligen tycker jag nog ändå att det *är* viktigt vad företrädare säger i valkampanjer. Det kanske inte gäller Moderaterna, det kanske inte gäller linje 1. Men för Socialdemokraterna och linje 2 tror jag faktiskt att det är en hyfsat korrekt uppfattning.

Så frågar Per Unckel om min uppfattning när det gäller kol, olja och gas. Den är inte speciellt svår att förstå. Jag ställer upp på det som står i propositionen. Där står det tydligt vilka signaler vi som politiker skall sända; att förnybara energislag i alla lägen skall gynnas på bekostnad av

fossila bränslen. Är det något fel på den skrivningen? Det tror jag inte att Per Unckel tycker, men han argumenterar som om förslaget vore fel, trots att det som står faktiskt är vad han själv tycker. Det vore intressant att veta: Vad är det som är fel i Energikommisionens bedömning? Vad är det som gör att moderater där, tillsammans med i princip alla Sveriges ledande energiexperter, kunde hävda att det faktiskt *var* möjligt att stänga av en reaktor utan att för den skull använda fossila bränslen?

Nu säger Per Unckel: Det går inte. Vi måste använda kol, olja och gas. Vad är det som har hänt? Vad är det som är fel i detta dokument, Per Unckel? Jag tycker att väljarna faktiskt förtjänar att få reda på det.

Anf. 99 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Martin Nilsson väljer att inte svara på den fråga jag ställde. Kan han garantera mig att dagens riksdagsbeslut inte leder till att Sverige skaffar sig mer gas och/eller kol och/eller olja i sin energiförsörjning? Jag vet varför Martin Nilsson inte svarar på frågan. Det är för att svaret på frågan är att man inte kan garantera det. Det ligger ju som en underförstådd förutsättning i den energiproposition som riksdagen om en stund skall ta ställning till.

Jag vill inte låta för undervisande gentemot Martin Nilsson, men i fråga om tilltron till folkomröstningarna finns det en allvarlig demokratisk aspekt i det problem vi talar om. I en valsedel formuleras det vad svenska folket faktiskt tar ställning till. Därefter pratar partier i valrörelsen. Det har jag all respekt för. Den situation som nu har inträffat är emellertid att det socialdemokratiska partiet i 1980 års folkomröstning står i konflikt med det som står på valsedeln. Då ställs demokratin på sin spets. Vad är det som gäller – partiet eller valhandlingen? Min övertygelse är att valhandlingen är det centrala. Partierna får då ödmjukt och skamset dra sig tillbaka och medge att de har talat mot bättre vetande.

Anf. 100 LENNART DALEUS (c) replik:

Herr talman! Det är alltid roligt att diskutera med Per Unckel. Han har ofta så starka ord i en del frågor. Jag tror att han överdriver när han säger att man om svensk kärnkraft kan säga att den består av ett unikt svenskt teknologiskt arbete, och att den är den största teknologiska bedriften i modern tid. Det är litet häftigt. Det är inte så. Det finns andra länder som har tillverkat kärnkraft, och som tillverkar kärnkraft på olika sätt – även de här små och, som det heter, moderna reaktorerna. Det är trevligt med omsorgen om svensk industri, men man skall inte överdriva på det här sättet.

Per Unckel säger att andra länder tittar med förvåning på oss. Nej, det gör de inte. Danmark tittar med viss glädje på att vi stänger Barsebäck, och det finns självklart många länder i EU som inte har kärnkraft. I själva verket skulle man kunna be Per Unckel räkna upp de få länder som har ett offensivt förhållningssätt till kärnkraft. Det stannar vid två tre fyra stycken i världen. I övrigt håller man ju på att göra sig av med kärnkraften. Nämn då, Per Unckel, gärna vad Italien har gjort med sina tre reaktorer och varför de har gjort det.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp den intressanta fråga som Martin Nilsson och Roland Larsson har snuddat vid, men som det fortfarande

faktiskt inte kommer något konkret svar på från Per Unckel. Jag skall fråga med en litet annan utgångspunkt än vad Martin Nilsson gjorde. Jag skall, herr talman, formulera frågan väldigt konkret. Om Moderaterna hamnar i regeringsställning, kommer det då i regeringsförklaringen att skrivas in att beslutet om Barsebäck skall rivas upp eller något liknande? Kommer det att bli på det sättet?

Anf. 101 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Jag skall ge tre korta svar. Det första gäller den svenska kärnkraftens teknologiska framgångar. Ingen är förvånad över att Lennart Daléus tycker att den teknologiska nivån på svenska kärnkraftverk är usel och låg. Det är dock inte riktigt den bedömning som man har anledning att göra vare sig när man jämför den svenska kärnkraftsteknologin med andra teknologiska framsteg som Sverige har gjort eller när man jämför de svenska kärnkraftverken med vad andra länder har förmått inom samma teknologiska genre.

Den andra kommentaren handlar om huruvida den internationella reaktionen är glad eller ledsen, för att spetsa till det hela något. Det är möjligt att en del danskar tycker att det är en lysande idé att vi stänger av Barsebäck, inte minst därför att danskarna då kan exportera sitt kolöver-skott till Sverige. Det skulle kanske jag också tycka om jag var dansk.

Viktigare är emellertid att en rätt förvånad värld i övrigt undrar hur en utsatt industrination kan komma på idén att stänga av hälften av sin energiförsörjning. Hör inte Lennart Daléus ljudet från människor ute i världen när ni på fullt allvar säger att vårt viktigaste framtidsprojekt under de kommande åren är att stänga av hälften av strömmen? Då undrar folk om vi är galna. De undrar vad vi skall jobba med och vad det är som skall skapa de nya arbetstillfällena. Ni säger att ni skall skapa framtidens goda nation, och ni börjar med att stänga av elektriciteten. Om Lennart Daléus inte hör ljudet, beror det inte på att ljudet inte finns utan på att Lennart Daléus faktiskt inte lyssnar.

Anf. 102 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Hjälp mig nu, herr talman! Per Unckel snuddar inte ens vid den fråga som naturligtvis har ett vitalt framtida politiskt intresse. Han snuddar inte ens vid den. Hjälp mig, herr talman! Varför säger inte Per Unckel något om vad det kommer att stå i en tänkbar regeringsdeklaration från en regering som Moderaterna kommer att ingå i? Kommer det att stå något som liknar att Barsebäcksbeslutet skall rivas upp, eller kommer det inte att stå något om det? Som sagt, hjälp mig, herr talman! Lyssna noga på vad Per Unckel säger, och lyssna om detta är ett ja eller ett nej, eftersom det är en fråga ställd just på detta sätt. Det är en ja- eller nej-fråga. Alla som lyssnar nu kommer att märka om Per Unckel ger ett svar som är av en annan karaktär.

Beträffande svensk teknologisk framgång vill jag säga att det svenska kärnkraftsprogrammet började med Marviken. Dit gick 1 miljard svenska kronor i de grumliga vattnen i den viken. Man har inte sålt någon reaktor sedan 1976. Om detta är unikt för Sverige vet jag inte, men det finns nog andra länder som möjligen har sålt några reaktorer efter 1976 såvitt jag förstår. De står därför inte och stampar på samma ställe som Sverige.

Per Unckel säger att en del danskar vill sälja sitt kolöverskott till oss. Det är en vulgärbeskrivning. Vi är inte kritiska mot Ignalina därför att vi vill sälja några ABB-generatorer dit. Det är för att vi är oroliga. Vi måste också ge danskarna rätt att vara oroliga.

Herr talman! Italien har efter en folkomröstning stängt alla sina reaktorer därför att man där, precis som vi i Centerpartiet och många andra i Sverige, inte tror att just kärnkraftsel har en särskild kvalitet framför annan el. Vi skall se till att svensk industri får el. Men varför de skall ha just kärnkraftsel undandrar sig, för att ta fikonspråket, vår bedömning. Hjälp mig, herr talman!

Anf. 103 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Här åkallas de högsta gudar för att man skall få klarhet i denna debatt.

Det är ingen skillnad på kärnkraftsel och annan el, bortsett från en sak, nämligen att kärnkraftselen är vanvettigt mycket billigare och dessutom åtskilligt mycket mer miljövänlig. Men det är möjligt att detta inte spelar någon roll för Lennart Daléus. I så fall har vi en skiljelinje mellan honom och mig på den avgörande punkten.

Jag skall hjälpa herr talmannen att hjälpa till med tolkningen när det gäller vad Moderaterna kommer att tycka om Barsebäck. Även om Lennart Daléus är litet tjatig och vill ha svar på en fråga som jag inte kommer att svara på är mitt besked fortfarande att vi kommer att göra vad vi kan för att säkerställa att Barsebäck inte läggs ned. Om Moderaterna själva skulle få bestämma hur en regeringspolitik skulle se ut, nämligen om det goda kommer att inträffa, dvs. att Moderaterna får egen majoritet i valet efter den tredje söndagen i september nästa år, kommer vi att göra vad vi kan för att återstarta Barsebäcksverket. Detta är det svar som jag kan ge. Vi kommer att söka väljarnas stöd för denna ståndpunkt.

Anf. 104 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 28 och 30, vilket jag glömde att göra i mitt huvudanförande.

Per Unckel och jag, Moderaterna och Miljöpartiet står så långt ifrån varandra som man kan tänka sig i kärnkraftsdebatten. Jag undrar bara rent personligt när det gäller Per Unckel om han har träffat de människor som har drabbats ordentligt av en kärnkraftsolycka. Eftersom Per Unckel säger att det är den mest miljövänliga och billigaste energin, menar han därmed att kärnkraftsindustrin tar den fulla kostnaden från början till slut när det gäller produktion av kärnkraftsel? Menar Per Unckel också att olyckan i Tjernobyli var den mest miljövänliga olyckan som har inträffat? Kan Per Unckel se dessa människor i ögonen? Kan Per Unckel se sina barnbarn i ögonen när de undrar vad de skall ta sig till med avfallet, eftersom vi ännu inte har löst den frågan? Menar Per Unckel att vi har någon miljökonsekvensbeskrivning när det gäller kärnkraften? Menar Per Unckel att vi har hittat lösningen för den slutliga förvaringen?

Anf. 105 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! En likartad fråga om huruvida jag kunde se barn och barnbarn i ögonen fick jag faktiskt i slutdebatten inför folkomröstningen

1980. Mitt svar är ja. Jag anser nämligen att utnyttjandet av svensk kärnkraft – notera att jag säger svensk kärnkraft – är den för Sverige miljömässigt, ekonomiskt och framtidsmässigt utan konkurrens mest ansvarsfulla linje vi kan välja.

Huruvida de som byggde kärnkraftverket i Tjernobyl kan se människorna där i ögonen tycker jag är mer tveksamt. Jag skulle förmoda att de vid närmare eftertanke faktiskt inte kan göra det. Vad detta har att göra med det svenska kärnkraftsprogrammet undandrar sig emellertid varje bedömning.

Anf. 106 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Med tanke på Per Unckels inställning till den säkerhet som vi har i de svenska kärnkraftverken innebär det att en olycka sannolikt inte kan ske i Sverige. Med Tage Danielssons sätt att se på saken är det först när det har hänt som vi verkligen vet om det var sannolikt eller inte. Och när det har hänt kan vi knappast påstå att det inte har hänt. Är det dithän det skall komma innan Per Unckel ändrar inställning till vad kärnkraften egentligen kan betyda när det gäller spill av människor och miljö?

Anf. 107 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Mitt svar på det är mycket enkelt, nämligen att sannolikheten för att komma till skada till följd av ett svenskt kärnkraftverk är långt mycket mindre än att komma till skada till följd av olje- eller kolanvändning. Då blir mitt svar detsamma som tidigare, nämligen att jag menar att det är ansvarslöst att avhända sig möjligheten att utnyttja det säkraste och miljövänligaste som Sverige för närvarande disponerar.

Anf. 108 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Det står klart för alla som är verksamma i den elintensiva industrin och för alla som är intresserade av den att den förtida kärnkraftsavvecklingen skadar den elintensiva industrins konkurrensförutsättningar.

Företagare, fackföreningar och privatpersoner är på goda grunder oerhört oroade för sina arbeten och för framtiden. I mitt hemlän Örebro gäller det företag som Rockhammars Bruk, OVAKO Steel, IMATRA KILSTA, Ammeberg Mining och Degerfors Järnverk.

Den förtida avvecklingen av kärnkraften står i direkt strid mot folkomröstningens resultat. På valsedeln för linje 2 stod: Kärnkraften avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd.

Det är för mig oerhört svårt att förstå hur Socialdemokraterna kan mena att man lever upp till detta med en förtida avveckling i tider med tvåsiffrig arbetslöshet. Både fack och näringsliv är emot en förtida avveckling av kärnkraften. Så här sade LO om uppgörelsen: Enligt LO:s uppfattning kommer överenskommelsen att leda till stora påfrestningar för miljö, sysselsättning och välfärd. De ekonomiska bördorna för hushållen kommer att bli påtagliga.

Vidare säger man: Avvecklingen försämrar industriklimatet när politikerna i stället borde ägna all sin kraft åt att få till stånd ökade industri-

investeringar för att därigenom skapa resurser för att återupprätta välfärden.

Regeringen är varnad för en förtida avvecklings effekter. Likväl driver man igenom den i strid mot allt förnuft.

Herr talman! Att både Landsorganisationen och landets näringsliv är starkt kritiska och t.o.m. säger sig ha förlorat tron på politikens inriktning borde få varje ansvarskännande politiker att överväga om han verkligen är på rätt väg.

Energiuppgörelsen mellan Socialdemokraterna och Centern innebär att Sverige inleder en nedläggning av världens kanske säkraste kärnkraftverk på politiska, inte på ekonomiska eller säkerhetsmässiga, grunder. Det är ren kapitalförstörelse.

En förtida avveckling av kärnkraften kommer att ge höjda elpriser. Kostnaden för den el som skall ersätta elen från Barsebäck kommer att ligga minst dubbelt så högt som kostnaden för nuvarande produktion. Detta är oroande, inte minst för min del av landet där man är beroende av elintensiv industri.

I energiuppgörelsen talas det om att industrin skall tillförsäkras tillräckligt med el efter en förtida avveckling av Barsebäck. Den stora frågan är dock en helt annan, nämligen: Till vilket pris kommer företagen att kunna köpa denna el? Det centrala är att stigande elpriser minskar industrins konkurrenskraft. Enligt LO saknas också denna utgångspunkt i energioverenskommelsen. Man säger så här: Vilka höjningar av elpriset som avstängningen orsakar förbigås utan kommentar eller analys.

Den elintensiva industrins marginaler är små, och denna industri är starkt elprisberoende. Alternativen är därmed inte realistiska. Om elpriset stiger påverkas företagens lönsamhet i ett kortare perspektiv, vilket är allvarligt nog. I ett längre perspektiv riskerar företagen att skadas genom att det dras ned på investeringar när lönsamheten krymper. Företagen riskerar då att dö sotdöden. Ett företag som ägarna slutar investera i kan klara sig en tid, men kraften i utvecklingen bryts.

Jag har tidigare skriftligen frågat Anders Sundström vad han avser att göra för att värna den elintensiva industrins konkurrenskraft. I svaret från Anders Sundström nämndes inte en enda gång ord som *elpriser* eller *energibeskattning*. Man häpnar. Inte ett enda konkret besked gavs om förutsättningarna för den elintensiva industrins framtid. Svaret var i stället att framtiden ligger i produktionen av tjänster. Svaret på en fråga om den elintensiva industrins villkor blev alltså att tjänstesektorn är viktig. Man skräms av att regeringen inte har tänkt längre än så.

Socialdemokraterna, Centern och Vänsterpartiet har i en rad olika sammanhang hävdad att en förtida avveckling av kärnkraften skall ge nya arbeten, fler arbeten, i Sverige, t.ex. i Bergslagen. Men detta, herr talman, är rent önsketänkande. Visst kommer produktionen av biobränslen att kräva folk, men det är inte den typen av arbeten som kan bära framtidens välfärd i Sverige. Avvecklingspartierna tiger däremot om jobben i den elintensiva industrin. Vad vinner man om industrijobb försvinner?

De nya jobb som avvecklingspartierna talar om är inte jobb som uppstår naturligt på grund av att människor och företag efterfrågar dem, utan det är politiskt konstruerade arbetstillfällen offentligt finansierade eller framkomna genom att staten tvingar människor att lägga ut tiotusentals kronor på att byta ut väl fungerande värmesystem i sina villor. Nog kan

Prot. 1996/97:117
10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

man alltså säga att en förtida avveckling innebär en omställning. Men till vad?

På varje anställd inom den elintensiva industrin går det minst en anställd som indirekt är beroende av den elintensiva industrin. I vissa fall kan det röra sig om ända upp till tre andra jobb som är beroende av varje anställd inom den elintensiva industrin. För Centern och Socialdemokraterna verkar den här fokuseringen på industrins konkurrenskraft vara ett medialt problem mer än ett verkligt problem. Vi får höra klämkläcka formuleringar om hur omoderna, ängsliga och gammaldags vi är som hyser oro för följderna av en förtida avveckling av kärnkraften. Och dessa slagord får ersätta sakresonemangen! Det lär inte imponera på dem som fattar beslut om företagande och investeringar i landet. Det lär heller inte imponera på dem som kan hamna i problem och få gå från sina jobb i företagen.

Flera länder kan i dag locka till sig elintensiv industri med jämförbara villkor eller med villkor som är bättre än de som råder i Sverige. Redan i dag finns det flera attraktiva industriländer som erbjuder lägre elpriser. I flera elintensiva branscher utgör elkostnadens andel av företagens förädlingsvärde mer än 10 %. Det visar naturligtvis på känsligheten för elpris-höjningar.

Energiuppgörelsen öppnar, som många varit inne på, för en långsiktig osäkerhet om energisystemet. Den handlar om en avveckling av de båda reaktorerna i Barsebäck. Däremot klargörs det inte om, när eller hur avvecklingen av kärnkraften skall fortsätta. Att Centern helt vill överge denna effektiva energikälla i förtid står klart för alla. Men vad vill regeringen, och vad vill Socialdemokraterna? Ge i anständighetens namn besked om detta! Anders Sundström har lämnat salen, men möjligen kan någon utskottsföreträdare tala om vad man långsiktigt vill. Handlar det bara om två reaktorer i Barsebäck? Eller handlar det om att samtliga reaktorer så småningom, i ett kort eller i ett långt perspektiv, skall gå?

Summa summarum: Företag kan flytta, men Sverige och Bergslagen ligger där de ligger och vi är beroende av en sund energipolitik. När beslutet om att avveckla den första reaktorn tas kommer det att sända starka signaler om investeringsklimatet i Sverige. Att en väl fungerande och lönsam elproduktion läggs ned av maktpolitiska skäl kommer att få konsekvenser. *Dels* riskerar den inhemska investeringsviljan att minska när irrationella beslut tillåts skada näringslivets förutsättningar. *Dels* kommer rimligen många utländska företags vilja att etablera sig i Sverige att påverkas negativt. *Dels* kan beslutet mycket väl komma att leda till höjda räntor när avvecklingen väl realiseras och förtroendet för landets ekonomiska framtid minskar. Höjda räntor slår mot hushåll och investeringar – vilket är väl känt – och det är det sista landet behöver.

Det behövs inga politiska beslut för att avveckla de tolv reaktorerna, utan de kommer att stängas i takt med att varje reaktor åldras och det inte längre är företagsekonomiskt lönsamt att upprätthålla en tillräcklig säkerhetsstandard eller driftsäkerhet. Genom en sådan naturlig avveckling minimeras de samhällsekonomiska kostnaderna.

Med största sannolikhet ligger den här tidpunkten ett antal decennier framåt i tiden. Den beräkning av kärnkraftverkens tekniska livslängd till 25 år som avvecklingspartierna hänvisar till, och som förekom i diskussionen 1980, bygger på en förväxling med verkens ekonomiska avskriv-

ningstid. I dag räknar de flesta utomstående bedömare med en teknisk livslängd på minst 40 år. Centern och Socialdemokraterna sprider oro för att Sverige plötsligt skulle vakna upp mitt i en energikris om vi inte passar på att lägga ned kärnkraften flera decennier i förtid. Detta resonemang är, herr talman, fullständigt häpnadsväckande.

Självklart kommer de svenska kraftbolagens företagsledningarna att planera för och investera i ersättningskraft i god tid innan de nuvarande reaktorerna måste tas ur drift. Allt annat vore, herr talman, tjänstefel. Näringslivet fattar dagligen den typen av beslut, utan Anders Sundströms råd. Det är alldeles galet att tro att politiker måste ägna sig åt kapitalförstöring och avveckla kärnkraften i förtid för att undvika att samtliga kärnkraftverk läggs ned samtidigt utan att ersättningskraft tagits fram. Vad är då nästa steg? Skall politiker fatta investerings- och nedläggningsbeslut åt Volvo eller andra företag som Sverige är beroende av? Det finns i dag inga realistiska alternativ till kärnkraften. Själva tanken på att politiskt framtinga en förtida kärnkraftsavveckling börjar tvinga fram alternativen om man lyssnar på regeringen. Men regeringens agerande är ungefär lika framsynt som det vore att politiskt lägga ned Volvo Torslandaverken för att tvinga fram en utveckling av elbilar.

Herr talman! Ett beslut om en förtida kärnkraftsavveckling skadar Sveriges trovärdighet på miljöområdet. Det skadar investeringsviljan i Sverige genom att man visar en bristande respekt för enskilt ägande samt för näringslivets behov av goda och stabila villkor för deras verksamhet. Det slår mot viktig inhemsk elintensiv industri, och därmed mot jobben. Jag menar att det är anmärkningsvärt att den minister som är satt att värna näringslivet och Sveriges konkurrenskraft i stället aktivt och medvetet vidtar åtgärder som skadar landets framtida förutsättningar. Enligt min uppfattning bör därför propositionen avvisas av riksdagen.

Anf. 109 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! Vi har i Sverige under många årtionden haft och fortfarande har en effektiv och rationell uthållig energiförsörjning. Till skillnad från flertalet andra industriländer i vår omvärld har vi dessutom en mycket bra fördelning av energiproduktion mellan vattenkraft och kärnkraft. Vid sidan av JAS-projektet är kärnkraftssatsningen ett av våra mest framgångsrika industriprojekt i modern tid. Sedan folkomröstningen om kärnkraftens vara eller inte vara har stora resurser satsats för att finna alternativa energislag, utan påtagligt resultat.

Trots att realistiska alternativ saknas är regeringen och utskottsmajoriteten beredda att avveckla säkra och lönsamma produktionsanläggningar som dessutom i jämförelse med andra alternativ ger billig energi. Med stigande förvåning konstaterar jag att egensinniga parti- och valtaktiska manövrer har dominerat partiuppgörelserna mellan Socialdemokraterna, Centern och Vänsterpartiet. Partiintresset har värderats högre än välfärden i landet.

De allra flesta svenska och internationella bedömare har ingen förståelse för denna svenska galenskap. Karl-Axel Edin, en av våra mest framträdande energiexperter som anlitats även av socialdemokratiska regeringar, har gjort en ekonomisk analys av 1997 års energiproposition. På punkt efter punkt visar han på det bristfälliga och orealistiska i förslaget och som leder till väsentligt ökade energikostnader.

Man kan fråga sig: Vilket företag skulle avveckla en produktionsenhet innan en ny anskaffats och levererats? Naturligtvis ingen ansvarsfull ledning av ett företag skulle göra på det sättet. Varför skall vi betala åtskilliga miljarder för att avveckla en eller två reaktorer när nyproducerad eller importerad energi kostar väsentligt mycket mera? Det s.k. tankeförbudet i kärntekniklagen tycks ha smittat av sig till avvecklingsivarna.

Herr talman! Energibeslutet kommer att bli kostsamt för våra industrier, företagare och övriga konsumenter. De elintensiva industriernas företrädare i norra Sverige är mycket oroliga inför framtiden. Sedan århundraden har den tyngre basindustrin varit den dominerande industrisektorn i Sverige. Även om den i dag inte har samma betydelse svarar den trots allt för en tredjedel av Sveriges nettoexport. En förutsättning för gruvor, stål- och skogsindustri har varit tillgången på råvaror och energi. De första gruvorna, hyttorna och sågarna växte upp där det fanns malm, skog och vattendrag och där energin kunde tillgodogöras. Det är naturligt att den tunga industrin även i dag är lokaliserad där råvarorna finns. En stor del av den elintensiva industrin finns i Norrland.

Norrbottens industrier domineras av gruvor. Boliden och LKAB är exempel på det liksom stål- och smältverken och SSAB samt skogsindustriföretagen Assi Domän och SCA. Kring dessa industrier har det vuxit upp kompletterande verksamhet och serviceindustri såsom Plannja och Kiruna Truck m.fl.. I dag sysselsätter de flera tiotusental människor i norra Sverige. Det har också indirekta effekter för leverantörer, entreprenörer m.m. Andelen människor som arbetar i eller är beroende av den energiintensiva industrin är avsevärt större i norra Sverige än i övriga delar av landet.

Under de senaste 20 åren har industrin förändrat sin energiförbrukning. Olja och kol har ersatts av el. Inom gruvindustrin utgörs 70 % av den totala energiförbrukningen av el. Orsaken till att el föredras som energikälla är att den är miljövänlig och lätt att distribuera och har en hög verkningsgrad. Elen används till 90 % för drift av elmotorer och kan inte ersättas av andra energislag. Eftersom elen redan i dag står för en stor andel av produktionskostnaderna arbetas det intensivt för att spara el. Ett exempel på att detta kan ge goda resultat i nya anläggningar är den nya malmbehandlingsanläggningen i Kiruna där energiförbrukningen reducerats med 25 % jämfört med de gamla anläggningarna. I viss mån motverkas detta till en del av de behov som uppkommer genom ökade miljökrav, ökat brytningsdjup i gruvor och ökad förädling.

När aggregat som Barsebäck föreslås stängas uppkommer naturligtvis brist på elektrisk energi. De nya anläggningar som då måste byggas, eller om man ersätter det på annat sätt, innebär att det säkerligen blir väsentligt högre priser än i dag.

En drastisk höjning av elpriserna i Sverige kommer att få genomslag även på den nordiska marknaden. Det är osannolikt att t.ex. Norge accepterar att importera till höga svenska priser som innebär högre priser i Norge. Endera införs export- eller importbegränsningar eller så upphör börsen. Därigenom får inte regleringen samma genomslag då endast den svenska marknaden återstår.

Konsekvenserna för den energiintensiva industrin i norra Sverige blir förödande när avvecklingsnotan skall betalas. Gruvorna har svårigheter att klara konkurrenskraften. Rationaliseringar går inte att överföras på

övriga kostnadsslag och kan alltså inte kompensera de högre energipriserna. Följden kan bli stängning av vissa industrier och problem även för stål- och smältverken.

Anders Sundströms påstående att energipriserna inte skall öka är lika litet värt som vallöftet 1994 om att skatterna endast skulle höjas med 3,7 miljarder. I verkligheten blev det 80. Varje energiprishöjning påverkar naturligtvis den elintensiva industrin. Därför är det viktigt att inte få sådana effekter. Även om man skulle ge frisedel till industrin kommer de övriga konsumenterna att få stå för notan.

En förtida avveckling drabbar den del av Sverige som inte förbrukar en enda kärnkraftselektron och som i dag har den högsta arbetslösheten. Det är häpnadsväckande att någon ansvarskännande politiker kan plädера för kärnkraftsavveckling och samtidigt säga sig bekämpa arbetslösheten.

Det är ytterligare märkligt att majoriteten inte vill inse att konsekvensen av beslutet är en tragedi för Sverige i allmänhet och för norra Sverige i synnerhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 12.

Anf. 110 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tar till orda i den här debatten inte för att demonstrera utan därför att jag är skyldig att för invånarna i Värmland – dels mina egna väljare, dels många andra – deklarerar min uppfattning. Jag anser nämligen att man i dag är beredd att fatta ett helt felaktigt beslut. Jag bär en gul tröja som det står "Barsebäck behövs!" på därför att det stämmer med min uppfattning.

Jag är mycket orolig för utvecklingen i mitt hemlän, som har stora basindustrier inom metall-, skogs- och kemirörelser, om regeringens och Centerns förslag går igenom som handlar om en förtida nedläggning av väl fungerande kärnkraftverk. Samma oro delas av många invånare i de övriga verkstadslänen Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Dalarnas län. Vi moderater från dessa län har skrivit en gemensam motion där vi uttalat vår oro för arbetstillfällena och yrkat avslag på regeringens förslag.

I mitt län har arbetslösheten de senaste åren legat på ca 25 000 personer, eller 14,6 % i snitt. Hagfors har länets högsta arbetslöshet med 19,4 % och Munkfors med 17,9 %, alltså högst i länet.

Vad kommer nu att hända vid en förtida avveckling av kärnkraftverk? Ja, priset blir naturligtvis ökad arbetslöshet. Det är i första hand våra energikrävande industrier som blir förlorarna. Ytterst handlar det om människor som är beroende av kanske den enda arbetsplatsen på orten.

I slutet av förra året kom det ett brev till oss värmländska riksdagsledamöter. "Var rädd om kärnkraften", stod det där. "Vi fackliga företrädare vid stålföretaget Uddeholm Tooling i Hagfors känner stor oro för varje form av förtida avveckling av kärnkraften. Vi är övertygade om att varje minskning av kärnkraften får mycket negativa konsekvenser för vår industris konkurrenskraft. Därför blir en avveckling ett hot mot sysselsättningen, både här i Hagfors och på många andra orter i Sverige." Brevet var undertecknat av företrädare för Metall, Ledarna, SIF och Civilingenjörsförbundet.

Isa Halvarsson i Folkpartiet liberalerna och jag besökte i början av året Hagfors och samtalade där med Uddeholm Toolings VD och samt-

liga fackföreträdare. Vi fick fullständigt klart för oss, från såväl företagets ledning som fackorganisationerna, att det tidigare så hårt drabbade Hagfors och Munkforsområdet skulle drabbas ytterligt hårt av en kärnkrafts-nedläggning.

”Vår överlevnad beror på högförädlade spetsprodukter. Vi kan inte konkurrera med låga löner och billigare produkter men med hög kvalitet. För detta krävs tillgång till säker och billig energi.” Det var det klara budskap vi fick med oss.

Värmlands län är ett av de fyra län som är mest beroende av el i hela landet. Hagfors ligger i den absoluta toppen när det gäller elberoende. Det finns skäl att påminna om att Hagfors för några år sedan stod inför hotet om en nära nog total avveckling av sin stålindustri. Inte minst vi i länets ledning – jag tänker då på länsstyrelsen – andades ut när Böhler-Uddeholm insåg att Uddeholm Tooling hade stora möjligheter på världsmarknaden och investerade 140 miljoner på absolut topputrustning när det gäller högförädling av stål.

Uddeholm Tooling är nu världsledande inom sin nisch – men vad händer i fortsättningen? Skall ytterligare hundratals anställda mista sina jobb? Det är den fråga som hagforsborna och människorna på andra bruksorter i Värmland ställer sig i dag.

Häromdagen kom det ett brev från Västsvenska Handelskammaren, som sade: Stäng inte nu! Vänta! Vi känner stor oro för höjda elpriser och därmed minskad konkurrenskraft. Vi vill inte medverka till kapitalförstörelse, försämrad miljö och negativa signaler till omvärlden.

Jag är ytterligt förvånad över att mina kolleger från Socialdemokraterna och Centern i Värmland – jag vet att Socialdemokraterna tidigare har varit motståndare till en förtida kärnkraftsavveckling, både av arbetsmarknadsskäl och av miljöskäl – nu tycks ha vänt helt om och uppenbarligen med berätt mod vill utsätta Värmland och värmländsk industri för detta hot. Tyvärr finns inte Bo Finnkvist kvar längre på vår bänk. Han hade modet att gå emot det här förslaget – men så kom han också från Hagfors, denna hårt arbetslöshetsdrabbade bygd, och var väl medveten om vilket dråpslag mot Uddeholm Tooling som en förtida kärnkrafts-nedläggning är.

Jag skulle gärna vilja ha ett svar från mina kolleger på Värmlandsbänken. Hur kan ni gå med på detta? Om ni tror på politiken, varför då inte gå upp här och vittna om detta?

Vad kommer vidare att hända med jobben vid Björneborg, vid Storas fabriker i Gruvön och Grums, vid Skoghallsverken, vid Akzo Nobel i Skoghall, vid Rottneros Bruk osv.? Svaret är: ökande arbetslöshet i bygd-er som redan tidigare är hårt drabbade.

Rösta inte bort jobben i mitt län, Värmland! Yrka avslag på regeringens förslag!

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata reservationen 1 samt reservation 12.

Anf. 111 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har tidigare i den här kammaren deklarerat var jag står när det gäller kärnkraftsavvecklingen. Jag var från början mycket bekymrad över förslaget. Men sedan satte jag mig mycket noga in i förslaget, och utifrån det anser jag att det är ett bra och förnuftigt förslag

som också kommer att rädda många jobb framöver. Det kommer inte att bli som Gullan Lindblad säger.

Jag och Gullan Lindblad har haft en radiodebatt hemma i Radio Värmland, då vi talade om den här frågan i 45 minuter. Jag har också skrivit en debattartikel i Värmlands Folkblad om energipolitiken som inte Gullan Lindblad har svarat på. Då kanske Gullan Lindblad här i riksdagen kan svara på vad ni moderater har för alternativ. Vi socialdemokrater har mycket klart redovisat våra, men vad har ni för alternativ? Vad tänker ni göra för att ersätta kärnkraften? Vill ni behålla kärnkraften? Hur ser er borgerliga energipolitik ut? Hur vill ni trygga industrins och hushållens tillgång till el till konkurrenskraftiga priser i framtiden?

Anf. 112 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag har själv hört Lisbeth Staaf-Igelström inför företrädare för företagarna i Värmland säga att hon ville göra vad hon kunde för att stoppa en kärnkraftsnedläggning. Hon ansåg nämligen att detta skulle strida mot såväl arbetsmarknadspolitiska som miljömässiga mål. I den frågan var vi då helt eniga. Men det är väl partipiskan som har vinit, och därmed har Lisbeth Staaf-Igelström ställt in sig i fällan. Jag får väl respektera det.

Även jag har skrivit åtskilliga artiklar. Jag har kanske använt ett annat forum; jag har bl.a. skrivit i Nya Wermlands-Tidningen tillsammans med Isa Halvarsson. Hon och jag har här en helt samstämmig uppfattning. Tyvärr är hon inte här i dag på grund av sjukdom.

Vad vi moderater vill är naturligtvis att kärnkraften behålls så länge den är säker och ger billig energi. Det är precis i överensstämmelse med vad som stod på valsedlarna till såväl linje 1 som linje 2. Men Socialdemokraterna har nu gått in för det som linje 3 föreslog i folkomröstningen.

Anf. 113 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag fick inte något klart besked av Gullan Lindblad när det gäller vad Moderaterna har för alternativ i energipolitiken.

Någon partipiska har inte vinit över mig i den här frågan. Jag satte mig mycket noga in i vad det här innebar, och utifrån det tog jag min ställning.

Men jag tycker, Gullan Lindblad, att det vore klädsamt att redovisa vad ni har för alternativ i framtiden. Vill ni i framtiden behålla kärnkraften? Gullan Lindblad vet liksom jag att kärnkraften en dag kommer att bli för gammal. Vad har ni då för alternativ? Det här är en förnuftig, bra och lugn avveckling. Men vad har ni för alternativ?

Anf. 114 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Om Lisbeth Staaf-Igelström hade suttit här litet tidigare i dag och lyssnat vid något tillfälle hade hon fått alldeles klart för sig att vi moderater menar att det här inte skall vara föremål för något politiskt beslut. Kärnkraften är ju oerhört viktig för industrin. Man investerar i de delar som man anser kan bibehållas i fortsättningen. Det vi skall ha är en avveckling – på sikt, naturligtvis – som industrin kan bestämma om. Vad som nu har skett är ju ett partipolitiskt spektakel – jag kan inte kalla det annat.

Till yttermera visso har vi ett tankeförbud i Sverige. Man får inte ens forska om andra energikällor. Det är naturligtvis också en sak som vi moderater vill avskaffa, och det kommer vi också att rösta för.

Anf. 115 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Den nya energipolitiken, med bl.a. den avveckling av kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck som en riksdagsmajoritet bestående av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet kommer att driva igenom om någon timme, innebär ett slag mot ekonomi och sysselsättning och ett svek mot miljön. Vi vet att den avveckling av säkra och lönsamma kärnkraftverk som dessa partier driver igenom leder till kraftigt ökade utsläpp av koldioxid och försurande ämnen.

Det är bl.a. för att detta inte skall ske som vi moderater vill fortsätta att använda de svenska kärnkraftverken så länge kraven på säkerhet och ekonomi kan uppfyllas. Under den tid dessa kärnkraftverk rimligen borde ha kvar genereras det nya ekonomiska resurser, som behövs för fortsatt forskning och utveckling kring den teknik som steg för steg skall ta över när våra nuvarande kärnkraftverk har tjänat ut.

Herr talman! Det står klart, oavsett vad som sagts tidigare i debatten, att Sydsveriges miljö vid en avveckling av reaktorerna i Barsebäck kommer att drabbas hårt. Ersättningselen kommer efter avvecklingen helt uppenbart att huvudsakligen komma från fossila källor, olja, fossilgas och kol, som importeras antingen till svenska produktionsanläggningar för el eller i form av el från utländska anläggningar.

Om exempelvis en genomsnittlig reaktor ersätts av oljekondenskraft ökar utsläppen av koldioxid med 3,9 miljoner ton per år. Detta innebär en ökning med 12,3 % från energisektorn av de totala svenska utsläppen.

Utsläppen av svaveldioxid kommer att öka med 2 550 ton. Det är en ökning av de svenska utsläppen från energisektorn med 10,8 %.

Kväveoxidutsläppen från samma sektor kommer på motsvarande sätt att öka med 6,1 %.

Två kärnkraftsreaktorer kan ersättas av Karlshamns- och Stenungsundsverken tillsammans, men till priset av ökade koldioxidutsläpp med nästan 8 miljoner ton per år, eller ca 13 %. Om Karlshamns- och Stenungsundsverken skulle utnyttjas med full effekt året om skulle utsläppen av koldioxid öka med motsvarande alla landets bensindrivna personbilar.

Dessa utsläppsökningar saknar motstycke i västvärlden. Så gott som alla länder, och hittills även Sverige, har de senaste decennierna lyckats stabilisera eller minska utsläppen av luftföroreningar. Det svenska kravet i EU att få öka utsläppen av koldioxid med 5 % för att kunna klara avställningen av Barsebäcksreaktorerna är onekligen ett steg tillbaka. Man kan fråga sig: Kan Sveriges trovärdighet som ett land i frontlinjen för en bättre miljö bibehållas, då andra EU-länder samtidigt tvingas minska sina utsläpp kraftigt?

Man kan utan vidare konstatera att kärnkraften har varit och är ett offensivt verktyg i klimatvårdsarbetet. Redan 1988 beslutade riksdagen på ett moderat initiativ att koldioxidutsläppen inte skulle tillåtas öka. Socialdemokraterna motsatte sig då som enda parti detta beslut. Nu gällande riksdagsbeslut innebär att utsläppen skulle stabiliseras på 1990 års nivå till år 2000 och därefter minska.

Sverige kommer att få svårt att leva upp till FN:s klimatkonvention, som undertecknades 1992 och där vi förband oss att begränsa koldioxidutsläppen. En påbörjad förtida avveckling av kärnkraften gör det svårt att nå målen, och ännu svårare blir det vid en snar fortsättning av avvecklingen.

Herr talman! Försurningen är ett av de allvarligaste miljöproblem som drabbar Sverige. Sveriges natur är känslig för surt nedfall. Skogar och sjöar, inte minst i södra Sverige, drabbas hårt. Efter en lång och också ganska framgångsrik kamp mot försurningen kan man t.ex. i Sydsverige nu konstatera förbättringar av sjöar, efter bl.a. kalkningsinsatser. Skogen börjar må bättre.

Mot den bakgrunden ser jag med mycket stort allvar på den avveckling av Barsebäck som riksdagsmajoriteten uppenbarligen är på väg att besluta om.

Det är inte underligt att en stark majoritet bland befolkningen, inte minst i södra Sverige, vill behålla Barsebäckswerkets reaktorer. Jag tvingas tyvärr konstatera att inga riksdagsledamöter från de samverkande avvecklingspartierna i Skåne inser vidden av beslutet för ekonomi, miljö och arbetstillfällen. De deltar inte ens i dagens debatt. Detta, herr talman, är anmärkningsvärt och beklagligt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 12.

Anf. 116 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Jag kommer att tala ur de boendes och hushållens perspektiv. Jag kan inte annat än förstå, efter de bedömningar som har gjorts i de diskussioner som jag har deltagit i, att det blir hushållen som får betala den förtida kärnkraftsavvecklingen. Det påståendet är inte på något sätt överdrivet. Elkonsumenternas elpris kommer att stiga påtagligt, dels genom att marknadspriset på el blir högre om Barsebäck stängs, dels genom att olika former av skatter, industrin undantagen, kommer att höjas för att finansiera statens kostnader för avvecklingen.

Hushållen *kommer att drabbas!* Trots att boendekostnaderna kommer att öka, särskilt för småhusägare med elvärme, har regeringen inte presenterat några uppskattningar eller beräkningar av förslagens vare sig ekonomiska eller sociala konsekvenser.

Att byta ut direktverkande el i ett småhus till annan uppvärmning kostar mellan 80 000 och 150 000 kr, enligt uppgifter av Villaägarna. Även med regeringens föreslagna investeringsbidrag kommer varje berörd småhusägare att tvingas betala mellan 55 000 och 105 000 kr ur egen ficka. Hur många av dessa hushåll är beredda till detta? Och hur många av hushållen kan utan uppoffringar få fram pengar till omställning?

Den el som skall ersätta Barsebäck kostar mer än den kärnkraftsel som i dag produceras i Barsebäck. Exempelvis kommer biobränsleproduktionen att bli minst dubbelt så dyr. Elpriset kommer att bli 2–3 öre högre under flera år, bl.a. beroende på det faktum att nya kraftverk inte hinner byggas som kan ersätta förlusten av den kraft som produceras i Barsebäckswerken. Dessutom medför fjärrvärmeverkens påtvingade utfasning av elpannor sämre resurshållning och ökade kostnader. Sammantaget ger detta för hushållen svårartade effekter.

Det är ett ansenligt antal hushåll som direkt berörs av omställningen genom att något ingrepp i en eller annan omfattning måste göras. I om-

kring 235 000 småhus och 7 800 flerbostadshus sker uppvärmningen med elpanna i dag, och 460 000 småhus och 7 500 flerbostadshus värms upp med direktel.

Helle Klein uttrycker stor skepsis mot energiministern i gårdagens Aftonbladet. Hon kritiserar ministern då han påstår att de drygt 1,6 miljarder kronor som avsatts i energipropositionen till bostadssektorn delvis skall ersätta åtgärder som tidigare funnits med i teknikupphandlingsprogrammet. Pengar som tidigare gick till att ta fram avancerad teknik för energisnåla produkter avsätts nu som generella bidrag för att användas till effektivvakter, braskaminer och vattenburen värme.

Jag håller med Helle Klein då hon påtalar att generella bidrag inte leder till effektivisering och utveckling utan snarare handlar om att förflytta effektuttaget på dygnet eller att byta ett energislag mot ett annat. Dessutom kommer bostadssektorns elanvändning och effektivisering genom olika alternativa lösningar få svårt att konkurrera med de åtgärder som stöttas av Sundströms öronmärkta pengar.

Det är därför fullt förståeligt att många svenskar har svårt att inse logiken i att förstöra det som fungerar, och att de dessutom måste vara med och betala. Det gäller speciellt i ett läge med stor arbetslöshet, när åtskilliga hushåll ändå har svårt att få ekonomin att gå ihop. Då ökar man skatten på den energi som hushållen inte kan vara utan. Det är "solidariskt" så det förslår!

Ryckigheten i den svenska energipolitiken drabbar det boende än en gång. Tidigare energisparsatsningar var delvis upphov till sjuka hus och dålig inomhusluft. De hushåll som varit utsatta för sådana problem har fått bära en dubbel kostnad för detta. De har både betalat över skattsedeln och själva fått stå för fiolerna för att lösa problemen.

Det är oacceptabelt att först avveckla och därefter försöka ersätta bortfallet av el. Stängningen av Barsebäck kostar staten omkring 30 miljarder kronor. Stängningen innebär för hushållen ökade kostnader för elenergi.

Slutligen har stängningen inte stöd vare sig hos allmänhet, företag eller fackföreningsrörelse, utan har tillkommit för att regeringen har haft behov att göra Olof Johansson nöjd. Därmed kan stängningen heller inte motiveras med att det är viktigt att lyssna på folkmajoritetens åsikt, som är att Barsebäck behövs. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 117 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Så här långt fram i debatten får man inskränka sig till att göra några reflexioner kring den här problematiken. Debatten har visat den nya skiljelinjen i svensk politik: skiljelinjen mellan teknikfientlighet och tillväxtvilja, och skillnaden mellan ångslan och framtidstro.

Debatten har mycket handlat om en gammal folkomröstning med oklart resultat, i vilken stora delar av dagens väljare inte hade möjlighet att delta och där många av dem som deltog inte längre finns bland oss. Jag tycker att det aktualiserar Olof Ruins förslag att gå över till ett nytt system där vi har beslutande folkomröstningar som gäller till nästa riksdagsval. Detta system kan man inte fortsätta med.

Vi är tämligen ensamma med att slösa bort stora resurser på det sätt som görs här i dag. I Japan och Frankrike bygger man rader av nya kärnkraftverk och utvecklar hela tiden teknologin till att bli allt säkrare medan

vi har förbjudit forskning för att göra dessa verk tryggare och bättre på de sätt som är möjliga.

Låt oss komma ihåg att Danmark godkände byggandet av Barsebäck. Låt oss också komma ihåg att danskarna på andra sidan av Köpenhamn har reaktorn i Risø, som de inte alls har några funderingar på att stänga, och att de nu kommer att tjäna grova pengar på att sälja dyr kolkraft till Sverige. Insatserna för Danmark är verkligen väl värda att diskutera.

Låt oss också komma ihåg att i samband med det förra beslutet om avvecklingen av kärnkraften anslog Sveriges riksdag 7 miljarder till energiforskning. I sin allmänna välmening sade Sveriges riksdag att den forskning som skulle bedrivas för de 7 miljarderna inte skulle vara till någon nytta för svensk industri. Det lyckades man med. Det blev den heller inte. Alla pengarna gick rakt i sjön. Dessutom har vi sedan dess fått ett förbud mot kärnkraftsforskning, vilket inte precis har varit någon höjdare.

Sverige har en åldrig industristruktur. Den bygger på uppfinningar från förra sekelskiftet. Vi är i den priskonkurrerande sektorn. Eftersom vi gör produkter som alla andra kan göra konkurrerar vi med låga priser och därmed låga löner.

Vi förlitar oss väldigt mycket på vår basindustri, där skogsindustrin ägnar sig åt att enbart koka eller såga skogen, och där malmindustrin enbart smälter malmen. Sedan säljer vi råvarorna precis som andra länder för förädling i Kina och andra länder.

Det är klart att billig el här spelar en väldigt stor roll för att vi över huvud taget skall kunna ha den här verksamheten kvar. Det är en relativt okvalificerad utveckling av våra naturresurser. Vi får vara aktsamma om det vi har kvar när vi har tappat högteknologin.

I stället ägnar vi oss åt att bygga *Baltic Cable*, så att vi kan köpa el från Ignalina och andra anläggningar på den baltiska kusten. Vi kommer att köpa kolkraft från exempelvis Danmark, väl medvetna om att 400 människor varje år dör i kolgruvorna.

Anders Sundström framhöll att vi skall avveckla därför att vi förr eller senare ändå skall avveckla kärnkraften, och då är det lika bra att göra det nu. Jag vill erinra om vad Anne Wibbe sade: Det är en väldig tur att Anders Sundström inte har kommit på att vi alla en gång skall avlida.

Det är oroande med den utvecklingsfientlighet som vi har här i landet. Nu vill man stoppa kärnkraften och äventyra basindustrierna, skogen och malmen. Andra från samma grupperingar vill stoppa gentekniken, och därmed hota livsmedelsindustrin och läkemedelsindustrin. Vi har pigdebatten, som hotar hela servicesektorn. Vi har hoten mot vapenindustrin, som hotar alla de spin-off som vi har fått från högteknologin. Vad skall vi egentligen leva på utöver den vedeldning som det har talats så vackert om här i dag?

Herr talman! Det är ganska betecknande att inte en enda Skånerepresentant för de två förenade avvecklingspartierna ställer upp i debatten om hur det skall gå för Barsebäck i framtiden.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*En uthållig
energiförsörjning*

Anf. 118 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Att stänga väl fungerande och säker kärnkraft är inte bara dumt. Det är också en stöld från det svenska folket. Sverige ligger väl framme i miljöhänsende. Vi har en energiproduktion som är bland de renaste i världen. Den skall vi ändra till det sämre. Det är skandal. Vi har kärnkraftverk som är de allra säkraste. De skall vi stänga. Det kommer att påverka hela jordens miljösituation negativt. Vi är alla helt överens om att kärnkraften skall avvecklas. Men vi är definitivt inte överens om att slå igen väl fungerande kärnkraftverk innan vi har bra, minst lika miljövänlig ersättningsel.

Näringsministern har lovat att den elintensiva industrin inte skall drabbas. Norrlandskustens industrier skall få möjlighet att fortsätta producera varor med oförändrad konkurrenskraft. Kanske är det så. Kanske kommer det bra beslut för den elintensiva industrins del. Men då måste de besluten komma nu. Industrierna och industriledningarna behöver få besked nu. De har levt i ovisshet så länge att de sviktar i tron på att det verkligen kommer några beslut. De stora företagen sneglar hellre utomlands och funderar på att investera där och inte här hemma.

Blir det så att den mest elintensiva industrin i mitt län lägger ned och flyttar innebär det att 1 500 personer blir utan arbete om man bara ser till dem som arbetar direkt i den elintensiva industrin.

T.o.m. de socialdemokratiska kommunpolitikerna svävar på målet när det gäller dessa löften. Vi i Norrland ser hur regeringen tar våra riktiga jobb ifrån oss. AMS-sysselsättningar som ALU och 55-plus blomstrar.

Hur går det då för den enskilde svensken. Skatter på elen av olika slag gör att priset blir alldeles för högt. Är det vettigt att ge människor orimligt höga elkostnader genom att man ger efter för en nyck att visa en sorts konstig duktighet genom att stänga av bra kärnkraft?

Fattigdomen ökar i Sverige. Skatter och avgifter tar alltmer av människors inkomster, och alltför många har det verkligt bekymmersamt med sin privatekonomi. År 1993 var den sammanräknade medelförvärvsinkomsten för samtliga hushåll drygt 16 600 kr per månad. Medelinkomsten för samtliga inkomsttagare över 20 år var 12 400 kr per månad.

I mitt län, Västernorrland, var 9 ½ % arbetslösa i april i år. De har det riktigt risigt ekonomiskt, förutom den deprimerande tillvaron att inte kunna få ett jobb. I fredags fick jag en redogörelse för hur ett samverkansprojekt mellan facken och Länsarbetsnämnden fungerar i länet. Det är ett projekt där man arbetar för att aktivera de långtidsarbetslösa. Om man ser till dem som är över 25 år, har vi i länet i det närmaste 1 000 personer som är långtidsarbetslösa. Eva, som lämnade den här redogörelsen, var besviken och bekymrad. Det var så svårt att nå de arbetslösa. Alltför många hade fått sina telefoner avstängda, och det är inte så lätt att göra hembesök i de stora kommuner som vi har.

De få som har en god ekonomisk ställning kan mycket väl klara att betala höjda elskatter och andra skatter och avgifter. Men en alltför stor del av Sveriges befolkning klarar inte den skattebörda som socialdemokrater och centerpartister nu har lagt på det svenska folket. Därför är det inte bara en skandal att stänga Barsebäck, utan en stöld som ytterligare förödmjukar den i dag vanlige och fattige svensken.

Herr talman! Det är ett ovedersägligt faktum att det var Sveriges naturtillgångar, skogen och järnet, och de industrier som byggdes upp kring dessa som var basen för Sveriges förvandling från ett fattigt bondeland till en av världens rikaste industrinationer. I synnerhet Bergslagen är uppbyggt kring och lever fortfarande av de energikrävande basindustrierna. I mitt eget län, Dalarna, finns det stålverk i Avesta och Smedjebacken, stålförädling i Borlänge och skogsindustri i Borlänge och Falun, för att bara ta några exempel.

Det talas så mycket om att det är i de små och medelstora företagen som de nya jobben skall skapas, men man tycks ha glömt bort basindustriernas betydelse för sysselsättningen. Vad hjälper det om det skapas 100 000 nya jobb, om energipolitiken leder till att lika många gamla jobb slås ut?

Basindustrin utgör en omistlig drivkraft för den svenska ekonomin, men den är elintensiv. Det finns ingen nu känd teknik som kan ändra på detta faktum. Det är omöjligt att driva Kvarnsvedens pappersbruk på sol- eller vindkraft. Det är faktiskt fråga om 1 ½ Twh per år. Det motsvarar 1 % av Sveriges hela elförbrukning.

Vad blir Dalarna utan basindustrierna? En fäbod! I Avesta är mer än var femte arbetande person anställd i elintensiv industri och i Smedjebacken drygt 16 % av arbetskraften. Arbetslösheten är redan nu förfärande hög på dessa orter, liksom i Dalarna i övrigt.

Redan beslutade energi- och koldioxidskattehöjningar ger höjda kostnader för t.ex. Avesta Sheffield med mer än 45 miljoner kronor per år. Det motsvarar arbeten för 125 personer. Till detta skall vi nu också addera kostnaderna för en förtida avveckling av kärnkraften. Om dessa avgifter vet vi ännu inte mer än att de blir förödande höga för svenska företag och för svenska hushåll.

Avesta Sheffield, som ägs av British Steel, har under senare år investerat närmare 2 miljarder kronor för att höja produktionen och utveckla nya produkter vid de svenska anläggningarna, huvudsakligen i Avesta. Besluten föregicks av omfattande diskussioner om energikostnaderna. Alternativet hade varit att bygga ut i Sheffield i England i stället. Satsningen i Avesta gjordes därför att man utgick från att Sverige skulle agera så att det även i fortsättningen skulle finnas tillgång till energi till rimligt pris. Det finns tyvärr skäl att tro att engelsmännen nu djupt ångrar detta beslut. Några fler investeringar i Sverige blir det inte förrän vi har tagit vårt förnuft till fånga. Dessvärre kan man också med modern teknik ganska lätt montera ned en smältugn och forsla den över Nordsjön. Detta inser fackklubbar vid SSAB, Kvarnsveden och Avesta Sheffield. För en gångs skull kämpar jag på samma barrikad som de tunga LO-förbunden. Där finns ingen förståelse alls för den ekologiska flumpolitik som Socialdemokraterna och Centern hemfallit åt.

Situationen är likartad i de flesta basindustrierna. Den dramatiska kostnadsökningen på elsidan gör att företagen får sämre konkurrenskraft. Då hotas företagens framtid, då hotas tiotusentals jobb i Bergslagen, och då hotas Dalarnas framtid som ett län där folk kan jobba, och där de vill bo och leva. Kvar blir en fäbod, befolkad endast av turister under några vår- och sommarmånader.

Skall vi få internationella företag att förlägga nya arbetsplatser och företag i Sverige måste vi erbjuda villkor som inte är sämre än omvärldens. Vi behöver inrikta alla krafter på att skapa nya jobb, inte avveckla dem vi har. En av de just nu viktigaste signalerna till befintliga och presumtiva företagare som vi moderater vill ge är att kärnkraften skall fortsätta att användas så länge den är säker och ekonomiskt bärkraftig.

Hittills har jag trott att det bara var i konstiga religiösa sekter, främst i USA, som man genomför kollektiva självmord. Så är det alltså inte. Strax kommer Sveriges riksdag att fatta ett ödesdigert beslut som innebär ett kollektivt ekonomiskt självmord. Jag är övertygad om att våra sektledare Persson, Sundström och Johansson kommer att ställas till svars för detta när de fulla konsekvenserna har gått upp för det svenska folket. Men då kan det vara så dags.

Herr talman! Jag yrkar avslag på regeringens proposition.

Anf. 120 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Christel Anderberg säger att kärnkraften skall behållas så länge den är säker och ekonomiskt bärkraftig. Jag vill påstå att den varken är säker eller ekonomiskt bärkraftig. Det beror ju på hur man ser på det här. Precis som jag förut sade till Per Unckel: Det är först när katastrofen har inträffat som vi verkligen kan se vad som har hänt.

Vi vet att kärnkraften inte är säker. Det finns inte en enda människa på denna jord som kan säga att den är säker. Däremot kan man kanske säga att den är säkrare i Sverige än i Tjernobyl. Men den är inte säker, Christel Anderberg! Det innebär att rätt som det är kan det hända en olycka här. Det är inte någon skrämselfpropaganda, det är ett faktum.

Så till frågan om ekonomisk bärkraft. Jag kommer just från ett möte med en representant för kanadensiska indianer. De kommer från ett område där man bryter uran. Man har förstört och förgiftat deras område och de stora sjöarna. Det är en gigantisk förstörelse av vår natur och våra livsförutsättningar. Jag vill fråga Christel Anderberg, precis som jag frågade Per Unckel, om hon har sett de barn i ögonen som har råkat ut för det här. Har hon sett de människor som lever döende mitt i området? Då tänker jag på det område jag talade om tidigare.

Anf. 121 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Detta är cynism, Per Lager! Det finns inte någon säker energi. Vi vet med säkerhet att kolkraft är mycket osäker. Enligt den statistik som ILO får in dör det hundratals människor varje år i kolgruvorna. Men det drabbar ju inte svenskar, utan det drabbar utlänningar. Vi vet att vattenkraft också är osäker. Det inträffar stora dammolyckor där det dör tusentals människor. Men det har ju dessbättre hittills inte inträffat i Sverige. Det har bara drabbat utlänningar.

Tydligen bryr sig Per Lager och Miljöpartiet bara om ytterst osannolika risker som kan drabba svenskar, medan man fullständigt rycker på axlarna åt de olyckor och faror som varje dag är ett faktum för människor i andra länder. Det är osäkert att leva, Per Lager. Det leder alltid till döden.

När det gäller ekonomisk bärkraft har jag tyvärr inte haft förmånen att träffa de indianbarn som Per Lager talar om. Men jag har träffat människor som har drabbats av olyckor som andra energislag har fört med sig.

Vi moderater hävdar därför inte att kärnkraften är säker. Men riskerna med kärnkraften är mindre än de faktiska risker vi dagligen ser som följer med användningen av kol och vattenkraft.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*En uthållig
energiförsörjning*

Anf. 122 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag har aldrig förespråkat kolkraft, och det har inte Miljöpartiet heller. Det är fullständigt klart. Jag inser också att det finns faror med kolkraft. Alla fossila bränslen över huvud taget innebär en oerhört stor fara. Därför skall vi minimera användningen av dem. Det är ju i den riktningen utvecklingen skall gå.

Men det innebär inte att man fortsätter att förlita sig på kärnkraften. När en kärnkraftsolycka är framme är den så total, så gigantiskt stor att den inte går att jämföra med något annat. Det måste väl Christel Anderberg ändå inse. Vad jämför vi Tjernobylolyckan med? Vad jämför vi olyckorna i Harrisburg med? Vi vet att det kommer att ta generationer innan vi ser de totala effekterna. Som jag sade tidigare är en femtedel av Vitryssland utslaget. Det kunde ha varit Sverige. Det går inte att leva i det området. Det är fullständigt förgiftat. Om tusen år kanske man kan komma tillbaka. En sådan energikälla är inte människovärdig.

Anf. 123 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Som jag sade i min förra replik: Det är osäkert att leva. Vi kan naturligtvis lika litet som någon annan garantera att en Tjernobylolycka inte inträffar i Sverige. Men sannolikheten är så oerhört mycket mindre här. Vi har alla dessa baltiska kärnkraftverk alldeles inpå våra knutar. Vore det inte mycket klokare ur både säkerhetssynpunkt och miljösynpunkt att ta ett antal av de miljarder som vi nu avser att kasta i sjön och i stället använda dem till att investera i dessa länder och höja säkerheten i de reaktorer som är av Tjernobylytp?

Jag är förvånad över att Miljöpartiet ställer sig bakom förslag som innebär att vi tvingas öka användningen av fossila bränslen, av kolkraft vare sig man vill eller inte. Det blir ju effekten. Det kommer att få förödande effekter på miljön. Det kommer att bidra till växthuseffekten. Varför tar ni inte ert förnuft till fånga medan tid är?

Anf. 124 STIG GRAUERS (m):

Herr talman! Propositionen som vi nu behandlar har fått namnet *En uthållig energiförsörjning*. En uthållig energiförsörjning är också temat för mitt anförande.

Jag ser denna proposition som den mest centrala, mest basala för hela det politiska spektrumet. Den utgör egentligen också grunden för morgondagens debatt om vårpropositionen, som i sak handlar om hur vi skall disponera våra medel och om vilken energi vi skall ha i framtiden.

Rent filosofiskt betyder varje krona, varje miljon, varje miljard energi i vila, energi i lager, eller låt oss kalla det energi till vår disposition. Den aktivering av våra betalningsmedel som vi tar upp till diskussion när vi talar om våra ekonomiska bekymmer och problem, innebär de facto att vi

destinerar energi åt ena eller andra hållet allteftersom vi finner det erforderligt.

Godtar man detta synsätt och inser man det mest fundamentala – att liv förutsätter energiförbrukning, tillgång till energi – tror jag att förståelsen för de moderata ställningstagandena ökar.

Låt mig som hastigast peka på några enkla och tydliga exempel. När vi äter vår föda tillför vi vår kropp energirika produkter och omvandlar det till rörelseenergi, värmeenergi osv. För uppvärmning av våra bostäder tillför vi skilda energirika produkter och omvandlar dem oftast genom förbränning till energifattiga produkter – till koldioxid och vatten – och tillgodogör oss värmeinnehållet. När vi transporterar oss själva eller våra produkter tillför vi energi till olika kommunikationsmedel som tåg, flyg, bilar osv.

För vår tillverkning av produkter och för vår livsföring är det nödvändigt med energi.

Principiellt är det alltså ett kretsloppstänkande som styr vår energikonsumtion, ett kretsloppstänkande som den förra regeringen introducerade och som är ett betydelsefullt exempel på synen hur man skall arbeta med energin, vilken vi moderater står bakom.

Genom kretsloppet undviker man att tömma olika energirika substanser på deras totala energiinnehåll och vinner – sparar – därmed den energiinsats som i annat fall skulle ha erfordrats. Detta principiella synsätt är inte unikt. Det är förvisso inte heller enbart moderat, men det är alldeles utsökt centralt för de ställningstaganden som vi moderater gör i anledning av denna proposition.

Detta principiella synsätt har två huvudfäror.

Den ena är effektivisering av vårt lands finansiella tillgångar, som i sin tur tar sig olika uttryck i den politiska debatten. Den andra huvudfäran rör tillgången på tillräckliga mängder energirika substanser för vår föda, för vårt boende, för våra kommunikationer, ja, för hela vår livsföring och för vår välfärd. Energitillgången begränsas i ett överordnat perspektiv enbart av instrålningen mot jorden.

Det dramatiska – som jag ser det – som gör att jag tillmäter denna proposition så stor betydelse är att energikonsumtionen för jordens växande befolknings behov ökar snabbare än människans förmåga att omvandla ökade andelar av instrålningen för sin egen konsumtion, för dragliga livsbetingelser och för sin egen välfärd.

Förvisso kommer den dag då människan kan bemästra t.ex. fotosyntesen artificiellt eller den dag då människan genom energitillförsel kan snabba på fotosyntesens process för att producera ökad mängd högvärdiga kolhydrater.

Förvisso kommer den dag då man tar betydligt större steg och då man har betydligt mer utvecklade visioner för den totala energibalansen än de försumbara vinster som statsrådet hänvisade till, nämligen supraledareteknik och solvärmeteknik.

Fram till den dag då människan förfogar över denna kunskap behöver vi, enligt moderat uppfattning, använda de tekniker inklusive kärnkraften som står till vårt förfogande.

Vi behöver energin för att få tid till forskning och utveckling av nya produktionsformer.

Vi behöver energin för att mätta jordens svältande.

Vi behöver energin för att rekonditionera avfall och på så vis effektivisera kretsloppen och skona miljön, likaväl som vi behöver energin för att utveckla våra visioner för framtiden.

Vi moderater har mycket noga prövat propositionens innehåll och dess konsekvenser. Tyvärr har vi inte fått några konsekvensbedömningar som gäller miljön, den för oss helt centrala arbetslösheten, hushållen och boendet eller för sysselsättningen som helhet. Det är detta som gör att vi i dag känner en så starkt uttalad oro inför det beslut som vi skall fatta.

Denna oro motiverar våra hårda omdömen om propositionen. Den speglar också en genuin oro för majoritetens oförmåga att formulera visioner och optimism inom detta så viktiga energipolitiska område.

För mig är detta beslut inte ett finlir kring teknik och juridik. Nej, det är ett beslut om visioner och framtidsvillkor, ett beslut om vårt globala ansvar som en modern industrination, ett beslut i en orolig värld och i en orolig tid, ett beslut som blir riktningssigare för vår förmåga att hantera vår egen framtid.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 125 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Vi i Miljöpartiet vill vara solidariska med framtidens generationer, och det är vi kanske ensamma om, även om tanken kan finnas hos andra. Detta är en av partiets fyra grundpelare. Därför tycker vi att detta med kärnkraften är så oerhört viktigt. Kärnenergin ger dessutom den minsta utdelningen av all energi. Mot en insatt enhet ger kärnenergin i utdelning 1,1 enheter, om man beaktar hela kedjan.

Vad tänker Stig Grauers ge i arv åt kommande generationer? Skall delar av Holland och andra länder likna schweizerostar där man förutom alla gruvor också skall förfara allt utbränt kärnavfall i jorden?

Låt oss utnyttja solen, det största kärnkraftverket på nästan tillräckligt långt avstånd – det finns ju problem med ozonskiktet och solbränning. Solen är ett kärnkraftverk som inte ens Miljöpartiet har tänkt sig att avveckla, eftersom den är så viktig för vår överlevnad.

Om det inte vore så allvarligt skulle jag kunna le åt moderaternas kampanj och alla katastrofer som har utmålats. Man säger att Sverige blir ett mörkerland i framtiden om vi avvecklar kärnkraften. Det är ju faktiskt inte alls på det viset. Långsiktigt är det kärnkraften som är en av de hotande katastroferna. Vi har också andra miljöhot i dag som har växt.

Anf. 126 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Ragnhild Pohanka tar upp en hel del synpunkter som jag i och för sig har förståelse för. Vi moderater studerar inte bara våra egna förslag och idéer. Vi försöker också fördjupa oss i vad våra politiska motståndare gör för bedömningar.

Som första punkt tar Ragnhild Pohanka upp en av fyra grundpelare i Miljöpartiets politik, och det är solidaritet. Vi som konservativa uttrycker detta på ett helt annat sätt. Vi säger att resurserna inte är oändliga, utan att de är ändliga. Därför behöver vi spara på resurserna för kommande generationer. Detta är den typ av politik som vi arbetar med.

Idén med mitt anförande var att vinna tid för att efter hand vinna kunskap kring en ny resurs- och energianvändning.

Min tanke och min förhoppning är – som jag nämnde i mitt anförande – att vi skall kunna utnyttja fotosyntesen artificiellt så att vi i ökad omfattning får tillgång till kolhydrater som är det mest primära för vår livsföring och för allt liv. Genom att vinna tid, genom att använda en mogen teknik som kärnkraft och utveckla den, samtidigt som man forskar kring en ny tids olika krav på energitillgång, tar vi ansvar för kommande generationer.

Anf. 127 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Vid brytning av uran tar det minst 100 000 år innan lakresterna har samma strålning som de hade som uranmalm. Redan då är det farligt att gå på den.

I en by i Turkiet bodde befolkningen på uranhaltigt berg, och länge kunde man inte förstå varför invånarna i den byn inte blev gamla. Det var ju på grund av strålning från uranmalm. Ändå är det en så oerhörd skillnad mot de lakrester som blir kvar när man bryter uran.

Ja, vi behöver spara på resurserna, Stig Grauers. Det tycker Miljöpartiet också. Vi vill t.ex. spara på olja därför att den kan användas på ett mycket nyttigare sätt än att bara brännas upp. Därför måste vi gå mot uthålliga och förnybara energikällor.

Skogen utgör också ett kretslopp. Nya, växande träd tar upp lika mycket koldioxid som går åt vid eldning. Förutsättningen är att man har tillräckligt mycket skogar och ersätter de träd som huggs ned. Då blir det ett kretslopp när det gäller koldioxid.

När det däremot gäller kol är kretsloppet miljontals år, så det kan man inte räkna med.

Jag förstår inte att moderaterna så starkt har tagit den ställning som ni har gjort. Ni säger ju att ni vill vara solidariska med individen och hävda individens rätt.

För vår del är det individens och naturligtvis även naturens rätt till överlevnad som är så viktig. Här saboteras båda delarna med kärnkraft. I USA räknar man med att det var tjugonde år troligtvis kommer att hända en kärnkraftsolycka av allvarligare art i världen. Att det förekommit incidenter vet vi. Vi har en hel lista på väggen i Eva Goës rum med incidenter som har varit i svenska kärnkraftverk under åren, så det är ingen brist på sådana. Rätt vad det är händer det någonting. Man kan inte göra glädjekalkyler när det gäller sådana här frågor, för rätt vad det är händer det någonting.

Anf. 128 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Låt oss, Ragnhild Pohanka, vara ense om att strålning är farligt. Låt oss ha det som utgångspunkt. Förhållandet att strålning är farligt liksom hanteringen av uran är en av delarna i vår politik där vi säger: Vi behöver nå ökad kunskap.

Varken Ragnhild Pohanka eller jag kan säga att vi inte en vacker dag har kommit till rätta med strålningsproblemet. Jag kan bara säga att jag hoppas att vi gör det, för det är en del av lösningen.

Sedan kommer Ragnhild Pohanka in på olja och på skog. Som kemist ser jag dessa produkter som högenergiprodukter, som man egentligen skall använda på den höga nivå som de är till för, för att tillverka andra

produkter som kräver högre energiinnehåll. Det är ekonomi i det. Men för att göra det kan vi ju inte bränna upp skogen. Inte ens den enklaste energiskog kan vi bränna upp, för den behöver vi för att senare sättas in i energikedjan, förädla den och få en effektivare användning; detta för att spara energi där vi verkligen behöver den.

Vi behöver vinna tid för ökad kunskap. Det ser vi som ett sätt att tillgodose kommande generationers individers rätt att leva vidare.

Anf. 129 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag brukar tycka att Stig Grauers är en mycket klok man i vissa frågor. Jag har också en väldig respekt för hans kunskaper inom kemin. Men det slår mig att det är någonting som är fel någonstans, Stig Grauers. Det kanske är skärningspunkten när det handlar om solidaritet.

Stig Grauers talade om konsekvensbeskrivningar. Finns det någon konsekvensbeskrivning på kärnkraften över huvud taget, från brytningen till slutförvaringen? Det gör det inte, och det vet Stig Grauers också. Det är alltså en stor osäker energikälla, som är livsfarlig och som ingen vill försäkra på grund av att det inte går att försäkra något som det är så stora risker med. Det går inte att teckna sådana försäkringar, då de skulle bli för dyra.

Sedan sade Stig Grauers att vi måste ta det globala ansvaret. Det är ju just det som solidariteten handlar om. Att jag är så intresserad av att föra den här debatten nu beror på att jag har varit och träffat de människor som råkade ut för det som aldrig fick hända. För dem kan man aldrig förklara att det är en säker och miljövänlig energikälla. För dem är det slut. För dem är det döden som väntar. Hur kan vi tala om ett globalt ansvar, när vi vet att detta har skett så nära intill oss och med så gigantiska effekter?

Anf. 130 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Jag försökte i min replik till Ragnhild Pohanka beskriva vår syn på solidaritetsbegreppet. Det är liksom en bas, en hörnsten, i hela vårt konservativa tänkande.

Nu har Per Lager en alldeles färsk erfarenhet av ett mycket tragiskt skede i nutidshistorien. Då ställer man sig naturligtvis frågan: Vad gör vi åt detta? Att reaktionen naturligtvis blir att detta aldrig får hända mer, att vi aldrig någonsin kan acceptera det som har skett och det lidande som det har framkallat, har jag all förståelse för.

Men det finns ett annat krav också. Vi måste gå vidare. Vi som inte har skadats har ett ansvar för det offer som de andra har gjort. Vi måste gå vidare, och när vi går vidare vill jag vinna tid. Då säger Per Lager att det inte finns någon konsekvensbeskrivning när det gäller kärnkraften. Jag skulle tvärtom vilja säga att det finns alldeles fruktansvärda konsekvensbeskrivningar, helt omänskliga konsekvensbeskrivningar, som ställer exklusiva krav på oss människor att hantera farorna så att aldrig mer någon människa på denna jord utsätts för strålning, förgiftad mark eller på annat sätt blir lidande. Det måste vara vår övergripande målsättning. För detta behöver vi vinna tid. Att vinna tid är det centrala i mitt sätt att se på hela energipolitiken.

Anf. 131 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det känns fint att höra att Stig Grauers och jag faktiskt har samma verklighet på något sätt. Jag trodde först att vi hade olika verkligheter. Min nyvunna erfarenhet från Gomelområdet i Vitryssland förstår Stig Grauers. Han vill då vinna tid medan katastrofen är i full gång. Det är inte så att vi väntar på katastrofer, utan det är total katastrof just nu. Det har med uranbrytning fram till slutförvaring att göra.

Vi har urinvånarna i Kanada och Australien, som får lida av den rena kärnkraft som vi själva njuter av här – elkraften. Sedan har vi områdena som har drabbats så fruktansvärt av katastrofen i Tjernobyl. Vidare har vi Harrisburg, som vi vet, fast den olyckan sägs det inte så mycket om numera.

Jag vill alltså att vinna-tid-idén skall innebära en snabb avveckling för att vinna tid och för att helt enkelt slippa mer av katastrofer. Vi har haft tillräckligt med katastrofer. Konsekvenserna är brutala mot mänskligheten och mot hela moder jord.

Anf. 132 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Det är utan tvekan så att vi sätter livets värde högst, både Per Lager och jag. Men vi har litet olika former för hur vi skall lösa våra framtida problem.

Man kan naturligtvis säga att här det skett en sådan här olycka vid ett tillfälle, så är det en katastrof. Det håller jag med om. Men man kan där efter fråga sig om vi då skall lägga ned allting eller om vi trots allt skall försöka att förbättra, utveckla och förfina våra möjligheter.

Jag säger att vi måste göra det senare av det skälet att vi globalt sett har en mänsklighet som lider, inte alltid av strålskador men av svält, hungersnöd, brist på husrum osv. Den nya generationens behov är för mig någonting som är större än de i och för sig mycket sorgliga och bedrövliga händelserna som urinvånarna i Kanada, befolkningen runt Tjernobyl osv. i dag har att dras med.

Jag inser att det här är en skiljelinje. Men samtidigt måste jag konstatera att vi, när vi nu har facit i hand, måste kunna hantera idéerna på ett begåvat sätt. Jag ser starka motiv för att då välja den mer expansiva och kunskapssökande modellen, medan Per Lager väljer en helt annan väg.

Anf. 133 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Herr talman! Samma år som det andra aggregatet i Barsebäck laddades debatterades byggnationen av tredje reaktorn i ett annat kärnkraftverk, Forsmark, här i riksdagen. Den dåvarande regeringen, eller rättare sagt ett av partierna, tvekade att bygga färdigt.

Följande tänkvärda ord yttrades då från talarstolen, där byggnadsarbetarna och deras hotade jobb den gången ställdes i centrum. De riskerade ju att avskedas. Det gällde många jobb även den gången.

De, dvs. byggnadsarbetarna, frågar för det första: Behövs då inte den elektriska strömmen från Forsmark? Och svaret från alla som seriöst studerat denna fråga blir: Visst behövs den!

De frågar för det andra: Har vi ett sådant övermått av ekonomiska tillgångar i Sverige att vi kan låta investeringar på tusentals miljoner

kronor stå oanvända? Det uppenbara svaret är att det är ett livsvillkor för svensk ekonomi att varje krona som lagts ned i produktiva investeringar också används.

De frågar för det tredje: Har man så gott om arbetstillfällen att man med lätthet bereder avskedade som oss en ny anställning? Svaret är att arbetslösheten är betydligt högre än för ett år sedan, och att fler personer än någonsin omfattas av arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten.

De frågar för det fjärde: Varför skall vi sparkas när aggregaten ändå byggs färdiga i allt frånsett byggnadsarbetet? Det självklara svaret är: Ni offras som skådebröd för att rädda ansiktet på Centern i energipolitiken.

Herr talman! Den som sade detta var Olof Palme, och året var 1977. Exakt samma argument som han använde för jämnt 20 år sedan, kan vi använda i dag. Samma slutsats, att det ytterst handlar om att rädda ansiktet på Centern, kan vi också dra i dag. Medge att den politiska kartan ibland ser märklig ut! För att rädda Centern, om detta nu över huvud taget är möjligt, frångår regeringen sin egen politik uttryckt i folkomröstningens linje 2, som tillsammans med vår moderata linje 1 faktiskt vann folkets stöd.

Som vi har hört i flera av anförandena i kammaren tidigare i dag, kommer detta att negativt påverka den sysselsättning som vi i detta land redan har så stora problem med. De Barsebäcksanställda, liksom alla de som arbetar i elberoende industri och som kommer att friställas till följd av regeringens energipolitik, blir för Sundström endast ett obetydligt tillskott till de redan gigantiska arbetslöshetssiffrorna.

Men för samhällena runt Barsebäck kommer det att bli mycket kännbart. Det är inte endast de Barsebäcksanställda som blir utan arbete, utan även de som har sin utkomst genom att sälja sina tjänster och varor till såväl verket som de anställda. Detta kommer att slå hårt mot butiker, småföretagare och annan service. Det må vara att de anställda under en viss tid kommer att garanteras arbete, men var och hur kommer detta att ske? Hur kommer alla runt omkring att drabbas? De människor jag talar om har stått här utanför i dag och demonstrerat mot att de skall offras för regeringens, Centrums och Vänsterpartiets huvudlösa symbolpolitik. Det handlar ju om deras och deras familjers framtid. Jag undrar om regeringens företrädare och mina kolleger från Skåne i kärnkraftsavvecklarpartierna har varit ute och talat med dessa människor i dag.

Ty, herr talman, detta är naturligtvis ingenting annat än en symbolhandling. Det handlar om att lägga ned *ett* kärnkraftverk – ett av våra bästa och säkraste, men inte mer än *ett*. Alla de som talar om att avvecklingen av kärnkraften nu är inledd, har uppenbarligen inte fattat vad detta handlar om – eller så är de grundlurade. Övriga reaktorer kommer att drivas så länge de klarar säkerhetskraven och lämnar ekonomiskt konkurrenskraftig el.

Jag är en av dem här i riksdagen som bor och har sin civila utkomst närmast Barsebäck. Den gången i slutet av 60-talet då planerna på verket började dras upp – ivrigt påhejade och understödda av de tunga socialdemokraterna i Malmö – var vi många som var mycket kritiska. Vi var kanske inte kritiska till kärnkraften som sådan, men vi var det till planerna att lägga detta verk vid ett av våra allra finaste kustavsnitt i Skåne med

fin, rika strandängar. Detta skulle bli ett störande utropstecken av betong mot den låga kusthorisonten.

Att Barsebäck från början placerades alldeles fel är vi nog alla överens om – nu såväl som då. Men det har vi 60-talets betongssossar i Malmö att tacka för. Det kan noteras att även danskarna på den tiden var mycket positiva till att ha ett energiverk av detta slag i sitt omedelbara grannskap för sin egen energiförsörjning. Därefter har vi lärt oss att leva med, och vid, Barsebäcksverket. Vi har sett fördelarna med det. Vi har insett att det ger oss en ren och säker energi som bidragit till att skapa arbete och välstånd inte endast i vår egen region, utan även i övriga delar av landet.

Vi har insett att för varje kilowattimme som Barsebäcksverket med sina höga och rena skorstenar levererar, slipper vi se de tre höga skorstenarna på andra sidan Öresund, i Köpenhamn, spy ut sina fossilbränsleavgaser till men för vår miljö.

Därför känns det som ett hån när nu socialdemokratins företrädare återigen genom maktspråk, mot folkets vilja, fattar beslutet att efter endast ett par decennier, kanske halva drifttiden, stänga detta kärnkraftverk. Det är ju nu det behövs som bäst för att detta land skall kunna utvecklas igen. Men det kommer att stå där oanvänt som ett meningslöst monument över en kortsiktig socialdemokratisk politik. Det kommer dessutom att ske till priset av en gigantisk kapitalförstöring och ökad miljöförstöring.

För 17 år sedan köpte jag mitt lantbruk på Rönneberga Backar, med Barsebäcksverket inom synhåll var jag än befinner mig på min mark. Det var för övrigt ett år efter Harrisburg. Jag gjorde det i den fasta förvisningen att det var ett av världens säkraste kärnkraftverk som jag fick i mitt dagliga blickfång. Det ingav mig inga farhågor att få min jord, mitt levebröd, ödelagt genom dess närhet.

Tvärtom är det stora och övergripande problemet för vår miljö, vår jordbruksmark, våra skogar, våra sjöar och vattendrag det sura nedfallet från förbränningen av fossilt material. Vad vi definitivt *inte* vill ha är en ökad förurning av jord och skog från danska kol- och oljekondenskraftverk i sydvästra Sverige när vi nu börjat skönja en förbättring. Enligt beräkningar i en IVL-rapport nyligen, kommer utsläppen av kväveoxider, svaveldioxid och koldioxid lokalt att fördubblas år 2001 om Barsebäck stängs.

Hittills har vi arbetat målmedvetet för att lösa dessa miljöproblem genom att ställa krav på teknisk utveckling och genom miljöstyrande avgifter. Vi har också nått en bit på väg, och vi har genom detta arbete fått en internationell trovärdighet på miljöområdet. Den trovärdigheten kan vi använda när vi i internationella sammanhang driver på *andra* länder för att *de* skall minska sina utsläpp.

Det nu förestående beslutet, som svårt kommer att tära på statsbudgeten när man skall ersätta ett fungerande kärnkraftverk med fossilbaserat bränsle, kommer även att tära på vårt förtroendekapital på miljöpolitikens område. Hur det degraderar oss på den internationella ekonomins investeringsarena har belysts tidigare i debatten. Den höjning av koldioxidtaket på 5 % som vi har fått gehör för i EU:s ministerråd för att klara avvecklingen – medan alla andra länder runt omkring oss har stora krav på en sänkning av koldioxidutsläppen – är inte heller ägnat att stärka vårt anseende när det gäller klimatpolitiken.

Att sikta mot en hållbar samhällsutveckling är för mig och för oss moderater en självklarhet. En sådan utveckling måste innebära en betydligt ökad andel biobränsle. Det är givet, och det välkomnas. Men det måste ske innan eller samtidigt som fungerande resurser avvecklas. Det måste ske i ljuset av vår avreglerade elmarknad som nu ger elkonsumenterna helt nya förutsättningar att styra och påverka vilken slags el man faktiskt vill köpa.

Det gäller också att inte rusa i väg, att inte kommandera fram nya lösningar och därmed riskera att förlora helhetssynen på vad som är ekologiskt rimligt och riktigt. Att börja dammsuga våra skogar på allt brännbart efter en avverkning, är sannolikt inte särskilt ekologiskt korrekt. Det skulle inte främja den biologiska mångfalden, något som har påpekats av många forskare under den senaste tiden. Den biologiska mångfalden gynnas sannerligen inte heller av att vi ökar fossilbränsleanvändningen. Ett ökat nedfall av kväve- och svaveldioxider gynnar endast visat arter i vår flora på andra arters bekostnad. Följden blir ett allt artfattigare växttäck.

I Skåne har vi inte särskilt mycket skog att stoppa i bioenergipanorna. Den skog vi har är vi rädda om. Våra lövskogar lämpar sig dessutom bättre till ädlare ändamål än att eldas upp. För att öka bioenergianvändningen måste vi således öka odlingen av energiskog.

I Skåne är andelen sådana odlingar inte särskilt stor i dag. Delvis kan detta förklaras med en återhållsamhet från beslutande myndigheters sida. Dessa myndigheters inställning att salixodling skulle, som de uttrycker det i ett avslagsbeslut för några år sedan, störa det genom 1800-talets skiftesreformer framvuxna åkerlandskapet, måste nog ändras om det skall bli någon större bioenergiproduktion. Skåningen får nog tänka sig något ändrade vyer.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 12.

Anf. 134 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Det finns en vilja hos stora delar av Sveriges befolkning, och särskilt bland ungdomar, att avveckla kärnkraften. Men om kärnkraften utgör ett sådant stort hot mot jobben och om den är så viktig för arbetet och står i relation till sysselsättningen, skulle vi ju knappast ha någon arbetslöshet nu när vi har så stort överskott på energi.

Inför folkomröstningen om kärnkraft sade man från Stora Kopparbergs pappersbruk Kvarnsveden: Om inte kärnkraften behålls och om man inte får bygga PM 11, hur skall det då gå med jobben? Jo, den stora maskinen PM 11 byggdes och 200 män blev överflödiga, jag tror att det bara var män som arbetade där då.

Det är närmast rörande att höra hur man bekymrar sig för de anställda vid Barsebäck. Avvecklingen ger nämligen jobb. Om Peter Weibull Bernström är så säker på att endast ett kärnkraftverk kommer att avvecklas, varför behöver han då överreagera? Och varför har kärnkraftverken så höga skorstenar?

Anf. 135 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! För det första kan jag notera att det är ledamöter från Miljöpartiet som bemöter det som jag har framfört i mitt anförande. Däremot gör inte någon av dem som har deltagit i energiuppgörelsen det.

Ragnhild Pohanka menar att vi inte har tillräckligt sysselsättningsstillfällen trots att vi har en utbyggd kärnkraft. Nej, men detta beror naturligtvis på att vi har en väldigt märklig sysselsättningspolitik och företagspolitik över huvud taget i det här landet. Att lägga ned Barsebäcks kärnkraftverk är ju bara lök på laxen. Det förvärrar denna situation ytterligare. När man för att klara den avvecklingen kommer att höja energipriserna, då vet vi att industrier kommer att ha svårt att klara sig i den internationella konkurrensen. Då kommer sysselsättningsproblemen naturligtvis att förvärras ytterligare.

Självfallet kan det bli många arbetstillfällen när den alternativa elproduktionen och biobränsleproduktionen kommer i gång. Men detta tar ju tid. Det tar tid, och vi vet att vi under den tid som detta skall arbetas fram kommer att bli beroende av import av kol och oljekondenskraft med de konsekvenser som det kommer att få för miljön i södra Sverige.

Anf. 136 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Man står faktiskt i startgroparna för att börja producera alternativ energi. Innan man lade ned Garpenberg – men kunskaperna finns kvar – hävdade man att man kan avveckla ett kärnkraftverk om året utan att det behöver kosta pengar därför att tekniken är klar och kunskaperna finns, så det är bara att sätta i gång. Det gäller även de andra energislagen. Vi skall ju inte lägga alla ägg i en korg. Vi kan faktiskt avveckla flera kärnkraftverk mycket snabbare än vad regeringen har föreslagit. Jag kan därför inte förstå varför Moderaterna är så oroliga för denna ganska långsamma takt. Och det är väl av hänsyn till att man skall få en stor acceptans i riksdagen, men det gick riksdagen inte på.

Sedan kom det en liten släng om att vi inte deltog i energiöverenskommelsen. Men det betyder inte att vi inte vill avveckla kärnkraften. Det var ju bra att jag fick säga det också.

Elmarknaden har avreglerats. Därför styrs inte priserna av om vi har mycket eller litet kärnkraft på samma sätt som kunde ske tidigare. Dessutom blir det en bättre handelsbalans om vi har egna inhemska energikällor. Vi slipper då importera olja, kol och uran i de mängder som vi gör i dag. Det är en stor fördel för landet.

Miljarder kronor har satsats på reparationer av kärnkraftverken. Om vi hade haft mer att säga till om skulle vi ha lagt dessa miljarder på utveckling av de alternativa energikällorna som är uthålliga och mycket bra.

Avvecklingen ger jobb. Man måste tänka på nya jobb, eftersom de nya jobben växer fram i de miljövänliga företagen. Behovet av en ny miljövänlig elproduktion gör att Sverige kan hamna på framkanten i fråga om den tekniska utvecklingen i stället för att sacka efter. Men det kräver offensivt tänkande och ett avvecklande av kärnkraften.

Anf. 137 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Har det inte slagit Ragnhild Pohanka att de gigantiska avvecklingskostnader som Sydkrafts ordförande Nils Yngvesson har uppskattat till kanske 20 miljarder kronor skulle kunna användas betydligt mycket bättre just när det gäller att finna ny teknik i stället för att avveckla *ett* kärnkraftverk som en symbolhandling? Jag menar att vi på sikt skall utveckla flera alternativ än de som vi har i dag. Det är självklart. Men varför skall vi gå omvägen och avveckla ett kärnkraftverk och därmed riskera att försätta oss i en situation då vi inte klarar vår elförsörjning själva och då vi vet att vi i så fall får öka importen av kol och oljekondenskraft från t.ex. Danmark? Vi får också köra i gång våra egna verk. Vi kommer dessutom kanske att tvingas importera kärnkraftsel från de gamla verken i Ryssland och i övriga Östeuropa. Är det detta som Miljöpartiet ser som en lösning medan vi arbetar fram de nya alternativ som vi alla är fullständigt övertygade om skall komma och som vi skall arbeta för?

Anf. 138 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Jag skall börja med att referera ett TT-telegram som kom från TT i Sundsvall i dag. Rubriken är *Elintensiv industri oroas av riksdagens energibeslut*. Det lyder:

Den elintensiva industrin visar än en gång sin oro över utvecklingen av energikostnaderna. Energibesluten i riksdagen i denna vecka oroar starkt de elintensiva företagen. Fördubblade koldioxidskatter, ett första beslut om nedläggning av kärnkraftanläggningar i Barsebäck samt kvarstående höga elprishöjande produktionsskatter på elenergi inger ingen framtidstro, understryker Kemikontorets VD Ove Fredholm. Fredholm betonar att han inte känner sig trygg av de utfästelser som såväl näringsminister Anders Sundström som Centerns partiledare Olof Johansson gjort till företagsledare och fackliga företrädare om att den elintensiva industrin inte skall behöva oroas.

Nu är riksdagen på väg att fatta fler beslut som direkt försvårar verksamhet och nödvändig förnyelse vid de mest elintensiva företagen i Sverige. Oron ökar i stället för att minska. Situationen i de viktigaste konkurrentländerna är helt annorlunda. Där finns inget tal om kraftigt höjda skatter och avgifter. Sverige är på väg åt fel håll. Det krävs en ökad harmonisering för att undvika en snedvridning av konkurrensen. Detta säger Ove Fredholm.

Den här oron för jobben i den elintensiva industrin i Sverige är verklig. Därför är också hotet mot jobben i den energikrävande industrin verkligt.

Västerbotten är ett av de län i Sverige som har en stor andel elberoende industri. 3 av Sveriges 50 mest elberoende kommuner ligger i Västerbotten. Skellefteå är en av de kommuner i Västerbotten som har flest sysselsatta i elintensiv industri totalt sett. Mer än var fjärde industrisys-selsatt västerbottning arbetar inom elintensiv industri. I Stockholm finns mindre än vart tjugonde industrijobb inom sådan industri.

På varje direkt anställd inom den elintensiva industrin går det ytterligare en anställd som är indirekt beroende av produktionen inom den elintensiva industrin. Inom vissa elintensiva industrier innebär 100 avskedade personer att 300 personer mister sin utkomst.

Till detta skall läggas ökad arbetslöshet till följd av nedläggningar inom handel, bank, post, kommunikationer och andra servicenäringar på drabbade orter. Givetvis blir sådant här särskilt känsligt på mindre orter.

I Robertsfors i Västerbotten stod i april 599 personer, 12,7 %, utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Bortemot 250 personer arbetar inom den elintensiva industrin i Robertsfors. Försvinner den industrin kommer arbetslösheten att nästan fördubblas, om man räknar med földeffekterna, och servicen på den lilla bruksorten att ytterligare försämrats.

I Skellefteå stod 7 062 personer, 15,2 %, utanför den ordinarie arbetsmarknaden i april 1997. Ca 2 300 personer arbetar inom den elintensiva industrin. Om de jobben försvann skulle arbetslösheten direkt öka till 20 % och till ca 25 % om de indirekta effekterna räknades in.

Malå kommun är ytterligare ett skrämmande exempel på en liten bygd som är beroende av den elintensiva industrin.

Det kommer nya jobb i stället, utlovar regeringen – i form av en satsning på biobränslen. Jojo! Innan ordentliga livscykelanalyser presenterats som visar att den nettoenergimängd som är kvar efter alla transporter och allt annat processande med biomassan – åtminstone när det gäller den som kan produceras i norra Sverige – tycker jag att partierna bakom energiuppgörelsen skall tala tyst om långsiktigt hållbar energi. Åkeribranschen kan jubla i buskarna. Men vad säger naturvårdarna, och vad händer med de globala miljöproblemen?

Fru talman! Jag känner stor besvikelse över att en norrbottnisk näringsminister, som borde stå med båda fötterna på jorden, låtit sig narras med i detta ”taskspeleri”. Jag är också besviken över att Mats Lindberg, socialdemokrat och metallare från mitt hemlän – förmodligen även han mot bättre vetande – suttit med i näringsutskottet och matchat fram detta betänkande. Om näringsministern hade varit kvar här i kammaren och om Mats Lindberg hade gjort sig besväret att denna dag sitta här i kammaren mer än en halv minut, skulle de ha fått höra mig säga: Hur ni än önsketänker, blundar och tänker ut nya intetsägande floskler, så förblir detta betänkande bara ännu ett nederlag för politikens integritet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 12.

Anf. 139 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Ulla Löfgren, kärnkraften är inte ren. Hur skall man kunna påstå att den är det? Den skapar ju de största sopproblemen som över huvud taget tänkas kan på denna jord. Alltifrån uranbrytningen till slutförvaringen är det en gigantisk förstörelse som pågår.

Jag har sett människor som drabbats. En sak som tagit hårt på mig är de barn som drabbats av en katastrof och som fått sköldkörtelcancer. Under två månader får sådana barn vara i Sverige. Just nu finns de här. De blir 70 % bättre när de kommer till en frisk miljö och får äta frisk mat. Sedan skickas de tillbaka och blir lika dåliga igen. De är faktiskt döende.

Det är oerhört svårt att se detta, samtidigt som man skall tala om kärnkraften som en ren, miljövänlig och ekonomiskt hållbar energikälla. Inget av detta stämmer. Kärnkraften är en parentes. De flesta av oss vet nog att det är så. Även Moderaterna talar, tror jag, om en parentes.

Kärnkraften är verkligen förknippad med stora risker. Det vet vi, eftersom vi har katastrofen runt omkring oss. Man skall inte längre behöva

tala om kärnkraften som ett alternativ, utan den måste fasas ut fortare än kvickt.

Ragnhild Pohanka har frågat Peter Weibull Bernström om de höga skorstenarna. Det här är ju något av en symbol. Varför är skorstenarna så höga på kärnkraftverk? Varför behöver det vara så? Vi vet varför det behövs. Men varför talar man då om ren kärnkraft? Vi vet ju att det kommer ut radioaktiva eldgaser.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Anf. 140 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Fru talman! Jag har träffat sådana barn som Per Lager talar om. Många sådana barn kommer även till mitt län. Jag tycker att det här är en väldigt sorglig sak. Men varför talar inte Per Lager om alla dem som dör i sviterna av utsläpp från kol- eller oljeeldade kraftverk? Sådant sker ju varje dag, även i vårt land. Är de fallen helt ointressanta?

Anf. 141 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Nej, självklart inte. Jag tycker inte alls om kolkraften. Kolkraft ersätter inte kraft från nedlagda kärnkraftverk. Vattenfalls expert Thomas Johansson förklarade för, tror jag, tio år sedan att vi skulle kunna dra ned med 30–35 TWh av elkraften utan att det påverkade den standard som vi har i vårt land. Det handlar alltså om effektivitet och om att helt enkelt få bort slöseriet. Jag tror inte att Thomas Johansson hade någon anledning att överdriva; det var inte hans uppgift.

Ulla Löfgren talade om livscykelanalyser, något som är oerhört intressant. Hur skulle det vara om vi fick en livscykelanalys av kärnkraften? En sådan skulle vara så avslöjande att jag inte kan tänka mig att en normal människa skulle acceptera den. Varför? Jo, därför att det hela inte håller.

När vi i dag talar om att försäkra kärnkraften erfar vi att det inte går. Det är ingen som vill försäkra en så farlig energikälla som kärnkraften.

Anf. 142 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Fru talman! Det beslut som vi i dag skall fatta med anledning av det betänkande som har titeln *En uthållig energiförsörjning* innebär, Per Lager, att vi åtminstone på kort sikt ökar utsläppen av koldioxid och andra skadliga ämnen från kol- och oljeeldade kraftverk. Det är alltså det som vi skall ta ställning till.

Anf. 143 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Jag är riksdagsledamot från Västerås, Västmanlands län – ett industrialiserat län med många industriföretag som är utsatta för hård internationell konkurrens.

Förslaget om en förtida avveckling är, sett utifrån företagandet och företagandets möjligheter i Västmanland, ett exempel på misshushållning och innebär också minskade konkurrensfördelar för det svenska näringslivet. Man borde fråga sig: Har vi i den situation som Sverige nu befinner sig i – med ökad internationell konkurrens och en rekordarbetslöshet, och mitt län utgör inte något undantag – råd att avstå från säker och billig elkraft producerad av de svenska kärnkraftverken, och därmed också av reaktorerna i Barsebäck? Självklart borde svaret vara nej, men så är inte

fallet. Riksdagen står ju i begrepp att fatta ett beslut som påverkar industriens konkurrensmöjligheter och hushållens ekonomi.

Än en gång drabbas Västmanland av regeringens förslag. Nu handlar det om orter som Köping, Fagersta, Hallstahammar, Västerås och Surahammar, och det är inte länge sedan regeringens förslag slog hårt mot Arboga.

Om jag var f.d. försvarsminister skulle jag kanske ge sken av att det förelåg en konspiration, men så är ju inte fallet.

Vad som däremot är fallet är en bristande insikt om Sveriges situation. Om statsrådet Sundström hade varit här skulle jag ha sagt till honom det som jag nu säger till kammaren: Vi måste vårda vår konkurrenskraft. Det är förutsättningen för vår välfärd, men det är också en förutsättning för att vi skall lyckas med uppgiften att ta fram långsiktigt alternativa fungerande energisystem som skall kunna ersätta de kärnkraftverk vi har.

Förslaget om en förtida avveckling har – så uppfattar jag det i alla fall – den motsatta effekten. Jag instämmer därför i förslaget om att avslå propositionen.

Anf. 144 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! NUTEK, som är ett statligt verk för teknikutveckling har räknat ut att vi skulle kunna stänga mellan tre och fem reaktorer om vi effektiviserar, vilket har nämnts tidigare. Jag har sett andra siffror och vet att det är lågt räknat, men vi håller oss till det. Det skulle kunna gå ganska fort. Här finns också tekniken. På sätt och vis behöver man inte ersätta all kärnkraft, utan man kan i stället spara och effektivisera. Det är väldigt viktigt.

Min hemstad använder 2 % av Sveriges elenergi. Det är ganska mycket för Borlänge som har 45 000 invånare. Det är ungefär lika mycket som hela SJ använder till sin järnvägstrafik. Det stöder våra idéer att industrierna skall kunna få den högvärdiga energi som behövs. Järnvägen behöver så litet. Man frågar om det verkligen går att utveckla järnvägen, men järnvägen förbrukar alltså ganska litet.

Vi menar att man skulle satsa pengar på den nya energin. För det behövs egentligen väldigt litet, men det skulle ge en ren vinst. Många av kärnkraftverken börjar lida av ålderskrämpor. Som jag sade i mitt huvudanförande är inte ens de nya kärnkraftverken lönsamma i sin energiproduktion. Energi från de äldsta kan bli dyrare per kilowattimme än annan energi. Det visar också att det inte ens är ekonomiskt försvarbart att behålla kärnkraften. Att göra en så stor manifestation av avveckling av ett kärnkraftverk som moderaterna gjort i dag är väldigt märkligt. De tycks inte själva tro på att det skall bli mer avveckling. Det tror däremot vi på, och vi hoppas att det fortsätter i en ganska snabb takt.

Anf. 145 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi skall se med allvar på den situation som råder med de förutsättningar som Sverige har. När vi nu diskuterar i kammaren gör vi det utifrån att en förtida avveckling leder till stora avvecklingskostnader. Det har inte förnekats vare sig av statsrådet eller av deltagarna i energiuppställningen. Det är ett exempel på den misshushållning som det är fråga om.

En avställning tar också tid. Jag har mycket svårt att förstå varför man skall börja med att avveckla för att sedan ställa om. Det är ju bättre att utnyttja de reaktorer som vi har. Oavsett vad Ragnhild Pohanka påstår levererar de elkraft till mycket konkurrenskraftiga priser i jämförelse med de alternativ som partierna i energiuppgörelsen har redovisat, nämligen en ökad användning av kol och olja.

Anf. 146 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Att de gör det kan delvis bero på att de beskattas med 0,4 öre per KWh medan vattenkraften beskattas med 4 öre, tio gånger så högt. Det beror till stor del på ekonomiska styrmedel hur lönsamma saker och ting blir.

Det kostar inte pengar att spara. Det kan aldrig i livet kosta pengar att spara. Det är det första och viktigaste alternativet.

Vi menar inte att man skall gå över till kol och gas utan i stället till bioenergi för att så småningom öka användningen av solenergi. Bioenergin är delvis en övergångsenergi – vi skall säkert alltid ha kvar en del av den – för att sedan i större utsträckning gå över till vind och sol. Det är vår avsikt. Jag tror att det kommer att gå den vägen, även om man garanterat sig med både hängslen och livrem när det gäller avvecklingen och sagt att det och det kan vi ersätta med. Det går att göra det enklare. Det kommer att visa sig under avvecklingen.

Vi får inte någon framväxande alternativ energi om inte avvecklingen börjar. Det är ett incitament för alla att börja med ersättningsenergin. Det skall vi ta fasta på. Det är det allra mest positiva med det här. Det talar om för alla som har kunskaper och som håller på med detta: Nu kan ni börja, nu finns det marknad för era produkter.

Anf. 147 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Att Ragnhild Pohanka och jag har olika uppfattningar är helt uppenbart. Definitivt skiljer sig våra uppfattningar åt när det gäller förutsättningen för att få fram alternativ energiproduktion. Ragnhild Pohanka sade att man först måste börja avveckla för att få fram alternativ. Det är inte min uppfattning. Tvärtom vill jag påstå att om vi skall kunna skapa de resurser som vi behöver för att kunna utveckla alternativ energiproduktion ställer det krav på att vi utnyttjar den befintliga energiproduktionen.

Anf. 148 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det är inte med glädje som vi moderater har anmält oss till debatten. Vi hade gärna varit utan den här debatten i dag. Vi hade gärna varit utan det beslut som riksdagen snart skall fatta. Vi ser denna dag som en svart dag i Sveriges historia.

Alla moderata talare har på olika sätt belyst hur den förtida avvecklingen av kärnkraften påverkar konkurrenskraften hos industrin, sysselsättningen, tilltron till Sverige, framtidstron osv. Jag kommer att förmedla vad många enskilda medborgare tycker om den förtida avvecklingen.

Jag har varit ute och talat med ganska många som bor i småhusområden. Jag undrar om socialdemokraterna, vänsterpartisterna och centerpartisterna gjort det. Jag skall här återge en del av det de säger. De tror inte

att det är sant. De tycker att det är sanslöst. Det är obegripligt. Det här är inte vettigt. Nu får det vara nog. Vet inte socialdemokraterna vad de gör? Det har förekommit en hel del mycket hårdare ord som jag naturligtvis inte kan använda i talarstolen.

Det som jag kanske minns mest var en äldre farbror som för några år sedan hade bytt ut sin oljepanna mot direktverkande el. Han sade till mig: Det blir väl inte så här, eller hur? Frågan hänger kvar i luften, jag minns den fortfarande. Jag ser hans förtvivlan. Mitt svar blir ganska uppgivet: Tyvärr blir det nog så, men vi moderater skall naturligtvis göra allt som står i vår makt för att det inte skall inträffa.

Jag vill med denna ganska sorgliga men träffande bild ur verkligheten visa hur många småhusägare reagerat och känner. De känner allt från förnekande, förtvivlan till förbannad ilska. Det är många. Det är en halv miljon småhus som har uppvärmningsformen direktverkande el. Det innebär att det är ca 2 miljoner medborgare i Sverige som berörs.

Frågan är: Vem skall betala denna förtida kärnkraftsavveckling? Vi har hört att industrin skall stå skadeslös. Det betyder att det blir vi enskilda som får betala. Även om industrin skulle få vissa elprishöjningar kan man alltid ta ur det på sina produkter och tjänster, vilket vi medborgare får betala i slutändan.

Fru talman! Det är tänkt att småhusägare skall spara – precis som om någon tror att småhusägare i dag slösar med el, med tanke på de höga elskatter och elpriser vi har. I min hemkommun Haninge t.ex. har enligt uppgift 83 % av småhusen direktverkande el. Många fick när de byggde sina hus rådet: Naturligtvis skall du satsa på direktverkande el! Det är billigt, det är miljövänligt osv. Min fråga är: Har de här medborgarna i Haninge kommun de ekonomiska marginalerna för att satsa 80 000–150 000 kr på att byta ut sina energisystem?

Näringsminister Anders Sundström sade här för många timmar sedan: ”Vi erbjuder hushållen att gå från el till fjärrvärme.” Fru talman! Tala om falsk marknadsföring! Tala om ett slag i ansiktet! Vad är det man erbjuder? Jo, det är ett bidrag på kanske 30 % till en kostnad på 150 000 kr. Och detta bidrag är ju inget som Anders Sundström eller Göran Persson plockar upp ur egen plånbok. Nej, de pengarna har vi som skattebetalare redan en gång betalt.

Det satsas 1,6 miljarder på omställning från direktverkande el till andra energisystem. Det räcker till 30 000 hushåll, 30 000 småhus. Vi hade 500 000. Om de nu gör den här omställningen och konverterar till något annat system betyder det att de sparar 0,6 TWh. Då skall man jämföra med att Barsebäcks båda reaktorer producerar 8 TWh.

Sedan kan man fråga sig: Vem vågar byta till ett nytt energisystem? Vad kommer politikerna på om några år? Finns det någon långsiktighet och uthållighet i det här?

Fru talman! Förslaget att förtidsavveckla kärnkraften är lika befängt som att be en medborgare köra sin relativt nya, välfungerande, miljövänliga och säkra Volvo i sjön och säga: Då får du 25 000 kr för att köpa en ny bil. Tala om kapitalförstörelse för den enskilde och för hela landet!

I förra veckan var det EMU-debatt här i kammaren. Då var företrädare för Socialdemokraterna och Centerpartiet uppe och talade om att man inte kan köra över en folkopinion. Man kan inte gå emot en folkopinion – det förekom flera gånger i debatten. Då kan man fråga sig: Vad

gör Centern och Socialdemokraterna i det här läget? Jo, man kör över en folkopinion. Vi vet att en majoritet av svenskarna inte vill ha en förtida avveckling av kärnkraften, t.o.m. inom de partier som nu står för detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 12.

Som sista moderata talare vill jag göra en sista vädjan till riksdagsledamöterna, speciellt då socialdemokratiska sådana: Rösta efter er inre övertygelse i denna för Sverige så viktiga fråga! Låt inte partitaktik gå före Sveriges bästa!

Anf. 149 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag skall inte vara långrandig. Jag skulle bara vilja säga till Marietta de Pourbaix-Lundin att jag kan förstå att de grupper hon talade för känner ett visst obehag inför en omställning. Men jag känner betydligt mer för de grupper jag talar för, de som är smittade och radioaktivt skadade. Jag anser att detta är betydligt tyngre argument. Marietta de Pourbaix-Lundin liksom jag vet vad som finns i Barents hav, vad som har dumpats i Taiwan och vad som finns bl.a. på spökskepp ute i världen.

Jag skulle vilja avsluta med att återge vad en statsminister från slutet av 80-talet sade. Han sade så här: Kärnkraften hör inte hemma i ett civiliserat samhälle. Jag vet inte om Moderaterna höll med honom då, men jag undrar: Hur länge skall Sverige vara ett ociviliserat samhälle?

Anf. 150 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Ja, Per Lager, man kan alltid hitta någonting värre. Jag har hört de här sista replikskiftena efter varje moderat som har varit uppe, och det är samma fråga som återkommer hela tiden från Per Lager. Som sagt: Det går alltid att hitta någonting värre.

Jag håller med om att det här är fruktansvärt. Men jag tycker att det är lika fruktansvärt att se barnen i kuvöserna i kolområdena i Polen. Jag tycker att det är lika fruktansvärt att se fåglarna som dör i olika oljekatastrofer.

Jag pratade om småhusägarna. Tycker Per Lager att det är vettigt att de skall behöva betala 100 000 kr ur egen ficka? Tror Per Lager att de har råd med det? Och om de nu hade haft de här pengarna, hade det då inte varit bättre om de använt detta utrymme till att göra någonting annat än att egentligen slänga pengarna i sjön? Det elsystem de har är ju faktiskt miljövänligt, säkert och funktionsdugligt.

Anf. 151 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! För det första vill jag säga att jag saknar vänsterpartisterna och centerpartisterna i den här debatten. Det parti som är mest engagerat när det gäller att avveckla kärnkraften tycks vara Miljöpartiet, vilket noteras.

Jag kan i och för sig förstå att man kanske har hört de moderata argumenten förr. De är ganska få och ganska tomma och innehållslösa. Det som blir mest patetiskt är när Moderaterna börjar tala om miljö och trovärdighet. Det går inte att göra som Moderaterna, dvs. plocka någon gång när det passar att prata om miljö. Något sammanhang har man inte. På så sätt blir man inte trovärdig i miljöpolitiken.

Man kan inte heller säga att Sverige skulle förlora trovärdighet för att SAF kritiserar det här ur ett miljöperspektiv. För att man skall förlora trovärdighet måste de grupper som själva har kunskap och trovärdighet i miljöfrågor kritisera ett beslut. Det borde oroa Moderaterna att Greenpeace och Naturskyddsföreningen, som är grupper med mycket kunskap på de här områdena, vill avveckla kärnkraften världen över. Det är först när de grupperna börjar ifrågasätta miljöbeslut som man kan tappa trovärdigheten, inte när SAF ifrågasätter.

I det här fallet är miljörörelsen ense. Kärnkraften är en energiform som borde avvecklas. Det är alltså inte av det skälet som det här beslutet skulle kunna tappa trovärdighet när det gäller miljön. Men det finns vissa andra delar i beslutet som skulle kunna bli tveksamma. Det gäller dels utbyggnaden av småskalig vattenkraft, dels på vilket sätt man utnyttjar biobränslen.

Förra veckan diskuterade vi ett betänkande som hette *Skydd av hotade arter samt aktionsplaner för biologisk mångfald*. Det baserade sig bl.a. på Naturvårdsverkets aktionsplan för biologisk mångfald. I denna kan vi läsa att ”de outbyggda vattendragens betydelse för biologisk mångfald är sådan att bevarandebestånden i fortsättningen måste sättas före exploatering av vattendrag. Kvarvarande forsar och strömsträckor skall inte exploateras.”

Det här är oerhört viktigt. Det finns mycket biologisk mångfald, många arter – sländor, fåglar, fiskar osv. – som är beroende av strömmande vatten. De strömmande vattnen är sällsynta som biotop i Sverige i dag. Det innebär att de som finns måste finnas kvar om vi skall kunna behålla en trovärdighet i miljösammanhang.

Det innebär att de 150 miljoner som nu är anslagna för utbyggnad av småskalig vattenkraft inte får användas på ett sätt som gör att i dag strömmande vatten i framtiden tystnar. Dessa vatten måste bli kvar. Detta är oerhört viktigt. Jag hoppas verkligen att de partier som står bakom energiutbyggnaden är noga med att se till att de här pengarna bara används för att förbättra befintlig teknik i småskalig vattenkraft, inte till att ta bort den biologiska mångfalden.

På samma sätt kan vi se att ett ökat biobränsleuttag om det görs fel kan hota den biologiska mångfalden. Det har kommit sådana rapporter, framför allt från fågelforskaren Mats Forslund i Dalarna. Han har tittat närmare på hur man avverkar lövskog i dag och sett att man på många ställen tar just den typ av lövskog som inte verkar så värdefull men som visar sig innehålla många revir för fåglar. Det kan vara vanliga fåglar som talgoxe och lövsångare, men det kan också vara mer sällsynta som t.ex. göktyta. I dag flisas många sådana här skogar upp. Det här är ett problem i framför allt södra och mellersta Sverige.

Det finns möjligheter att ta ut biobränsle på ett sätt som gör att det blir ekologiskt hållbart i längden. Från Miljöpartiets sida säger vi att det finns ett tak för den mängden. Men vi får inte ta fel skogar! Vi får inte börja flisa upp de lövskogar som finns i södra och mellersta Sverige, för då är det här beslutet inte längre miljömässigt trovärdigt. Då tar vi biotoper som är få och hotade och som många arter är beroende av. De måste sparas.

Det är alltså mycket som måste göras rätt här. Jag är naturligtvis helt med på att utvecklingen skall ske genom att vi växlar över till energikäl-

lor som vatten, biobränsle osv., men det måste absolut göras på rätt sätt. Vi måste vara varsamma när vi nu går över i ett nytt samhälle.

Från Miljöpartiets sida anser vi att det är oerhört viktigt att det här sker på ett riktigt sätt. Jag önskar att fler hade engagerat sig i debatten om biologisk mångfald i förra veckan, men då var det uppenbarligen inte särskilt intressant för Moderaterna att tala om den här typen av frågor.

Vi i Miljöpartiet har många gånger varit mycket kritiska till det faktum att många småhusägare lurades att ställa om till direktverkande el. Det som gör mig litet förvånad när Moderaterna talar är att det verkar som om moderater helt plötsligt tycks tro att människor inte tänker själva. Moderaterna är ju det parti som brukar säga att människor naturligtvis måste ta ansvar för sitt eget liv, måste fundera på vad de gör och själva väga sina beslut i egen hand. Moderaterna pratar helt plötsligt som om människor var ett rö för vinden, som gör som politiker säger.

Jag är övertygad om att det finns en mängd människor i Sverige som mycket noga har tänkt igenom vilken typ av energisamhälle de vill ha och därefter valt vilken typ av uppvärmning som de skall ha i sina småhus. Jag är övertygad om att den typen av människor blir alltför. Jag hyser inte samma stora oro som moderater för att vi helt plötsligt får se en massa människor som står på bar backe därför att de har fel energisystem.

Jag tror att det här beslutet kommer att leda till en större medvetenhet om att energin är ändlig om vi gör på fel sätt. Det kommer att finnas engagerade människor, som vågar fatta besluten själva och som kan se att det då kan löna sig att tänka också på framtiden och att inte satsa på kärnkraftsel.

Anf. 152 BARBRO JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag begärde att få ordet på grund av att det var så många moderater som pratade i den här debatten, när jag kom från Miljöpartiets kongress. Det var ju bra. Det har sagts många bra ord, bl.a. av Stig Grauers, som pratade om kretslopp.

Fru talman! Vårt liv på jorden skulle inte finnas till om inte solen alltid strålade över oss med sin nästan ousinliga energi. Energin strömmar igenom atmosfären, värmer upp luftlagret ovanför oss och tas emot av de gröna växterna på jordytan. Med hjälp av solenergin tillverkas kolhydrater och det livgivande syre som gör att olika former av liv kan finnas på vår enda jord.

På grund av människans skaparkraft och idériedom har vi kunnat utnyttja energin, men under tidernas gång har utnyttjandet tagit sådana proportioner att energianvändningen blivit en av huvudorsakerna till jordens stora miljöproblem. Ett accelererat, utökat energiutnyttjande i industriländerna har medfört att den s.k. växthuseffekten, med alltför stora koldioxidutsläpp från förbränning av olja, kol och naturgas, höjer jordens temperatur och gör att polarisarna börjar smälta.

Kärnkraftens efterdyningar, i form av långlivat radioaktivt avfall, radioaktiva isotoper spridda i naturen, upplagring och anrikning i djur och människor av olika radioaktiva nuklider, innebär att om vi inte omedelbart sätter stopp för ytterligare spridning kommer kärnkraften att för evigt lämna spår på jorden.

Satsningar på ny teknik i den s.k. Rubbiaspallatorn visar sig bli oerhört kostsamma – det har varit tal om detta i debatten – och stora skatte-

pengar betalas nu för utveckling av en ny kärnkrafts era runt om i världen. Bränslet är torium i stället för uran. De radioaktiva klyvningsprodukterna blir inte mycket mindre än i nuvarande kärnkraftverk. Med den mängd av nuklider som bildas blir det svårt att kontrollera avfallet, även om motsatsen påstås, utan att ha färdig avfallsteknik tillgänglig där det är tänkt att stråla bort nuklider. Utveckling av Rubbiakraftverk, biddreaktorer och fusionsteknik blir en broms för satsning på energieffektiv och koldioxid-snål teknik och förnybar energi.

Fru talman! Miljöpartiet de gröna har en vision om ett ekologiskt och socialt samhälle, där människor känner delaktighet och där människovärdet finns i att uppleva och leva med sin omgivning, som någonting man själv är med och skapar och där naturen inte lider skada av ett alltför stort uttag av resurser och råvaror. Effektivitet skall i framtidens samhälle kunna mätas i ekologiska och sociala värden. Energi- och materialomvandlingen skall användas på ett för naturen och därmed för människan långsiktigt effektivt sätt.

Därför har vi i Miljöpartiet sagt att vi vill skatteväxla och höja energiskatterna på uran och fossila bränslen.

Höjda energiskatter gör att alternativ energiproduktion, med biobränslen, vindkraft och solvärme, stimuleras. Energieffektivisering är ett viktigt instrument för att komma till rätta med överuttag av naturresurser, och energieffektivisering stimuleras också av höjda energiskatter.

Fru talman! Miljöpartiet vill verka för att de s.k. gröna jobben kommer att utvecklas. En miljövänlig produktion skapar arbetstillfällen och ger bättre arbetsvillkor än t.ex. energiproduktion i kärnkraftverk.

Vid produktion av varor och tjänster inom områden som solvärme, lågenergilampor, kraftvärmeverk och återvinningsanläggningar hotas inte arbetarnas hälsa och närliggande samhällen genom radioaktiva utsläpp, strålning och risk för Tjernobylyolyckor och liknande olyckor, som exempelvis Harrisburg.

World Watch Institute visar att kärnkraft är den energiform som skapar minst antal arbetstillfällen i förhållande till spenderat kapital. Att producera 1 000 gigawattimmar el per år kräver 100 arbetare i ett kärnkraftverk, 116 i ett kolkraftverk men 248 i ett solvärmekraftverk. Det är alltså en och en halv gång mer i alternativ energiproduktion än i kärnkraftverk. Flera undersökningar visar inte bara på ekonomiska fördelar utan också på en potential för nya arbetstillfällen vid alternativ energiproduktion, som då innefattar gröna jobb.

En summa som är investerad i energieffektivisering är tre gånger så effektiv vad gäller BNP och arbetstillfällen som samma summa investerad i ökad energiproduktion.

Energiomställning ger jobb. Biobränsle, vind och sol och även avveckling vid rivning av kärnkraftverk ger jobb. Att bygga upp en ny infrastruktur för energi med vind, solfångare och framför allt biobränslen inom biobränslesektorn är också ett stort projekt och ger jobb.

Om man jämför exempelvis biobränsle med naturgas finner man att under en 15-årsperiod skulle biobränsle ge 12 000 permanenta jobb vid en utveckling till 40 TWh, medan naturgas inte ger några jobb. I dag arbetar ca 4 700 i biobränslesektorn, men i en framtid, inom 15 år, skulle 14 000 jobb kunna skapas. Grovt räknat står kärnkraften och biobränslet nu för lika stora andelar av den svenska energitillförseln.

De svenska kärnkraftverken blir äldre och äldre, och materialutmattningen ökar.

Prot. 1996/97:117
10 juni

Anf. 153 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! 17 representanter för Moderata samlingspartiet har varit uppe i talarstolen i dag. Sällan har riksdagen sett en så klämkäck rad av tröjprydda riksdagsledamöter.

Budskapet har varit tydligt. Man säger nej till avställning av det första Barsebäcksaggregatet, och man säger nej till varje form av samhälleligt ansvar för utveckling av förnybar energi. Går det, så går det, menar Moderaterna. Marknaden, och bara marknaden, skall stå garant för att Sverige och Bergslagen skall få tillgång till billig energi den dag kärnkraften fasas ut.

I det finns allvarliga risker; risk för att Sverige tvingas använda sina kärnkraftsaggregat längre än att säkerheten kan garanteras och risk för att vi under en kort period tvingas till nya lösningar, som om de genomförs under en mycket komprimerad tid äventyrar Sverige som en nation med tillgång till säker och billig energi.

Sällan har så många haft så litet att säga om hur framtidens energisystem skall utvecklas som de moderater som har defilerat i talarstolen i dag. Det är moderater som, i likhet med alla andra riksdagsledamöter, har sagt att tolv kärnkraftsaggregat är nog och att när de är förbrukade skall de fasas ut.

Ola Karlsson och Sten Tolgfors har varit uppe i debatten och talat väl om jobben i Bergslagen. Det är bra, även om det känns litet nymornat. Engagemanget har varit mindre när diskussionen handlat om decentralisering av verksamhet, solidariskt ansvar för den kommunala ekonomin eller näringspolitiska insatser till stöd för utveckling och nyföretagande i Bergslagen.

Fru talman! Tillgången till billig energi är strategisk för Bergslagen. OVAKO Steel, Rockhammars Bruk, Degerfors Järnverk, IMATRA KILSTA – Bergslagen rymmer många av de mest elintensiva företagen i Sverige. Därför är det strategiskt för människor i Bergslagen att de kan tillförsäkras säker och billig energi i dag men också i morgon. Därför är den markering av att takten i avvecklingen skall styras av möjligheterna att utveckla alternativ och energisparande som görs i propositionen så viktig.

Ola Karlsson och Sten Tolgfors talar mot bättre vetande, förmodligen t.o.m. sitt eget, när de påstår att nedläggningen av Barsebäck 1 äventyrar jobben i Bergslagen. En snabb och påtvingad avveckling av hela kärnkraften – den kärnkraft som representerar halva elmängden – hade gjort det. En successiv avveckling som börjar med ca 5 % av elmängden gör det inte.

Ola och Sten vet lika väl som jag att vi arbetar på en öppen nordisk elmarknad och att priserna inte sätts efter marginalkostnader utan i konkurrens mellan aktörer i vårt land och i Norden. De vet också att bostadssektorn omfattar över hälften av elanvändningen. Det finns en potential för både energisparande och omställning i bostadssektorn, och i den mindre elintensiva industrin.

De borde också ha märkt det engagemang för omställning och förändring som finns bland många svenska hushåll. De kan knappast vara ove-

*En uthållig
energiförsörjning*

tande om engagemang och intresse för solvärme, vindkraft och alternativ energi. Förhoppningsvis har de t.o.m. blivit så intresserade att de sett vad som börjat hända som resultat av satsningarna på teknikutveckling. T.o.m. så enkla förändringar som armaturutveckling kan på sikt rätt utvecklad motsvara nästan ett av de minsta kärnkraftverken.

Det beslut vi fattar i dag kan vi fatta utan att äventyra jobben i den el-intensiva industrin. En total avveckling av hela kärnkraften är en mycket stor fråga. Det måste föregås av utvecklingsarbete och omfattande förändringar. Vi kan välja att göra som strutsen och stoppa huvudet i sanden och låtsas som ingenting. Det är Moderaternas väg. Vi kan också välja att ta aktivt ansvar för en avveckling som sker successivt och i takt med att energisparande, omställning i borsektorn, industriell utveckling och forskning sker. Det är den väg som valts i energiöverenskommelsen.

I detta anförande instämde Maud Björnemalm, Hans Karlsson, Nils-Göran Holmqvist och Helena Frisk (alla s).

Anf. 154 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det Inger Lundberg säger påminner om en historia. Läger man ned en groda i kokande vatten dör den direkt. Men om man lägger ned den i kallt vatten och sakta kokar upp vattnet märker den inte faran förrän det är för sent.

Här får vi höra att nedläggningen av Barsebäck 1 minsann inte hotar jobben. Det är ingen fara. Men vill Socialdemokraterna stanna där? Vad hände plötsligt med Barsebäck 2? Är den glömd? Vad hände med kongressbeslutet om att fortsätta med avvecklingen i jämn takt? Jag har försökt att få besked om detta hela dagen. Att Centern vill avveckla hela kärnkraften är väl känt. Men vad vill Socialdemokraterna? Inger Lundberg kan ge ett välkommet besked på den punkten.

Sedan var det den gamla vanliga visan och skräckpropagandan. Om inte politiker nu ägnar sig åt kapitalförstöring, förtidsavvecklar och lägger ned ett väl fungerande kärnkraftverk flera decennier i förtid hamnar Sverige plötsligt i en energikris. Det är ett fullständigt vansinnigt resonemang.

Det vore direkt tjänstefel av de svenska kraftbolagens företagsledningar om de inte planerade för och investerade i ersättningskraft i god tid innan de nuvarande reaktorerna måste tas ur drift. Den typen av beslut fattar näringslivet dagligen utan Inger Lundbergs eller Anders Sundströms råd.

Vilket är då nästa steg? Vilka andra sektorer är så viktiga att politiker måste in och styra dem? Är matproduktionen en sådan sektor? Det är basalt för människors överlevnad att vi har en matproduktion och att bönderna investerar i nya maskiner. Vad händer med utvecklingen av nya mediciner, som Astra ägnar sig åt? Är det Inger Lundbergs uppfattning att vi skall gå in och styra även där? Självfallet är detta vanliga produktionsanläggningar som företagen själva bäst fattar beslut om, när de börjar bli uttjänta och när företagen kan fortsätta att investera i dem.

Anf. 155 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Det beslut vi fattar i dag innebär en avveckling av Barsebäck 1. Det slutliga beslutet om hanteringen av Barsebäck 2 fattas i anslutning till en analys av hur försörjningen av den elintensiva industrin skall klaras.

Det finns mycket som talar för att vi kommer att klara av beslutet om Barsebäck 2. Men vi fattar inte beslutet i dag. Vi fattar det inte därför att vi inte som Moderaterna vill se lättvindigt på framtiden.

Sten Tolgfors säger att vi inte behöver ta något ansvar för energiutvecklingen. Ändå vet Sten Tolgfors att kärnkraften inte är något enkelt energislag. Det finns mycket allvarliga risker förborgade i den. Hur stora de är och hur allvarliga de är för Sverige kan vi ha olika uppfattningar om. Men vi borde vara eniga om, Sten Tolgfors, att det finns en mycket allvarlig risk när det gäller kärnkraftsutvecklingen.

Det är inte bara vi som står här i kammaren som säger det. Det säger också många aktörer ute på marknaden. Ett av skälen till den oro man kan finna på många marknader i världen i dag är osäkerhet om hur kärnkraften kommer att utvecklas säkerhetsmässigt på lång sikt.

Anf. 156 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Javisst! Men den oron är främst riktad mot de kärnkraftverk som finns i Östeuropa och knappast de svenska kärnkraftverken. Titta på opinionsmätningar om hur människor ser på den svenska kärnkraften, Inger Lundberg! Då ser ni att ni har en folkmajoritet och en mycket stor del av den egna rörelsen emot er.

Fru talman! Vi får uppenbarligen inget besked om vad Socialdemokraterna vill. Skall vi avveckla rubbet, eller skall vi inte göra det? Nu andas man tveksamhet redan om Barsebäck 2 i den här debatten. Nu handlar det plötsligt bara om 1:an, och resten kan vi glömma. Så är det inte alls! Här anger man inriktningen av ett energisystem, och man skapar långsiktig osäkerhet genom att inte tala klarspråk.

Redan det faktum, fru talman, att investeringar i existerande teknik för alternativ elproduktion tar tid att planera och genomföra talar emot regeringens hela tidsplan för Barsebäcksavvecklingen. Tillståndsprövning, projektering och byggtid för en ny anläggning kanske tar 4–6 år. Det gör det nästintill omöjligt att klara tillräcklig nyproduktion till den 1 juli år 2001, dvs. villkoret för att stänga Barsebäck 2.

Alternativet till det korta perspektivet, alldeles oavsett de vackra orden, är import av dansk kolkraft eller rysk kraft från kärnkraftverk. Vi skapar en marknad och avsättning för deras el från reaktorer som har en helt annan säkerhetsstandard än vad vi någonsin skulle acceptera, och förlänger därmed faran i Sveriges närområde.

Någon måste betala avvecklingen, Inger Lundberg. Om ni skall hjälpa den elintensiva industrin genom att förändra skatterna lämpas bara bördan över på hushållen. Vad kommer kärnkraftsavvecklingen att kosta för hushållen? Hur många jobb kan Inger Lundberg acceptera att detta kostar Bergslagen? Där tror ingen på Inger Lundbergs tomma löften.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*en uthållig
energiförsörjning*

Anf. 157 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller inställningen till avvecklingen av kärnkraften i det långa perspektivet har Socialdemokraterna samma uppfattning som Moderaterna: Rubbet skall avvecklas. Moderata samlingspartiet anser också att de 12 kärnkraftsaggregaten skall avvecklas.

Det som skiljer Socialdemokraterna och Moderata samlingspartiet åt är att Socialdemokraterna vill avveckla kärnkraften i takt med att vi kan klara energiförsörjningen och därigenom inte ta en risk på lång sikt, som Moderaterna gör. Vi tar inte slutlig ställning till Barsebäck 2 i dag, även om inställningen är inriktning på år 2001.

De erfarenheter vi får av dagens beslut och den intensiva prövning och utveckling som kommer att ske under den här perioden kommer att vara avgörande för det beslutet.

Anf. 158 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Med den politik som nu fastläggs kommer turen förr eller senare till Forsmark, som ligger i norra Uppland. Där finns tre aggregat. De tre aggregaten är förnämligt konstruerade, förnämligt fungerande och har en mycket central roll för försörjningen i landet. Vi kan också säga att de har en mycket central roll mer eller mindre direkt för de stora industrier som finns i Uppland: Hallstavik, Gimo-Sandvik, Skutskär och flera andra större industrier. De har naturligtvis en central betydelse för Östhammars kommuns ekonomi.

Det är särskilt intressant att notera att just från denna kommun, denna del av Uppland, kommer Barbro Anderson, som här i dag har talat för utskottet när det gäller den politik som man nu är på väg att fastlägga. Jag tror inte att hon representerar jobbarna på Sandvik, inte heller jobbarna på Hallstavik och inte heller jobbarna på Skutskär. Hon representerar inte näringslivet. Hon representerar knappast några andra än de få centerpartister och andra som finns kvar där uppe. Jag vill hävda att Barbro Andersson – som jag har mycket stor respekt för – måste ha ett väldigt svårt uppdrag för närvarande att tala för detta.

Vi har i dag en väldigt viktig debatt här i kammaren – en ödesdebatt. Jag är säker på att många socialdemokratiska kolleger här i riksdagen känner att detta är en svår debatt också inne i sina egna samveten. Jag undrar egentligen hur en fri omröstning, om det skulle vara en sådan, skulle sluta.

I detta anförande instämde Lennart Hedquist (m).

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.02 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Beslut

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

196 för utskottet

73 för res. 1

13 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 c, 2 fp, 17 v, 11 mp, 11 kd

För res. 1: 1 s, 70 m, 2 fp

Avstod: 13 fp

Frånvarande: 29 s, 10 m, 3 c, 9 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Berndt Ekholm (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 2 (riktlinjer för energipolitiken)

1. utskottet
2. res. 3 (fp)
3. res. 4 (mp)
4. res. 5 (kd)

Förberedande votering 1:

10 för res. 4

11 för res. 5

265 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Bodil Francke Ohlsson (mp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Förberedande votering 2:

18 för res. 3

11 för res. 5

257 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

173 för utskottet

17 för res. 3

93 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 24 c, 17 v

För res. 3: 17 fp

Avstod: 2 s, 69 m, 11 mp, 11 kd

Frånvarande: 27 s, 11 m, 3 c, 9 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Ann-Kristine Johansson (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markrats ha avstått från att rösta.

Mom. 7 (kärntekniklagen)

1. utskottet

2. res. 12 (m, fp, kd)

Votering:

188 för utskottet

97 för res. 12

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 24 c, 1 fp, 17 v, 11 mp

För res. 12: 70 m, 16 fp, 11 kd

Frånvarande: 26 s, 10 m, 3 c, 9 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 9 (investeringsbidrag till åtgärder för att minska elanvändningen)

1. utskottet

2. res. 15 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 11 (investeringar i vindkraftverk)

1. utskottet

2. res. 18 (mp)

Votering:

190 för utskottet

11 för res. 18

84 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 24 c, 14 fp, 17 v

För res. 18: 11 mp

Avstod: 1 s, 69 m, 3 fp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 11 m, 3 c, 9 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 15 (stöd till solvärmeanläggningar)

1. utskottet

2. res. 24 (mp)

Votering:

186 för utskottet

11 för res. 24

88 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 23 c, 16 fp, 17 v

För res. 24: 11 mp

Avstod: 6 s, 69 m, 2 fp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 11 m, 4 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 19 (kommunal energirådgivning)

1. utskottet

2. res. 28 (mp)

Votering:

206 för utskottet

11 för res. 28

70 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 24 c, 18 fp, 17 v, 11 kd

För res. 28: 11 mp

Avstod: 70 m

Frånvarande: 25 s, 10 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 21 (utveckling av teknik för framtidens energisystem)

1. utskottet

2. res. 30 (mp)

Votering:

194 för utskottet

11 för res. 30

78 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 24 c, 18 fp, 17 v

För res. 30: 11 mp

Avstod: 68 m, 10 kd

Frånvarande: 26 s, 12 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 5 kd

Mom. 24 (internationellt samarbete i klimatfrågor)

1. utskottet

2. res. 36 (mp)

Votering:

180 för utskottet

12 för res. 36

92 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 24 c, 3 fp, 17 v

För res. 36: 1 fp, 11 mp

Avstod: 69 m, 12 fp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 11 m, 3 c, 10 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 juni

SfU12 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration

Mom. 1 (principer för en allmän försäkring vid sjukdom och rehabilitering)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c)

4. res. 3 (fp)

5. res. 4 (v)

6. res. 5 (mp)

Förberedande votering 1:

18 för res. 4

11 för res. 5

257 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

18 för res. 3

17 för res. 4

252 avstod

62 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

26 för res. 2

18 för res. 3

243 avstod

62 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 4:

68 för res. 1

25 för res. 2

193 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

136 för utskottet

70 för res. 1

81 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s

För res. 1: 70 m

Avstod: 24 c, 18 fp, 17 v, 11 mp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 10 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Prot. 1996/97:117

10 juni

Mom. 3 (sjuklöneperiodens längd)

1. utskottet

2. res. 10 (m, fp, v, mp, kd)

Votering:

157 för utskottet

126 för res. 10

2 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 21 c

För res. 10: 70 m, 17 fp, 17 v, 11 mp, 11 kd

Avstod: 2 c

Frånvarande: 25 s, 10 m, 4 c, 9 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Kerstin Warnerbring (c) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 13 (inriktningen av samverkan inom rehabiliteringsområdet)

1. utskottet

2. res. 18 (m, fp, kd)

3. res. 19 (v)

4. res. 20 (mp)

Förberedande votering 1:

Kammaren biträdde res. 19 med acklamation.

Förberedande votering 2:

96 för res. 18

19 för res. 19

171 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 18.

Huvudvotering:

159 för utskottet

99 för res. 18

29 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 24 c

För res. 18: 70 m, 18 fp, 11 kd

Avstod: 1 s, 17 v, 11 mp

Frånvarande: 25 s, 10 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 14 (kvinnors och mäns rehabilitering)

1. utskottet

2. res. 21 (m, v, mp)

Votering:

176 för utskottet

106 för res. 21

1 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 24 c, 5 fp, 11 kd

För res. 21: 70 m, 9 fp, 16 v, 11 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 25 s, 10 m, 3 c, 12 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 18 (arbetsskadeförsäkringen)

1. utskottet

2. res. 27 (v)

Votering:

171 för utskottet

17 för res. 27

99 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 24 c, 11 mp

För res. 27: 17 v

Avstod: 70 m, 18 fp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 10 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 21 (förtidspension och arvode för politiska uppdrag)

1. utskottet

2. res. 30 (v, mp, kd)

Votering:

247 för utskottet

39 för res. 30

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 70 m, 23 c, 18 fp

För res. 30: 17 v, 11 mp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 10 m, 4 c, 8 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU27 Ändringar i kreditupplysningslagen (förnyad behandling)

Mom. 3 (tillstånds- och tillsynsmyndighet)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

257 för utskottet

26 för res. 1

2 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 68 m, 15 fp, 16 v, 11 mp, 11 kd

För res. 1: 2 m, 24 c

Avstod: 2 fp

Frånvarande: 25 s, 10 m, 3 c, 9 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 4 (uppgifter om betalningsförsummelser och kreditmissbruk i kreditupplysningar)

1. utskottet

2. res. 2 (m, c, mp, kd)

Votering:

161 för utskottet

123 för res. 2

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 8 fp, 17 v, 1 mp

För res. 2: 70 m, 24 c, 8 fp, 10 mp, 11 kd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 26 s, 10 m, 3 c, 9 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att skatteutskottets betänkanden SkU23 och SkU24 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Prot. 1996/97:117

10 juni

6 § Ett nytt system för skattebetalningar, m.m.

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU23

Ett nytt system för skattebetalningar, m.m. (prop. 1996/97:100, 1996/97:107 delvis, 1996/97:116 och 1996/97:117)

Anf. 159 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Det här kunde ha blivit något riktigt bra och ett viktigt steg på vägen för att underlätta för företagen att sköta sin redovisning och betalning av skatter och avgifter. Kommer det att bli så?

Dagens debatt ger oss tillfälle att diskutera förutsättningarna för företagande här i landet. Det har skett tidigare, och många gånger har det hörts från denna talarstol hur viktigt det är med ett bra företagsklimat. Likväl är det så, att när det kommer till votering trycker socialdemokraterna på den knapp som heter ”myndigheternas intresse främst”. Jag är rädd för att det blir så också i dag.

Under riksmötet har många beslut fattats i skatteutskottet och senare i kammaren. I varierande grad har detta påverkat näringslivet. Sammantaget har majoriteten i kammaren visat att den inte är beredd att skapa förutsättningar för ett positivt företagsklimat. Jag tänker t.ex. på den förlängda sjuklöneperioden, den nya förmögenhetsbeskattningen, den ändrade skatteregisterlagen, höjda produktionsskatter på el, minskad avsättning till periodiseringsfond, halverat representationsavdrag, det ofullgångna förslaget om ändrad dubbelbeskattning m.m.

Skattekontot omfattar visserligen alla, både fysiska och juridiska personer. Men i dag tänker jag diskutera det främst utifrån de punkter som berör företagandet.

Jag hör till dem som har varit positiv till tankarna på skattekonton, och jag är det fortfarande under förutsättning att de kan förenkla och samordna betalningen av skatter och avgifter. Det är emellertid beklagligt att regeringen nu har lagt fram en proposition som på så många punkter innehåller förslag som inte leder till bättre förutsättningar för företagandet i landet.

Ett bra företagsklimat skall bestå av materiella regler som fungerar och som uppmuntrar människor att våga satsa. Lika viktigt är emellertid andan i de förslag som läggs fram. Man måste ställa sig frågan om förslaget präglas av myndighetsperspektiv eller företagsperspektiv.

Jag konstaterar att majoriteten bakom detta betänkande har låtit myndighetsperspektivet gå före. Ett exempel på detta leder till min första invändning. Det gäller förfallodagen.

Regeringen väljer att ändra innebörden av förfallodagen för betalning av skatter och avgifter. Betalningen skall anses fullgjord i och med att den bokförts på skattemyndighetens konto. Betalningen sker därmed på avsändarens risk. Det uppstår en oklarhet. Företagaren, eller den som sköter inbetalning av företagets skatter, kommer inte att kunna veta exakt vilken dag som är sista dag för betalning.

Den direkta ekonomiska konsekvensen för staten är ringa i förhållande till om man hade sagt att t.ex. den 12:e skulle gälla som sista dag. Ett kvitto från banken eller posten, senast den dagen, och företaget hade inte behövt att riskera några avgifter.

*ett nytt system för
skatteinbetalningar,
m.m.*

Konsekvensen för företaget blir nu i stället att man riskerar sanktioner för något som man själv fullt ut inte kan kontrollera. Trots att ett flertal remissinstanser yttrat sig mycket kritiskt väljer alltså regeringen att inte lyssna på denna kritik.

Det är vidare förvånande att regeringen inte tagit större hänsyn till den debatt som fördes i anslutning till att de nya momsreglerna infördes för drygt ett år sedan. Det hade varit betydligt enklare och rakare med ett system där alla företag fick redovisa och betala moms, skatter och avgifter vid ett och samma tillfälle, oavsett storlek på företaget – självfallet med beaktande av att tidpunkten sätts så, att rimlig tid ges för företagen att redovisa och betala.

Fru talman! För mig är det mycket viktigt att skatter är synliga. Enskilda medborgare och företag skall ha möjlighet att se vilka skatter eller avgifter han eller hon betalar. De saldobesked som skattemyndigheterna kommer att skicka ut till företagen med anledning av det nya förslaget kommer inte att vara specificerade på den punkten. Företagets egna bokföringsunderlag blir den grund på vilken var och en får stå för att kunna följa betalningsströmmarna. Problem riskerar att uppstå framför allt i samband med underskott. Då blir det trassligt.

Självfallet skall man alltid sträva efter att driva en verksamhet på ett sådant sätt att alla skatter kan betalas. Företagande är emellertid förenat med risker, och det händer att en kund inte betalar en faktura i tid eller möjligen inte alls. Det kan leda till underskott på skattekontot. Ett enstaka underskott av det här slaget får den effekten att likafördelningsmetoden tillämpas och att underskottet smetas ut på samtliga skatter, även om orsaken kan vara utebliven moms från en kund. I dagens läge påverkar detta inte situationen avseende skatter och avgifter utan endast momsdelen. I framtiden kan det innebära svårigheter, vilkas konsekvenser regeringen sannolikt har underskattat. Det gäller inte minst företagarens möjligheter att betala egenavgifter som fullt ut motsvarar de inkomster som han har uppburit.

Fru talman! Jag har vidare inte blivit övertygad om att detta lagförslag gör det möjligt för ett företag att på ett snabbt och enkelt sätt få återbetalt en eventuellt överskjutande ingående mervärdesskatt. Kopplingen till andra skatter och avgifter försvårar sådana utbetalningar. Ett företag som har gjort en större investering riskerar att behöva ligga ute med stora belopp längre än nödvändigt.

På en mycket viktig punkt medför regeringens förslag en närmast sensationell nyordning. Det gäller betalningsansvaret för företagens egna skatter. Remissinstanserna var mycket kritiska till att företagens ställföreträdare skulle ikläda sig betalningsansvar på de nya villkor som anges i lagen. Detta är, enligt min mening, det tydligaste exemplet i hela förslaget på att myndighetsperspektivet fått gå före företagsperspektivet. Detta genomförs utan någon genomgripande diskussion om ansvarsgenombrott. Frågan är: Vilken signal tror Socialdemokraterna och Centern att sådana här idéer sänder ut bland dem som vill starta och driva företag?

För mig ger det signalen att en person skall vara mycket försiktig med att starta företag, och har man likväl gjort det så skall man veta att storebror staten är den som har övertaget. Blir företagsklimatet bättre eller sämre av detta? För den insiktsfulle är nog svaret givet.

Ett annat inslag i ett ogynnsamt företagsklimat är skattetilläggen. Särskilt när det gäller periodiseringsfel framstår denna sanktion som helt orimlig. Även Riksskatteverket tycker att nuvarande ordning är väl kraftfull och vill sänka storleken på tillägget. Vi moderater har lagt fram förslag om att slopa det helt.

En sanktion av detta slag är orimlig, dels för att ett myndighetsbeslut i vissa fall kan leda till ekonomiska konsekvenser som överstiger de som en domstol kan döma ut i form av dagsböter, dels för att de nuvarande reglerna när det gäller momsen faktiskt inte är helt tydliga. En företagare kan inte alltid med säkerhet veta i vilken period en faktura skall bokföras, eftersom skattelagstiftningen och god bokföringssed kan ge upphov till olika tolkningar i vissa lägen. Mot den bakgrunden är skattetilläggen otillständiga.

Betänkandet innehåller även förslag till ändrade revisionsregler. Precis som vi skrivit i vår motion är det olyckligt att regeringen väljer att gå ifrån den rättssäkerhetsreform som trädde i kraft den 1 juli 1994. Den utredning som låg till grund för förändringarna var i allt väsentlig enig. Den hade således kunnat utgöra grunden för en hållbar lagstiftning.

Förslag om tredjemanskontroll genom revision finns nu med. Man vill ge skattemyndigheten befogenhet att inte underrätta om vilken person eller vilken rättshandling som avses när man vidtar någon åtgärd. Det leder till en rättsosäkerhet som inte är acceptabel. Vid integritetskränkande myndighetsutövning skall åtgärden stå i proportion till ändamålet. Den enskilde måste få veta vad som söks och varför. Finns det speciella skäl att avstå från att meddela detta, skall det finnas ett domstolsbeslut i botten.

Även åtgärden att införa revision av löpande räkenskapsår står i strid mot behovs- och proportionalitetsprincipen. Det är inte rimligt att myndigheterna skall kunna kontrollera bokföring och annat som inte har samband med de slutliga ställningstaganden som den skattskyldige har gjort i samband med att en deklaration har lämnats in.

I denna omfattande proportion och det omfattande betänkandet från utskottet finns det naturligtvis utrymme för en rad kritiska synpunkter. Av tidsskäl nöjer jag mig med att nu ta upp ett ytterligare förhållande. Det gäller möjligheten att få F-skattsedel för dem som vill starta företag.

För egen del är jag av den uppfattningen att en generös tillämpning skall gälla. Det är bättre att fler får chansen att starta företag än att folk stoppas i sina ambitioner. Från ett flertal håll kommer signaler om att myndigheterna har varit mycket restriktiva i sin tolkning och till följd av detta nekat folk att få F-skattsedel. I praktiken betyder det svårigheter att starta företag. Skulle något företag missbruka F-skattsedeln, går det ju alltid att återkalla den i efterhand. Det är bättre att det startas ett företag för mycket än ett för litet i det här landet.

Sammanfattningsvis tycker jag naturligtvis att riksdagen bör bifalla samtliga moderata reservationer och be regeringen att återkomma med ett nytt och bättre förslag till skattekonto, som tar hänsyn till de invändningar som jag här har redovisat. Det borde finnas förutsättningar för detta.

För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall endast till reservation 1 under mom. 1.

Fru talman! Vi i Folkpartiet sätter kampen för de nya jobben allra främst. Arbetslösheten måste bekämpas, och det måste göras med nya jobb, inte genom avveckling av arbetskraft. Nya jobb kräver fler företag, fler företagare och företag som vågar expandera. Därför måste företagsklimatet förbättras och det som kan förenklas göras enklare. Vi har t.ex. lagt fram förslag om att förenkla företagsdeklarationer, införa service-checkar och en rad andra förenklingar.

Självfallet var idén och ambitionen med förslaget till skattekonto bra, men det blev fel ändå. Vi från Folkpartiets sida är givetvis positiva till att man effektiviserar systemet med redovisning och betalning av skatter och avgifter. Men förslaget ger inte den överblick som är nödvändig i ett rättssamhälle. Vi yrkar avslag på propositionen och vill att regeringen skall komma tillbaka med ett nytt förslag, som kan tillgodose de berättigade krav på utformning som kan ställas. Systemet måste vara överskådligt och begripligt för användarna. Det här systemet är i alldeles för stor utsträckning utformat för att förenkla för myndigheterna, och det är givetvis bra. Men det sker på företagarens bekostnad, och det är det som är dåligt. Vi vill att regeringen kommer tillbaka med ett nytt förslag.

Carl Fredrik Graf har just tagit upp de flesta av de tunga argumenten. Majoriteten har hittills inte tagit någon hänsyn till dem. Men jag tänker ändå sammanfatta våra invändningar ungefär så här:

Med det här förslaget blir det omöjligt att definiera vilka skatter som har betalats, eftersom saldot på kontot hanteras som en klumpsumma, och eventuella differenser smetas ut. Om systemet införs blir det svårt att ta reda på vari ett underskott består. Det leder lätt till att de olika skatterna blir anonyma. Ändå är de ju helt olika och beräknas på olika sätt. Man vet inte om det är preliminärskatt, slutskatt, mervärdesskatt, arbetsgivaravgift, förseningsavgift eller vad det nu är som inte har kommit fram och vad som inte har debiterats rätt.

Att skattemyndigheten inte kommer att särskilja vad som har betalats till fullo och vad som inte har betalats in är inte alls tillfredsställande. Blir det en tvist ligger man givetvis risigare till om man redan har betalat in skatten än om man inte har gjort det. Därför måste företagaren själv kunna avgöra vilken skatt man vill betala och vad man vill avvakta med. Man måste också kunna se om en skatteinbetalning visar underskott, så att man kan rätta till det om man själv har gjort fel.

Som grundidé är det helt horribelt att de olika skatterna inte specificeras och debiteras för sig. Om man t.ex. målar huset vill man ju gärna ha en specifikation på fakturan från den firma som har gjort arbetet och inte bara en klumpsumma på en papperslapp. T.o.m. i vanliga snabbköp får man en ordentlig specifikation på sina kvitton t.o.m. på äppelsorten eller fetthalten på mjölken som man har köpt. Har någonting blivit felstämplat kan man anmärka på det och inte bara på slutsumman.

Vi tycker att skattemyndigheterna borde kunna få som regel att ha minst samma nivå på servicen till kunderna som Konsum och ICA har. Det är en fråga om rättssäkerhet – en företagare måste kunna ha koll på vilka skatter hon betalar. Det är ett anständighetskrav.

Förslaget innebär också att inbetalningstidpunkten blir det datum då skatten har kommit fram till statens konto, inte när man själv gör inbetalningen. Det betyder att man inte kommer att veta när inbetalningen skall

göras för att pengarna skall komma fram i rätt tid. Inte heller kommer man att veta när man kan få restavgifter. Det kan t.o.m. vara olika beroende på var i landet man bor osv. Det är också orimligt. Vi anser dessutom att inbetalningsdag för moms måste senareläggas för alla företag.

Diskret inbakat i förslaget om skattekonto finns det också ett förslag om utökat personligt skatteansvar för företrädare för aktiebolag. En av fördelarna med aktiebolagsformen är att man kan hålla den personliga ekonomin skild från företagets. Redan i dag vet vi att företrädare för ett aktiebolag kan bli personligt ansvariga för moms, arbetsgivareavgifter och A-skatt som är innehållen men som man inte har betalat in. Men nu utvidgas det till att gälla alla skatter, och det blir en annorlunda typ av formulering. Detta ger staten en ytterligare förbättrad ställning gentemot andra fordringsägare. I förlängningen kan detta givetvis minska människors vilja, som vi så väl behöver i dag, att ta risker och expandera.

Fru talman! Det som jag nu har tagit upp och en rad andra invändningar gör att vi yrkar avslag på propositionen. Vi vill att regeringen skall komma tillbaka med ett förslag med samma grundidéer men utformat för att garantera rättssäkerhet, likformighet och enkelhet.

I detta sammanhang vill även jag ta upp frågan om F-skattsedel. Tyvärr finns det alldeles för många exempel på människor vilkas idéer stupar redan här. Det finns alldeles för många exempel på hur skattemyndigheter har satt käppar i hjulen för många driftiga entreprenörer. Vart och ett av dem är ett stort misslyckande för ett land som skulle behöva en våg av nyföretagande.

Tyvärr har det visat sig att kriterierna för avslag på en ansökan om F-skattsedel sammanfaller ganska väl med kännetecknen för en nybliven tjänsteföretagare. För att få en F-skattsedel enligt dagens praxis skall man:

- inte tidigare ha varit anställd hos uppdragsgivaren,
- inte använda uppdragsgivarens utrustning,
- inte ha kunder som anlitar företagets tjänster under långa perioder,
- inte bedriva verksamhet av "allmän karaktär" och
- inte ha en låg ekonomisk risk.

Ändå är det precis så här som många tjänsteföretagare försöker börja, t.ex. genom att sälja till gamla kontakter. Det är också på det sättet som många kvinnor börjar, vilka vill starta eget och bedriva en verksamhet inom någon sektor där man tidigare har varit anställd.

Självfallet vill många hålla igen på kostnader. De kan inte ta stora ekonomiska risker, särskilt inte de många nyföretagare och tjänsteföretagare som kanske har en period av arbetslöshet bakom sig och inte precis har kunnat lägga pengar på hög. Därför tycker vi i Folkpartiet att man borde vända på steken och låta folk själva avgöra om det är näringsverksamhet de bedriver och om de vill ha sin F-skattsedel. Vi måste ha tilltro till människors förmåga att avgöra om de vill ta risker och hur stora risker de kan ta, om de vill avstå en viss möjlighet till trygghet i en anställning till förmån för frihet och ansvar i ett företag. Kanske vill de t.o.m. själva avgöra om de vill ha en krass möjlighet till försörjning som inte står till buds på annat sätt.

När vi säger att det skall vara lättare att få F-skattsedel enligt de nämnda kriterierna avser vi inte personer som är kända för att ha misskött sina betalningar eller som tidigare inte har betalat skatt. Men det är ju inte

på dessa grunder som man hindrar en förfärlig massa människor, utan man hindrar dem på grunder som är helt irrelevanta.

Trots alltfler larmrapporter – och jag är övertygad om att ingen av oss trodde att det skulle bli så här – föreslår regeringen bara att säsongsföretag skall kunna få betala F-skatt. Vid en diskussion som jag hade med skatteministern bara häromdagen, verkade han helt främmande för att det skulle finnas ett problem över huvud taget.

Vi måste skapa ett företagsklimat som bejakar människor när de vill sätta i gång och förverkliga en idé. Om vi vill att Sverige skall få en våg av nyföretagande, kan vi inte stoppa affärsidéer, driftiga människor och verksamheter i förväg genom att myndigheterna så att säga överprövar affärsidén som sådan.

Fru talman! Mot bakgrund av vad jag har sagt här står jag givetvis bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservationerna 1 och 7.

Anf. 161 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! På det hela taget tycker jag faktiskt att det här betänkandet är ganska bra. Men även solen har ju fläckar, och också i det här betänkandet finns det en del saker som man skulle kunna önska att de var bättre. Företagen och alla instanser inom näringslivet har väl egentligen varit positiva till grundtanken om en lag om skattekonto.

De reservanter som vill avslå hela propositionen, är väldigt rädda för förändring. De är inte heller beredda att analysera vad det här kommer att innebära – även de här små negativa delarna. Man går fram med slättermaskinen och hyvlar allting längs fotknölnarna. Detta gör man trots att man egentligen i teorin, i grunden, är positiv till tanken på skattekonto. Då kan man fråga sig: Hur kommer det sig att man driver frågan på detta sätt? Hur kommer det sig att man inte väljer att vara med och ta en saksdiskussion på ett annat sätt? Jag tror att man på ett väldigt tidigt stadium föll för kritiken från Företagarnas riksorganisation. Det är, om man tittar på remissinstanserna, i stort sett den enda organisationen som har yrkat avslag på det här. De andra har haft synpunkter på detaljer – och i vissa fall kanske litet mer än så – precis som jag.

Jag skall börja med att ta upp något som jag läste på s. 398 i propositionen. Det illustrerar problemen med den terminologi som vi använder oss av inom skatteområdet. Det är ganska intressant. Här har vi diskuterat brytpunkter och skiktgränser, men jag tror inte ens att alla i skatteutskottet förstår skillnaden mellan brytpunkt och skiktgräns. Åtminstone har jag här i kammaren vid ett antal tillfällen hört att man har anfört olika belopp – och felaktiga belopp – när man har diskuterat hur mycket människor får tjäna innan den statliga taxeringen slår till. Då är det intressant att se i propositionen (1996/97:100) att också regeringen, eller åtminstone de som har skrivit propositionen, blandar ihop begreppen.

Då kan jag förlåta den lärare som jag faktiskt hade en diskussion med ganska tidigt i våras. Då kom min dotter hem och sade: Jag fick fel när jag skrev att man kunde tjäna 231 700 kr. Läraren säger att det är 209 100 kr. Det är precis vad man tror i propositionen också. Det går alltså att tjäna 231 700 kr innan den statliga skatten slår till. Man blandar ihop begreppet brytpunkt, som inte längre existerar, med begreppet skikt-

Prot. 1996/97:117

10 juni

*ett nytt system för
skatteinbetalningar,
m.m.*

gräns – som ju är samma sak som den inkomst man har minus egenavgifter och grundavdrag.

Det här är i och för sig ganska intressant. Det ger kanske en relief åt den terminologi som vi använder oss av. Vi kanske skall vara litet stringentare, litet klarare, när vi diskuterar skattefrågor i framtiden. Jag menar att den lärare som tog fel här naturligtvis är förlåten när regeringens egna tjänstemän släpper igenom detta i en proposition.

Jag sade att även solen har fläckar. Det här är ju en väldigt bra proposition. Den är på det hela taget väldigt välskriven. Den skulle faktiskt kunna fungera litet grand som en lärobok om hur uppbördssystemet har fungerat och om hur det kommer att fungera. Men det finns vissa saker som jag skulle vilja rätta till. Det gäller bl.a. det som vi skriver om i en motion, alltså att man inför en betalningsfrist på 90 dagar för kvarskatterna. De som då har oturen att hamna i slutet av taxeringen, det gäller i första hand den förenklade deklarationen, får sina beslut daterade sista datumet, den 31 augusti. Då har de 90 dagars betalningsfrist för att betala kvarskatten. Det innebär att den skall betalas ungefär den 1 december. Var och en kan se att det inte är världens mest intelligenta tidpunkt att lägga en kvarskattebetalning för en barnfamilj på.

Till yttermera visso säger man att arbetsgivarens medverkan vid inbetalning av kvarskatten skall tas bort. Man lägger helt på den skattskyldige själv att se till att betala. Det skall då ske runt slutet av november och början av december. Vi tycker inte att det är den mest intelligenta lösningen på det här problemet. Vi skulle naturligtvis vilja ha kvar det här in på nyåret. Framför allt vill vi att arbetsgivarens medverkan när det gäller kvarskatten skall vara kvar.

Vi vet att det här kommer att innebära att kronofogden kommer att få ytterligare arbetsuppgifter. Med tanke på de nedskärningar som man håller på med där, vet jag inte om det egentligen är den typen av arbetsuppgifter som skall prioriteras, eller om vi skall lämna den här typen av arbetsuppgifter åt kronofogden.

Man kommer också att kräva synnerliga skäl för anstånd med betalning av skatten. Synnerliga skäl är en väldigt hård skrivning. Vi menar att särskilda skäl borde vara tillräckligt för att få anstånd med att betala sina skatter och avgifter. Det kan ju vara så att man hamnar i ekonomiskt trångmål. Man kan hamna i en väldigt svår situation. Men det anses då normalt sett inte vara synnerliga skäl. Däremot skulle det anses vara särskilda skäl. Därför menar vi att det är särskilda skäl som borde vara det intressanta i sammanhanget.

Sedan håller jag med Carl Fredrik Graf och Karin Pilsäter när de diskuterar den nya förfallodagens innebörd. Det är naturligtvis inte riktigt och rätt att förfallodagen skall vara den dag då pengarna kommer myndigheten till handa. Det borde vara så att förfallodagen är den dag som man kan visa kvitto på att betalningen har skett på. Det hade faktiskt varit bättre att tidigare lägga betalningsdatum två tre dagar än att ha den nuvarande ordningen. Det här skapar en osäkerhet som inte är särskilt lycklig i sammanhanget.

När det gäller ställföreträdaransvaret, har jag inget emot den utvidgning som sker. Däremot är det mycket tveksamt, och kanske litet värre än så – det är inte bra – att man tar bort de subjektiva rekvisiten när det gäller ställföreträdaransvaret. Skatteministern har i en fråga här i kamma-

ren sagt att det inte innebär någon förändring. Men varför tar man då bort de subjektiva rekvisiten? Varför genomför man en förändring om det inte skall vara någon förändring? För mig är det litet underligt, och flera remissinstanser på den juridiska sidan har ju också ifrågasatt denna förändring, alltså borttagandet av de subjektiva rekvisiten.

När det gäller skatteavdrag för personer som har inkomster över brytpunkten, menar vi att det skulle finnas en möjlighet för skattemyndigheterna att gå in och automatiskt dra 55 % i stället. Då skulle man ju slippa en del av de kvarskatter som kanske kan komma.

Slutligen vill jag ta upp revisionsreglerna. Vi ställer oss bakom de förändrade reglerna. Det här med oförberedda revisioner är något som måste till. Det här är i första hand en konkurrensfråga. Alla de som sköter sin verksamhet, och som utsätts för en osund konkurrens, måste ju kunna fortsätta sin verksamhet med vetskap om att det *kan* ske revisioner hos dem som sköter sin verksamhet på ett icke-acceptabelt sätt.

Jag skall ta ett exempel. Det fanns ett företag som hade ett antal anställda. Att det företaget fanns fick skattemyndigheten reda på när man granskade löntagarnas deklARATIONER. Löntagarna hade uppgett arbetsgivarens namn i sina deklARATIONER. När skattemyndigheten kontrollerade detta företag fanns det inte med som arbetsgivare. Det var ett tillverkningsföretag, men det betalade inte någon moms. Skattemyndigheten gick till länsrätten och begärde att få göra en revision som man inte skulle informera om i förväg. Länsrätten meddelade företaget avslaget på denna möjlighet samtidigt som skattemyndigheten fick beskedet. Detta innebar att denna möjlighet gick om intet.

Det är på detta sätt som den nuvarande lagstiftningen har fungerat. Tyvärr har man inte kunnat bekämpa den ekonomiska brottsligheten och de företag som bedriver en osund konkurrens med hjälp av svart verksamhet.

Jag står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar bara bifall till reservationerna 5 och 11.

Anf. 162 RONNY KORSBERG (mp):

Fru talman! Det är ett mycket intressant betänkande som vi diskuterar i kväll. Det är ett betänkande som rör ett förslag om ett nytt skattebetalningssystem. Miljöpartiet tycker att förslaget i huvudsak är mycket bra, och vi vet att det har varit efterlängtat länge. Vi tror också att det kan bidra till att förenkla för företag i Sverige. Av det skälet anser väl de flesta att det är ett välkommet förslag.

När vi har diskuterat detta ganska omfattande förslag har vi från Miljöpartiet valt att inte gå in i varenda liten detalj och titta, eftersom man givetvis inte kan förvänta sig att alla detaljer skall falla på plats omedelbart. Vi har i stället valt att försöka se på vilka delar av förslaget som är av mer principiell karaktär och där vi inte delar regeringens uppfattning. Jag tänkte därför koncentrera mitt anförande till dessa delar.

Som har framgått av tidigare talares inlägg finns det naturligtvis en rad detaljförslag där man skulle kunna ha andra åsikter. Det är inte självklart att förslaget som helhet blir bättre bara för att man ändrar en lång rad små detaljer. Det blir kanske bara förändringar men inte nödvändigtvis förbättringar.

De förslag som vi har varit kritiska till är i huvudsak de förslag som rör revisionsreglerna. Vi ser med en viss oro på den attityd, skulle jag vilja säga, som regeringen anlägger när det gäller synen på rätten för staten att revidera företagen och deras verksamhet. Vi menar att det måste finnas en utgångspunkt i förhållandet mellan samhället och företagen som bygger på ett förtroende. Man måste som företagare känna att man är betrodd och inte som jag tror och misstänker att fallet blir med de förslag som nu föreligger, att man i stället känner sig misstänkliggjord.

Det är ganska långtgående principiella förändringar som man föreslår. Bl.a. vill man ge möjlighet för löpande revidering av verksamhet, som alltså ännu inte har förfallit till deklaration eller redovisningsskyldighet. Man vill också ha möjlighet att gå in och revidera hos tredje man i stället för att som nu kunna använda möjligheten att förelägga tredje man att redovisa. Detta vill man också göra helt oanmält, s.k. överraskningsrevisioner. Vi menar att detta sammantaget är en mycket olycklig bild som man ger av revisionsorganet som samhället har för företagarna.

Det är naturligtvis rimligt och riktigt att tänka att de som bedriver näringsverksamhet skall göra rätt för sig. Det är väl alla överens om. Det är också rimligt och rätt att samhället har en möjlighet att kontrollera att företagen verkligen gör rätt för sig. Men gränsen för vilka verktyg och vilka metoder som samhället kan tillgripa för att utöva denna kontroll menar vi från Miljöpartiet att man har överskridit ganska mycket när det gäller vad som kan anses rimligt ur företagarnas synvinkel.

Det är inte så svårt att sätta sig in i hur man som företagare upplever ett sådant förslag. Självfallet kan man inte ställa sig bakom att man i denna utsträckning blir misstänkliggjord så att man när som helst skall kunna utsättas för att skattemyndigheten knacker på dörren och ber att få se alla papper, även sådant som man inte ens har blivit ålagd att redovisa officiellt. Därför har vi yrkat avslag på denna del av förslaget.

Vi har naturligtvis även haft en del andra detaljsynpunkter som kommer till uttryck i en del reservationer, och det är ju reservationer som jag självfallet står bakom, men för tids vinnande nöjer jag mig i dag med att belysa just dessa problem med revisionsreglerna och yrkar bifall till vår reservation 13.

Anf. 163 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Förslaget om skattekonto skulle kunna vara bra om varje skatt redovisades för sig. Men så är inte förslaget utformat. Den föreslagna modellen innebär att inbetalda skatter inte kommer att kunna följas skatt för skatt. Detta gör att det för den skattskyldige blir svårt att se vilka skatter som de facto har betalats, dvs. dragits från kontot. Om det uppkommer skillnad mellan uppgiven inbetald skatt och faktiskt inbetald skatt, dvs. en differens, blir det närmast omöjligt att med det nya systemet reda ut vari felet består. I ett rättssäkerhetsperspektiv är detta en oacceptabel brist som måste rättas till.

Den samordnade uppbörden innebär att den skattskyldige antingen har en skattefordran eller en skatteskuld i förhållande till staten, men skulden kan avse vilken skatt eller avgift som helst.

Det bör erinras om att Riksrevisionsverket, i sitt remissvar på utredningsförslaget, som alternativ kunde tänka sig en samordningsmodell, men där möjligheter fanns att identifiera olika skatter och avgifter även i

betalningsströmmarna eller att kopplingen mellan betalning och redovisningshandling behålls. Riksrevisionsverket tillstyrkte utredningsförslaget under förutsättning att väl fungerande informationssystem med uppgifter om skatte- och avgiftsbetalningar kommer att finnas i god tid innan det nya systemet tas i bruk.

Det är märkligt att banker kan hålla reda på olika konton och fonder i ett och samma kontoutdrag åt sina kunder men att staten inte skulle kunna redovisa olika skatter och avgifter till företagarna. Jag vill därför fråga Socialdemokraterna och Centerpartiet varför staten inte skulle kunna klara av en sådan information.

Med den nu föreslagna modellen anonymiseras skatter och avgifter på ett för medborgaren mycket obehagligt sätt. Inte heller kan en viss betalning destineras till att avse en viss skatt eller avgift. Den som en gång kommit efter med en viss skatt blir sen med alla skatter därefter till dess betalningarna kommit i kapp debiteringarna.

Administrativa hänsyn får aldrig tillåtas väga tyngre än grundläggande rättssäkerhetsaspekter. Kristdemokraterna anser därför att riksdagen bör avslå regeringens förslag och ge regeringen i uppdrag att utreda och lägga fram en alternativ skattekontomodell som uppfyller grundläggande rättssäkerhetsaspekter.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att betalningstidpunkten för inbetalning av moms bör vara densamma för större företag som för mindre företag, dvs. den 12 i andra månaden efter redovisningsperioden.

Om inte denna förändring genomförs kommer företagen att tvingas fortsätta att betala in mervärdesskatt till staten redan innan de har fått betalt av sina kunder. Detta är principiellt fel och medför likviditetsproblem för många företag.

Genom momsredovisningssystemet fungerar företagen som statens uppbördsmän och skall ges rimliga förutsättningar att klara denna uppgift utan att det skall påverka deras möjligheter att klara sin ordinarie verksamhet. Ytterligare ett skäl är vikten av enkla och enhetliga regler.

För företagen har den förtida momsinsbetalningen försvårat möjligheten till nya investeringar samt till utveckling och expansion. Vidare har den hämmat benägenheten att anställa nytt folk. Regeringen talar om ett gott företagsklimat, men vidtar under tiden åtgärder som försämrar företagarklimatet.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att skattemyndigheterna i dag är alltför restriktiva när det gäller möjligheten för en nyföretagare att få en F-skattsedel. Det borde vara ett viktigt led i strävan efter att uppmuntra till nyföretagande att man lätt får tillgång till en F-skattsedel.

Det kan tyckas vara en självklarhet att alla som vill vara företagare skall ha möjlighet till det, om affärsidén är lönsam. Men så är det inte i Sverige i dag. Tvärtom beviljas inte F-skattsedel när myndigheterna inte tror att den person som söker kommer att bedriva näringsverksamhet. För att få en F-skattsedel krävs det i vissa fall, innan företaget startat, att minst fem uppdragsgivare finns, att betydande belopp har investerats och att företagaren har specialistkompetens. Personer utan högre utbildning diskrimineras därför. Vidare får inte tidigare arbetsgivare finnas med bland uppdragsgivarna. En person som inte uppfyller dessa krav är hänvisad till att söka anställning, om den här personen inte har sådan tur att han eller hon bor på en ort där lagen inte tillämpas lika restriktivt.

Som det nu är hindrar bestämmelserna framväxten av nya marknader och nya arbeten. Lagen bör i stället ändras så att alla som vill ha en F-skattsedel får en sådan.

Utskottsmajoriteten har en osedvanligt passiv skrivning när det gäller svårigheten att få en F-skattsedel. I betänkandet sägs det att utskottet förutsätter att "det administrativa krånglet när F-skattsedel saknas blir så litet som möjligt".

Man kan fråga sig på vilken planet utskottsmajoriteten befinner sig. Hur som helst är man långt från verkligheten. Hur kan ni socialdemokrater och centerpartister tala om ett gott företagsklimat när ni inte ens ger människor en rimlig chans till egen inkomst och arbetslivserfarenhet samt till att byta karriär genom att starta ett företag?

Fru talman! En av fördelarna med aktiebolag är möjligheten att hålla sin personliga ekonomi skild från företags. Nu vill regeringen urholka den möjligheten. Företrädare för ett bolag är i normalfallet styrelseledamöter och VD, som direkt eller genom närstående äger aktier i bolaget. Redan i dag kan företrädare för ett aktiebolag personligen bli ansvariga för moms, arbetsgivaravgifter, innehållen men inte betald A-skatt samt vissa punktskatter. Företrädaransvaret gäller om man avsiktligt eller av grov vårdslöshet fortsatt driften av företaget, trots att risken funnits att bolaget inte skulle kunna betala sina skatter.

Regeringen vill nu utvidga det här företrädaransvaret till att omfatta alla skatter och avgifter som ingår i skattekontosystemet, om inte åtgärder vidtagits för en samlad avveckling av bolagets samtliga skulder. Företagaren blir personligen ansvarig för bolagets alla skatter. Det innebär att staten, till skillnad från leverantörer och andra fordringsägare, aldrig skall kunna göra förluster vid en konkurs. Om bolaget inte har betalat, får företagaren själv betala. Det är märkligt att regeringen i propositionen inte för något resonemang om hur detta påverkar företagsklimatet i Sverige. Det är alldeles uppenbart att ett utökat företrädaransvar utarmar aktiebolagsformen och dämpar företagarnas riskvilja. Hur tror utskottsmajoriteten att detta påverkar sysselsättningsläget i Sverige?

Frågan om ansvarsgenombrott i olika sammanhang utreds för närvarande av Aktiebolagskommittén. Det är anmärkningsvärt att regeringen nu föregriper resultatet av Aktiebolagskommitténs arbete med dessa frågor. Vi kristdemokrater avvisar majoritetens förslag till utökat företrädaransvar.

Fru talman! I dag måste skattemyndigheterna förannmäla revision hos ett företag, och för att göra en överraskningskontroll krävs det domstolsbeslut. Det skall myndigheterna slippa redan från den 1 november i år, enligt regeringens förslag. När som helst skall revisorerna kunna gå in på ett företag och göra revision, och även kontrollera årets bokföring – något som i dag är förbjudet. Dessutom skall myndigheterna kunna göra revision hos tredje man, dvs. hos leverantörer eller kunder. Misstanke om brott behöver inte föreligga. Dessa förslag innebär ett nedmonterande av rättssäkerheten i Sverige.

Gällande lagstiftning för skattekontroll trädde i kraft den 1 juli 1994. 1995 års skatteflyktskommitté, som hade till uppgift att se över denna lagstiftning, lade fram sina förslag i betänkandet *Översyn av revisionsreglerna*, SOU 1996:79. Förslagen har fått kraftig kritik. Remisskritiken går bl.a. ut på att lagstiftningen varit i kraft så kort tid att det inte går att

dra säkra slutsatser beträffande problem i tillämpningen av reglerna och att snabba ändringar påverkar stabilitet, tillit och legitimitet hos skattesystemet som sådant. Det underlag som kommittén haft att grunda sina förslag på har också ansetts otillräckligt. Förslagen har även ansetts innebära en alltför kraftig förskjutning till den enskildes nackdel. De enda remissinstanser som varit positiva är Riksskatteverket och Kooperativa Förbundet.

Det är tragiskt att regeringen väljer konfrontation mot företagen i stället för att ta fram en lösning som kan vinna allmän uppslutning. Kristdemokraterna avvisar därför majoritetens förslag till ändrade revisionsregler.

Fru talman! Jag står bakom samtliga reservationer från Kristdemokraterna som är fogade till betänkandet, men yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservationerna 3 och 10.

Anf. 164 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag reagerade litet grand på Michael Stjernströms beskrivning av möjligheten att få en F-skattsedel. Enligt Michael Stjernströms uppräknings skulle säkert hälften eller två tredjedelar av alla de företag som jag har hjälpt med att få en F-skattsedel, genom ifyllande av en preliminär deklaration osv., inte ha fått någon F-skattsedel.

Jag kan erbjuda Michael Stjernström att komma hem till mig och studera alla de här fallen. Företagen har fått F-skattsedel utan några som helst problem. Varför måla upp en verklighet som inte existerar? Det är alldeles riktigt att ett litet antal företagare haft problem med sin F-skattsedel, men i det stora hela finns inte alls det problem som Michael Stjernström redogör för i talarstolen här. Det är direkta felaktigheter som anföras. Varifrån har Michael Stjernström fått de empiriska fakta som han räknar upp? Han säger dessutom att det är ett allmänt problem.

Jag kan rekommendera Michael Stjernström att söka upp en småföretagskonsult för att studera hur många det är som fått avslag på sin ansökan om F-skattsedel när de tre kriterierna – som alltså gäller yrkesmässig verksamhet, självständighet och detta med ett vinstsyfte – är uppfyllda. Det är inte svårt för en företagare att uppfylla de kriterierna; det kan jag lova.

Anf. 165 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! I en motion som jag väckt har jag gett flera exempel på svårigheter när det gäller att få en F-skattsedel. Jag har också namngivit personer som fått avslag på sin begäran om F-skattsedel. Jag läste upp några exempel på krav som ställs på personer som har kontakt med myndigheten, men jag sade inte att samtliga krav som jag räknade upp skulle uppfyllas. Det är i varje fall fråga om vanliga krav som skattemyndigheterna ställer. Tyvärr är det alltför svårt att få en F-skattsedel som det är i dag. Vi borde i stället förenkla det hela.

Det är mycket märkligt att Per Rosengren inte tycker att det borde vara enklare att få en F-skattsedel. Vill Per Rosengren sälla sig till dem som vill neka människor en möjlighet till näringsverksamhet, till byte av arbete och till en hobby vid sidan av? Vill Per Rosengren alltså medverka

till att människor i stället får gå arbetslösa och lyfta bidrag? Det vore mycket märkligt.

Anf. 166 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Det handlar alls inte om det. I här föreliggande proposition finns det inga förslag till förändringar när det gäller möjligheten att få en F-skattsedel. Under den tid som jag hållit på med småföretag har jag bara sett ett enda exempel på att vederbörande fått sin F-skattsedel indragen. Det berodde bl.a. på bristande betalning. Det var fråga om en skatteskuld på 200 000–300 000 kr. Jag har faktiskt inte träffat på ytterligare fall. Kanske har Michael Stjernström större erfarenheter av de riktigt små företagen i detta sammanhang.

Av de 40–50 fall som jag träffat på är det, som sagt, bara ett enda fall som handlat om indragen F-skattsedel; detta alltså på grund av stora skatteskulder. I övrigt har det inte varit några problem. Det fanns problem i slutet av 70-talet och i början av 80-talet. På den tiden var det inte samma regler för momsregistrering för att få s.k. B-skatt. De problemen är i dag i stort sett ur världen. Jag vet således inte inte varifrån Michael Stjernström har fått sin information.

Anf. 167 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det finns många problem. En del personer får aldrig en F-skattsedel hur mycket de än försöker. En del får hålla på i flera månader med att få en F-skattsedel. Jag har en nära bekant som fick hålla på i två månader för att bevisa att verksamheten att importera saker från England skulle vara lönsam. Jag tycker att det är helt vansinnigt att man i flera månader skall ha skriftväxling med myndigheter för att bevisa att verksamheten kan vara lönsam. Det vill vi komma ifrån och göra det enklare.

Anf. 168 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Det pågår just nu, och det märker vi också i kammaren, en ganska intensiv debatt om hur vi skall förbättra företagsklimatet i Sverige. Det är en viktig debatt. En del av debattörerna verkar tro att det enda sättet att förbättra företagsklimatet är att sänka skatter. Själv tror jag att det är väl så viktigt att förenkla de regler som styr företagen. Att det är så har jag fått bekräftat vid ett otal företagsbesök runt om i landet.

Därför känns det mycket bra att vi nu har kommit så långt att vi kan fatta ett beslut i riksdagen om ett nytt system för redovisning och betalning av skatter. Vi har visserligen under lång tid – framför allt under 80- och 90-talen – medvetet strävat efter att öka enkelheten, enhetligheten och effektiviteten i uppbördssystemet, men vi måste ändå konstatera att det fortfarande finns betydande svårigheter i att tillämpa och överblicka det nuvarande systemet. Det märks särskilt tydligt för den som är både näringsidkare och arbetsgivare. Också för skattemyndigheterna har det nuvarande uppbördssystemet varit svårtillgängligt och resurskrävande.

Olika skatter och avgifter redovisas och betalas t.ex. på olika sätt. Förfarandet regleras i olika lagar. Redovisningstidpunkterna varierar. Inbetalningarna görs till skilda konton, sanktionssystemen skiljer sig åt osv.

En näringsidkare måste i dag göra mer än 30 skatte- och avgiftsinbetalningar per år. Och då har jag bara räknat med betalningar av direkta skatter, arbetsgivaravgifter och moms. Det finns andra skatter och avgifter som också måste betalas. Det säger sig självt att näringsidkaren i fråga tvingas ägna mycket tid och kraft åt pappersexercis. Den tiden och den kraften skulle han eller hon mycket väl kunna använda till mera produktiva insatser i företaget.

Samtidigt lägger skattemyndigheten ned stora resurser på att t.ex. handlägga redovisningarna, på att skicka ut påminnelser och anmaningar och på att omföra medel mellan olika skatte- och avgiftskonton.

Det är inte svårt att räkna ut att en reform på detta område skulle kunna frigöra stora resurser inom skatteförvaltning och bland företag. Det är just detta som regeringens förslag om ett nytt system för skattebetalningar syftar till.

Utgångspunkten för förslaget är följande. För det första: Uppbördsförfarandet skall präglas av ökad enkelhet, ökad enhetlighet och ökad samordning. För det andra: Det skall omfatta inkomst- och förmögenhetsskatt, mervärdesskatt och sociala avgifter. För det tredje: Förfarandereglererna skall bli enklare och mer överblickbara för den enskilde skattebetalaren och skapa möjligheter till en effektivare skatteadministration.

Förslaget innehåller därför en helt ny lag om betalning av skatter, den s.k. skattebetalningslagen, som skall ersätta uppbördslagen, lagen om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare och förfarandebestämmelserna i mervärdesskattelagen.

Vidare skall det hos skattemyndigheten finnas ett skattekonto för varje skatte- och avgiftsskyldig. På det kontot skall alla redovisningar, debiteringar och betalningar registreras. Det gäller främst F-skatt, innehållen A-skatt, arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt. Meningen är att den skattskyldige kontinuerligt skall kunna följa utvecklingen på kontot genom kontoutdrag som fungerar ungefär som ett vanligt utdrag från bankkontot. Alla de uppgifter som den skattskyldige skall lämna redovisas i en enda handling – en skattedeklaration – som skall lämnas in en gång i månaden.

Varje månad som det har förekommit transaktioner skall skattekontot stämmas av. Om det har uppstått ett underskott får kontoinnehavaren en anmaning att rätta till detta. Ett överskott skall vara tillgängligt för kontoinnehavaren. Ett enhetligt ränteinstitut kommer att ersätta nuvarande mycket stora flora av räntor och avgifter. Tiden medger inte att jag går in på alla de andra viktiga förslagen till förbättringar. Låt mig bara få konstatera att förslagen i denna del av propositionen bygger på den s.k. Skattebetalningsutredningens förslag. Utredningens betänkande har varit ute på remiss. Svaren har till alldeles övervägande del varit positiva. Bara några få remissinstanser avstyrker utredningens förslag. Sedan finns det naturligtvis invändningar mot enskildheter i betänkandet, invändningar som regeringen i många fall tagit ad notam.

Låt mig också få säga att några av de remissinstanser som helt avstyrkt utredningens förslag tycks ha missuppfattat förslaget. Det gäller t.ex. de organisationer som har avstyrkt förslaget bl.a. med hänvisning till att det skulle vara omöjligt att i skattekontot följa hur mycket man har betalat in i de olika skatte- och avgiftsslagen. Detta är alltså fel. Genom

den månatliga avstämningen och innehållet i kontoutdragen kan den skattskyldige mycket väl i detalj följa sina mellanhavanden med staten.

Även moderater, folkpartister och kd:are har uppenbarligen missuppfattat propositionens förslag i detta avseende. Den missuppfattningen har tydligt med eftertryck upprepats i debatten i dag. Och inte nog med det. Man har byggt upp den största delen av sin argumentation för ett avslagsyrkande på denna missuppfattning. Det måste vara mycket pinsamt för de tre partierna och gör naturligtvis att trovärdigheten i hela deras resone-mang blir mindre.

I övrigt anknyter innehållet i reservationerna i stor utsträckning till de invändningar som framkommit i remissutfallet på Skattebetalningskommitténs betänkande. De reservationerna är här på ett mycket utförligt sätt beskrivna. I samtliga fall riktar oppositionspartierna kritik mot förslagen i betänkandet och uttrycker oro för konsekvenserna av dessa.

Jag hoppas att vi skall få en ingående debatt om de olika reservationerna men vill redan nu säga att jag anser att reservanternas oro är betydligt överdriven och deras argumentation något tunn. Samtidigt finns det anledning av framhålla att en så här stor och omfattande reform kan vara behäftad med brister. Det vore förmätet att påstå något annat. Därför innehåller också utskottsbetänkandet en allvarlig uppmaning till regeringen att noga följa upp reformen och vid behov göra de förändringar som kan bli nödvändiga.

Fru talman! Propositionen och utskottsbetänkandet innehåller också förslag som syftar till att, utan att försämrå rättssäkerheten för den enskilde skattebetalaren, förbättra och effektivisera reglerna för skattekontroll. Det är åtgärder som grundar sig på förslag från den s.k. Skatteflyktskommittén. Av det namnet framgår att det handlar om att få ett stopp på de mycket stora skatteundandraganden som nu sker.

Vi kan inte sitta med armarna i kors när vi ser hur samhället årligen berövas åtskilliga miljarder i skatteinkomster. Denna stora skatteflykt är naturligtvis särskilt stötande för alla de människor som lever på marginalen och som har utsatts för mycket stora påfrestningar genom den saneringspolitik som vi socialdemokrater tvingats föra för att rensa upp i det ekonomiska moras som vi ärvde 1994.

I reservation nr 13 av moderater, folkpartister, miljöpartister och kd:are talas det en hel del om rättssäkerhet, och det har det gjorts här i kammaren också. Låt mig då med stort eftertryck få säga att vi socialdemokrater naturligtvis inte har något emot att förbättra rättssäkerheten för den enskilde medborgaren. I själva verket är det vi, om man ser tillbaka på 1900-talshistorien, som har genomdrivit de riktigt stora rättssäkerhetsreformerna i Sverige. Oftast har det skett i hård kamp mot borgerliga politiker.

För oss socialdemokrater finns det emellertid ytterligare en viktig aspekt på rättssäkerheten, som över huvud taget inte berörs i reservation nr 13. Vi menar att det i begreppet rättssäkerhet också ligger att den enskilde skall skyddas mot skador till följd av brottslighet eller otillbörligt utnyttjande av enskild makt. Det handlar helt enkelt om att den enskilde skattebetalaren skall ha garantier för att skattebördan skall fördelas enligt gällande rätt och att övriga skattebetalare fullgör sina skyldigheter. Den enskilde näringsidkaren skall t.ex. garanteras konkurrens på lika villkor och att åtgärder vidtas för att övriga näringsidkare fullgör sina skyldig-

heter. Det skulle vara intressant att veta varför reservanterna så totalt nonchalerar denna viktiga aspekt på begreppet rättssäkerhet.

Låt mig avslutningsvis också med stort eftertryck få framhålla att den alldeles övervägande delen av Sveriges företagare är seriösa människor som minutiöst fullgör sina skyldigheter. Men alla regler har sina undantag, och nu är det viktigare än någonsin att vi tar itu med dem som försöker smita undan sitt ansvar för det gemensamma. Det är bra för den enskilde medborgaren. Det är bra för den enskilde företagaren. Det är bra för Sverige.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 169 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Det är egentligen märkligt att skatteutskottets ordförande måste avsluta med att litet ursäktande säga att de flesta företagare är goda skattebetalare. Därmed har han väl indirekt erkänt sin syn på dessa.

Utskottets ordförande talar också om företagsklimat. Jag vill då erinra om förslaget om sjuklöneperiod. Det är det enstaka förslag som just nu har rönt störst kritik, men där hävdar regeringen envist att man skall behålla de 28 dagarna.

Fru talman! En repliktid på två gånger två minuter i fråga om en proposition på över 600 sidor och ett betänkande på 250 sidor gör att jag måste begränsa mig alltför mycket. Jag försöker konkretisera mina frågor till Lars Hedfors på ett kortfattat sätt.

För det första: Anser utskottets ordförande att det här förslaget har ett myndighetsperspektiv eller ett företagarperspektiv i botten?

För det andra: Vilken dag är den senaste dagen som ett företag skall betala sin skatt enligt de nya reglerna? Min fråga gäller både dem med en omsättning över och under 40 miljoner kronor. Det kan synas vara en liten fråga, men det är rätt centralt för alla företag att få veta vilken som är den senaste betalningsdagen. Vad är utskottets ordförandes tolkning på den här punkten?

Sedan säger Lars Hedfors att när det gäller redovisningen på kontoutdragen kommer varje skatt att redovisas separat. Då är min fråga: Lovar Lars Hedfors att när den här lagen har trätt i kraft och det första kontobeskedet finns ute hos företagen kommer det att framgå precis vad som är A-skatt, moms, sociala avgifter, bolagsskatter eller vad det nu kan vara? Eller är det möjligen så att detta står, och sedan redovisas allt som en klumpsumma? Det vore mycket intressant att få ett löfte från utskottets ordförande på den här punkten.

Till slut, fru talman, vill jag ta upp ansvarsgenombrottet. Vad är det som ligger till grund för att man nu på det här viset genomför en helt ny syn på ställföreträdaransvaret? Vilken signal ger detta till företagsamheten, och vad betyder det för viljan att starta företag i landet?

Anf. 170 LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! När det gäller företagsklimatet finns det rätt mycket svart på vitt om att vi har ett utomordentligt bra företagsklimat i Sverige. Det är bara att läsa tidningen *The Economist*, som visar att Sverige under senare år har placerat sig bland de främsta när det gäller företagsklimatet.

Det går också bra att studera vad den amerikanska handelskammaren säger. Även det visar att Sverige är på väg uppåt när det gäller företagsklimat. Jag skulle kunna citera tidningen *Financial Times*, som varnar för en skattesänkarregering av den typ vi hade mellan 1991 och 1994 – just på grund av företagsklimatet.

Jag kan också ställa en fråga till Carl Fredrik Graf, eftersom han ställer frågor till mig. Varför kommenterar inte Carl Fredrik Graf min fråga om rättssäkerheten och den andra aspekten på rättssäkerheten? Är det inte också rättssäkerhet att alla människor skall veta att andra människor gör rätt för sig när det gäller skattebetalningar? Är det inte viktigt för konkurrensneutraliteten att alla företagare betalar in sina skatter? Är inte det också en rättssäkerhetsfråga?

Carl Fredrik Graf frågar om det är ett myndighetsperspektiv eller ett företagarperspektiv. Jag kan då bara hänvisa till att Sveriges Industriförbund helhjärtat ställer sig bakom det här förslaget. Det torde väl vara en god garanti för att det har ett företagsperspektiv. Men det finns ju också ett myndighetsperspektiv i och med att det skall underlätta skattemyndigheternas kontroll, hjälpa dem att få in skatter och liknande saker.

När det gäller frågan om hur olika skatter specificeras på kontoutdragen konstaterar Sveriges Industriförbund klart och tydligt, senast när man var på besök hos skatteutskottet, att det har skett en missuppfattning på den här punkten. Olika skatter kommer att preciseras på kontoutdragen. På den punkten kan Carl Fredrik Graf vara lugn.

Anf. 171 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag inte hinner kommentera alla frågor i betänkandet är faktiskt tidsutdräkten för det här replikskiftet.

Det var en fråga som Lars Hedfors inte besvarade. Vilken dag skall företagen betala in sin skatt? Frågan gäller dem som har över 40 miljoner och dem som har under 40 miljoner i omsättning. Jag tror att det är viktigt att vi kan få besked på den punkten.

Sedan nämner Lars Hedfors att Industriförbundet står bakom det här förslaget och tar det till intäkt för att förslaget skulle vara bra. Men om jag minns rätt hade Industriförbundet i sitt remissyttrande invändningar när det gällde ansvarsgenombrottet, när det gällde förfallodagarna och på en hel del andra punkter. Om Lars Hedfors har fått annan information från Industriförbundet på senare tid må det vara hänt. Det finns en annan organisation, Företagarnas riksorganisation, som har en hel rad invändningar på den här punkten, så bilden är nog inte så entydig som utskottets ordförande vill göra gällande.

Jag vill dock komplettera mitt frågande beträffande ansvarsgenombrottet. Är det verkligen rimligt, Lars Hedfors, att vi nu får en ordning där ställföreträdaren, på svagare grunder än tidigare, skall få ansvar också för bolagets skatter? Vad finns det för skäl till den här förändringen? Tidigare talare har också varit inne på det här. Regeringsföreträdare har hävdat att det inte finns något skäl, men likväl gör man förändringen. Vilken roll skall aktiekapitalet spela för aktiebolaget i framtiden, när ställföreträdaren nu får ett helt annat ansvar? Det här är frågor som utskottsmajoriteten inte har kommenterat men som är väldigt viktiga när det gäller företagsklimatet och ramen för företagen i landet.

Fru talman! Jag vill att Lars Hedfors svarar på frågan: När är sista dagen att betala skatt enligt det nya systemet? Det tycker jag är ett viktigt besked att lämna.

Dessutom undrar jag: Vilka konsekvenser för företagsamheten i landet får det här principiella genombrottet när det gäller ställföreträdarnas ansvar?

Prot. 1996/97:117
10 juni

*Ett nytt system för
skatteinbetalningar,
m.m.*

Anf. 172 LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om förfallodagen, dvs. sista dagen att betala skatt, kommer varje företagare att kunna få veta exakt när han skall betala in sina skatter för att de skall vara inne i tid. Det beror på att Riksskatteverket nu har talat om att det skall finnas bankkonton där de kan betala in sina skatter. Då kommer bankerna att kunna tala om för företagarna exakt när de skall betala in skatten. Det blir förmodligen en eller två dagar före förfallodagen. På den punkten är det ingen som helst tvekan.

Sedan säger Carl Fredrik Graf att Industriförbundet också har invändningar. Ja, det är förvisso sant. Men om Carl Fredrik Graf lyssnade på vad Industriförbundets företrädare sade när de var i utskottet, hörde han att de betraktade det som "skönhetsfläckar". Det betyder att man tycker att förslaget i dess helhet är bra. På den punkten tror jag inte heller att Carl Fredrik Graf behöver bekymra sig.

Skälet till att vi skall ha ett ställföreträdaransvar är att det här är någonting som ligger i linje med hela det nya systemet, där man inte längre kan styra betalningar efter egna prioriteringar. Då måste man vara konsekvent och utvidga ställföreträdaransvaret. Men lägg märke till att det handlar om en mycket liten utvidgning. Ställföreträdaransvaret är någonting som har vuxit fram genom åren, inte minst med hjälp av borgerliga regeringar. Om det handlar om 100 % finns det redan nu ett 90-procentigt ställföreträdaransvar – och det tillkommer möjligen 10 %.

Jag noterar att Carl Fredrik Graf inte har svarat på min fråga om rätts-säkerhetsaspekten, om den nya eller den andra aspekten på begreppet rättssäkerhet.

Anf. 173 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Lars Hedfors talar om enkelhet, enhetlighet och samordning, men dessa honnörsord räcker inte för att regeringen och utskottsmajoriteten skall ändra sig på punkten om förtida momsinsbetalning. Där råder det fortfarande den orättvisan att man skall betala in vid olika tidpunkter beroende på om det är ett stort eller ett litet företag. Varför skall det inte vara enkelhet och samordning även här? Varför är det inte dags att ändra på den punkten?

Sedan talar Lars Hedfors om gott företagsklimat, när stora företag går i flyttankar och uppvaktas av utländska ambassader och handelskontor. När företag flyttar från A-listan till O-listan på grund av det inkonsekventa skattesystemet talar Lars Hedfors om gott företagsklimat. Det är litet pinsamt.

Lars Hedfors säger att detta konto kommer att fungera ungefär som ett bankkonto. Jag är inne på samma tankegångar som Carl Fredrik Graf: Kan Lars Hedfors garantera att det blir som ett kontoutdrag från en bank,

där man kan se delposterna moms, arbetsgivaravgift och inkomstskatt, där man kan se för de olika perioderna om man har släpat efter, om det är januariuppbörd eller februariuppbörd i delposterna och exakt vilken period olika skatter är betalda och inte bara en klumpsumma? Det vore skönt för företagen att få den garantin innan det här sätts i sjön.

Anf. 174 LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! I den sista frågan har ju kritiken från småföretagarorganisationen och från bl.a. Michael Stjernströms parti gått ut på att man inte alls skulle kunna följa sina inbetalningar av de olika skatterna. På den punkten har Michael Stjernström och kompani helt fel. Det vore klädsamt om de kunde ta tillbaka det och konstatera att de hade fel. Det kommer att anges på kontoutdraget exakt vilka skatter som har betalats.

Jag skall just i den här frågan läsa högt för Michael Stjernström ur Dagens Industri, där Industriförbundet genom två av sina experter talar om hur det förhåller sig. De skriver:

”Kritik har riktats mot utformningen av skattekontot som går ut på att den föreslagna bokföringen i klump skulle göra det mycket svårt att kontrollera den egna skatten. Denna kritik är felaktig. — — —

Genom den månatliga avstämningen och innehållet i kontoutdragen kan företaget väl följa hur dess mellanhavanden med staten utvecklas.

Just för de små företagen innebär den nya tekniken väsentliga förbättringar i uppbördshanteringen.”

Detta är alltså ord från en organisation som Michael Stjernström i vanliga fall tar mycket stor hänsyn till.

När det gäller företagsklimatet finns det självfallet ett och annat företag som säger att de skall flytta utomlands. Ännu har jag inte sett att något företag har gjort det. Vi skall ha klart för oss att det också finns många företag som flyttar till Sverige. Vi ser ju också hur investeringarna i Sverige ökar väldigt kraftfullt, till skillnad från hur det var under den tid då vi hade en borgerlig regering, då investeringarna minskade. Skillnaden är helt uppenbar. Det finns ingen som helst anledning att kritisera detta.

Vi gör en förändring av den förtida momsinsbetalningen, Michael Stjernström. Vi senarelägger momsinsbetalningen. Varför kan ni inte vara nöjda och glada med det? Om vi skulle senarelägga den ytterligare skulle vi dra på oss mer kostnader. Ni är inte ens beredda att betala den förlängning som vi vill göra, än mindre beredda att betala den förlängning som ni ytterligare vill göra. Men det är en ganska typisk borgerlig attityd att inte betala för sig. Det har vi också fått uppleva tidigare.

Anf. 175 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det är tröttsamt att hela tiden få höra att vårt förslag inte är finansierat, när vi har finansierat det till sista kronan i vårt budgetalternativ. Det gäller alla de tre partier som Lars Hedfors nu angriper, dvs. Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna. Det är bara att läsa innantill. Det argumentet kan ni därmed släppa.

Det är också intressant att se att det nu passar att hänvisa till Industriförbundet. Det har under beredningsprocessen varit omöjligt att få ett besked från Riksskatteverket, från departementet och från utskottsmajoriteten om man kan garantera att det finns delposter som kommer att visa

exakt vilken skatt som betalats. När Industriförbundet får sitta inne med den här sanningen är det märkligt att Riksskatteverket och departementet inte kan ge besked på den punkten och att Lars Hedfors nöjer sig med att Industriförbundet säger att det här är okej.

Anf. 176 LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! Jag trodde i min enfald att det var Industriförbundet som Michael Stjernström rättade sig efter i sådana här sammanhang. Det brukar vara så i andra sammanhang.

Michael Stjernström hävdar att förslaget från kd, m och fp skulle vara finansierat till sista kronan. Det finns alltså ingen finansiering av detta. Vår finansiering går ju ut på att man skall ändra förfallodagen; det är en del av vår finansiering. Den finansieringen tar ni bort, och ni sätter inget annat i stället. Det ni gör är att öka på utgifterna, så att finansieringen blir ännu sämre. Det är sanningen. Det finns ingenting om detta i era motioner.

Jag noterar med visst vemod att inte heller Michael Stjernström är särskilt intresserad av att diskutera begreppet rättssäkerhet, i varje fall inte mer än utifrån en viss aspekt, som råkar behaga honom.

Anf. 177 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Det nuvarande systemet för redovisning och betalning av skatter och avgifter har betydande brister till förfång för såväl företag som skattemyndigheter. Under senare år har ett stort utredningsarbete pågått för att komma till rätta med framför allt bristerna i enhetlighet och samordning.

Sådana brister är t.ex. att olika skatter och avgifter redovisas och betalas vid olika tidpunkter. Redovisningstidpunkterna såväl som blanketterna för redovisning är olika. Inbetalningar görs till olika konton.

Olikheterna leder till avsevärt merarbete och osäkerhet för såväl företag som myndigheter. Som Lars Hedfors tidigare redovisat, gör en näringsidkare i dag mer än 30 skatte- och avgiftsbetalningar per år och hanterar därvid en stor mängd blanketter för redovisningen.

Mot denna bakgrund är det naturligt med stor uppslutning kring strävan att komma till rätta med bristerna i det nuvarande förfarandet. Sådan uppslutning finns också från inblandade parter kring principerna för förslaget om ett skattekonto. Det ligger i sakens natur att olika partsintressen har litet olika syn på enskildheter i förslaget. Det förtar inte bilden av stor samstämmighet kring principerna i det nu föreliggande förslaget.

Det är därför förvånande att utskottets moderater, folkpartist och kristdemokrat helt framt yrkar avslag på förslaget till skattekonto. Det kan knappast tolkas som annat än slentrianmässigt oppositionerande för oppositionerandets egen skull. I realiteten innebär det i vart fall inte några förbättringar för de skattskyldiga företag som behöver förbättringar och förenklingar. Man torde snarare kunna beteckna det som oberättigad skrämselfpropaganda.

Fru talman! En detaljfråga som rönt stor uppmärksamhet i utskottet är frågan om ändrad förfallodag. I propositionen föreslås att man övergår till den praxis som allmänt tillämpas vid betalningsströmmar, dvs. att förfallodagen överensstämmer med den dag då betalningen är tillgänglig hos

betalningsmottagaren. Kritikerna skjuter in sig på att vi därmed får olika krav på inbetalningstider i olika delar av landet, beroende på att det tar olika lång tid för en betalning att nå mottagaren.

Jag anser att kritiken har karaktären av en storm i ett vattenglas. Det pågår nämligen ett snart avslutat arbete med att skattemyndigheterna etablerar ett eget konto i varje bank, där inbetalning kan ske och överföras lika över hela landet. Det blir ett enkelt och robust system med goda förutsättningar att fungera väl och innebär därmed en förbättrad service för skattebetalarna.

Vi anser från Centerpartiets sida att principerna för det föreslagna skattekontot är riktiga. Vi anser också att förändringarna bör vara statsfinansiellt neutrala. Vi har också kunnat påverka och därefter godta de olika delmoment som föreslås i propositionen. Vi medverkar därmed till att ge företagen en rationellare hantering av sina redovisningar och betalningar, och vi ger förutsättningar för en så riktig och effektiv hantering som möjligt av dessa från myndigheternas sida.

Självfallet finns det trots detta anledning till uppföljning och eventuell justering av delar av förslaget om erfarenheterna visar att det kommer att behövas. Det kan komma att gälla t.ex. reglerna för ränteberäkning, bl.a. beroende på hur betalningsströmmarna kan komma att utvecklas.

Fru talman! Sammantaget är detta ett bra förslag. Det gynnar rationalitet och effektivitet hos alla inblandade parter, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 178 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag återkommer till frågan om förfallodagarna med anledning av att Rolf Kenneryd tog upp den i sitt anförande. Jag frågade Lars Hedfors. Han sade att han trodde att man förmodligen skulle betala sin skatt en eller två dagar före den s.k. förfallodagen.

Nu är det förknippat med sanktioner om betalningen kommer in för sent. De sanktionerna är noga reglerade i lagstiftningen. Tycker inte Rolf Kenneryd att det hade varit rimligt, eftersom det är en sanktion kopplad till en försening, att man varit tydlig i fråga om vilken dag som en skatt skall betalas?

Jag ställer därför samma fråga till Rolf Kenneryd: Vilken dag skall skatterna vara betalda? Vilken dag kommer Rolf Kenneryd att tala om när han är ute och träffar företagare runt om i landet?

Rolf Kenneryd brukar vurma för småföretagarna. Hur ser han på det förhållandet att i händelse av ett underskott kommer likafördelningsmetoden att tillämpas för de egenavgifter som betalas in och som påverkar pensionspoängen och att dessa egenavgifter då inte fullt ut kommer att ge de pensionspoäng som företagaren har tjänat in? Är det ett bra förslag som gynnar företagandet och företagsklimatet i landet?

Anf. 179 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Beträffande den första frågan har jag inget annat svar att ge än det som Lars Hedfors redan har givit. Jag vill dock komplettera det med en punkt. Jag utgår ifrån att informationen från skattemyndigheternas sida kommer att kunna vara klar på den här punkten. När systemet skall sättas i sjön kommer varje företagare att veta i hur god tid inbetal-

ning måste göras för att den skall vara framme vid den förfallodag som kommer att gälla.

Vad sedan gäller den andra frågan kommer det, som tidigare framhållits i den här debatten, att ges redovisning över de debiterade och redovisade skatterna månadsvis. Det ger möjligheter för seriösa företag och företagare att betala de resterande avgifter som Carl Fredrik Graf talar om. De som inte gör detta skall naturligtvis heller inte utbetomma de förmåner som är förknippade med dessa avgifters betalning.

Anf. 180 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Beträffande fråga nr 2 blir jag nu osäker om Rolf Kenneryd har förstått vad förslaget innebär. Om man inte får betalt för en faktura, och momsen gör att det blir underskott på kontot, kan man inte välja att enbart betala avgifterna, t.ex. de pensionsgrundande egenavgifterna, utan det smetas ut över alltihop. Samtliga skatter måste vara betalda på kontot för att egenavgifterna fullt ut skall kunna komma företagaren till godo.

Inte i något läge får det vara kvar något underskott. Detta är ett mycket kraftfullt instrument för staten, och det ger staten ett väldigt starkt övertag. Jag tror att det kan finnas många seriösa företagare som någon gång kan råka ut för en kundförlust. Den kan i det enskilda fallet vara ganska stor. Det får då direkt återverkan på egenavgifterna och det pensionsintjänande som de innebär.

När det gäller förfallodagarna har utskottets ordförande sagt att han förmodar att betalning måste ske en till två dagar före. Rolf Kenneryd ger här i dag beskedet att han utgår från att skattemyndigheterna skall kunna ge besked om vad som blir den egentliga förfallodagen.

Fru talman! Jag tycker att det är en brist i lagen att man inte tydligt kan klara ut vilken dag som är den sista dagen för att betala skatten, i all synnerhet som man är mycket tydlig i lagen om de sanktioner som slår till om företagaren inte klarar av att svara upp till dessa åtaganden. Detta är ett exempel på en lagstiftning som man borde ha kunnat göra bättre från början.

Jag är förvånad över att Rolf Kenneryd och Centerpartiet ställer upp på ett förslag som innehåller de brister som hundratusentals företagare runt om i landet kommer att få leva med.

Anf. 181 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag måste tillstå att jag tycker att Carl Fredrik Graf nu blir litet grand otillständigt gnällig. Det är för företagaren ganska ovidkommande både vilka löften Lars Hedfors ger i kammaren och vilka löften jag eventuellt skulle kunna ge i kammaren. Det företagaren är beroende av när systemet skall sättas i sjön är det besked som skattemyndigheterna vid detta tillfälle kan komma att ge. Jag utgår från att ett sådant besked kommer att vara distinkt och därmed möjligt att efterleva.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 7 §.)

Prot. 1996/97:117
10 juni

*ett nytt system för
skattebetalningar,
m.m.*

7 § Självförvaltning, m.m.

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU24

Självförvaltning, m.m. (prop. 1996/97:119 och 1996/97:107 delvis)

Anf. 182 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det är bra att regeringen nu har kommit med förslag om viss skattebefrielse för insatser vid självförvaltning av hyresfastigheter och bostadsrätter. Men vi från Miljöpartiet tycker att man borde ha gått längre och föreslagit ett enklare system än det man nu har valt.

Förslaget innebär att alla i hyresfastigheten eller i bostadsrättsföreningen skall få sin andel i proportion till storleken på lägenheten. Det naturliga hade varit att man hade gjort fördelningen i proportion till den arbetsinsats som har gjorts upp till ett visst tak, lämpligen ett halvt basbelopp. Det är vad Miljöpartiet föreslår i reservation 1, som jag yrkar bifall till.

Detta borde utvidgas till att gälla villasamfälligheter, vägsamfälligheter och liknande och även till bytesringar, där det också rör sig om begränsade värden. Man skulle kunna tillämpa samma tak för detta, t.ex. ett halvt basbelopp.

Det är som sagt bra att man tagit ett litet steg, men man borde ha tagit flera steg när man ändå tog tag i den här frågan. Detta är viktigt för att vi skall kunna öka sammanhållningen och lösa sociala problem i bostadsområden. Det har gjorts med mycket stor framgång på olika håll i landet.

Anf. 183 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är mycket bra att det råder stor enighet om det betänkande som behandlar självförvaltning. Till betänkandet har det fogats fyra reservationer och ett par särskilda yttranden. Det är också mycket bra att Moderaterna inte har reserverat sig i skatteutskottet. Skatteutskottet begärde att bostadsutskottet skulle yttra sig, vilket de gjorde på ett mycket förtjänstfullt sätt.

Jag skall säga något om förslagen i propositionen. Det föreslås att skatteplikt inte skall föreligga för ett avdrag från den ordinarie hyran som en hyresgäst får för att utföra enkla uppgifter på en hyresfastighet inom ett öppet system för självförvaltning. Systemet för självförvaltning är en förhandlingsöverenskommelse enligt hyresförhandlingslagen eller i ett annat avtal mellan hyresvärden och en eller flera hyresgäster. En annan förbättring är att alla hyresgäster som deltar i självförvaltningen får avdrag på hyran med samma belopp. Förslaget gäller även i fråga om avdrag på avgifter i bostadsrättsföreningar eller jämförbara sammanslutningar.

Fru talman! Stor enighet råder om vikten av att inte hindra den positiva utvecklingen som hyresgästernas självförvaltning medför. Det gäller inte minst i bostäder inom de s.k. problemområdena. Det är sannolikt att ett ökat engagemang från hyresgästerna får en mycket stor betydelse i arbetet med att bryta den negativa utvecklingen i dessa områden. Bostadsutskottet skriver: "Utskottet ser de föreslagna förändringarna som en mycket viktig del av utvecklingen av hyresgästernas boinflytande.

Jag tänker nu bara kort kommentera Miljöpartiets reservation nr 1. Att införa en fast beloppsgräns för skattefrihet skulle innebära ett rent undantag från skatteplikt för vissa inkomster av arbete och vore därför ett avsteg från principen om en neutral och likformig beskattning – en ledstjärna i vårt nuvarande skattesystem.

Självförvaltning innebär i mitt tycke att man ger människor ansvar och att de tar ansvar. Samhället kan aldrig skapa så finmaskiga skyddsnät att allt och alla inryms. Självförvaltning, delaktighet och ansvar – det är detsamma som gemenskap, fru talman. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 184 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Anita Johanssons argument för att man inte skulle kunna ha ett tak upp till vilket inkomster av detta slag är skattefria är egentligen något märkligt. Argumentet gick ut på att det måste vara en neutral och likformig beskattning. Men det har vi inte i fråga om inkomstkatten, eftersom grundavdraget beror på inkomsten. Så vi har redan gjort avsteg från den principen, i det fallet av fördelningspolitiska skäl.

I det här fallet finns det starka sociala skäl för att gynna självförvaltning. Om man har en positiv grundsyn skulle det vara mycket enklare att i stället ha ett tak på exempelvis ett halvt basbelopp. Det skulle blir mindre krångligt och uppfattas som mer rättvist, inte minst av de berörda.

Risken med det förslag som nu kan tänkas gå igenom är att det inte ger samma positiva sociala effekter, eftersom man inte får utdelning i proportion till den insats man gör. Det fördelas jämnt på alla.

Jag måste även ställa en fråga om de arbetsrättsliga aspekterna. Jag noterar att majoriteten vill att hyresgästerna skall betraktas som arbetstagare, men då hamnar vi i hela den lagstiftning som finns på det området. Hur detta skall behandlas är ju ganska oklart skrivet i betänkandet. Det hade varit enklare att säga att hyresgäster i det här fallet inte skall betraktas som arbetstagare i arbetsrättslig mening. Då hade man löst problemet. Varför inte göra så?

Anf. 185 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! De arbetsrättsliga aspekterna bör naturligtvis uppmärksammas i samband med att självförvaltningsavtal ingås. Det är klart att det kan bli fall där man behöver se över detta – det är jag övertygad om.

Men snälla Miljöpartiet, det är ju så att folk vill ha självförvaltning! Det är hyresgästerna själva som har begärt detta. Jag tycker att det är mycket bra att det – Miljöpartiet undantaget – råder en så stor enighet om detta betänkande.

Anf. 186 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Hyresgästerna vill precis det som vi i Miljöpartiet begär. Det är bra att regeringen nu kommer med ett förslag så att det händer någonting på det här området. Men det hade varit mycket bättre om man hade fått en skattefri inkomst av det här slaget i proportion till den insats man gör, upp till ett tak. Det hade varit ett enklare system, och det är faktiskt precis vad hyresgästföreningarna vill ha.

Anf. 187 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Betänkandet handlar om en skatteteknisk fråga, men i sak handlar det om någonting helt annat. Det är bra att vi får entydiga skatteregler om egeninsatser i hyresboende, även om det på sätt och vis är oklart om det egentligen hade behövts några förändringar. Detta handlar ju mer om ett klarläggande än om förändringar.

De stora möjligheterna ligger i stället i att vi kan få många och bra lokala överenskommelser. Det förändringar som kan behövas är ändringar i förhandlingsramarna. Det skulle innebära att människor verkligen kunde släppa loss och uppnå bra lokala överenskommelser.

Vi i Folkpartiet har tidigare varit med och infört förändringar som ökat friheten i hyresförhandlandet och ökat boendeinflytandet. Vi liberaler tycker att det är viktigt att hyresgästen har ett väsentligt inflytande, t.ex. i samband med ombyggnader och andra förändringar av lägenheten. Ombyggnader bör göras varsamt och med stor hänsyn till de boendes önskemål, och det är angeläget att de berörda hyresgästerna ges ännu större möjlighet att påverka. Olika typer av hyresgäststyrt underhåll har införts, och det är bra.

Men det har inte räckt. I samband med ombyggnader och omdaningar faller det sig speciellt naturligt att hyresgästerna efter den förändringsprocessen vill ta ett större ansvar för drift och skötsel. Man vill ta större ansvar och ha större inflytande, inte bara över sin egen bostad utan över hela boendemiljön.

Många olika modeller har införts för delaktighet i den nära förvaltningen. Ibland kan man tro att det bara handlar om Holma i Malmö, men så är det inte. Det finns många olika varianter runt om i landet, varav de flesta har försiggått i ganska stor tysthet och helt utan inblandning av skattemyndigheter. Men en del modeller har alltså visat sig vara mindre förenliga med de gängse begreppen om inkomster och beskattning, och det är därför, för att klarlägga, som denna proposition till slut har tagits fram. Det är bra, speciellt med tanke på att justitieministern så sent som i höstas vid två tillfällen ansåg att någon förändring inte behövde göras.

Flera utredningar, bl.a. Demokratiutvecklingskommittén och Storstadskommittén, har lagt fram förslag i de här frågorna. Demokratiutvecklingskommittén föreslog att man skulle ha ett skattefritt belopp när inkomsterna förtjänas genom en alldeles speciell typ av arbete, nämligen enkel förvaltning av den fastighet man själv är bosatt i. Storstadskommittén har i stället valt att lägga fram förslag som underlättar just när man skall skriva just dessa avtal och när man lokalt skall komma överens om hur man gemensamt skall förvalta sitt gemensamma boende.

Jag är glad att regeringen nu är inne mer på den andra modellen än på att peta i specifika skatteregler för specifika inkomstslag.

Det råder uppenbarligen någon sorts förvirring där många människor tror att egeninsatser beskattas olika beroende på vilken upplåtelseform man har för boendet. Så är det givetvis inte. Den som utför arbete mot betalning får alltid betala skatt på detta, oavsett om det sker i en hyresfastighet där man själv bor, i en villasamfällighet där man är medlem eller på ett föräldrakooperativt dagis där man ingår i kooperativet.

I det föräldrakooperativt där jag själv är med, var en av medlemmarna anställd just för städa på en mycket större andel än oss andra. Det gav en skattepliktig inkomst precis som varje annan form av städning, medan

den städning som vi allihopa tillsammans, inklusive hon som var anställd för att städa, gjorde somorstädningar och som ingick i den gemensamma överenskommelsen givetvis inte gav en skattepliktig inkomst utan ledde till en gemensam reducering av månadsavgiften.

Precis på samma sätt är det i en bostadsrättsförening. Den som får i uppdrag av bostadsrättsföreningen att göra en större insats får lön och betalar skatt för det. Men det som inte ingår i månadsavgiften, det som man har kommit överens om att man skall sköta tillsammans eller var och en för sig, är inte beskattningsbart. Om månadsavgiften utifrån det blir lägre är det givetvis inte beskattningsbart.

Fru talman! Någonstans är det ju en skillnad mellan att vara hyresgäst och ha en hyresvärd och att gemensamt bilda en förening. I föreningen som man gemensamt bildar bestämmer man ju också gemensamt villkoren, oavsett om det gäller boende eller annan samverkan. Ett hyresförhållande har på ett helt annat sätt två olika parter. Det kan aldrig bli likadant. Jag vet att många, kanske särskilt inom socialdemokratin, av ideologiska skäl på något sätt vill likställa hyresrätt med bostadsrätt eller äganderätt. Det går givetvis inte. Det är olika. Den som vill hyra sin bostad och inget mer måste ju också kunna ha en möjlighet till det. Det kan aldrig bli det-samma i ett enparts- som i ett tvåpartsförhållande.

Att hyra, äga eller kollektivt äga har olika fördelar och olika nackdelar. Människor måste ha en möjlighet att välja. Samtidigt är det bra ju fler blommor som får blomma och om alla boendeformer kan utvecklas på olika sätt. I det här sammanhanget är det inte minst viktigt att poängtera att för väldigt många människor i miljonprogrammets utsatta områden är det inte en valmöjlighet att äga själv i stället för att hyra. Inte minst därför vill vi i Folkpartiet gå vidare med inflytande och delaktighet i hyresboendet för dem som så önskar. I och med att det här har klarlagts, hoppas vi nu att många hyresbolag och lokala grupper går vidare och tecknar överenskommelser.

Det måste bli lättare för en mindre grupp att teckna en överenskommelse oavsett vad grannarna i nästa område, på nästa gård eller på nästa gata tycker. Den lokala utvecklingen måste komma underifrån från dem som är berörda. Man måste kunna göra olika överenskommelser beroende på om det är barnfamiljer eller gamla som bor där eller beroende på vad man har för olika intressen. I dag tecknar hyresgästorganisationer och hyresbolag normalt avtal på alldeles för stora enheter för att det här skall kunna fungera lokalt. För att självförvaltning skall bli av på ett vettigt sätt måste betydligt mindre grupper av hyresgäster kunna sluta avtal utan att för den skull behöva teckna hela hyresavtalet på egen hand. Därför hoppas jag att regeringen snart kommer tillbaka med ett förslag i enlighet med det som Storstadskommittén har lagt fram i de här frågorna.

Anf. 188 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! När diskussionen om självförvaltning stod som hetast framför allt nere i Malmö stod det tidigt ganska klart att det var fråga om en skattepliktig ersättning. Jag tycker att det är bra att man har tagit tag i detta nu. Jag yrkar bifall till hemställan i föreliggande betänkande.

Självförvaltning har ju väldigt många positiva sociala faktorer som gör att omhändertagandet av det egna området blir betydligt bättre.

Jag tycker dock att ett enklare sätt hade varit att ha någon form av bashyra och sedan köpa till de tjänster som man har behov av. Då skulle man sluppit hela denna inblandning. Då är jag litet grand inne på Karin Pilsäters resonemang om att man faktiskt också ganska mycket skulle kunna likställa hyresgästernas situation med bostadsrättsinnehavarnas. Man skulle kunna ha en bashyra och de tjänster man behöver utöver bashyran får man alltså betala för. Men i den bashyra som man betalar skall det automatiskt ingå att man utför ett visst antal tjänster. Då skulle man lösa de skattemässiga problemen på ett ganska enkelt sätt.

Jag yrkar som sagt bifall till hemställan i föreliggande betänkande.

Anf. 189 MARIE GRANLUND (s):

Fru talman! Utvecklingen i de s.k. miljonprogramsområdena berör många människor och har stor betydelse för vår samhällsutveckling. Segregation, anonymitet, främlingskap, otrygghet och passivitet är bara några av de negativa kännetecken som ofta får karakterisera dessa bostadsområden.

Många försök har gjorts och görs för att bryta denna utveckling. Det finns ett samband mellan storskaligheten och anonymiteten och den därav följande bristen på social kontroll och ansvar å ena sidan och mängden skadegörelse å andra sidan. Många traditionella metoder har misslyckats här eftersom man tagit fasta på att bota symtomen och inte orsakerna.

De försök som har visat sig vara mest lyckosamma har varit de som på olika sätt stärkt människor att verka efter sina egna förutsättningar. På det sättet har de getts möjlighet att forma sina egna liv. Ett sådant exempel är att ge hyresgästerna ökade möjligheter att bestämma över sin bostad och sitt bostadsområde. Så har skett i bostadsområdet Holma i Malmö.

Holma är ett bostadsområde där människor från olika delar av Sverige och från väldigt många delar av världen lever sida vid sida. De har kommit under olika perioder och har oftast inget annat gemensamt än att de har råkat hamna just i det här området.

Självförvaltningen i Holma har gett uppseendeväckande positiva effekter såväl för den fysiska som för den sociala miljön i bostadsområdet. Skadegörelsen har minskat och gemenskapen ökat. De vanligaste arbetsuppgifterna som omfattas av självförvaltningen där är skötsel av utemiljön och inre städning. I det gemensamma arbetet skapas kontakt på ett naturligt sätt. Man behöver helt enkelt kommunicera för att lösa gemensamma uppgifter.

Holma är ett bevis på hur en negativ spiral i ett bostadsområde kan brytas och ersättas av en positiv social utveckling. Det är ingen överdrift att påstå att självförvaltningsprojektet i Holma är Sveriges mest spännande experiment inom boendedemokratiområdet i dag.

Systemet med självförvaltning har emellertid hotats av att den hyresreduktion som hyresgästerna erhåller som ersättning för nedlagt arbete utfört för hyresvärdens räkning beläggs med sociala avgifter och därmed skall tas upp till beskattning.

Fru talman! Det är därför glädjande att man har hittat en kompromiss för att lösa problemet med var gränsen går mellan skattefriheten för privata insatser för egen räkning och den skatteplikt som råder för alla er-

Anf. 190 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! De projekt som vi pratar om i dag rör till stor del 60-talets s.k. miljonprogram. Jag vill inte instämma i den kör som ofta säger att det var så dåligt byggt på den tiden. Jag inser den situation som rådde. Mängder av människor hade ingen bostad. Man var tvingad att bygga, och bygga snabbt. Då kunde det innebära att kvaliteten ibland tyvärr fick ställas åt sidan.

I dessa områden har vi under åren sett en stor vandalisering och skadegörelse. Det har varit det sista alternativet för folk att flytta dit. Det har kort sagt varit en social misär, i alla fall enligt svenska förhållanden. Det har varit dyrt och kostat mycket pengar i underhåll, renoveringar och ombyggnader.

Då tänkte man i Malmö att man skulle försöka hitta någonting som kunde förändra situationen. Man skapade ett antal självförvaltningsprojekt i Malmö.

Jag bor själv i ett av dessa tre områden där man har startat sådana projekt. Jag är oerhört positivt överraskad av det resultat som man har åstadkommit.

Man har fått en minskad skadegörelse. Ägaren som är ett kommunalt bostadsföretag betalar knappt några försäkringar. Trivseln har ökat. Men det viktigaste – det kanske bästa betyget på ett områdes status – är framför allt att utflyttningen i dag är minimerad. I Malmö, som är en stad där det finns gott om lediga lägenheter, är det ett högt betyg på ett lyckat projekt i ett område som tidigare inte hade den högsta sociala statusen.

Det projekt som man initierade baserades på frivillighet. Ingen skulle tvingas att vara med. Som ersättning fick man en skattefri hyresrabatt, baserad på insatsen. Efter något år stoppades projektet därför att skattemyndigheterna ansåg att det inte låg inom det revir där skattefrihet kunde hävdas.

Nu har vi fått ett förslag i dag som jag måste säga är mycket dåligt. Det talas om en kompromiss. En kompromiss mellan vad? Jag har läst betänkandet, jag har läst Från Riksdag och Departement och i morse såg jag på Rapport morgon, och det är inte någon som är positiv till det förslag som nu har lagts fram, med undantag för ett antal ledamöter i skatteutskottet.

Det blir oerhört krångligt att förklara detta för människorna. Exakt samma arbetsinsats kan ge olika skattefrihet beroende på hur många som deltar i projektet. Människan är ju som hon är, och det här kommer att befrämja fusk. Om man är tio stycken i en trappa och det bara är nio som vill delta i trappstädningen kan jag tänka mig att man säger till den tionde som inte vill vara med: Vi låtsas att du vill, så att det ekonomiska utfallet blir bättre. Det finns exempel på detta i betänkandet.

Jag förstår inte varför det måste vara så krångligt. Det enklaste måste vara det som jag har föreslagit i min motion, och som även Miljöpartiet har föreslagit i sin. Vi skiljer oss åt på beloppet. Jag tycker att det skall vara en fjärdedels basbelopp, och då går jag på SABO:s förslag. Så det är inte hämtat enbart från min egen tankevärld. Man tycker att det hade varit vettigt. Ett skattefritt avdrag på maximalt ett fjärdedels basbelopp, base-

självförvaltning, m.m.

rat på den insats man gör – det hade varit enkelt och lätt att förstå. I dag är det tyvärr inte lätt att förstå.

Mitt parti har i betänkandet inte bifallit min motion. Det är i och för sig tråkigt, men jag kan förstå det. Om man öppnar reglerna i skattelagstiftningen för undantag kan man fråga sig: När kommer nästa begäran om ett nytt undantag? Redan nu kan jag tänka mig att det blir en del protester från utomstående. Har den som är sjuk, som är förtidspensionär eller som har a-kassa egentligen rätt att få en ersättning som är skattefri? Har man rätt att ha ett jobb över huvud taget när man uppbär en sådan här ersättning?

Fru talman! Egentligen skulle man skrota hela förslaget och låta folk delta i en självförvaltning och betala skatt för den ersättning de får. Men när det ändå är så pass stora värden som vi här pratar om – de som kan det här säger att det handlar om miljardbelopp som sparas in till samhället – skulle man i stället sätta ett skattefritt maximibelopp där ersättningen baseras på den egna insatsen.

Jag kan köpa mitt partis tveksamhet, med ett enda undantag. Det gäller inte bara mitt parti, det gäller faktiskt den samlade riksdagen. Jag skulle vilja be t.ex. Anita Johansson förklara följande för mig, så att jag kan förklara för andra – om jag nu fattar det Anita Johansson förklarar för mig: Varför skall det vara skattefritt att plocka vildvuxna bär – upp till 5 000 kr per person, inte per lägenhetskонтракт – men inte att städa trappor i Malmö, Stockholm eller någon annanstans?

Förklara logiken i det! Vi strävar ju alla efter att vi skall ha en någorlunda rimlig låtfattlig skattelagstiftning. Varför skall en familj på två vuxna och fyra barn kunna plocka vildvuxna bär skattefritt och få 30 000 kr utan att betala skatt för det? Däremot skall samma familj på Celsiusgatan på Gullviksberg i Malmö betala skatt om den tjänar mer än 500 kr per månad på att städa trappor och sköta grönområden.

Jag hoppas att Anita Johansson är en så pass god pedagog att hon kan berätta om det här för mig på ett vettigt vis. Då skall jag stå till tjänst med att förklara det vidare för dem som bor i mitt område i Malmö.

Anf. 191 LENA LARSSON (s):

Fru talman! Som sista talare i det här ärendet tänker jag göra en ganska personlig betraktelse över det här betänkandet. Som vi har hört tidigare har bostadsutskottet beretts tillfälle att yttra sig över skatteutskottets betänkande. Vi är i stort sett överens med skatteministern om utformningen av propositionen.

Jag måste dock ställa mig frågan: Är självförvaltning skattepolitik eller bostadspolitik eller både-och?

Storstadsutredningen kom i december 1996 med delbetänkandet *Egenmakt – att återerövra vardagen* (SOU 1996:177). I en artikel i DN den 20 september 1996 skrev ordföranden i kommittén, Kerstin Alnebratt, tillsammans med Mikael Romero bl.a.: Frågan är för viktig för att reduceras till skatteteknik.

Jag är förvånad över att departementet i sitt arbete med propositionen inte har tagit till sig de bostadspolitiska synpunkterna i kommitténs förslag. Storstadskommitténs förslag går ut på att en ny lag om självförvaltning i boendet knyts till hyresförhandlingslagen. I korthet innebär det att om minst hälften av de boende i flerfamiljshus eller ett bostadsområde så

kräver skall de ges möjlighet att bilda en förening för självförvaltning. De hyresgäster som deltar får sedan förhandla fram en skattefri rabatt på hyran.

Malmöjournalisten Stig-Åke Stålnacke har beskrivit utvecklingen i det Holma som Marie Granlund tidigare har berättat om som ett lyckligt barns andetag. Människor får veta att de förvaltar sina liv och sina hus, sina nycklar och sina hjärtan. Människor tilltros egen kraft. Och den egna kraften gör under.

Betänkandet i dag är en bra början för att klara den skattetekniska delen av självförvaltningen. Den bostadspolitiska återstår. Vi får anledning att följa utvecklingen i de pågående projekten med självförvaltning för att se till att vi inte skjuter över målet att uppmuntra kollektiva och solidariska former för självförvaltning, som det står i regeringsförslaget.

Fru talman! Även om jag har kritiska synpunkter på utformningen av förslaget är det viktigt att vi börjar någonstans. Därför ställer jag mig bakom skatteutskottets betänkande.

Anf. 192 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har en enkel med god uppfostran, så jag begär inte att Lena Larsson skall besvara min fråga om bärplockningsskattefriheten. Men jag vill ändå fråga: Anser inte Lena Larsson att det trots allt hade varit bättre om man hade infört ett maximalt belopp och om allt var baserat på den egna insatsen? Som systemet är nu kan det bli trubbel mellan hyresgäster. Det kan finnas hyresgäster som av olika skäl inte kan eller inte vill delta i samma omfattning som andra hyresgäster. Vore inte ett sådant system lättare att hantera och framför allt lättare att göra begripligt för de hyresgäster som bor i områden där intresse för sådana här projekt finns?

Anf. 193 LENA LARSSON (s):

Fru talman! Skatteteknik är inte mitt bord, Sten Andersson. Jag, liksom Sten Andersson, sysslar huvudsakligen med bostadspolitik.

Ur en bostadspolitisk synvinkel är parterna på hyresmarknaden väldigt starka. Vi borde ge dem större inflytande så att de kan förhandla fram vad självförvaltningen skall innebära.

Att fastställa skattefria belopp och sådant skall skattepolitikerna göra. Det är systemet och tekniken för att använda enskilda människor och det kollektiva samarbetet som står i centrum. Det är det som är det viktigaste i den här frågan.

Anf. 194 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! I likhet med många andra tittade jag på Rapport morgon i morse. Där deltog Lena Larsson som en av tre i en panel. Jan Danneman, som är ordförande för Hyresgästföreningen, dömde i praktiken helt ut detta förslag. Det var för krångligt. Varför kunde ni inte ha lyssnat på den förening som representerar en stor del av hyresgästerna? Är det verkligen nödvändigt, Lena Larsson, att införa ett system som bevisligen är svårt att förstå? Jag har i dag pratat med olika jurister. De säger att detta är svårt att förklara och svårt att förstå. Trots lång juridisk utbildning kan de ändå komma till olika slutsatser. Hur skall man då kunna begära att människor

som inte har så lång skolutbildning skall kunna hantera detta system? Man kunde ha antagit mitt eller Miljöpartiets förslag, även om de skiljer sig åt när det gäller summan. Dessa förslag innebär att man får betalt efter insats, införandet av ett maxbelopp, vid större insats som går utöver maxbeloppet är detta beskattningsbart i vanlig ordning.

Anf. 195 LENA LARSSON (s):

Fru talman! Sten Andersson kom återigen in på detta med skatteteknik. Sådana frågor svarar jag inte på, eftersom det inte är mitt område. Det är ju Anita Johansson som tillhör skatteutskottet som har att göra det.

Hyresgästernas företrädare i Hyresgästföreningen har haft kritiska synpunkter, men han har också positiva synpunkter. Han, liksom jag, tycker att man skall börja någonstans och att detta är en bra grund att utgå ifrån. Men det är hyresgästerna tillsammans, oavsett om de tillhör en organiserad förening eller ej, som skall utgöra basen för självförvaltningen, och det är den som man skall utveckla.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

SkU23 Ett nytt system för skattebetalningar, m.m.

Mom. 1 (ett nytt samordnat system för uppbörd av skatter och avgifter)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m, fp, kd)

Votering:

181 för utskottet

96 för res. 1

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 22 c, 1 fp, 16 v, 10 mp

För res. 1: 69 m, 16 fp, 11 kd

Frånvarande: 29 s, 11 m, 5 c, 9 fp, 6 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 3 (tidpunkter för betalning av moms)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, kd)

Votering:

183 för utskottet

98 för res. 3

1 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 22 c, 16 v, 8 mp

För res. 3: 68 m, 18 fp, 1 mp, 11 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 24 s, 12 m, 4 c, 8 fp, 6 v, 9 mp, 4 kd

Mom. 5 (obetald slutlig skatt)

1. utskottet
2. res. 5 (v)

Votering:

237 för utskottet

19 för res. 5

27 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 40 m, 23 c, 16 fp, 10 mp, 11 kd

För res. 5: 1 m, 1 fp, 17 v

Avstod: 27 m

Frånvarande: 24 s, 12 m, 4 c, 9 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 7 (utfärdande av F-skattsedel m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (m, fp, kd)

Votering:

183 för utskottet

100 för res. 7

1 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 19 c, 17 v, 10 mp

För res. 7: 69 m, 2 c, 18 fp, 11 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 24 s, 11 m, 5 c, 8 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 10 (betalningsskyldighet för företrädare för juridiska personer)

1. utskottet
2. res. 10 i motsvarande del (m, fp, kd)
3. res. 11 i motsvarande del (v, mp)

Förberedande votering:

105 för res. 10

26 för res. 11

153 avstod

65 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Kerstin Warnerbring (c) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

159 för utskottet

98 för res. 10

27 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 23 c
För res. 10: 69 m, 18 fp, 11 kd
Avstod: 17 v, 10 mp
Frånvarande: 25 s, 11 m, 4 c, 8 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 12 (ändrade revisionsregler)

1. utskottet
 2. res. 13 i motsvarande del (m, fp, mp, kd)
- Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU24 Självförvaltning, m.m.

Mom. 1 (den allmänna utformningen av undantaget)

1. utskottet
 2. res. 1 (mp)
- Votering:
267 för utskottet
10 för res. 1
2 avstod
70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 67 m, 22 c, 18 fp, 16 v, 11 kd
För res. 1: 10 mp
Avstod: 2 s

Frånvarande: 26 s, 13 m, 5 c, 8 fp, 6 v, 8 mp, 4 kd

Kerstin Warnerbring (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 2–5

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att skatteutskottets betänkanden SkU26 och SkU27, finansutskottets betänkande FiU15 och utrikesutskottets betänkande UU10 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU26

Finsk, rödmärkt olja i motordrivna fordon (prop. 1996/97:122)

*Finsk, rödmärkt olja i
motordrivna fordon*

Anf. 196 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande SkU26 som vi nu skall behandla innebär en ändring i lagen 1994:1776 som gäller finsk, rödmärkt olja i motordrivna fordon.

Utskottsmajoriteten har ställt sig bakom regeringens proposition som innebär att förbudet mot användning av finsk, rödmärkt olja slopas såvitt gäller motorredskap och traktorer samt personbilar. Moderaterna i utskottet har två reservationer mot förslaget. Jag skall nu redovisa och teckna bakgrund till dessa.

Reservation 1 bygger på det faktum att förslaget i betänkandet inte fullt ut följer den gemenskapslagstiftning som vi förbundit oss att följa i och med EU-medlemskapet.

Före inträdet i EU kunde privatpersoner i Sverige importera varor för eget bruk för 1 000 svenska kronor per dygn och person – även eldningsolja – utan tullar eller skatter. Den inre marknaden existerade för privata konsumenter. Den fria gränshandel som befolkningen på ömse sidor om den finsk-svenska gränsen levte med som en som en självklar beståndsdel i sin kultur under historisk tid, har fortsatt efter det att gränsen uppstod 1809. Gränstull infördes 1905 av Sverige utan att det störde samarbetet över gränsen för privatpersoner. Detta omfattande samarbete har betytt mycket, och det har benämnts ”den gränslösa gränsen.” Någon märkbar illegal handel med olja förekom inte.

Det generella förbudet mot användandet av rödolja har tillämpats sedan den 1 januari 1996. I ett år och fem månader har företagare och övriga medborgare i framför allt östra Norrbotten förhindrats att utöva sin legala rätt att handla lågbeskattad olja. Straffavgifter kommer nu att återbetalas till dem som påträffats med röd olja i tanken. Men för alla dem som inte vågat ta risken, är frustrationen över regeringens halsstarriga inställning i denna fråga stor.

Det är i högsta grad anmärkningsvärt att inte regeringen införskaffat den juridiska kompetens i EG-rätt som förmodligen hade inneburit att detta felaktiga beslut aldrig genomförts. Enligt den information som jag erhållit från Europakommissionens direktorat DG 21 har inte heller något samråd skett. Företagare och entreprenörer i Norrbotten har förlorat uppdrag i stor omfattning på grund av förbudet mot röd diesel. I vissa fall har mer än hälften av årsomsättningen uteblivit. Man måste förstå hur dessa företagare har känt sig när finländska företagare genom bättre konkurrenskraft har tagit jobben i Sverige.

Fortfarande efter den förändrade lagen kommer privatpersoner att förbjudas att ta in eldningsolja för eget bruk. Enligt vår mening strider det mot principen om konsumenternas fria tillgång till den gemensamma marknaden. Det borde ju inte vara obekant för någon i denna kammare att den inre marknads principer innebär att i princip *alla* restriktioner slopas vad gäller privatpersoners införsel av varor som inköpts beskattade i ett annat EU-land.

Europeiska kommissionen har dessutom i en nyligen framlagd handlingsplan sagt att den inre marknadens hela potential *skall* förverkligas. Kommissionen skriver: På den nationella nivån måste medlemsstaterna dels förbättra takten i genomförandet av gemenskapslagstiftning av betydelse för den inre marknaden, dels vidta kraftiga åtgärder för att minska nationell reglering som hämmar både konkurrens och konkurrenskraft.

Det är för oss moderater självklart att riksdagen måste ge företagare och övriga medborgare möjlighet att utnyttja alla de fördelar som EU-medlemskapet ger. Därför bör regeringen snarast återkomma med förslag som gynnar gränshandeln i enlighet med vad jag här anför.

Reservation 2 gäller motorredskap i industriell och kommersiell verksamhet. Även i det fallet är det fråga om konkurrenskraften för svenska branscher och företagare.

Det svenska kravet på användning av högbeskattad dieselolja i arbetsfordon som används i jordbruk, skogsbruk, industri och andra kommersiella verksamheter, innebär en kraftig och omotiverad fördyring för dessa verksamheter. Nämda arbetsmaskiner nyttjar ju allmänna vägnätet till mycket liten del, och borde därför inte belastas med den högre skatten.

Den svenska trafikbeskattningen av arbetsfordon har ingen motsvarighet inom EU. Flertalet EU-länder har i likhet med Finland följt EU:s regler, som föreskriver att högbeskattad olja endast skall användas i fordon för vägtrafik. Enligt vår mening bör bränsle för arbetsredskap i Sverige beskattas på samma sätt som i flertalet övriga EU-länder. De svenska företagen skall inte behöva konkurrera på villkor som på denna punkt är väsentligt sämre än de som gäller för företag i övriga EU-länder.

Svenska företag som använder maskiner i sin verksamhet skall inte behöva köra in i Finland eller tanka på annat sätt för att få tillgång till bränsle på samma villkor som de finska företagen. Skatter som snedvrider konkurrens gentemot omvärlden är inte förenliga med ett bra företagarklimat. De medför att arbetstillfällen försvinner från vårt land. Det är uppenbart att svensk särslagstiftning och punktskatter strider mot EU:s konkurrensregler och är diskriminerande för våra företagare.

I regeringens proposition 1994/95:19 del 1, som var underlag för vårt EU-medlemskap, står det om artikel 6: "Regler som är så utformade att de måste leda till en mindre gynnsam behandling av det som härrör från ett annat land är öppet diskriminerande, även om de inte är direkt knutna till nationalitetskriteriet."

Om artikel 7 står det: "Under lika och ostörda konkurrensförhållanden skall man på den gemensamma marknaden kunna handla och byta tjänster, arbeta, investera och producera och därigenom främja gemenskapens mål."

Det här visar att vi i Sverige inte har följt den gemenskapslagstiftning som vi har förbundit oss att följa. Det har i sin tur lett till att våra egna medborgare diskrimineras. Det beslut vi i dag skall fatta är ett steg i rätt riktning, men det uppfyller inte kravet på likvärdiga konkurrensförhållanden jämfört med Finlands och övriga medlemsländers.

Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som innebär att trafikbeskattningen av dieselbränsle för motorredskap slopas fr.o.m. den 1 januari 1998. Regeringen bör också överväga om förslaget kan utformas på ett sådant sätt att stimulansen för användning av den bästa miljöklassade dieseloljan bibehålls.

Fru talman! Jag står givetvis bakom båda de moderata reservationerna, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Prot. 1996/97:117
10 juni

Anf. 197 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Den 1 januari 1996 infördes ett förbud i vårt land mot att använda olja som var märkt enligt finska föreskrifter i motordrivna fordon. Anledningen till förbudet var att i och med att den finska skatten på rödmärkt olja är avsevärt lägre än den svenska skatten på sådan omärkt olja som skall användas i motordrivna fordon pågick en omfattande oseriös gränshandel. Detta innebar ett betydande skatteundandragande, och det hotade att slå ut de svenska leverantörerna av sådan olja.

Förbudet har varit föremål för EU-kommissionens granskning efter en anmälan mot Sverige avseende hinder mot import och användning här i landet av rödmärkt olja. EU-kommissionen har nu påtalat att det svenska förbudet inte är förenligt med gemenskapsrätten när det gäller innehållet i bränsletankarna på personbilar, motorredskap och traktorer som lagligen har tankats i Finland.

Utifrån detta föreslås att förbudet mot användning av finsk rödmärkt olja i motordrivna fordon skall justeras när det gäller motorredskap och traktorer samt – till dess finsk lagstiftning ändrats på området – även personbilar. Reglerna föreslås ändras så att användningsförbudet inte omfattar olja som för privat ändamål förts in i Sverige i bränsletank på motorredskap, traktor eller i reservdunk som rymmer högst tio liter. För motorredskap och traktorer som används yrkesmässigt bör inskränkningarna i användningsförbudet begränsas till olja som förts in i Sverige i en normal bränsletank på fordonet eller till fordonet kopplad släpvagn som förser motor på dragfordonet med bränsle. Ändringarna genomförs retroaktivt, och detta gör det möjligt att återbetala de sanktionsavgifter som tagits ut.

I reservation 1 framför Moderaterna att den föreslagna regleringen skulle stå i strid mot den fria rörligheten för varor. Utskottsmajoriteten delar inte denna uppfattning, eftersom artikel 9.3 i mineraloljedirektivet medger att mineralolja som inköpts beskattad i en annan medlemsstat beskattas på nytt i förbrukningslandet om oljan transporterats på s.k. ovanliga transportsätt, dvs. på annat sätt än i fordonets tankar eller i lämpliga reservdunkar.

I reservation 2 har Moderaterna återigen som enda parti en begäran om ett tillkännagivande om att den lågbeskattade gröna dieseln bör få användas i motorredskap och i andra arbetsfordon. Utskottsmajoriteten delar inte heller denna uppfattning, eftersom vi anser att de ökade miljökraven på motordrivna fordon har visat på vikten av att inte vissa kategorier lämnas utanför.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 198 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Lisbeth Staaf-Igelström säger att detta inte strider mot de direktiv som EU-kommissionen har gett och att man skall betala skatt på bränsle som transporteras på ovanligt sätt. Men ”ovanligt sätt” har EU-kommissionen tolkat som att det skall gälla större professionella tankbilar

och annat och inte att en privatperson som tar in bränsle via gränsen skulle behöva betala skatt på det.

Min fråga är: Hur gör man då med den norska dieseln? I fråga om den finns det inte några restriktioner, utan det är tillåtet att ta in bränsle från Norge till Sverige. Beslutet innebär att man inte följer det av EU rekommenderade direktivet utan att man går en gyllene medelväg och tror att detta skall lösa sig. Men faktum är att den person som överklagar även detta förändrade beslut kommer att vinna i EU-kommissionen. Därför kommer regeringen att få bakläxa igen.

Anf. 199 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Artikel 9.3 i mineraloljedirektivet är mycket klart på detta område. EU ger varje medlemsstat möjlighet att i förbrukningslandet på nytt beskatta mineralolja som inköpts och beskattats i en annan medlemsstat. Det är det som vi gör, dvs. vi använder oss av denna möjlighet.

Jag vill ställa en fråga till Olle Lindström. Varför infördes detta förbud? Jo, det berodde på en mycket oseriös gränshandel. Därför tvingades vi införa detta förbud. Denna gränshandel innebar en snedvridande konkurrens för de personer som rättar sig efter gällande lagstiftning i vårt land. Tycker inte Olle Lindström att man skall rätta sig efter gällande lagstiftning?

Anf. 200 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Jo, Lisbeth Staaf-Igelström, det är alldeles självklart att man skall rätta sig efter gällande lagstiftning. I detta fall var det väl en person eller kanske någon mer som utnyttjade lagen på ett felaktigt sätt, och det försvarar jag inte alls. Men faktum är att den fria rörligheten för privatpersoner inte gäller enligt den paragraf som lästes upp. Den fria rörligheten över gränserna för privatpersoner skall i princip gälla. Man skall inte behöva beläggas med skatt eller tull i sitt eget land.

Detta stod mycket klart när riksdagen fattade beslut om medlemskapet i EU. Dessutom har regeringen fått anmärkning för detta från EU-kommissionens direktorat 21. Jag har läst detta mycket noga, och det framgår klart att detta beslut inte följer det som EU-kommissionen har anmärkt på. Därför får jag väl återkomma till riksdagen en gång till. Torndalingarna, de människor i östra Norrbotten som drabbas av detta kommer inte att ge sig den här gången heller. Jag kommer med all kraft att hjälpa till, eftersom vi har nackdelar, och det kostar pengar att vara medlemmar i EU. Då skall vi också utnyttja fördelarna. I det här fallet gör inte regeringen och utskottsmajoriteten det utan diskriminerar medborgarna i Sverige.

Anf. 201 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Från svensk sida har vi tidigare hävdats en mer långtgående linje. Men nu accepterar vi EU-kommissionens åsikt att fordon som har tankats lagligt i Finland skall kunna föras över gränsen. Och det är den frågan som vi nu behandlar i detta betänkande.

Som jag sade tidigare, varför infördes förbudet? Jag tror inte att det var bara en person som gjorde något olagligt. Vi har fått uppgifter om att

det förekom en mycket omfattande och oseriös gränshandel med den rödmärkta finska oljan. Utifrån det antog vi denna förbuds lag.

Prot. 1996/97:117
10 juni

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

9 § Beskattning av aktievinster i bolagssektorn

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU27
Beskattning av aktievinster i bolagssektorn (prop. 1996/97:151)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 11 §.)

10 § Den kommunala redovisningen

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1996/97:FiU15
Den kommunala redovisningen (prop. 1996/97:52 och 1996/97:150 delvis)

*Den kommunala
redovisningen*

Anf. 202 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Låt oss tänka oss in i en situation som skulle kunna tyckas rätt bisarr – nämligen att vi här i riksdagen stiftar lagar som berör medborgarna, men att vi samtidigt låter varje medborgare själv därefter besluta om han skall följa lagen. Om han anser att det föreligger skäl för honom att inte följa lagen anmäler han bara till staten vilka skäl som finns för att han skall bryta mot lagbestämmelsen, varefter han gör det. Någon sanktion från samhällets sida skall då inte vidtas, eftersom det ligger just på medborgaren själv att avgöra om han skall efterfölja lagbestämmelsen, som närmast har karaktären av en rekommendation från statens sida.

Detta kan tyckas bisarrt. Likväl är den situation som utskottsmajoriteten förespråkar när vi nu skall gå till beslut i ärendet om den kommunala redovisningen exakt den här anförda. Skillnaden är att det är kommunens, inte medborgarens, skyldighet att följa en av riksdagen stiftad lag som det gäller. Det är alltså lagen om ekonomisk balans i kommuner och landsting som införs, men med bestämmelsen att kommuner och landsting själva skall få avgöra om de skall följa den här lagen.

Fru talman! Regeringen har tidigare – på senare tid har man inte gjort det så ofta – talat om att nu skall det minsann komma ett balanskrav på kommunerna med skyldighet att uppnå just ekonomisk balans. Det skall bli slut på det som sker i många kommuner, nämligen att man lånar till driften.

När man så småningom kom till skott blev det dock inte så mycket kvar av allt prat. Balanskravet sköts framåt i tiden i olika omgångar. Som kronan på verket har man gjort det här balanskravet frivilligt. Den kommun som anser sig ha skäl att inte följa balanskravet fattar bara beslut i

kommunfullmäktige om det, med angivande av skälen. Någon prövning av en utomstående instans skall inte kunna ske, utan kommunen tolkar själv situationen ensidigt. Det blir således helt frivilligt att följa den föreslagna lagen om ekonomisk balans.

Den bisarra situation som jag inledningsvis tecknade har genom regeringens förslag alltså blivit mycket konkret. Verkligheten överträffar min liknelse. I lagkommentaren anges ju t.o.m. hur lagen skall kringgås. Vi har hamnat i en situation där vi får en lag som blir helt fakultativ. Det kommer att råda frivillighet för kommuner och landsting att följa lagen. Vi moderater säger självfallet nej till detta synnerligen oskarpa balanskrav, som avsevärt skiljer sig från den skiss som den dåvarande finansministern, Göran Persson, i april 1995 presenterade.

Det kan t.o.m. sättas i fråga om inte dagens regler i kommunallagen anger ett mera skarpt och långsiktigt balanskrav än det som anges i det förslag som vi nu behandlar. Det vore onekligen intressant att av Bo Nilsson, som skall föra utskottsmajoritetens talan, få höra argumenten bakom denna helomvändning. Tror verkligen socialdemokraterna att man kan dölja misslyckandet på arbetsmarknaden, den höjda arbetslösheten, genom att tillåta kommuner och landsting i knipa att fortsätta med att lånefinansiera löpande drift?

Samtidigt som man lägger fram detta uddlösa balanskrav lägger man fram förslag som innebär att kommuner och landsting kan skriva upp värdet av sina finansiella tillgångar och på så sätt dölja en obalans i sin ekonomi. Vidare tillåter man en avräkning mot balanskravet, så att även överskott från avgiftsfinansierad verksamhet som inte får disponeras för andra ändamål, t.ex. VA-avgifter, skall kunna användas för att dölja ett underskott i den skattefinansierade verksamheten. Det låter sig knappast förenas med VA-lagens syfte och inte heller med de ursprungliga tankegångar som låg bakom detta med ett balanskrav.

På samma sätt gäller det övergången till redovisning av avtalspensionerna – där föreslås nu en övergång till den s.k. blandade modellen, vilket innebär att man på papperet kommer att förbättra det egna kapitalet i många av kommunerna och att kommunerna kan använda det här på ett sådant sätt att ett överskott redovisas i driftsbudgeten. Det är olyckligt om en obalans i driftsbudgeten döljs genom den typen av bokslutstransaktioner.

Inte ens ett samfällt krav från oppositionspartierna om att uppmuntra kommunerna att även i fortsättningen redovisa sina *totala* pensionsåtaganden för att dessa sedan skall kunna sättas i relation till det egna kapitalets storlek har väckt socialdemokraternas gillande. Där finns det en gemensam reservation med liknande resonemang från Kristdemokraterna, Folkpartiet, Miljöpartiet och oss moderater.

Alla punkter som jag tagit upp visar på ett behov av en redovisning mycket snart av de redovisningsprinciper som läggs fram i den kommunala redovisningslagen. Det nya redovisningsrådet får därför en viktig uppgift: såväl att peka på alla ofullkomligheter som att bedriva ett utvecklingsarbete, så att man så småningom får fram ett bra verktyg för kommunerna att användas för en god redovisningssed.

Fru talman! En och annan i denna kammare kan tycka att kommunalfolket är ett så pass klokt folk att de här hålen i lagstiftningen inte kommer att användas. Låt gå för det! Kanske är flertalet kommunala förtroen-

demän så kloka. Men är det ändå inte fantastiskt att vi har en regering som lägger fram förslag till en sådan här lag med alla dess ofullkomligheter och som innebär att det förutsätts att kommunerna inte skall utnyttja de här luckorna? Och är det verkligen så att det inte finns en mängd, inte minst socialdemokratiska, kommunalmän som tror att signalen från regeringen nu är att man skall kunna utnyttja de här luckorna, att man skall kunna fortsätta med att låna till driften samt att man ska kunna använda bokslutstransaktioner för att dölja de stora driftunderskotten? På det viset fördröjs ett nödvändigt förändringsarbete ute i kommunerna. Jag menar att redovisningslagen, som egentligen skulle kunna vara en signal för en god redovisningssed ute i kommunerna, i stället kan komma att uppfattas som motsatsen?

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla reservationer från moderat håll som finns i finansutskottets betänkande, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 3 under mom. 3.

Anf. 203 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! För många av de viktiga verksamheterna i människors vardag har kommunerna en avgörande roll. Det handlar om vård, omsorg och utbildning, men också om snöröjning, busstrafik och gatubelysning. Kommunerna tar ju en väldigt stor del av våra inkomstskatter.

Kommunerna skall ha en god hushållning i sin verksamhet. Det säger såväl sunda förnuftet som kommunallagen. Trots att staten redan i stor utsträckning är inblandad i de ekonomiska villkoren för kommunerna tycker vi i Folkpartiet att det finns goda skäl att också införa ett balanskrav.

Kommunerna har en väldigt viktig roll i den totala samhällsekonomin. De utgör en stor andel och påverkar den mycket. Det finns ett allmänintresse av en god hushållning i kommunsektorn. Det är i slutändan medborgarna som får betala misshushållning genom sämre service och högre skatter, medborgare även i andra kommuner än i den som misskött sig.

Folkpartiet har en rad synpunkter på hur villkoren för kommunernas ekonomi och verksamhet i övrigt ser ut och förslag på hur de skulle kunna förändras. Detta kommer till viss del upp i morgondagens debatt, men inte desto mindre finns det anledning att ta upp några avgörande saker i detta betänkande.

Fru talman! Före valet 1994 sade socialdemokraterna att uppsägningarna i den offentliga sektorn skulle stoppas om de kom till makten. Verksamheter skulle prioriteras före transfereringar. Personalen skall få utvecklas, inte avvecklas stod det på valaffischer i Stockholms län. Jag vet inte hur det var i resten av landet. Så var det bild på landstingsråd. Sedan dess har fler än någonsin fått sluta i kommuner och landsting.

I kombination med att en rad initiativ till förnyelse har stoppats har resultatet blivit allvarliga kvalitetsproblem i vården, omsorgen och skolan. Många förslag som vi lagt fram om extra resurser, t.ex. statliga skattemedel för att hjälpa upp de värsta bristerna i äldreomsorgen och försäkringspengar för att korta operationsköer, har i olika omgångar röstats ner. Vi ser mycket allvarligt på läget i kommuner och landsting.

Med vår politik är vi övertygade om att situationen skulle ha varit en annan. De extra pengar som nu skall komma ger sken av att de ekonomiska problemen skulle vara över och att det nu är slutsparat. Vi har

varnat för detta, och Kommunförbundet har varnat för det och säger att det är fel. Trots de extra pengarna, dessutom lånade pengar, finns det stora hål att täcka i kommunernas ekonomi. Det visste regeringen, för i samma proposition som de extra miljarderna utlovades föreslog man att balanskravet skulle skjutas framåt i tiden. Om de extra miljarderna hade varit tillräckliga hade man inte behövt skjuta på balanskravet.

Vi i Folkpartiet motsätter oss inte det, mot bakgrund av hur verkligheten ser ut och mot bakgrund av regeringens oförmåga att föra en ekonomisk politik som leder till jobb och tillväxt. Icke desto mindre vill vi varna för att detta tas till intäkt för att släppa efter på kraven ute i kommunerna. Vi befärar nämligen att det uppskjutna balanskravet kan leda till populistiska krav på underbalanserade valbudgetar.

Så till det mer konkreta i förslaget till redovisningslag. Vi tycker att det i grunden är ett bra förslag, men beträffande balanskravets utformning tycker vi att det borde ha varit tydligare vad "synnerliga skäl" är för någonting som gör att man kan frångå balanskravet. Vi anser att regeringen bör återkomma med preciseringar.

Till sist: Vi i Folkpartiet har länge kämpat för att det skall rensas upp i den kommunala bolagsdjungeln. Det finns alltför många exempel på bolag som används för att försvåra insyn, bedriva verksamhet som inte borde vara kommunal, t.o.m. skatteplanera eller för att på olika sätt konkurrera med privat verksamhet. Vi anser att det kommunala ägandet av bolagen successivt bör avvecklas genom att de säljs, avvecklas helt och hållet eller överförs i nämndform. I avvaktan på att en sådan verklighet blir av, vilket vi är rädda för kommer att ta tid med tanke på det massiva motstånd som finns från majoriteten, tycker vi att ett minimikrav borde vara att regeringen återkommer med förslag till kommunal koncernredovisning, där kommunverksamheten ihop med bolagen redovisas.

Jag yrkar bifall endast till reservation 5, även om jag givetvis står bakom alla våra reservationer.

Anf. 204 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Inledningsvis skall jag säga att Vänsterpartiet anser att det är väldigt viktigt med kommuner och landsting i ekonomisk balans. Vi tycker också att det är viktigt med det kommunala självstyret. Vi menar att ett lagstadgat balanskrav, som innebär att intäkterna måste överstiga kostnaderna, minskar det kommunala självstyret. Tillsammans med den tidigare beslutade lagen, som minskar de generella statsbidragen vid höjning av skattesatsen, visar regeringen sin misstro till kommunpolitikerna. Man tror inte att kommunpolitikerna kan klara av att med acceptabla skattesatser klara balanskravet. Därför går man in och minskar det kommunala självstyret. Vi tycker att det är en olycklig utveckling.

Vi menar att balanskravet inte borde införas. Jag har inte riktigt samma glättade uppfattning om balanskravet som sådant som Lennart Hedquist. Det står "synnerliga skäl", och det innebär för mig ganska stora krav för att man skall kunna avvika från det som gäller. Jag ser den här lagstiftningen som ett sätt att inskränka det kommunala självstyret.

Det är väldigt bra att det införs regler så att man får gemensamma redovisningar från de olika kommunerna. Ett av de stora problemen är att kommunerna jämför sig med s.k. nyckeltal. Dessa nyckeltal är hämtade

från redovisningar där man inte redovisar på riktigt samma sätt. Därför är det bra att det bringas ordning i den djungeln för tillfället.

Karin Pilsäter har varit inne på hur kommunernas ekonomi ser ut. Många kommuner har det väldigt kärvt. De pengar som har pytsats ut kommer inte att räcka. Jag läste senast i dag att de flesta kommuner inte kommer att kunna nyanställa. Det är väldigt få kommuner som kommer att nyanställa folk. Vad de här pengarna kommer att användas till är tämligen klart. De kommer att användas till att hindra ytterligare uppsägningar, och det kan man i och för sig se positivt på.

Senareläggningen av balanskravet tycker jag är bra. Jag vill också påpeka att vi i vår motion med anledning av propositionen skrev att om Vänsterpartiets yrkande om att förslaget om lagstadgat balanskrav faller, bör emellertid balanskravet senareläggas minst ett år. Så långt kan vi uppleva det positivt.

När det sedan gäller den långa följetongen om hur de kommunala pensionsåtagandena skall redovisas tycker jag att man valt en bra linje när man säger att det är den blandade modellen som skall gälla. Det innebär att man litet grand planar ut kravet på att skuldföra pensionerna, dvs. att man inte behöver ta upp hela pensionsskulden lika snabbt. I ett läge när vi är inne i en stor ekonomisk kris och när vi framför allt fortfarande har en hög arbetslöshet är det inte särskilt lyckat att snabba på framtagandet av en pensionsskuld. Därför tycker vi att det är bra att man använder sig av den blandade modellen.

Jag är också anhängare av att man faktiskt skall redovisa en pensionskuld. Jag tycker att det trots allt tillhör en god redovisningssed. Det kan man diskutera, för det är inte självklart för alla att man i dag skall plocka fram en kostnad som ligger väldigt långt framme i tiden. Däremot tycker jag att det är litet underligt att man skall placera denna skuld under eget kapital. På det sättet trollar man fram en soliditet som är betydligt bättre än vad den i verkligheten är. Menar man från majoritetens sida att denna pensionsskuld inte är en skuld? Den frågan måste ställas. Förr eller senare kommer den att dyka upp som kostnad. Då är det de facto en skuld. Att redovisa denna pensionsskuld under eget kapital ter sig en aning underligt. Vilket företag skulle, om det hade ett sådant pensionsåtagande, redovisa det under eget kapital och inte under långfristiga skulder? Här handlar det litet för mycket om kosmetika. En skuld är en skuld och kan sällan bli eget kapital.

Jag står naturligtvis bakom båda våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 1.

Anf. 205 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag kan först instämma i mycket av det Per Rosengren sade beträffande redovisningen av pensionsskulden. Hans resonemang understryker ju det märkliga i att utskottsmajoriteten har intagit den ståndpunkten att man över huvud taget inte skall redovisa det totala kommunala pensionsåtagandet för att kunna sätta det i relation till det egna kapitalet.

Anledningen till att jag begärde replik var dock det resonemang Per Rosengren förde om balanskravet och den kommunala självstyrelsen. Det balanskrav som regeringen har framlagt är ytterst oförargligt. Det innebär att det är kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige själva som avgör

om man skall följa balanskravet eller inte. Som Per Rosengren säger använder man visserligen begreppet synnerliga skäl. Det är en juridisk terminologi för att det verkligen är någonting speciellt som skall ha inträffat för att man inte skall behöva följa balanskravet. Det är bara det att det är kommunfullmäktige och lanstingsfullmäktige själva som avgör vad som är synnerliga skäl. Dessa kan ju säga att enbart svårigheterna att nå ekonomisk balans, dvs. att man har större utgifter än intäkter, kan vara ett synnerligt skäl för att man ett år inte har uppnått balans. Sedan kan man ange det som skäl, och det är ingen som kan överpröva detta. På det viset är det här balanskravet faktiskt mer uddlöst än dagens formulering i kommunallagen. Därför tycker jag att Per Rosengrens funderingar kring den kommunala självstyrelsen tedde sig något obegripliga.

Sedan vill jag ha den synpunkten framlagd att ett balanskrav, men ett strikt balanskrav, egentligen är avsett som ett skydd för medborgaren mot att kommunen hamnar på obestånd. Det är viktigt för den enskilde medborgaren som bor i kommunen.

Anf. 206 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag är själv kommunpolitiker också, och om lagstiftaren säger en sak ser jag nog till att följa det – även om jag kanske är mer rebellisk än vad Lennart Hedquist är i politiken.

Jag tror nog att det här balanskravet kommer att uppfattas som ganska restriktivt för kommunerna. Jag har inte den lättsinniga synen på en lag – vi bryr oss inte om det; vi formulerar ett synnerligt skäl som passar oss.

Sedan skulle ju balanskravet skydda medborgarna så att politikerna inte ruinerar kommunen. Men medborgarna har ju det yttersta ansvaret genom att avgöra vilka som skall sitta i majoriteten nästkommande period. Det finns exempel på kommuner där man har kört det hela i botten. Lennart Hedquist vet nog vilka jag menar. Det var väl några kamrater till honom – förlåt ordet kamrater, men jag säger det ändå – som satt i någon kommun och fick litet problem med sitt bostadsföretag, om jag inte minns helt fel. Men då är det väl bara att se till att medborgarna får utkräva det ansvar som behövs. Det är ju så politiken fungerar.

Jag tror att vi som kommunpolitiker lyssnar ganska mycket på vad lagstiftaren säger. Det behövs inga sanktionsmöjligheter. Men jag är övertygad om att ifall kommunpolitikerna inte sköter detta så kommer i förlängningen också sanktionsmöjligheter mot de kommuner som inte sköter sig.

Anf. 207 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag tror också att det säkert kommer sanktionsmöjligheter mot kommuner som inte sköter sig. Det är bara det att när Göran Persson ursprungligen presenterade förslaget sades det att de skulle komma nu. Sedan kommer det här väldigt uddlösa balanskravet.

Det är ju så, Per Rosengren, att kommuner som sköter sig och har balans i sin ekonomi naturligtvis kommer att följa balanskravet. Men de kommuner som redan i dag har obalans i sin ekonomi kommer att kunna konstatera att staten fortfarande inte ställer ett krav på balans utan att de kan åberopa synnerliga skäl. Som ett synnerligt skäl räcker det egentligen att åberopa att man har svårigheter att uppnå balansen, t.ex. att balansen

skulle förutsätta en förändring av personalstyrkan eller andra förändringar i den kommunala organisationen. Gör man då den protokollsanteckningen i anslutning till boks slutet är det klart med det. Ett mer uddlöst balanskrav tror jag är svårt att beskriva.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*den kommunala
redovisningen*

Anf. 208 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Det hela blir litet underligt. Lennart Hedquist pläderar alltså för balanskrav med en betydligt starkare skrivning än den som finns, och jag vill inte ha balanskraven. Jag menar att balanskrav i det här fallet minskar det kommunala självstyret. Kombinerat med det skat-testopp vi i princip har ger det ingen möjlighet för kommunerna att agera.

Jag vet att Lennart Hedquist vill ha ett ännu skarpare förslag än det här, och jag vill inte ens ha det här förslaget. Det blir en litet underlig debatt på så sätt.

Jag har ett större förtroende för kommunpolitikerna generellt än vad Lennart Hedquist har. Han anser att det skall finnas en piska, att det skall finnas sanktionsmöjligheter. Jag menar att vi kan överlåta detta åt kommunpolitikerna. Är det så att de kör sina kommuner i putten ekonomiskt får naturligtvis medborgarna utkräva ansvaret i nästkommande val, men låt rätt nivå fatta de beslut som behövs. Staten behöver inte gå in och bestämma allting. Jag trodde att ni förde den politiken förut. Nu är det plötsligt överstatlighet och förstatligande av kommunerna ni förespråkar.

Jag är litet förvånad över den moderata förstatligandepolitiken, eller vad man skall kalla det. Mycket förvånad är jag.

Anf. 209 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det är bra att det nu åter införs krav på balans i kommunerna, att vi får ett lagreglerat krav som gör att det inte längre blir möjligt att köra med underskott och ta lån till offentlig konsumtion ute i kommunerna. Det är viktigt, som redan sagts, för att skydda medborgarnas intressen, men också för att se till att kommunerna är i god ekonomisk balans och verkligen på ett bra sätt kan sköta den mycket viktiga offentliga service de står för.

När man nu gör det här är det emellertid också viktigt att man från statens sida skärper den s.k. finansieringsprincipen, dvs. att om staten på ett eller annat sätt övervältrar kostnader på kommunerna skall man också se till att kommunerna får med sig pengarna. Självklart skall det vara likadant åt andra hållet – om staten tar över kostnader från kommunerna skall också pengarna föras över.

Vi menar att man inte riktigt har gjort det från statens sida under senare år. Man frös de nominella statsbidragen till kommunerna för några år sedan, och det har faktiskt inneburit att de fått mindre pengar. Det har införts egenavgifter som är avdragsgilla mot den kommunala inkomstskatten, och det har inneburit att skatteunderlaget för kommunerna har minskat. Det handlar om stora pengar i kommunsektorn som på så sätt har försvunnit och försvinner alltmer stegvis eftersom staten planerar att fortsätta höja egenavgifterna. Detta har inte kompenseras. Det gäller också försäkringar i socialförsäkringar och a-kassa, vilka har övervältrat kostnader på kommunerna i form av ökade socialbidrag. Det gäller också en del annat mindre betydelsefullt i pengar räknat.

Det finns alltså en lång rad exempel där man från statens sida har vält-rat över kostnader. Samtidigt har man från statens sida under senare år påstått att man inte skall spara på den kommunala kärnverksamheten, det som ibland kallas välfärdens kärna – omsorgen om barnen, omsorgen om de äldre, sjukvården och skolan.

I själva verket har man indirekt skurit ned på just de här centrala välfärdsområdena, genom de indirekta övervältringseffekterna. Det här måste vi komma till rätta med, och vi måste alltså skärpa finansieringsprincipen i samband med att man nu inför ett sådant här balanskrav för den kommunala budgeten.

Därför yrkar jag bifall till reservation 15, som innebär att regeringen skall återkomma med förslag till skärpt finansieringsprincip.

Fru talman! Det kan diskuteras om balanskravet, som det nu ligger, i sig är det absolut bästa och optimala. Vi har från Miljöpartiets sida en rad detaljsynpunkter på det här kravet. Det hade kunnat utformas bättre och tydligare i en rad avseenden. Det gäller bl.a. hur man bokför realisationsvinster, som vi tar upp i reservation 2. Det gäller de kommunala bolagens ställning, vad som i de här sammanhangen skall anses vara god redovisningssed, vilket är helt opreciserat, som vi tar upp i reservation 8, hur avskrivningar skall redovisas, som vi tar upp i reservation 9, och hur avtalspensioner skall redovisas, som vi tar upp i reservation 10.

Det finns också andra synpunkter som vi skulle ha kunnat ta upp, men vi får ta det på det här sättet och se om det fungerar.

Det var intressant att lyssna på debatten mellan Lennart Hedquist och Per Rosengren. Det visar just på problematiken, hur man nu kommer att tolka lagstiftningen i praktiken, eftersom det slutligen kommer att avgöras av kommunfullmäktige. ”Synnerliga skäl” är en bra term i domstolar, där det är strikt tolkat. Men jag lutar nog åt att man ute i kommunvärlden kommer att ta det här på allvar. Jag tycker ändå att det är ett steg i rätt riktning.

Anf. 210 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag är bara litet konfunderad över Miljöpartiets resone-mang. Man vill skärpa finansieringsprincipen. Samtidigt är man republi-kanernas banerförare i landet, när man också vill införa ett balanskrav på staten. Detta att staten skall kunna ta på sig mer kostnader när man samti-digt förespråkar ett balanskrav på staten, går inte ihop för mig. Då har man ju inte de pengarna längre.

Ni förespråkar ungefär samma politik i det här sammanhanget som republikanerna i USA gör.

Anf. 211 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag rekommenderar Per Rosengren att läsa mitt yttrande i slutet av detta betänkande där jag talar om att vårt syfte är att även statens budget skall vara i balans över en konjunkturcykel.

Vi kommer i morgon att diskutera just en sådan sak, nämligen bud-getmålet. Regeringen har föreslagit 2 % i överskott över konjunkturcy-keln. Vi har från Miljöpartiet föreslagit 1 % i överskott över konjunktur-cykeln. Andra partier har sagt andra saker i det sammanhanget. Därmed uppnås just kravet att även staten skall ta sitt budgetpolitiska ansvar. Det

får inte vara så att staten inte gör det och sedan övervältrar kostnaderna för sina underskott på kommunerna. Det har i viss utsträckning skett. Det finns ett mycket stort missnöje ute i kommunvärlden med det här, och det finns skäl att också staten tar sitt ansvar för att hålla ordning på sina finanser. Där kanske vi avviker från Vänsterpartiets linje.

Prot. 1996/97:117

10 juni

*Den kommunala
redovisningen*

Anf. 212 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Både kommuner och stat har gått med ganska kraftiga underskott en tid. Ni pratar ju inte om konjunkturcykler. Det står i det särskilda yttrandet: "Även för statens del bör budgeten under en löpande treårsperiod vara i balans — —." Miljöpartiet bestämmer alltså hur långa konjunkturcyklerna är, dvs. tre år. Det är det Miljöpartiet förespråkar.

Ni förespråkar en politik som innebär att staten också skall ha ett balanskrav, kombinerat med ett balanskrav på kommunerna. Det är bara att konstatera detta av det ni skriver och säger. Det håller inte, om man samtidigt skall hävda finansieringsprincipen.

Anf. 213 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur det står till i Vänsterpartiets värld. Ni tycks tro att man kan leva med ständiga underskott och släppa i väg dem. Självfallet kan man ha balanskrav både på stat och på kommun. Självfallet måste man ha det också över en viss tidsperiod, med hänsyn till konjunkturcyklerna, om man vill ha ett bra välfärdssystem, som vi i Miljöpartiet vill.

Vänsterpartiet har försökt dölja sig bakom konstitutionell argumentering när det gäller kommunalt självstyre, men vad ni egentligen är ute efter är att kunna släppa i väg underskotten, därför att ni inte riktigt vill ta ansvar för att hålla ordning på utgifterna. Det har vi märkt gång på gång, och jag har en känsla av att vi kommer att märka det i morgon också.

Anf. 214 BO NILSSON (s):

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 15 och avslag på samtliga reservationer.

Lagförslagen i betänkandet innebär bl.a. att också den kommunala ekonomin skall vara i balans. Detta sker genom ett lagreglerat balanskrav och genom att pensionsåtagandena skall redovisas enligt den s.k. blandade modellen. Förslaget till ny redovisningslag för kommuner, landsting och kommunalförbund, som vi nu snart skall fatta beslut om, bygger på bokföringslagen, årsredovisningslagen och normalreglementet för kommuner och landsting.

Den nya lagen och lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 1998. Balanskrav och de nya reglerna för redovisning av pensionsåtagandena får börja tillämpas senare än den 1 januari 1998, dock senast räkenskapsåret 2000.

Vi föreslår några mindre ändringar i förhållande till propositionsförslagen. För det första föreslås en ändring av förslaget till redovisningslag som innebär att en kommun måste redovisa vilka skäl som föreligger för att frångå regleringskravet. För det andra föreslår vi en justering av kommunallagen med den innebörden att skälen för att frångå reglerings-

kravet ej skall kunna domstolsprövas. Därmed tillgodoser vi konstitutionsutskottets krav i dess yttrande.

I vårpropositionen föreslog regeringen en ändring i förhållande till proposition 52 genom att balanskravet flyttas till år 2000. Vi biträder naturligtvis detta förslag, bl.a. beroende på att även kommunerna behöver en längre period för effektiviseringar och besparingar för att kunna uppnå en ekonomi i balans. Dessutom likställs därmed kommuner och landsting när det gäller balanskravet.

Det här betyder att kommuner, landsting och kommunalförbund varje år skall upprätta sina budgetar så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett negativt resultat uppstår skall detta regleras i budgeten senast två år efter det år som det negativa resultatet uppkom. Endast om synnerliga skäl föreligger kan undantag från regleringskravet göras.

När det gäller redovisningen av pensionerna, som är en komplex fråga, kan sägas följande.

Alla förslag till lösningar har för- och vissa nackdelar. Vi har dock funnit att förslaget med den s.k. blandade modellen är att föredra i ett samlat perspektiv. Jämförelser mellan de olika kommunerna underlättas. En viktig avsikt med redovisningslagen är just att underlätta jämförelser mellan kommunernas ekonomi och följa en kommuns ekonomi över en längre tid. Det kan tilläggas att de alternativ som föreslås föranleder relativt omfattande omarbetningar av andra delar av redovisningslagen. Till sist kan påpekas att det kan uppfattas som att balanskravet är mindre stramt om kommunerna ges möjlighet att välja metod för avstämning, beroende på hur utfallet av metoderna ter sig för varje enskild kommun.

I ett pressmeddelande från den 16 mars 1996 kan man konstatera att Kommunförbundet åtminstone vid det tillfället var överens med regeringen om att den blandade modellen för redovisning av pensionerna är riktig.

Fru talman! Trots att alla partier i princip är överens om de föreslagna åtgärderna har oppositionen lyckats åstadkomma hela 17 reservationer och ett särskilt yttrande. Låt mig kommentera dem som jag anser är viktigast.

I reservation 1 från vänstern anförs att ett lagstiftat balanskrav inskränker den kommunala självstyrelsen. Dessutom påstår Per Rosengren här att vårt förslag är ett uttryck för misstro mot kommunalpolitikerna. Samtidigt kräver moderaterna i reservation 3 hårdare tag. Lennart Hedquist har utvecklat det. Förslaget skall vara ett strikt balanskrav och träda i kraft den 1 januari 1998.

Dessa förslag är naturligtvis omöjliga och extrema från både vänstern och högern. I vänsterns reservation står nämligen också att en sund ekonomi i den kommunala sektorn är mycket viktig, medan det tycks som om moderaterna varken har förtroende för kommunalpolitiker eller värnar om den kommunala självstyrelsen.

Det har Lennart Hedquist tydligt markerat i sitt anförande. Det skall bildas ett redovisningsråd som skall följa dessa frågor. Jag tror det finns skäl att göra detta. Därmed borde Lennart Hedquist sova gott om nätterna. I ljuset av dessa ytterligheter anser jag att vårt förslag är väl avvägt. Dessutom skulle jag vilja fråga Lennart Hedquist om han verkligen menar att balans är möjlig att uppnå i landets alla kommuner redan nästa år, dvs. 1998.

När det gäller kraven i motioner och i reservation 3 och 4 om laglighetsprövning av synnerliga skäl har konstitutionsutskottet i sitt yttrande lämnat, i varje fall enligt min åsikt, starka skäl för att avslå dessa förslag. Konstitutionsutskottet har dessutom föreslagit den ändring som innebär att synnerliga skäl inte är en fråga som bör avgöras av domstol. Vi tillstyrker konstitutionsutskottets förslag till tillägg.

I reservationerna 5 och 6 tas frågan upp om vilka som skall omfattas av balanskravet. Kravet gäller framför allt om de kommunala bolagen skall ingå i kommunernas redovisning. Min åsikt i den frågan är att en kommun som anser att en verksamhet av olika skäl är bäst att bedriva i bolagsform också bör få avgöra detta. Frågan är emellertid komplex. Det är därför bra att regeringen aviserar en utredning om förutsättningarna för och konsekvenserna av en ordning där även de kommunala företagen ingår i kravet på ekonomisk balans.

När det gäller redovisning av de kommunala avtalspensionerna är vi såvitt jag förstår eniga. Att man i noter kan förklara sina pensionsåtagande är enligt nuvarande redovisningspraxis fullt möjligt bl.a. för att förklara storleken av det egna kapitalet. Här hade Lennart Hedquist synpunkter om att uppmuntra. Vi har i stället velat ge möjlighet att välja den här noten. Jag tycker att det är rimligt att göra så. Beträffande Per Rosengrens synpunkter har regeringen och de båda förbunden kommit överens om hur den blandade modellen skall redovisas, dvs. i samband med det egna kapitalet. Det är en rimlig överenskommelse. Dessutom har Johan Lönnroth, som ju sitter i utskottet, inte haft några synpunkter på detta.

I reservation 15 krävs av Miljöpartiet och Kristdemokraterna ett klargörande av hur finansieringsprincipen skall tillämpas. Vad göras skall är redan gjort, skulle man kunna säga. Finansutskottet ställde sig bakom regeringens förslag till hur finansieringsprincipen bör tillämpas. Får man rekommendera betänkande 1993/94:FiU19 till läsning?

Jag vill dessutom tillägga att regeringen och de båda kommunförbunden träffat överenskommelse om utvecklingen i kommunsektorn för 1997 och 1998. I denna finns också förslag om betydande statliga tillskott till bl.a. vård, omsorg och utbildning. Det skall vi för övrigt behandla i morgon då riksdagen skall ta ställning till dessa förslag i samband med behandlingen av vårpropositionen. Jag hoppas fortfarande – och nu tittar jag på Lennart Hedquist – på ett enhälligt stöd för de nödvändiga satsningarna på vård, omsorg och utbildning.

I reservationerna 16 och 17 tas frågorna om ikraftträdandet upp. Moderaterna kräver det omöjliga att balanskravet skall uppnås redan nästa år 1998 medan den framtida regeringskollegan Folkpartiet förstår att detta är omöjligt. Som vanligt kan man inte enas, och inte heller i denna fråga. Det är signifikativt för det borgerliga samarbetet.

Fru talman! Med våra förslag tar vi nu ytterligare ett viktigt steg mot balans i de offentliga finanserna. Men vi måste också vara realistiska och ge arbetet en rimlig tid, annars finns risk att misslyckas. Jag anser att våra förslag är väl avvägda och yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 15 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 215 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Bo Nilsson säger att det är omöjligt för kommuner och landsting att uppnå balans i sin ekonomi år 1998. Det kanske är så med den politik som har förts i kommuner och landsting under dessa år. Men i april 1995 stod finansminister Göran Persson här i kammaren och sade att det var ett oavvisligt krav att kommuner och landsting skulle uppnå balans under 1998. Nu har han backat från det kravet, uppenbarligen på grund av att den egna politiken har misslyckats. Det kravet har nu skjutits till år 2000. Det är ett fullkomligt uddlöst balanskrav.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Bo Nilsson. Vi tänker oss nu en kommun år 2000 som redovisar ett underskott i sin budget med en förändring av det egna kapitalet på minus 80 miljoner kronor. Sedan sitter kommunfullmäktige och behandlar denna budget, och då ställs det ett yrkande. Man säger: "Vi kan ju inte reglera de 80 miljonerna, eftersom vi har kostnader som är så pass höga. Tänk om vi skulle börja bearbeta de kostnaderna. Vad skulle det innebära?"

Det samlas en majoritet i kommunfullmäktige för att man icke skall reglera underskottet enligt balanskravet. Man åberopar svårigheterna med hänsyn till kostnadsbilden i kommunen såsom synnerligt skäl. Anser Bo Nilsson att den kommunen följer reglerna enligt det nya balanskravet? Jag vill hävda att den inte gör något fel. Kommunen har själv ett fullständigt tolkningsföreträde i det avseendet.

Skall man skydda medborgarna från att kommuner kan fortsätta att låna till driften och komma på ekonomiskt obestånd måste man ha ett balanskrav som är strikt. Det är inget fel att ha ett strikt balanskrav. Man kan ha en god kommunal självstyrelse inom ramen för det. Det tillhör inte den kommunala självstyrelsen att föröda den kommunala ekonomin.

Anf. 216 BO NILSSON (s):

Fru talman! Om man tittar på kommunernas ekonomi för 1996, dvs. fjolåret, finns ett underskott på mellan 3 ½ och 4 miljarder kronor. Det är självklart att vi bör ge kommunerna en chans att få rimlig tid på sig att förbättra och reglera detta. Därför är det ett bra förslag att vi nu flyttar balanskravet till år 2000.

Det är uppenbart att Lennart Hedquist inte har förtroende för kommunalpolitiker. Han skall fingra, detaljreglera och styra. För oss är det tvärtom. Vi måste ge kommunpolitikerna förtroende och tid men också ställa krav. Det är precis det som förslaget innebär.

När det gäller vilka rättigheter kommunen har om den avviker finns det, tycker i varje fall jag, ganska hårda besked i betänkandet och i propositionen. Man säger att kommunfullmäktige skall redovisa hur man skall hantera en sådan reglering. Uppllysning bör också lämnas om hur tidigare negativt resultat har reglerats, osv.

Det är inte som Lennart Hedquist tycks tro att man kan göra som man vill. Här finns ordentliga beskrivningar av vilka krav som ställs. Jag tycker att de är väl avvägda. Jag vill fortfarande yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 217 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det är fortfarande kommunfullmäktigeledmöterna i den enskilda kommunen som själva tolkar vad som inbegrips i begreppet

synnerliga skäl. Det är klart att det för politikerna i den kommun som befinner sig i utförsbacken och har svårigheter att nå balans är väldigt enkelt att fabricera s.k. synnerliga skäl. Jag trodde att balanskravet var avsett just för att skapa stadga i de kommunerna så att de inte kommer på ytterligare obestånd.

Sedan säger Bo Nilsson fortfarande att det skulle vara svårigheter att åstadkomma balans i kommunsektorn år 1998. Det är kanske så med hänsyn till den politik som socialdemokratiska kommuner och landsting har fört och med den ekonomiska politik som regeringen har fört i detta land. Det är väl, Bo Nilsson, ett bejakande av att det har gått sämre än vad finansminister Göran Persson trodde när han stod här i kammaren i april 1995 och sade att det skulle vara ett balanskrav i kommunerna från den 1 januari 1998?

Eftersom man har skjutit det framåt i två år har uppenbarligen den ekonomiska utvecklingen, bl.a. sett utifrån den kommunala ekonomins perspektiv, varit så dålig att regeringen har funnit det angeläget att göra den förändringen. Jag tolkar Bo Nilssons kommentar som att det jag säger i det avseendet är riktigt.

Anf. 218 BO NILSSON (s):

Fru talman! Det är uppenbart att vi har olika uppfattningar om kommunalpolitik. Jag har stort förtroende för våra kommunalpolitiker.

Jag vill dessutom säga till Lennart Hedquist att jag inte tror att det skulle bli ett dugg bättre om han fick chansen att avgöra dessa frågor centralistiskt här i kammaren än om en kommunalpolitiker, som ju är så nära väljarna, fick göra det. Jag vill påstå att jag faktiskt har större förtroende för kommunalpolitiker än för Lennart Hedquist och hans politik.

Frågan är om det går att uppnå balans 1998. Ja, det är klart att det går, men vilka konsekvenser får det? I morgon kommer vi att föreslå stora satsningar på vård, omsorg och utbildning – pengar som går till kommunerna. Det yrkar Lennart Hedquist avslag på samtidigt som han skyller på att vår politik skapar svårigheter. Vi satsar, vi vågar och vi tror på kommunerna. Det gör inte Lennart Hedquist och Moderaterna, och det är en tydlig skillnad mellan oss.

Anf. 219 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Bo Nilsson gled undan frågan om hur finansieringsprincipen skall fungera nu när det ställs balanskrav på kommunerna.

Som Bo Nilsson påpekade preciserades principen 1993–1994, men sedan dess har det hänt en hel del som har inneburit att man faktiskt ökat kostnaderna för kommunerna. Staten har genom att införa egenavgifter ryckt undan skatteunderlag för kommunerna och vid ett antal tillfällen på olika sätt vältrat över kostnader utan att kompensera kommunerna.

I Miljöpartiets reservation pekar vi på att vi måste få en bättre precisering av finansieringsprincipen, så att vi inte får sådana övervältringar i framtiden, när vi har ett balanskrav av denna art. Balanskravet gör det ännu svårare för kommunerna att möta den typen av övervältringar.

Bo Nilsson måste ha något svar på hur han i det sammanhanget ser på t.ex. egenavgiftshöjningarna. Skall de i framtiden regleras i finansieringsprincipen eller inte?

Anf. 220 BO NILSSON (s):

Fru talman! I denna sena stund skall jag yttra mig kortfattat. Finansutskottet har ställt sig bakom tolkningen av finansieringsprincipen, och kommun- och landstingsförbunden har träffat överenskommelser med regeringen om ekonomin för 1997 och 1998. Därför anser jag att detta är rimligt, och att dessa regler skall gälla tills vidare. Utöver detta finns det råd och arbetsgrupper som skall följa utvecklingen. För min del är det fullt tillräckligt.

Anf. 221 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag måste upplysa om att balanskravet gäller från 1999. Det är alltså från det året man borde ha en bättre preciserad finansieringsprincip, så att man inte gör övervältringar av kostnader på kommunerna eller minskar deras skatteunderlag genom statliga åtgärder. Då får de mycket svårare att klara balanskravet. Det måste väl ändå vara ett rimligt krav?

Anf. 222 BO NILSSON (s):

Fru talman! En sak vill jag säga allra sist: Jag tror att vår regering och kommun- och landstingsförbunden kommer att fatta ett nytt beslut om den kommunala ekonomin, också för 1999 och 2000. Jag är inte orolig, och Roy Ottosson behöver nog inte heller vara det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

11 § Partnerskaps- och samarbetsavtal med Ukraina

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1996/97:UU10

Partnerskaps- och samarbetsavtal med Ukraina (prop. 1996/97:143)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

SkU26 Finsk, rödmärkt olja i motordrivna fordon

Mom. 1 (finsk, röd olja i motordrivna fordon)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:
214 för utskottet
69 för res. 1
1 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 1 m, 22 c, 17 fp, 16 v, 10 mp, 11 kd

För res. 1: 69 m

Avstod: 1 v

Frånvarande: 24 s, 10 m, 5 c, 9 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Lennart Fridén (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU27 Beskattning av aktievinster i bolagssektorn

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU15 Den kommunala redovisningen

Mom. 1 (ett lagreglerat balanskrav)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

265 för utskottet

18 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 70 m, 22 c, 17 fp, 9 mp, 11 kd

För res. 1: 17 v, 1 mp

Frånvarande: 25 s, 10 m, 5 c, 9 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 3 (laglighetsprövning av synnerliga skäl)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

189 för utskottet

70 för res. 3

25 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 22 c, 3 fp, 17 v, 10 mp

För res. 3: 70 m

Avstod: 14 fp, 11 kd

Frånvarande: 24 s, 10 m, 5 c, 9 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 4 (vilka som omfattas av balanskravet)

1. utskottet

2. res. 5 (m, fp, kd)

Votering:

186 för utskottet

98 för res. 5

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 22 c, 17 v, 10 mp

För res. 5: 70 m, 17 fp, 11 kd

Frånvarande: 24 s, 10 m, 5 c, 9 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Mom. 13 (finansieringsprincipen m.m.)

1. utskottet

2. res. 15 (mp, kd)

Votering:

262 för utskottet

22 för res. 15

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 69 m, 22 c, 17 fp, 17 v

För res. 15: 1 m, 10 mp, 11 kd

Frånvarande: 24 s, 10 m, 5 c, 9 fp, 5 v, 8 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU10 Partnerskaps- och samarbetsavtal med Ukraina

Kammaren biföll utskottets hemställan.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Skrivelse

1996/97:171 Åtgärder mot organiserad och gränsöverskridande brottslighet

Förslag

1996/97:RFK2 Riksdagens förvaltningskontors förslag om ändringar i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet

Anmälades att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 10 juni

1996/97:623 av *Ingrid Skeppstedt* (c) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Försäkring mot sjuklönekostnader

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 16 september.

14 § Kammaren åtskildes kl. 23.17.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 24 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 66 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 94 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 133 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 182 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 218 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § En uthållig energiförsörjning	1
Näringsutskottets betänkande 1996/97:NU12	1
Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m)	1
Anf. 2 TALMANNEN	9
Anf. 3 TORSTEN GAVELIN (fp)	9
Anf. 4 EVA GOËS (mp)	11
Anf. 5 DAN ERICSSON (kd)	17
Anf. 6 BARBRO ANDERSSON (s)	21
Anf. 7 MIKAEL ODENBERG (m) replik	25
Anf. 8 BARBRO ANDERSSON (s) replik	25
Anf. 9 MIKAEL ODENBERG (m) replik	26
Anf. 10 BARBRO ANDERSSON (s) replik	26
Anf. 11 DAN ERICSSON (kd) replik	26
Anf. 12 BARBRO ANDERSSON (s) replik	27
(forts.)	27
Välkomsthälsning	27
Anf. 13 TALMANNEN	27
4 § (forts.) En uthållig energiförsörjning (forts. NU12).....	28
Anf. 14 DAN ERICSSON (kd) replik	28
Anf. 15 BARBRO ANDERSSON (s) replik	28
Anf. 16 EVA GOËS (mp) replik	29
Anf. 17 BARBRO ANDERSSON (s) replik	29
Anf. 18 EVA GOËS (mp) replik	30
Anf. 19 BARBRO ANDERSSON (s) replik	30
Anf. 20 TORSTEN GAVELIN (fp) replik	30
Anf. 21 BARBRO ANDERSSON (s) replik	31
Anf. 22 TORSTEN GAVELIN (fp) replik	31
Anf. 23 BARBRO ANDERSSON (s) replik	31
Anf. 24 ROLAND LARSSON (c)	31
Anf. 25 DAN ERICSSON (kd) replik	35
Anf. 26 ROLAND LARSSON (c) replik	36
Anf. 27 DAN ERICSSON (kd) replik	36
Anf. 28 ROLAND LARSSON (c) replik	37
Anf. 29 MIKAEL ODENBERG (m) replik	37
Anf. 30 ROLAND LARSSON (c) replik	38
Anf. 31 MIKAEL ODENBERG (m) replik	38
Anf. 32 ROLAND LARSSON (c) replik	39
Anf. 33 TORSTEN GAVELIN (fp) replik	39
Anf. 34 ROLAND LARSSON (c) replik	39
Anf. 35 TORSTEN GAVELIN (fp) replik	40
Anf. 36 ROLAND LARSSON (c) replik	40
Anf. 37 LENNART BEIJER (v)	40

Anf. 38	DAN ERICSSON (kd) replik	44
Anf. 39	LENNART BEIJER (v) replik	44
Anf. 40	DAN ERICSSON (kd) replik	44
Anf. 41	LENNART BEIJER (v) replik	45
Anf. 42	EVA GOËS (mp) replik	45
Anf. 43	LENNART BEIJER (v) replik	46
Anf. 44	EVA GOËS (mp) replik	46
Anf. 45	LENNART BEIJER (v) replik	46
Anf. 46	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	47
Anf. 47	MIKAEL ODENBERG (m) replik	50
Anf. 48	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	50
Anf. 49	MIKAEL ODENBERG (m) replik	51
Anf. 50	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	51
Anf. 51	TORSTEN GAVELIN (fp) replik	52
Anf. 52	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	52
Anf. 53	TORSTEN GAVELIN (fp) replik	53
Anf. 54	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	53
Anf. 55	DAN ERICSSON (kd) replik	54
Anf. 56	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	54
Anf. 57	DAN ERICSSON (kd) replik	55
Anf. 58	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	55
Anf. 59	EVA GOËS (mp) replik	55
Anf. 60	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	56
Anf. 61	EVA GOËS (mp) replik	57
Anf. 62	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	57
Anf. 63	KARIN FALKMER (m)	57
Anf. 64	EVA GOËS (mp) replik	60
Anf. 65	KARIN FALKMER (m) replik	60
Anf. 66	EVA GOËS (mp) replik	60
Anf. 67	KARIN FALKMER (m) replik	61
Anf. 68	LENNART ROHDIN (fp)	61
Anf. 69	RAGNHILD POHANKA (mp)	65
Anf. 70	INGE CARLSSON (s)	66
Anf. 71	EVA GOËS (mp) replik	69
Anf. 72	INGE CARLSSON (s) replik	69
Anf. 73	EVA GOËS (mp) replik	70
Anf. 74	INGE CARLSSON (s) replik	70
Anf. 75	LENNART DALÉUS (c)	70
Anf. 76	DAN ERICSSON (kd) replik	74
Anf. 77	LENNART DALÉUS (c) replik	74
Anf. 78	DAN ERICSSON (kd) replik	75
Anf. 79	LENNART DALÉUS (c) replik	75
Anf. 80	INGE CARLSSON (s) replik	76
Anf. 81	LENNART DALÉUS (c) replik	76
Anf. 82	INGE CARLSSON (s) replik	77
Anf. 83	LENNART DALÉUS (c) replik	77
Anf. 84	EVA GOËS (mp) replik	77
Anf. 85	LENNART DALÉUS (c) replik	77
Anf. 86	EVA GOËS (mp) replik	78

Anf. 87	LENNART DALÉUS (c) replik.....	78
Anf. 88	OLA KARLSSON (m).....	78
Anf. 89	PER LAGER (mp)	80
Anf. 90	MARTIN NILSSON (s).....	82
Anf. 91	PER UNCKEL (m).....	85
Anf. 92	ROLAND LARSSON (c) replik.....	87
Anf. 93	PER UNCKEL (m) replik	88
Anf. 94	ROLAND LARSSON (c) replik.....	89
Anf. 95	PER UNCKEL (m) replik	89
Anf. 96	MARTIN NILSSON (s) replik.....	89
Anf. 97	PER UNCKEL (m) replik	90
Anf. 98	MARTIN NILSSON (s) replik.....	90
Anf. 99	PER UNCKEL (m) replik	91
Anf. 100	LENNART DALÉUS (c) replik.....	91
Anf. 101	PER UNCKEL (m) replik	92
Anf. 102	LENNART DALÉUS (c) replik.....	92
Anf. 103	PER UNCKEL (m) replik	93
Anf. 104	PER LAGER (mp) replik	93
Anf. 105	PER UNCKEL (m) replik	93
Anf. 106	PER LAGER (mp) replik	94
Anf. 107	PER UNCKEL (m) replik	94
Anf. 108	STEN TOLGFORS (m)	94
Anf. 109	OLLE LINDSTRÖM (m).....	97
Anf. 110	GULLAN LINDBLAD (m).....	99
Anf. 111	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	100
Anf. 112	GULLAN LINDBLAD (m) replik	101
Anf. 113	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	101
Anf. 114	GULLAN LINDBLAD (m) replik	101
Anf. 115	INGVAR ERIKSSON (m)	102
Anf. 116	INGA BERGGREN (m).....	103
Anf. 117	BERTIL PERSSON (m).....	104
Anf. 118	EVA BJÖRNE (m).....	106
Anf. 119	CHRISTEL ANDERBERG (m).....	107
Anf. 120	PER LAGER (mp) replik	108
Anf. 121	CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	108
Anf. 122	PER LAGER (mp) replik	109
Anf. 123	CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	109
Anf. 124	STIG GRAUERS (m).....	109
Anf. 125	RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	111
Anf. 126	STIG GRAUERS (m) replik	111
Anf. 127	RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	112
Anf. 128	STIG GRAUERS (m) replik	112
Anf. 129	PER LAGER (mp) replik	113
Anf. 130	STIG GRAUERS (m) replik	113
Anf. 131	PER LAGER (mp) replik	114
Anf. 132	STIG GRAUERS (m) replik	114
Anf. 133	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	114
Anf. 134	RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	117
Anf. 135	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik	118

Anf. 136	RAGNHILD POHANKA (mp) replik	118
Anf. 137	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik	119
Anf. 138	ULLA LÖFGREN (m)	119
Anf. 139	PER LAGER (mp) replik	120
Anf. 140	ULLA LÖFGREN (m) replik	121
Anf. 141	PER LAGER (mp) replik	121
Anf. 142	ULLA LÖFGREN (m) replik	121
Anf. 143	TOMAS HÖGSTRÖM (m)	121
Anf. 144	RAGNHILD POHANKA (mp) replik	122
Anf. 145	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	122
Anf. 146	RAGNHILD POHANKA (mp) replik	123
Anf. 147	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	123
Anf. 148	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	123
Anf. 149	PER LAGER (mp) replik	125
Anf. 150	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) re- plik	125
Anf. 151	GUDRUN LINDVALL (mp)	125
Anf. 152	BARBRO JOHANSSON (mp)	127
Anf. 153	INGER LUNDBERG (s)	129
Anf. 154	STEN TOLGFORS (m) replik	130
Anf. 155	INGER LUNDBERG (s) replik	131
Anf. 156	STEN TOLGFORS (m) replik	131
Anf. 157	INGER LUNDBERG (s) replik	132
Anf. 158	GUSTAF VON ESSEN (m)	132
Ajournering		132
Återupptagna förhandlingar		133
Beslut		133
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 juni		136
SfU12 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration		136
FiU27 Ändringar i kreditupplysningslagen (förnyad be- handling)		139
Beslut om samlad votering		139
6 § Ett nytt system för skattebetalningar, m.m.		140
Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU23		140
Anf. 159	CARL FREDRIK GRAF (m)	140
Anf. 160	KARIN PILSÄTER (fp)	143
Anf. 161	PER ROSENGREN (v)	145
Anf. 162	RONNY KORSBERG (mp)	147
Anf. 163	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	148
Anf. 164	PER ROSENGREN (v) replik	151
Anf. 165	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik	151
Anf. 166	PER ROSENGREN (v) replik	152
Anf. 167	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik	152
Anf. 168	LARS HEDFORS (s)	152
Anf. 169	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	155
Anf. 170	LARS HEDFORS (s) replik	155

Anf. 171	CARL FREDRIK GRAF (m) replik.....	156
Anf. 172	LARS HEDFORS (s) replik	157
Anf. 173	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik	157
Anf. 174	LARS HEDFORS (s) replik	158
Anf. 175	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd) replik	158
Anf. 176	LARS HEDFORS (s) replik	159
Anf. 177	ROLF KENNERYD (c)	159
Anf. 178	CARL FREDRIK GRAF (m)	160
Anf. 179	ROLF KENNERYD (c)	160
Anf. 180	CARL FREDRIK GRAF (m)	161
Anf. 181	ROLF KENNERYD (c)	161
	(Beslut fattades efter 7 §.)	161
7 §	Självförvaltning, m.m.	162
	Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU24	162
Anf. 182	ROY OTTOSSON (mp)	162
Anf. 183	ANITA JOHANSSON (s)	162
Anf. 184	ROY OTTOSSON (mp) replik	163
Anf. 185	ANITA JOHANSSON (s) replik	163
Anf. 186	ROY OTTOSSON (mp) replik	163
Anf. 187	KARIN PILSÄTER (fp)	164
Anf. 188	PER ROSENGREN (v)	165
Anf. 189	MARIE GRANLUND (s)	166
Anf. 190	STEN ANDERSSON (m)	167
Anf. 191	LENA LARSSON (s)	168
Anf. 192	STEN ANDERSSON (m)	169
Anf. 193	LENA LARSSON (s)	169
Anf. 194	STEN ANDERSSON (m)	169
Anf. 195	LENA LARSSON (s)	170
Beslut		170
	SkU23 Ett nytt system för skattebetalningar, m.m.	170
	SkU24 Självförvaltning, m.m.	172
Beslut om samlad votering		172
8 §	Finsk, rödmärkt olja i motordrivna fordon	173
	Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU26	173
Anf. 196	OLLE LINDSTRÖM (m)	173
Anf. 197	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)	175
Anf. 198	OLLE LINDSTRÖM (m)	175
Anf. 199	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)	176
Anf. 200	OLLE LINDSTRÖM (m)	176
Anf. 201	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)	176
	(Beslut fattades efter 11 §.)	177
9 §	Beskattning av aktievinster i bolagssektorn	177
	Skatteutskottets betänkande 1996/97:SkU27	177
	(Beslut fattades efter 11 §.)	177
10 §	Den kommunala redovisningen	177
	Finansutskottets betänkande 1996/97:FiU15	177
Anf. 202	LENNART HEDQUIST (m)	177
Anf. 203	KARIN PILSÄTER (fp)	179

Anf. 204 PER ROSENGREN (v)	180	Prot. 1996/97:117
Anf. 205 LENNART HEDQUIST (m) replik	181	10 juni
Anf. 206 PER ROSENGREN (v) replik	182	
Anf. 207 LENNART HEDQUIST (m) replik	182	
Anf. 208 PER ROSENGREN (v) replik	183	
Anf. 209 ROY OTTOSSON (mp)	183	
Anf. 210 PER ROSENGREN (v) replik	184	
Anf. 211 ROY OTTOSSON (mp) replik	184	
Anf. 212 PER ROSENGREN (v) replik	185	
Anf. 213 ROY OTTOSSON (mp) replik	185	
Anf. 214 BO NILSSON (s)	185	
Anf. 215 LENNART HEDQUIST (m)	187	
Anf. 216 BO NILSSON (s)	188	
Anf. 217 LENNART HEDQUIST (m)	188	
Anf. 218 BO NILSSON (s)	189	
Anf. 219 ROY OTTOSSON (mp)	189	
Anf. 220 BO NILSSON (s)	190	
Anf. 221 ROY OTTOSSON (mp)	190	
Anf. 222 BO NILSSON (s)	190	
(Beslut fattades efter 11 §.)	190	
11 § Partnerskaps- och samarbetsavtal med Ukraina	190	
Utrikesutskottets betänkande 1996/97:UU10	190	
Beslut	190	
SkU26 Finsk, rödmärkt olja i motordrivna fordon	190	
SkU27 Beskattning av aktievinster i bolagssektorn	191	
FiU15 Den kommunala redovisningen	191	
UU10 Partnerskaps- och samarbetsavtal med Ukraina	192	
12 § Bordläggning	192	
13 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	193	
14 § Kammaren åtskildes kl. 23.17	193	

Prot. 1996/97:117
10 juni

Gotab, Stockholm 1997